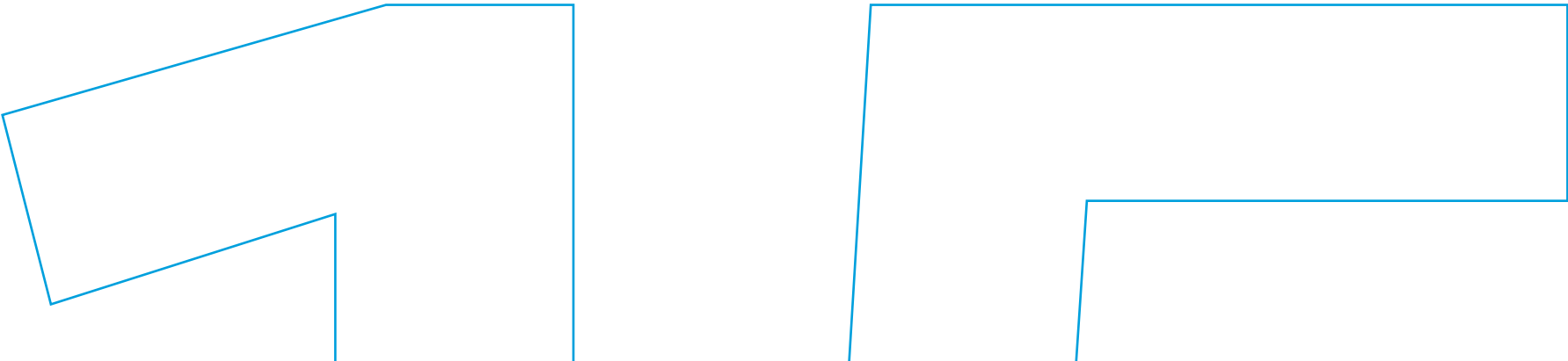
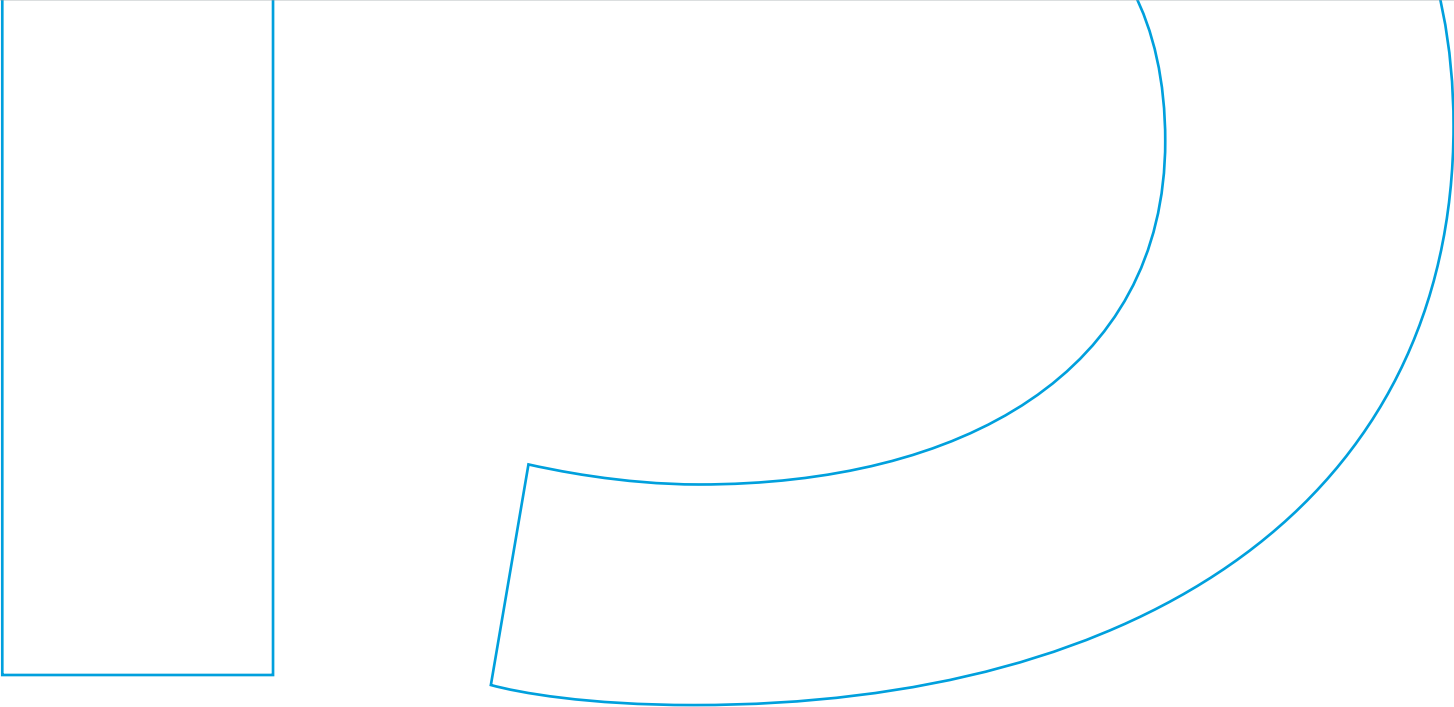

Jaarverslag

BNG Bank 2015

BNG
BANK

Inhoud

Profiel	<u>7</u>
Kerngegevens	<u>9</u>
Voorwoord	<u>11</u>
1 Organisatie	<u>16</u>
2 Verslag van de Raad van Commissarissen	<u>23</u>
Besproken onderwerpen	<u>25</u>
Organisatie	<u>31</u>
Beloning	<u>36</u>
Audit	<u>38</u>

3 Verslag van de Raad van Bestuur	<u>41</u>
Strategie	<u>42</u>
Economische ontwikkelingen	<u>46</u>
Aandeelhouders	<u>53</u>
Klanten	<u>73</u>
Beleggers en financiële tegenpartijen	<u>93</u>
Medewerkers	<u>99</u>
Wet- en regelgeving en toezichthouders	<u>105</u>
Vooruitzichten voor 2016	<u>112</u>
Verantwoordelijkheidsverklaring	<u>115</u>
4 Geconsolideerde jaarrekening	<u>116</u>
Geconsolideerde balans	<u>118</u>
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	<u>120</u>
Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	<u>122</u>
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	<u>123</u>
Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen	<u>127</u>
Grondslagen geconsolideerde jaarrekening	<u>128</u>

Toelichting op posten van de geconsolideerde jaarrekening	153
Risicoparaagraaf	189
Overige toelichtingen	280

5 Enkelvoudige jaarrekening	324
Enkelvoudige balans	325
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening	327
Enkelvoudig overzicht van gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	329
Enkelvoudig kasstroomoverzicht	330
Enkelvoudig mutatieoverzicht eigen vermogen	334
Grondslagen enkelvoudige jaarrekening	335
Toelichting enkelvoudige jaarrekening	337

6 Overige gegevens	362
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	363
Werkwijze materialiteitsanalyse maatschappelijke verslaggeving	371
Techniek gegevensmeting maatschappelijke verslaggeving	376

Assurance Rapport van de onafhankelijke accountant	<u>378</u>
Statutaire bepalingen inzake winstverdeling	<u>382</u>
Voorstel tot winstverdeling	<u>383</u>
Statutaire bepalingen inzake doelstelling	<u>384</u>
7 Bijlagen	<u>386</u>
A BNG Bank dochtermaatschappijen	<u>387</u>
B Geconsolideerde jaarcijfers BNG Bank vanaf 1915	<u>390</u>
C Aandeelhouders BNG Bank per 31-12-2015	<u>393</u>

Profiel

BNG Bank is de bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank is een betrokken partner en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

De missie van BNG Bank is vertaald in de volgende strategische doelstellingen: substantiële marktaandelen in de financiering van de Nederlandse publieke sector en het semipublieke domein en een redelijk rendement voor de aandeelhouders. Voorwaarden voor het realiseren van deze doelstellingen zijn een excellente kredietwaardigheid en adequate risicobeheersing, een scherpe inkooppositie en een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is inherent aan de kernactiviteiten van BNG Bank.

Klanten van BNG Bank zijn overwegend overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en openbaar nut. BNG Bank biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, gebiedsontwikkeling en vermogensbeheer. Ook participeert de bank in publiek-private samenwerking. Verreweg het grootste deel van de kredietverlening van de bank is kredietrisicovrij, omdat deze aan of onder garantie van overheden plaatsvindt.

BNG Bank: een **betrokken partner** die
duurzaam bijdraagt aan het **laag** houden
van de **kosten** van **maatschappelijke**
voorzieningen voor de burger.

De bank, opgericht in 1914, is een structuurvennootschap. Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. BNG Bank is gevestigd in Den Haag en heeft geen nevenvestigingen.

BNG Bank is na de Staat een van de grootste emittenten van Nederland. Het door BNG Bank uitgegeven schuld-papier heeft een credit rating AAA van Standard & Poor's (S&P), Aaa van Moody's en AA+ van Fitch. BNG Bank behoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld.

Kerngegevens

KERNGEGEVENS

In miljoenen euro's

	2015	2014	2013	2012	2011
Balanstotaal	149.511	153.505	131.183	142.228	136.460
Kredieten	89.366	90.732	92.074	90.725	90.775
– waarvan aan of onder garantie van overheden	80.159	81.036	81.701	79.666	78.548
– waarvan geherclassificeerd vanuit de balanspost Financiële activa voor verkoop beschikbaar	1.575	1.779	2.259	2.603	3.219
Eigen vermogen ten gunste van aandeelhouders ¹	3.739	3.582	3.430	2.752	1.897
– Hybride kapitaal	424	–	–	–	–
Eigen vermogen per aandeel (in euro's) ¹	67,14	64,32	61,59	49,41	34,06

Vervolg zie volgende pagina

¹ Eigen vermogen exclusief hybride kapitaal.

Vervolg van vorige pagina

KERNGEGEVENS

In miljoenen euro's

Leverage ratio²

Common Equity Tier 1-ratio²

Tier 1-ratio²

Winst voor belastingen

Nettowinst

Winst per aandeel (in euro's)

Dividendvoorstel

Dividend als % van de geconsolideerde
nettowinst

Dividend per aandeel (in euro's)

MAATSCHAPPELIJK

Aantal vaste medewerkers (in FTE's) per
jaarultimo

– waarvan bij dochtermaatschappijen

Ziekteverzuim

MILIEU

CO₂-emissie (totaal, in tonnen)

Per FTE (in tonnen)

Elektriciteitsverbruik (MWh)

Stadsverwarming (GJ)

² De solvabiliteitsratio's (Leverage ratio, BIS Tier 1-ratio en BIS ratio) werden tot en met 2013 conform de geldende Basel II-regelgeving berekend en weergegeven. Met ingang van 1 januari 2014 is de CRDIV/CRR regelgeving van toepassing en zijn de solvabiliteitsratio's (Leverage ratio, Common Equity Tier 1-ratio en Tier 1-ratio) op basis van deze regelgeving berekend en weergegeven. De vergelijkende cijfers zijn niet aangepast aan deze nieuwe regelgeving.

2015

2014

2013

2012

2011

2,6%

2,0%

2,3%

2,0%

1,8%

23%

24%

24%

22%

20%

27%

24%

24%

22%

20%

314

179

397

460

339

226

126

283

332

256

4,06

2,26

5,08

5,96

4,60

57

32

71

83

64

25%

25%

25%

25%

25%

1,02

0,57

1,27

1,49

1,15

285

278

273

279

278

25

27

29

36

41

2,9%

2,4%

2,8%

2,8%

2,1%

511

480

560

585

594

1,8

1,7

2,1

2,1

2,1

1.593

1.564

1.480

1.401

1.362

2.473

2.220

2.939

2.326

2.123

Voorwoord

BNG Bank ziet tevreden terug op een jaar waarin vele uitdagingen succesvol zijn aangegaan. Hierdoor heeft de bank in 2015 de strategische doelstellingen gerealiseerd. In het verslagjaar is ook veel aandacht geweest voor de koers van BNG Bank voor de komende jaren. Medewerkers, directie en commissarissen hebben diepgaande en constructieve discussies gevoerd over de vraag hoe de bank haar dienstverlening het best kan invullen.

De uitkomst van de discussies is dat de bank haar positie als bankier voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang onverkort zal handhaven. De bank handhaaft haar missie om te allen tijde te voorzien in goedkope financiering voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Wel wil de bank binnen haar missie met aanvullende of nieuwe accenten inspelen op veranderende omstandigheden. De bank heeft het afgelopen jaar tijdens de strategische herijking haar rol als een betrokken partner voor de publieke sector bevestigd. Het begrip ‘betrokken partner’ maakt deel uit van de identiteit van BNG Bank, een sectorbank, opgericht door Nederlandse overheden. Sinds haar oprichting in 1914 realiseert zij voor haar klanten oplossingen voor financieringsvraagstukken. Substantiële marktaandelen en partnerschap met de klant vragen om sectorkennis en een individuele benadering. De dienstverlening van BNG Bank is daarom afgestemd op de behoefte en professionaliteit van de klant.

Een andere uitkomst van de strategische herijking betreft de kernwaarden van de bank, waarin het woord ‘duurzaam’ is opgenomen. Betrouwbaar, duurzaam

Medewerkers, directie en commissarissen
hebben **constructief gediscussieerd**
over de vraag hoe BNG Bank haar
dienstverlening het best kan invullen.

en professioneel: dat zijn nu de kernwaarden van BNG Bank. In het licht van haar maatschappelijke functie wil BNG Bank een veilige bank zijn, die zichtbaar en herkenbaar is voor haar belanghebbenden. Zij wil klanten en investeerders ondersteunen in het realiseren van hun doelstellingen voor een toekomstbestendige samenleving.

BNG Bank sluit zich aan bij de wetenschappelijke benadering die stelt dat duurzaamheid méér is dan groen. De bank definieert ‘duurzaam’ als ‘maatschappelijk verantwoord’, dat wil zeggen een houdbaar evenwicht tussen milieubelangen, economische belangen en sociale belangen, ook naar toekomstige generaties toe. BNG Bank is al meer dan honderd jaar een bank die zich inzet voor het maatschappelijk belang. Maatschappelijk verantwoord ondernemen zit al diep in de genen van de bank. Door het begrip ‘duurzaam’ op te nemen in de kernwaarden accentueert de bank dat zij haar activiteiten op dit terrein nadrukkelijker wil uitdragen.

**Betrouwbaar, duurzaam en
professioneel zijn onze kernwaarden.**

Het verslagjaar 2015 werd gekenmerkt door grote uitdagingen bij alle belanghebbenden van BNG Bank.

Klanten van de bank hebben het moeilijk, mede als gevolg van economische ontwikkelingen, regelgeving en technologie. Gemeenten zijn er in 2015 in geslaagd om na een korte voorbereidingstijd de nieuwe taken in het sociale domein goed uit te voeren, al liggen er onder meer in de jeugdzorg nog grote uitdagingen. Veel gemeenten merken daarnaast dat de waardeontwikkeling van grond onder druk blijft staan, ondanks een gedeeltelijk herstel van de woningmarkt in veel delen van het land. Bij bedrijventerreinen is herstel van de markt – als het al zover komt – nog ver weg. Door ontwikkelingen als het nieuwe werken en de opkomst van robotics zal de behoefte aan bedrijventerreinen structureel veranderen. Een goede ontwikkeling voor gemeenten is dat, conform het belastingakkoord, hun belastinggebied zal worden verruimd.

Op het gebied van volkshuisvesting was de druk op de onderkant van de woningmarkt, en dus op de woningcorporaties, onverminderd groot. Mede door de groeiende behoefte aan woningen voor asielzoekers met een verblijfsstatus neemt deze druk alleen maar toe. Daarmee is de discussie over de beschikbaarheid van voldoende sociale huurwoningen nog steeds zeer actueel. BNG Bank treedt ook hier op als betrokken partner van haar klanten. Belangrijk voor klanten was in 2015 de invoering van de herziene Woningwet. Voor de langere termijn was ook

de nadere analyse door het verantwoordelijke ministerie van het financierings- en garantiestelsel relevant. Hoofdconclusie hierin is dat het garantiestelsel van groot belang is voor de financiering van de woningsector, een conclusie die BNG Bank onderschrijft.

In 2015 is met de hervorming van de langdurige zorg de laatste grote stelselwijziging van deze regering in de zorgsector doorgevoerd. De investeringen in zorgvastgoed liggen in 2015 flink lager dan in de afgelopen jaren. De omvang en samenstelling van de toekomstige behoefte aan zorgvastgoed is onzeker, onder meer door de dalende tendens van de zorgproductie (de ‘cure’). Door demografische ontwikkelingen neemt de toekomstige behoefte aan vastgoed voor de ‘care’ juist toe, maar de bancaire financierbaarheid is minder vanzelfsprekend geworden. In de zorgsector komen alternatieve financieringsvormen als zorgobligaties en ‘crowdfunding’ nu op als aanvulling op leningen van de bank.

Conform haar beleid ten aanzien van duurzaamheid wil BNG Bank een duidelijke rol op zich nemen in de financiering van de ambities uit het Energieakkoord. Zo is BNG Bank betrokken bij diverse projecten op het gebied van wind- en zonne-energie en bij duurzame PPS-projecten. De kredietverlening voor de uitrol van zonnepanelen werd in het verslagjaar verder uitgebreid, onder meer met concrete projecten voor de plaatsing van zonnepanelen op corporatiewoningen. Aan de inkoopkant maakte de steeds zichtbaarder positie van BNG Bank in de financiering van duurzame investeringen het mogelijk verder in te spelen op de belangstelling van beleggers voor nieuwe SRI-obligaties (Socially Responsible Investment). Na een eerste duurzame emissie van EUR 500 miljoen in 2014 plaatste BNG Bank in 2015 een tweede SRI-obligatie ter grootte van EUR 650 miljoen. De opbrengst hiervan wordt uitsluitend gebruikt voor balansfinanciering van de Nederlandse gemeenten die in hun categorie het best scoren op het gebied van duurzaamheid en sociaal beleid.

De steeds zichtbaarder positie van
BNG Bank in de **financiering** van **duurzame**
investeringen maakt het mogelijk
verder in te spelen op de **belangstelling**
van **beleggers** voor nieuwe **SRI-obligaties**.

Om haar klanten altijd te voorzien in goedkope financiering moet BNG Bank onder alle omstandigheden tegen lage rentetarieven kunnen inkopen. Daarvoor is nodig dat partijen op de geld- en kapitaalmarkt vertrouwen hebben in BNG Bank. Dat betekent weer dat de excellente kredietwaardigheid van de bank – vergelijkbaar met die van de Nederlandse overheid – gewaarborgd moet blijven. Tegen deze achtergrond is het goed te vermelden dat S&P het afgelopen jaar besloot om de rating van BNG Bank – in lijn met die van de Nederlandse overheid – terug te brengen naar het hoogste niveau AAA. Gunstig voor de obligatiehouders is daarnaast dat BNG Bank in 2015 is toegevoegd aan de lijst met instellingen waarvan de obligaties in aanmerking komen voor het opkoopprogramma van de Europese Centrale Bank. Daarnaast werd de bank in 2015 door de Nederlandsche Bank aangemerkt als nationaal systeemrelevante bank.

Het jaar 2015 was voor BNG Bank het eerste volledige jaar onder toezicht van de ECB. Het intensieve toezicht in combinatie met de aanhoudende stroom nieuwe regelgeving heeft ingrijpende gevolgen voor de operationele werkdruk. De bank heeft zich tevens voorbereid op de tweede pijler van de Europese bankenunie, het Single Resolution Mechanism, dat onder meer tot doel heeft om te voorkomen dat ‘de belastingbetaler’ de rekening betaalt als banken in problemen komen. Daarnaast heeft de bank de systeemvoorbereidingen voor central clearing van derivaten afgerond.

BNG Bank wil haar uitstekend risicoprofiel te allen tijde handhaven. Het beleid van de bank is erop gericht om begin 2018 dankzij winstinhouding en plaatsing van hybride kapitaal te voldoen aan de verwachte minimumeis van 3% voor de leverage ratio, de verhouding tussen het kernkapitaal en het balanstotaal van de bank. Mede dankzij plaatsing van EUR 424 miljoen aan hybride kapitaal bij bestaande aandeelhouders, steeg de leverage ratio in het verslagjaar van 2,0% tot 2,6%. Vanaf 2018 zal in de berekening van de ratio de herwaarderingsreserve volledig meetellen. Indien de herwaarderingsreserve en de winst over de verslagperiode, na aftrek van uit te keren dividend, volledig meegeteld worden dan zou de leverage ratio eind 2015 op 2,9% zijn uitgekomen.

Mede dankzij plaatsing van
EUR 424 miljoen aan hybride kapitaal
bij bestaande aandeelhouders,
steeg de **leverage ratio** in het verslagjaar
van 2,0% tot **2,6%**.

BNG Bank heeft als doel om haar missie efficiënt te vervullen en te vertalen in lage tarieven. De bank streeft daarbij niet naar winstmaximalisatie, maar naar een redelijk rendement. De nettowinst is negatief beïnvloed door bijzondere afwaarderingen van in totaal EUR 72 miljoen, waarvan EUR 63 miljoen betrekking heeft op obligaties van de voormalige Oostenrijkse bank Hypo Alpe Adria, inmiddels omgezet in obligaties HETA, onder garantie van de deelstaat Karinthië. De Oostenrijkse toezichthouder is van mening dat obligatiehouders moeten bijdragen aan de afwikkeling. BNG Bank vindt dat de deelstaat Karinthië wettelijk aansprakelijk is voor verliezen op de obligaties in het bezit van de bank. Mede dankzij een hoger dan geprognosticeerd renteresultaat en een positief resultaat financiële transacties behaalde BNG Bank een nettowinst van EUR 226 miljoen in 2015, waarmee is voldaan aan de rendementsdoelstelling.

Over 2015 rapporteert de bank in het kader van het ‘Global Reporting Initiative’ voor het eerst conform de GRI G4 comprehensive approach. Onderdeel hiervan is de permanente dialoog met haar stakeholders. Voor een uitgebreide verantwoording wordt verwezen naar het [MVO-beleid](#) op bngbank.nl. BNG Bank streeft naar een duurzaam evenwicht tussen klanten, aandeelhouders en medewerkers. Medewerkers zijn het belangrijkste kapitaal van de bank. Daarom wordt uitgebreid aandacht besteed aan hun ontwikkeling en ontplooiing.

In het verslagjaar heeft de Raad van Bestuur afscheid genomen van de heer Leenaars in verband met zijn pensionering. De Raad van Commissarissen heeft afscheid genomen van mevrouw Dekker, de heer Van den Goorbergh en de heer Ruding. Ik wil hen danken voor hun bijdrage in de afgelopen jaren. Ik wil ook alle andere stakeholders van de bank danken. Het afgelopen jaar hebben stakeholders de waarde van de strategie van BNG Bank bevestigd. Mede daardoor zien we het jaar 2016 ondanks de genoemde uitdagingen met vertrouwen tegemoet.

Namens de Raad van Bestuur,

CAREL VAN EYKELENBURG

VOORZITTER

Den Haag, 4 maart 2016

Organisatie

Organisatie

MANAGEMENT⁴

C. (CAREL) VAN EYKELENBURG [1952]

VOORZITTER RAAD VAN BESTUUR

P.J.E. (PAULINE) BIERINGA [1959]

DIRECTEUR PUBLIC FINANCE

F.C.M. (FRANK) JANSE [1966]

HOOFD MARKETING EN COMMUNICATIE

R.C.J. (RENÉ) DE JONG [1968]

HOOFD INTERNE AUDITDIENST

A. (AART) RIETVELD [1965]

SECRETARIS RAAD VAN BESTUUR

J.C. (ANJA) VESTER-VOS [1960]

HOOFD PERSONEELSZAKEN

³ Per 1 januari 2016.

⁴ Elk van de leden van de Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor een aantal directoraten en (staf-) afdelingen. Weergegeven is welke directeuren en afdelingshoofden rechtstreeks rapporteren aan de leden van de Raad van Bestuur. De organisatorische inrichting van het risicobeheer wordt beschreven in de risico-paragraaf van het jaarverslag.

O.J. (OLIVIER) LABE [1969]

LID RAAD VAN BESTUUR

P.A. (PETER) NIJSSE [1969]

DIRECTEUR TREASURY & CAPITAL MARKETS

B.P.M. (BART) VAN DOOREN [1957]

HOOFD CAPITAL MARKETS EN INVESTOR RELATIONS

H.E. (ERWIN) QUAST [1968]

HOOFD JURIDISCHE ZAKEN, FISCALE ZAKEN
EN COMPLIANCE

J.C. (JOHN) REICHARDT [1958]

LID RAAD VAN BESTUUR

R. (REINIER) VAN WOERDEN [1958]

DIRECTEUR PROCESSING

P.J. (PAUL) KORTLEVE [1969]

HOOFD PLANNING & CONTROL

H.R. (HANS) NOORDAM [1966]

HOOFD RISK CONTROL

R.G. (ROLAND) WIJDOOGEN [1963]

HOOFD KREDIETRISICOBEOORDELING

⁵ Het [profiel van de Raad van Bestuur](#) is gepubliceerd op [bngbank.nl](#). Taken en verantwoordelijkheden van (de leden van) de Raad van Bestuur zijn beschreven in het [reglement van de Raad van Bestuur](#), dat is gepubliceerd op [bngbank.nl](#). Het streven naar diversiteit, onder meer naar geslacht en leeftijd, is opgenomen in dit profiel en krijgt aandacht in een wervingsprocedure. De Raad van Bestuur bestaat uit drie mannen; de Raad van Commissarissen beschouwd hen ten tijde van hun benoeming tot lid en voorzitter van de Raad van Bestuur als de beste kandidaten voor deze functies. In het verslagjaar is er één vacature geweest. Over de werving voor deze vacature legt de Raad van Commissarissen elders in dit jaarverslag verantwoording af. Zodra een mutatie of uitbreiding van de Raad van Bestuur aan de orde is, zal een kandidaat worden gezocht die voldoet aan het profiel dat de Raad van Commissarissen voor de Raad van Bestuur heeft opgesteld.

⁶ De leden van de Raad van Bestuur zijn wat betreft het aantal door hen vervulde neven-

SAMENSTELLING EN GEGEVENS VAN DE RAAD VAN BESTUUR^{5,6}

C. (CAREL) VAN EYKELENBURG

Benoemd tot lid 1 januari 2005, benoemd tot voorzitter 15 oktober 2008, herbenoemd tot voorzitter 15 oktober 2012. De benoeming als voorzitter Raad van Bestuur is voor een periode van vier jaar. Deze benoeming kan worden verlengd. In relatie met zijn functie bij BNG Bank is Van Eykelenburg bestuurslid/penningmeester van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en voorzitter van de Raad van Commissarissen van BNG-dochtermaatschappij BNG Gebiedsontwikkeling BV. Daarnaast is hij lid van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds ABP, lid van de Raad van Toezicht van de Stichting Shell Pensioenfonds en voorzitter van het bestuur van de Stichting W.F. Hermans Instituut.

O.J. (OLIVIER) LABE

Benoemd 1 mei 2015. De benoeming als lid Raad van Bestuur is voor een periode van vier jaar. Deze benoeming kan worden verlengd. In relatie met zijn functie bij BNG Bank is Labe voorzitter van de Raad van Commissarissen van BNG-dochtermaatschappij Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel BV en lid van de Raad van Commissarissen van BNG-dochtermaatschappij BNG Vermogensbeheer BV.

J.C. (JOHN) REICHARDT

Benoemd 15 oktober 2008, herbenoemd 15 oktober 2012. De benoeming als lid Raad van Bestuur is voor een periode van vier jaar. Deze benoeming kan worden verlengd. In relatie met zijn functie bij BNG Bank is Reichardt voorzitter van de Raad van Commissarissen van Data B. Mailservice BV, lid van de Raad van Commissarissen van BOEI BV, lid van de Commissie Toezichtzaken van de NVB, voorzitter van de Raad van Commissarissen van BNG-dochtermaatschappij BNG Vermogensbeheer BV en lid van de raden van commissarissen van de BNG-dochtermaatschappijen Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel BV en BNG Gebiedsontwikkeling BV. Daarnaast is hij lid van de Raad van Toezicht van de RDW.

functies onderworpen aan de limiteringsregeling in de Implementatiewet richtlijn en verordening kapitaalvereisten (CRD IV). Naar het oordeel van BNG Bank voldoen de leden van de Raad van Bestuur aan deze limiteringsregeling.

⁷ Taken en verantwoordelijkheden van (de leden van) de Raad van Commissarissen zijn beschreven in het [reglement van de Raad van Commissarissen](#), dat op bngbank.nl is gepubliceerd. Commissarissen worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen in overeenstemming met de Nederlandse corporate governance code tweemaal worden herbenoemd. Het [profiel van de Raad van Commissarissen](#) en het [rooster van aftreden](#) zijn eveneens op bngbank.nl te vinden. Alle commissarissen bij BNG Bank hebben de Nederlandse nationaliteit. De Raad van Commissarissen bestaat uit drie vrouwen en zes mannen.

⁸ BNG Bank streeft onafhankelijkheid van haar commissarissen na. Daarbij wordt gelet op de volgende punten. Commissarissen zijn niet werkzaam of werkzaam geweest bij de vennootschap.

SAMENSTELLING EN GEGEVENS VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN^{7, 8, 9}

M. (MARJANNE) SINT^{10, 11, 12} [1949]

VOORZITTER

Oud-voorzitter van de Raad van Bestuur van de Isalaklinieken in Zwolle.

Benoemd 20 augustus 2012, herbenoembaar in 2017.

Behalve voorzitter van de Raad van Commissarissen van BNG Bank is Sint voorzitter van de Raad van Commissarissen van NL Healthcare en lid van de Raad van Commissarissen van De Friesland / FBTO Zorgverzekeringen.

J.J. (JAN) NOOITGEDAGT¹³ [1953]

VICEVOORZITTER (TEVENS SECRETARIS)

Oud-Chief Financial Officer en lid van de Raad van Bestuur van AEGON NV.

Benoemd 23 april 2012, herbenoembaar in 2016.

Behalve lid van de Raad van Commissarissen van BNG Bank is Nooitgedagt voorzitter van de Raad van Commissarissen van Vivat NV, vice-voorzitter van de Raad van Commissarissen van TMG NV* en lid van de Raad van Commissarissen van Robeco Groep NV.

C.J. (KEES) BEUHING^{10, 11, 13} [1951]

Oud-voorzitter van de Raad van Bestuur van Friesland Bank Holding NV. Benoemd 24 april 2014, herbenoembaar in 2018. Behalve lid van de Raad van Commissarissen van BNG Bank is Beuving voorzitter van de Raad van Commissarissen van BPF Bouwinvest BV en lid van de Raad van Commissarissen van Delta Lloyd Bank.

L.M.M. (LUCAS) BOLSIUS¹² [1958]

Burgemeester van de gemeente Amersfoort.

Benoemd 24 april 2014, herbenoembaar in 2018.

T.J.F.M. (THEO) BOVENS¹² [1959]

Commissaris van de Koning in de provincie Limburg.

Benoemd 23 april 2012, herbenoembaar in 2016.

Commissarissen staan niet in een andere zakelijke relatie tot BNG Bank krachtens welke zij persoonlijk voordeel zouden kunnen behalen. Commissarissen genieten een vaste jaarlijkse honorering, die niet afhankelijk is van de resultaten van de bank in enig jaar. De [beloningsregeling van de Raad van Commissarissen](#) is op bngbank.nl gepubliceerd. 'Interlocking directorships' tussen commissarissen onderling of tussen commissarissen en bestuurders zijn niet aanwezig. Commissarissen bezitten geen aandelen in de vennootschap.

⁹ Nevenfuncties worden alleen genoemd indien het bestuurs- en toezichtfuncties betreft die relevant zijn volgens de limiteringsregeling in de Implementatiewet richtlijn en verordening kapitaalvereisten (CRD IV). Naar het oordeel van BNG Bank zijn de leden van de Raad van Commissarissen wat betreft het aantal nevenfuncties compliant met deze regeling. Een [register van door commissarissen gemelde nevenfuncties](#) is op bngbank.nl gepubliceerd. Functies en nevenfuncties bij beursgenoteerde instellingen in Nederland zijn voorzien van een *.

J.B.S. (JOHAN) CONIJN¹² [1950]

Bijzonder hoogleraar Woningmarkt aan de Universiteit van Amsterdam en directeur Real Estate Management bij Ortec Finance.

Benoemd 23 november 2015, herbenoembaar in 2020. Behalve lid van de Raad van Commissarissen van BNG Bank is Conijn lid van het Investment Committee van Amvest Residential Core Fund.

P.H.M. (PETRI) HOFSTÉ¹³ [1961]

Oud-lid van de Raad van Bestuur en Chief Financial & Risk Officer van APG Groep NV.

Benoemd 22 april 2013, herbenoembaar in 2017. Behalve lid van de Raad van Commissarissen van BNG Bank is Hofsté lid van de raden van commissarissen van KAS Bank NV*, Achmea BV en Fugro NV*.

J. (JANTINE) KRIENS^{10, 11, 12} [1954]

Voorzitter van de directieraad van VNG.

Benoemd 24 april 2014, herbenoembaar in 2018.

J.C.M. (JAN) VAN RUTTE¹³ [1950]

Oud-voorzitter van de Raad van Bestuur bij Fortis Bank Nederland NV en oud-CFO in de Raad van Bestuur van ABN AMRO Groep NV.

Benoemd 23 november 2015, herbenoembaar in 2020.

Behalve lid van de Raad van Commissarissen van BNG Bank is Van Rutte voorzitter van de Raad van Commissarissen van SNS Bank NV en lid van de Raad van Commissarissen van ORMIT Holding BV.

ONDERNEMINGSRAAD

S.D.P. (SELMA) HUIZER [1968]

VOORZITTER

J.H. (JAAP) BOOM [1951]

SECRETARIS

F.B. (FRAN) BOON [1975]

G.J. (GIJS) VAN DUFFELEN [1978]

M.E. (MARJOLEIN) HOFSTEE [1971]

J.P. (JEAN-PIERRE) KRAUS [1970]

R. (RON) MOLINA [1954]

V.G.W.H. (VICTOR) TJIA [1974]

F.W.A. (FELIX) ZWETSLOOT [1971]

¹⁰ Lid van de Selectie- en Benoemingscommissie, commissie als bedoeld in artikel 16 van de statuten.

¹¹ Lid van de Remuneratiecommissie, commissie als bedoeld in artikel 16 van de statuten.

¹² Lid van de Commissie Marktstrategie, commissie als bedoeld in artikel 16 van de statuten.

¹³ Lid van het Audit & Risk Committee, commissie als bedoeld in artikel 16 van de statuten.

Verslag van de Raad van Commissarissen

Besproken onderwerpen	<u>25</u>
Organisatie	<u>31</u>
Beloning	<u>36</u>
Audit	<u>38</u>

Veranderingen in de omgeving van de bank en het financiële perspectief van BNG Bank zelf waren begin 2015 aanleiding voor de Raad van Bestuur om te besluiten tot een herijking van de strategie. In een breed gedragen proces met betrokkenheid van het voltallige management en Jong BNG heeft de bank onderzocht of haar huidige strategie nog toereikend is voor het realiseren van haar doelstellingen. De conclusie luidde dat de bank de komende jaren vooruit kan met de huidige strategie, maar dat de ruimte die deze strategie biedt door de bank beter kan worden benut. De bank wil nog uitdrukkelijker een betrokken partner zijn en jegens haar klanten in een proactievere rol komen. De bank wil zich explicieter profileren ten aanzien van duurzaamheid, richting klanten met name rond de thema's Energie Akkoord en 'social return', richting beleggers met Socially Responsible Investment Bonds (SRI-Bonds) en intern met een verdere verduurzaming van de bedrijfsvoering. De Raad van Commissarissen heeft de uitkomst van de herijking van de strategie uitvoerig met de Raad van Bestuur besproken en daarmee ingestemd. De concretisering van deze uitkomst moet plaatsvinden in 2016. Het jaarplan 2016 is eveneens door de Raad van Commissarissen besproken en goedgekeurd. De bank zal ook na de herijking van haar strategie vooral zichzelf blijven. Een excellente kredietwaardigheid en adequate risicobeheersing, een scherpe inkooppositie en een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering blijven ook na de herijking van de strategie de randvoorwaarden.

De uitkomst van de herijking van de strategie ligt in lijn met de discussie die de bank met het ministerie van Financiën heeft gevoerd over haar organisatorische vorm. De vraag luidde in hoeverre de huidige status van de bank ook op termijn nog adequaat is en of er aantrekkelijker alternatieven beschikbaar zijn. De gezamenlijke conclusie was, dat behoud van de huidige privaatrechtelijke organisatiestructuur, in combinatie met de status van 'promotional bank', de voorkeur verdient.

Besproken onderwerpen

DUURZAAMHEID EN MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN (MVO)

In het verslagjaar heeft de Raad van Commissarissen in het kader van de herijking van de strategie gesproken over het voornemen van BNG Bank om in haar beleid en activiteiten duurzaamheid op een hoger plan te brengen. De Raad van Commissarissen onderschrijft het belang daarvan en heeft met instemming kennis genomen van de instelling van een Commissie Duurzaamheid onder voorzitterschap van een van de leden van de Raad van Bestuur. De Raad van Commissarissen is geïnformeerd over de in 2015 gehouden multi-stakeholderbijeenkomst en enkele daarin besproken punten, met name hoe de bank de impact van door haar verstrekte financieringen kan meten en hoe beleggers zicht krijgen op de duurzaamheidsimpact van hun eventuele beleggingen in papier van BNG Bank. De Raad heeft zijn goedkeuring gegeven aan het [MVO-beleid](#) van BNG Bank zoals op bngbank.nl gepubliceerd. Voor de beoordeling van het MVO-beleid van de bank vormen de marktaandelen en het rendement eigen vermogen belangrijke indicatoren. Hieraan kan de maatschappelijke relevantie van de bank worden afgemeten. De doelstellingen voor de marktaandelen en het rendement zijn in 2015 gerealiseerd. In 2015 heeft de bank in het kader van het 'Global Reporting Initiative' voor het eerst gerapporteerd conform de GRI G4 comprehensive approach. De externe accountant heeft voor de maatschappelijke onderdelen een 'reasonable assurance' afgegeven.

RAAD VAN COMMISSARISSEN

Naast de plenaire behandeling van de in de diverse commissies voorbereide onderwerpen kwamen in de vergaderingen van de Raad de volgende punten aan de orde: de voorbereiding van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, de uitkomsten van de Asset Quality Review en de EBA-stresstest, de projectgovernance en de planning van de projectportfolio en de implicaties van nieuwe regelgeving voor de activiteiten van BNG Bank.

De voltallige Raad heeft onder meer zijn goedkeuring gegeven aan het remuneratierapport 2014, het jaarplan en budget 2016 en het risk appetite statement 2016. De Raad heeft ten aanzien van de variabele beloningen binnen de bank geconcludeerd dat deze passen binnen het vastgestelde beloningsbeleid van BNG Bank. De Raad heeft in de verslagperiode ook gesproken over een aantal onderwerpen van strategische aard. Dit waren: de uitkomsten van de herijking van de strategie, een door de bank uitgevoerde concurrentieanalyse, de voor- en nadelen van de bank-status, de ontwikkeling van de leverage ratio en de uitgifte van hybride kapitaal. Ten slotte zijn de leden van de Raad in een plenaire vergadering geïnformeerd over het in 2015 geïntroduceerde tuchtrecht en hebben zij het formulier tuchtrecht ondertekend.

AUDIT & RISK COMMITTEE (ARC)

Het ARC heeft de bespreking door de voltallige Raad van Commissarissen voorbereid inzake het jaarverslag, de kwartaal- en halfjaarcijfers en de managementletters van de interne en externe accountant, inclusief de reactie daarop van de Raad van Bestuur. De aandacht ging daarbij met name uit naar onderwerpen als de resultaatontwikkeling van BNG Bank, de solvabiliteits- en liquiditeitsontwikkeling, de voorziening voor kredietverliezen, krediet-, markt- en operationeel risico en de mogelijkheden tot het aantrekken van funding. In het bijzonder stond het ARC in 2015 stil bij de voorbereiding van een emissie van hybride kapitaal en bij de bijzondere afwaardering op een obligatie van de voormalige Oostenrijkse bank Hypo Alpe Adria, onder garantie van de deelstaat Karinthië. Tevens heeft de Raad van Commissarissen de mening van de Raad van Bestuur overgenomen dat securitisatie een minder aantrekkelijk middel is om de leverage ratio van de bank te verbeteren.

BNG Bank gaat er vooralsnog van uit dat zij per 2018 moet voldoen aan een ondergrens voor de ‘leverage ratio’ van 3%. Het ARC constateert dat deze ratio zich in 2015 in positieve zin heeft ontwikkeld, mede als gevolg van de emissie van hybride kapitaal. Het ARC onderschrijft het beleid van de Raad van Bestuur om naar een hogere leverage ratio toe te groeien. De nagestreefde buffer dient om schommelingen in de leverage ratio als gevolg van externe ontwikkelingen op te vangen. Ook heeft het committee de besluitvorming door de voltallige Raad voorbereid inzake het risk appetite statement van BNG Bank, het beleid ten aanzien van de leverage ratio en de rapportage krediet-risico's BNG-portefeuille. Het committee heeft verder gesproken over het complianceverslag 2014, de incidenten-rapportage 2014, het complianceprogramma 2016, het jaarplan IAD 2016, het auditplan van de externe accountant in het kader van de controle van de jaarrekening BNG Bank 2015 en de verslagen van het tripartiete overleg tussen de

toezichthouder, de externe accountant en BNG Bank. In een extra vergadering heeft het ARC in twee zogenaamde ‘deep dives’ uitvoerig stilgestaan bij de oorzaken van de resultaatvolatiliteit van de bank en bij de wijze waarop de bank de vereiste Credit Value Adjustments bij derivaten berekent. In aanwezigheid van de voltallige Raad van Commissarissen heeft een ‘deep dive’ over het herstelplan van de bank plaatsgevonden. Het Committee heeft het voornemen uitgesproken ook over andere onderwerpen ‘deep dives’ te houden.

SELECTIE- EN BENOEMINGSCOMMISSIE

In 2015 heeft de commissie de vervulling van de ‘vacature-Dekker’ en de ‘vacature-Ruding’ voorbereid. De commissie heeft voorts individuele profielschetsen opgesteld voor de vervulling van de vacatures die in 2016 ontstaan door het periodieke aftreden van de heren Bovens en Nooitgedagt. Ook heeft de commissie de Raad van Commissarissen geadviseerd over de verdeling van taken binnen de Raad na het vertrek van mevrouw Dekker en de heer Ruding en over de bezetting van de diverse commissies. Over de taakverdeling wordt in dit jaarverslag gerapporteerd. De commissie heeft kennis genomen van de taakverdeling binnen de Raad van Bestuur en de nevenfuncties van de leden van de Raad van Bestuur en de Raad geadviseerd over het programma van permanente educatie voor de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur. Ten slotte heeft de commissie gesproken over de continuïteit binnen de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur. Ook is gesproken over het fall-back scenario ingeval een RvB-lid of een lid van het senior management voor langere tijd wegvalt.

REMUNERATIECOMMISSIE

Binnen de kaders van het vastgestelde beloningsbeleid bespreekt de Remuneratiecommissie jaarlijks de rapportage van de Raad van Bestuur over de realisatie doelstellingen variabele beloning en adviseert zij de Raad van Commissarissen over het uitkeringspercentage voor de variabele beloning. In 2015 is dat gebeurd voor het jaar 2014. Voorts is door de commissie het Remuneratierapport 2014 besproken en het voorstel aan de Raad van Commissarissen voor de doelstellingen variabele beloning Raad van Bestuur 2015 voorbereid. Ten slotte is de jaarlijkse rapportage over het beloningsbeleid bij BNG Bank besproken. Deze rapportage heeft onder andere betrekking op de tenuitvoerlegging van het beloningsbeleid over het voorgaande jaar, de hoogste variabele beloningen in dat jaar en een risicoanalyse van het beloningsbeleid, uitgevoerd door Risk Management. Uit deze risicoanalyse zijn geen aandachtspunten naar voren gekomen waarover besluitvorming door de Raad van Commissarissen nodig of wenselijk was. Voor de hoofdlijnen van het remuneratierapport 2015 wordt verwezen naar de paragraaf [Beloningsbeleid](#).

COMMISSIE MARKTSTRATEGIE

De commissie heeft als taak de relevante ontwikkelingen te bespreken inzake de klantengroepen van BNG Bank en de toereikendheid van de bestaande en potentiële dienstverlening aan deze klantengroepen. In de eerste bijeenkomst is gesproken met een ambtelijke delegatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) over de visie van BZK op de toekomstige financiering van de corporatiesector en over de rol die BNG Bank daarin kan spelen. De tweede bijeenkomst heeft plaatsgevonden in de vorm van een werkbezoek aan Meander Medisch Centrum in Amersfoort. Met een bestuurder van Meander is gesproken over de visie van BNG Bank op de financierbaarheid van de zorgsector en over de dagelijkse problematiek van een ziekenhuis, zowel bestuurlijk en financieel als operationeel. Daarbij kwamen onder meer de relatie met de zorgverzekeraars aan bod en de voortdurende wijzigingen in de regelgeving als gevolg van wisselende inzichten bij de overheid. In de bijeenkomsten is naar het oordeel van de commissie duidelijk geworden voor welke opgaven de corporatiesector en de zorgsector staan. De gevoerde discussies hebben de commissieleden geholpen bij het beoordelen van het jaarplan 2016 van de bank.

ECB-TOEZICHT

2015 was voor BNG Bank het eerste volledige jaar onder toezicht van de ECB. De Raad van Commissarissen constateert dat de regels en eisen van het toezicht leiden tot een forse druk op de organisatie van BNG Bank. In 2016 zal dit zichtbaar worden in een groei van de formatie en een stijging van de personeelskosten. De transitie naar het ECB-toezicht heeft andere limiteringsregels voor het aantal nevenfuncties van commissarissen en bestuurders met zich meegebracht, die in het verslagjaar in de Raad van Commissarissen zijn besproken. De veranderende eisen die de externe toezichthouder stelt hebben ook impact op de agenda van de Raad. In 2015 zijn de uitkomsten van de Asset Quality Review (AQR) en de EBA-stresstest in de Raad aan de orde geweest, alsmede de hieraan te geven follow-up. Het onderwerp datakwaliteit, dat al de aandacht van de Raad van Bestuur had, heeft door de AQR een extra impuls gekregen. Het is in de projectportfolio van de bank inmiddels onderdeel van het meerjarige programma Data Insight en maakt deel uit van de door de Raad van Commissarissen vastgestelde criteria voor de beoordeling van de Raad van Bestuur over 2016. Het ARC en de Raad hebben in 2015 voorts herhaaldelijk stilgestaan bij lopende toezichtzaken. Zo is er uitgebreid aandacht gegeven aan het Recovery Plan van de bank en aan de wijze waarop de Credit Value Adjustments van derivaten worden berekend, inclusief de opvattingen van de toezichthouder daarover. De Raad van Commissarissen heeft naar aanleiding van het laatste punt gesproken over de bedreigingen vanuit wet- en regelgeving en de Raad van Bestuur verzocht om zo tijdig mogelijk te worden geïnformeerd over de even-

tuele impact van nieuwe wet- en regelgeving voor BNG Bank. In het kader van een ‘thematic review on risk governance and risk appetite’ hebben twee leden van het Joint Supervisory Team (JST) van ECB/DNB in 2015 een vergadering van het Audit & Risk Committee (ARC) en een vergadering van de Raad van Commissarissen bijgewoond en heeft het JST gesprekken gevoerd met de voorzitters van het ARC en de Raad van Commissarissen. Het ARC en de Raad van Commissarissen zullen in 2016 de terugkoppeling door de ECB/DNB evalueren. Ook de notulen van het tripartite overleg tussen de toezichthouder, de externe accountant en BNG Bank zijn in het ARC en de Raad van Commissarissen aan de orde geweest.

DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING

De Raad van Commissarissen volgt drie dagdelen per jaar een programma voor permanente educatie (PE). Periodiek komen daarin ook ethische onderwerpen en dilemma’s aan de orde. Aan de PE-sessies wordt, afhankelijk van het onderwerp, een bijdrage geleverd door zowel interne als externe deskundigen. De effectiviteit van het programma wordt door de Raad na afloop van het verslagjaar geëvalueerd. Naar aanleiding van het PE-programma 2014 heeft de Raad gevraagd om uitvoeriger schriftelijke documentatie ter voorbereiding, opdat in de PE-sessies zelf meer ruimte voor discussie overblijft. Aan deze wens is in 2015 invulling gegeven. De Raad heeft voorts vastgesteld welke van de in de Code Banken genoemde thema’s in 2015 aan de orde dienden te komen.

In 2015 voorzag het PE-programma in een onderdeel over Zorgplicht en een onderdeel over Cybersecurity – Changing the Rules of the Game. In een derde sessie is aandacht besteed aan de beheersing van renterisico’s. Aanleiding voor dit onderwerp was de implementatie van een vernieuwd renterisicoraamwerk door de bank. In een ‘deep dive’ zal het ARC in 2016 op dit onderwerp terugkomen. Behoudens enkele verhinderingen op onderdelen hebben alle commissarissen het programma van permanente educatie gevolgd.

De leden van de Raad van Bestuur hebben eveneens deelgenomen aan het programma van permanente educatie voor de Raad van Commissarissen. Daarnaast hebben de leden van de Raad van Bestuur in 2015 individuele PE-activiteiten ondernomen. Een lid van de Raad van Bestuur heeft onder meer deelgenomen aan een studiereis naar Brussel, aan expertmeetings over de financiële ruimte voor gemeenten en aan een themadag over valutarisico. Een tweede lid van de Raad van Bestuur heeft onder meer deelgenomen aan een managementtraining bij Insead, aan de training Analytics, Covenants and Documentation van Moody’s en aan de ICMA Annual General Meeting

and Conference. Een derde lid heeft deelgenomen aan een Capital Management & Risk Seminar en aan een door EY georganiseerde ‘round table’ over IFRS. De ondernomen PE-activiteiten zijn gerapporteerd aan de Raad van Commissarissen en de evaluaties ervan zijn besproken in de jaarlijkse beoordelingsgesprekken van de voorzitter en de secretaris van de Raad van Commissarissen met de individuele leden van de Raad van Bestuur. De Raad van Commissarissen heeft geconcludeerd dat de leden van de Raad van Bestuur voldoen aan de Beleidsregel deskundigheid van AFM en DNB.

Organisatie

AANTAL VERGADERINGEN EN PRESENTIE

De Raad van Commissarissen vergaderde in 2015 zes keer. Deze vergaderingen vonden plaats in aanwezigheid van de Raad van Bestuur. Voorafgaand aan de vergaderingen vond steeds een ‘private session’ plaats.

Het Audit & Risk Committee (ARC) kwam in het verslagjaar vijfmaal in vergadering bijeen. Met ingang van 2015 is het aantal reguliere vergaderingen van het ARC verhoogd van drie naar vier per jaar. Alle reguliere vergaderingen van het ARC zijn bijgewoond door de interne en externe accountant. In 2015 heeft het committee voorts besloten al zijn reguliere vergaderingen vooraf te laten gaan door een ‘private session’ met de interne en externe accountant. Uit deze overleggen zijn geen bijzondere punten van aandacht naar voren gekomen. Ten slotte is besloten dat de hoofden Risk Management en Planning & Control in het vervolg de vergaderingen van het ARC bijwonen om de rapportages die onder hun verantwoordelijkheid zijn opgesteld toe te lichten. De Selectie- en Benoemingscommissie kwam in het verslagjaar zesmaal in vergadering bijeen en de Remuneratiecommissie en de Commissie Marktstrategie tweemaal.

Het aanwezigheidspercentage in de plenaire vergaderingen van de Raad van Commissarissen en de vergaderingen van de commissies van de Raad is uitgekomen op 98% (2014: 92%).

FUNCTIONEREN RAAD VAN COMMISSARISSEN

De Raad van Commissarissen heeft zijn eigen functioneren en dat van de commissies van de Raad ook in 2015 geëvalueerd. Daartoe is een interne enquête ingevuld en heeft de secretaris van de Raad met alle leden van de Raad van Commissarissen individueel gesproken. De bevindingen uit de enquête en de gesprekken zijn besproken in een plenaire vergadering van de Raad van Commissarissen. De Raad heeft daarbij expliciet stilgestaan bij de rolvastheid van zowel de Raad van Commissarissen als de Raad van Bestuur, eventuele drempels om thema's aan de orde te stellen, de omvang van de Raad van Commissarissen in relatie tot de teameffectiviteit en de diversiteit in de Raad van Commissarissen. De uitkomst van de evaluatie en de bespreking daarvan hebben niet geleid tot aanpassingen in de werkwijze van de Raad. De in 2014 geïntroduceerde 'private sessions' zijn voortgezet.

Er hebben zich naar het oordeel van de Raad van Commissarissen in 2015 geen situaties voorgedaan waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders, commissarissen, aandeelhouders en/of externe accountant speelden of spelen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of de desbetreffende bestuurders, commissarissen, aandeelhouders en/of externe accountant.

SAMENSTELLING RAAD VAN COMMISSARISSEN

Voor het [profiel van de Raad van Commissarissen](#) wordt verwezen naar bngbank.nl. Het profiel van de Raad is in het verslagjaar ongewijzigd gebleven. De samenstelling van de Raad was overeenkomstig het profiel. De samenstelling van de Raad van Commissarissen is opgenomen in het hoofdstuk Organisatie. Van iedere commissaris worden in dit hoofdstuk de gegevens vermeld die relevant zijn voor de vervulling van zijn taak als commissaris.

Conform het rooster van aftreden waren in 2015 mevrouw Dekker en de heer Van den Goorbergh aftredend als lid van de Raad van Commissarissen. Voorts heeft de heer Ruding, periodiek aftredend in 2016, aangegeven in 2015 vervroegd te willen aftreden als voorzitter en lid van de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen dankt mevrouw Dekker voor de wijze waarop zij haar bestuurlijke ervaring en haar kennis en deskundigheid op het gebied van de volkshuisvestingssector heeft ingezet gedurende de acht jaar van haar commissariaat, zowel in de plenaire Raad als in de Remuneratiecommissie, de Selectie- en Benoemingscommissie en de Commissie Marktstrategie. De Raad van Commissarissen is de heer Van den Goorbergh erkentelijk voor zijn gedegen, gestructureerde en prikkelende bijdragen aan de gedachtenwisselingen binnen de Raad en binnen het Audit & Risk Committee, de

Remuneratiecommissie en de Selectie- en Benoemingscommissie gedurende de afgelopen twaalf jaar. De Raad van Commissarissen prijst zich gelukkig dat hij bijna twaalf jaar mocht profiteren van de grote bancaire-financiële en politieke ervaring van de heer Ruding, als voorzitter van de Raad en in de Remuneratiecommissie en de Selectie- en Benoemingscommissie. De Raad dankt hem voor de deskundige en nauwgezette wijze waarop hij zijn rol in de Raad heeft vervuld.

In verband met het aftreden van de mevrouw Dekker en de heer Ruding heeft de Raad individuele profielschetsen opgesteld, passend binnen de profielschets van de Raad. Op basis van deze individuele profielschetsen zijn de heren Conijn en Van Rutte voorgedragen en op 23 november 2015 door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemd tot lid van de Raad van Commissarissen van BNG Bank. De benoeming van de heer Conijn heeft als ingangsdatum 1 januari 2016. De Raad heeft uit zijn midden mevrouw Sint benoemd tot voorzitter met ingang van 23 november 2015. De genoemde personen zijn door de toezichthouder op geschiktheid getoetst, waarbij de ECB tot een positief oordeel is gekomen. De nieuwe commissarissen hebben het door BNG Bank aangeboden introductieprogramma doorlopen. Zij hebben de eed of belofte financiële sector afgelegd op 8 januari 2016.

Gelet op de in de Raad aanwezige bancaire-financiële kennis, achtte de Raad het verantwoord de vacature-Van den Goorbergh niet te vervullen. Daarmee heeft de Raad weer zijn gewenste omvang van negen leden gekregen.

Aandeelhouders hebben in 2015 tevens kennis genomen van de individuele profielschets die is opgesteld in verband met de aankondiging van het periodiek aftreden van de heren Bovens en Nooitgedagt. Beiden komen conform het rooster van aftreden in aanmerking om voorgedragen te worden voor herbenoeming.

SAMENSTELLING RAAD VAN BESTUUR

Voor het [profiel](#) van de Raad van Bestuur wordt verwezen naar bngbank.nl. Het profiel van de Raad van Bestuur is in het verslagjaar ongewijzigd gebleven. De samenstelling van de Raad van Bestuur was overeenkomstig het profiel. De [samenstelling](#) van de Raad van Bestuur is opgenomen in het hoofdstuk Organisatie. Van ieder bestuurslid worden in dit hoofdstuk de gegevens vermeld die relevant zijn voor de vervulling van zijn taak als lid van de Raad van Bestuur.

In het verslagjaar heeft de bank afscheid genomen van de heer Leenaars in verband met zijn pensionering. De heer Leenaars is in 2002 benoemd tot lid van de Raad van Bestuur en is in die functie vele jaren onder meer verantwoordelijk geweest voor de funding van de bank. In kringen van de internationale geld- en kapitaalmarkt was hij hét gezicht van de bank. Voorts heeft hij als voorzitter van de kredietcommissie van de bank zijn deskundigheid ingezet bij het beoordelen van vele kredietvoorstellen. De Raad van Commissarissen spreekt zijn grote dank uit voor de inzet en nauwgezetheid waarmee hij steeds de belangen van de bank heeft behartigd. Ter vervulling van de vacature Leenaars is op 1 mei 2015 de heer Labe aangetreden, met dezelfde portefeuille als de heer Leenaars. De Raad van Commissarissen is zich ervan bewust dat de Raad van Bestuur daarmee opnieuw bestaat uit drie mannen. Het streven naar diversiteit, onder meer naar geslacht en leeftijd, was opgenomen in het functieprofiel. In de selectieprocedure zijn twintig mannen en drie vrouwen in beeld geweest. Een aantal van hen zijn afgefallen omdat zij niet inpasbaar bleken in het beloningsbeleid van BNG Bank dan wel omdat zij niet over voldoende bestuurlijke ervaring beschikten. De Raad van Commissarissen heeft geconcludeerd dat de heer Labe, in zijn vorige functie directeur Treasury en Capital Markets van BNG Bank, de meest geschikte kandidaat was om de heer Leenaars op te volgen. De benoeming van de heer Labe heeft de diversiteit naar leeftijd binnen de Raad van Bestuur vergroot.

CONTACTEN MET STAKEHOLDERS

De Raad van Bestuur voert minimaal eenmaal per kwartaal overleg met de Gemeenschappelijke Ondernemingsraad (GOR). In 2015 heeft de voorzitter van de Raad van Commissarissen een overlegvergadering tussen bestuur en GOR bijgewoond. Hierin is onder andere gesproken over de strategieontwikkeling en het beleid, de resultaatontwikkeling van de bank, de introductie van de bankierseed en het tuchtrecht en de instemming van de GOR met de benoeming van de heer Labe tot lid van de Raad van Bestuur van BNG Bank. Buiten de overlegvergaderingen ontmoet de voltallige Raad van Commissarissen de GOR eenmaal per jaar tijdens een gezamenlijke lunch. De Raad van Commissarissen ervaart de contacten met de GOR als constructief en waardeert de goede werkrelatie en de openhartige dialoog tussen de Raad van Bestuur en de Ondernemingsraad.

De Raad van Commissarissen betreft in toenemende mate personen uit de managementlaag onder de Raad van Bestuur bij specifieke agendapunten en in het kader van deskundigheidsbevordering.

De contacten van de Raad van Commissarissen met de aandeelhouders lopen via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, waarin de Raad verantwoording aflegt over het gehouden toezicht. Naast de jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders heeft in 2015 een bijzondere Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaatsgevonden voor de benoeming van twee commissarissen.

De directie Financieringen van het ministerie van Financiën is belast met het beheer van de staatsdeelnemingen en behartigt het belang van de grootaandeelhouder in BNG Bank. Eenmaal per jaar vindt een gesprek plaats tussen de grootaandeelhouder van het ministerie en de voorzitter van de Raad van Commissarissen van iedere staatsdeelneming. Daarin wordt de gang van zaken bij de desbetreffende staatsdeelneming besproken. Ook met de voorzitter van de Raad van Commissarissen van BNG Bank heeft in 2015 een dergelijk gesprek plaatsgevonden. Daarnaast hebben de nieuwe commissarissen voorafgaand aan hun benoeming een kennismakingsbezoek aan de grootaandeelhouder gebracht.

Beloning

BELONINGSBELEID RAAD VAN BESTUUR

Het [beloningsbeleid leden Raad van Bestuur](#) is op 27 april 2009 vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en is integraal op [bngbank.nl](#) gepubliceerd. Het beloningsbeleid bevindt zich binnen de kaders van het beloningsbeleid van de rijksoverheid ten aanzien van staatsdeelnemingen, de Nederlandse corporate governance code, de Code Banken en de Regeling Beheerst Beloningsbeleid Wft 2015. Het vaste deel van de beloning is opgebouwd uit 12 keer het maandsalaris plus vakantietoeslag. Voor twee leden van de Raad van Bestuur bedraagt de variabele beloning per jaar maximaal 20% van de vaste beloning (2014: 25%). Het nieuwe lid van de Raad van Bestuur ontvangt uitsluitend een vaste beloning. De Raad van Commissarissen stelt voor de variabele beloning jaarlijks kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen vast. Per doelstelling wordt vastgesteld welk gewicht deze heeft in het totaal. Voor de kwantitatieve doelstellingen geldt dat bij prestaties ‘at target’ 70% van de maximale variabele beloning wordt uitgekeerd.

REALISATIE DOELSTELLINGEN VARIABELE BELONING 2015

Op advies van de Remuneratiecommissie heeft de Raad van Commissarissen vastgesteld in welke mate de doelstellingen variabele beloning 2015 door de leden van de Raad van Bestuur zijn gehaald en geconcludeerd dat daaraan een uitkeringspercentage van 100% wordt verbonden (2014: 57%). De Raad van Commissarissen acht deze uitkomst billijk en heeft geen gebruik gemaakt van zijn discretionaire bevoegdheid de variabele beloning aan te passen. Ook heeft de Raad van Commissarissen in 2015 geen aanleiding gehad om te overwegen van zijn bevoegdheid tot terugvordering van variabele beloning over eerdere jaren gebruik te maken.

UITKOMSTEN BELONINGSBELEID 2015 EN VOORUITZICHTEN KOMENDE JAREN

Voor een overzicht van de beloning van de leden van de Raad van Bestuur wordt verwezen naar de ‘Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening’. De bestuurders ontvangen ieder een jaarlijkse onkostenvergoeding van EUR 3.900. Er is geen sprake van toegekende aandelen/opties. De hoogte van de variabele beloning over 2015 valt binnen de vooraf vastgestelde bandbreedte van minimaal 0% en maximaal 20% van de vaste beloning. In 2016 zal het beloningsbeleid leden Raad van Bestuur worden herijkt.

BEOORDELINGSCRITERIA RAAD VAN BESTUUR 2016

De missie van BNG Bank is vertaald in de volgende strategische doelstellingen: het behoud van substantiële markt-aandelen in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders. In lijn hiermee heeft de Raad van Commissarissen de beloningen voor de Raad van Bestuur over 2016 vastgesteld. De Raad van Commissarissen zal begin 2017 beoordelen in welke mate de Raad van Bestuur aan deze criteria heeft voldaan. Voor de leden van de Raad van Bestuur met een variabele beloning bedraagt het hieraan te verbinden uitkeringspercentage minimaal 0% en maximaal 100%. Bij een uitkeringspercentage van 0% wordt geen variabele beloning uitgekeerd. Bij een uitkeringspercentage van 100% zal de variabele beloning over 2016 uitkomen op 20% van de vaste beloning. Van de na beoordeling toegekende variabele beloning over 2016 zal de helft op een geblokkeerde rekening worden gestort. Dit bedrag wordt na herbeoordeling uitgekeerd in januari 2020, tenzij alsdan is gebleken dat het voldoen aan de criteria de continuïteit van BNG Bank op langere termijn heeft geschaad. Voor meer informatie over het beloningsbeleid van BNG Bank wordt verwezen naar het [remuneratie-rapport](#) 2015, dat is gepubliceerd op bngbank.nl.

BELONING RAAD VAN COMMISSARISSEN

De [beloningsregeling](#) voor leden van de Raad van Commissarissen is op 26 april 2011 vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en is gepubliceerd op bngbank.nl. De regeling geldt voor de periode 1 januari 2012 tot en met 31 december 2016.

Audit

Ernst & Young Accountants LLP (EY) is de externe accountant van BNG Bank. Het Audit & Risk Committee vergadert in aanwezigheid van de externe accountant. De jaarstukken 2015 zijn ook in de vergadering van de Raad van Commissarissen besproken in aanwezigheid van de externe accountant. Voorafgaand aan de accountantscontrole is met de externe accountant de controleaanpak voor 2015, inclusief de 'key audit matters', besproken. De Raad van Commissarissen heeft met instemming kennis genomen van het voornemen van de accountant om in de controle bijzondere aandacht te schenken aan waardering en bijzondere waardeverminderingen van financiële instrumenten, kredietbeheer en de voorziening voor de kredietportefeuille, de toepassing van hedge accounting door BNG Bank, funding en liquiditeitsbeheer, kapitaalmanagement, IFRS-ontwikkelingen en de continuïteit en betrouwbaarheid van de IT. De Raad van Commissarissen heeft met de Raad van Bestuur en de accountant de jaarrekening, het jaarverslag, de management letter en het risicomanagementbeleid besproken. Hierbij is door de accountant afzonderlijk gerapporteerd omtrent de geformuleerde specifieke aandachtsgebieden. De uitkomsten zijn door de Raad van Commissarissen met de externe accountant en de Raad van Bestuur besproken. De Raad van Commissarissen is van mening dat de externe accountant de Raad alle relevante informatie heeft verstrekt om zijn toezichthoudende taak te kunnen uitoefenen. De accountant heeft geen onregelmatigheden in de verslaggeving gerapporteerd.

De benoeming van de huidige accountant loopt tot en met het boekjaar 2015. In 2015 heeft de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ingestemd met een voorstel van de Raad van Commissarissen om de opdracht voor de jaarrekeningcontrole met ingang van het boekjaar 2016 te verlenen aan PricewaterhouseCoopers. Het voorstel van de Raad van Commissarissen is gebaseerd op een in 2014 doorlopen selectietraject, waarbij uit drie accountantskantoren een keuze is gemaakt. De Raad van Commissarissen dankt de medewerkers van EY voor de wijze waarop zij de afgelopen jaren inhoud hebben gegeven aan de controle van de jaarrekening van BNG Bank. De eerstvolgende vierjaarlijkse beoordeling van het functioneren van de externe accountant zal plaatsvinden in 2019.

INTERNE AUDITDIENST (IAD)

Periodiek spreekt de voorzitter van het Audit & Risk Committee met het hoofd van de IAD. In het afgelopen boekjaar is gesproken over het toezicht door de ECB, het transitieproces met betrekking tot de nieuwe externe accountant ingaande boekjaar 2016, de rol en relatie van de IAD met de Raad van Bestuur en het nieuwe contract met insourcer Centric FSS. Verder is gesproken over de door de IAD uitgevoerde werkzaamheden, de voortgang van de audits, de IAD-formatie en het IAD-jaarplan 2016. Jaarlijks wordt de Management Letter van de IAD door de Raad van Commissarissen met de Raad van Bestuur besproken.

VOORSTEL AAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS

Het jaarverslag van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, dat hierbij wordt aangeboden, bevat onder meer de jaarrekening en het verslag over het jaar 2015, opgemaakt door de Raad van Bestuur. De jaarrekening 2015 is voorzien van een goedkeurende controleverklaring door Ernst & Young Accountants LLP. De onderdelen die betrekking hebben op de maatschappelijke verslaggeving zijn voorzien van een assurancerapport van Ernst & Young Accountants LLP. Wij stellen de aandeelhouders voor de jaarrekening vast te stellen en de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen kwijting te verlenen voor het blijkens de jaarrekening en het jaarverslag door de Raad van Bestuur gevoerde bestuur en voor het door onze Raad gehouden toezicht. Bij vaststelling van de jaarrekening en de daarin opgenomen winstverdeling, zal over het boekjaar 2015 een dividend van EUR 1,02 per aandeel van nominaal EUR 2,50 worden uitgekeerd (2014: EUR 0,57).

WOORD VAN DANK

Het jaar 2015 was voor de bank een zeer druk jaar. De Raad van Commissarissen bedankt alle medewerkers voor de getoonde inzet en geleverde prestaties in 2015 en zal zich in 2016 onverkort inzetten voor BNG Bank.

Namens de Raad van Commissarissen,

MEVR. M. SINT

VOORZITTER

J.J. NOOITGEDAGT

VICEVOORZITTER (TEVENS SECRETARIS)

Den Haag, 4 maart 2016

Verslag van de Raad van Bestuur

Strategie	<u>42</u>
Economische ontwikkelingen	<u>46</u>
Aandeelhouders	<u>53</u>
Klanten	<u>73</u>
Beleggers en financiële tegenpartijen	<u>93</u>
Medewerkers	<u>99</u>
Wet- en regelgeving en toezichthouders	<u>105</u>
Vooruitzichten voor 2016	<u>112</u>
Verantwoordelijkheidsverklaring	<u>115</u>

Strategie

BNG Bank is de bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Betrouwbaar, duurzaam en professioneel: dat zijn de kernwaarden van BNG Bank. De bank is een betrokken partner en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Een betrokken partner zijn, maakt deel uit van de identiteit van BNG Bank. BNG Bank is een sectorbank, opgericht door Nederlandse overheden. Zij realiseert voor haar klanten oplossingen voor financieringsvraagstukken. Deze achtergrond is bepalend voor de missie en financiële dienstverlening van de bank. Substantiële marktaandelen en partnerschap met ‘de klant’ vragen om sectorkennis en een individuele benadering. De dienstverlening van BNG Bank is afgestemd op de behoefte en professionaliteit van de klant.

De maatschappelijke waarde van BNG Bank komt naar voren uit de directe en indirecte economische effecten van haar kredietverlening, te weten het haalbaar maken van maatschappelijke projecten en voorzieningen door financieringen tegen lage tarieven en veelal met lange looptijden.

Dit drukt de kosten van publieke voorzieningen. Hiermee dient de bank het belang van de Nederlandse burgers: zij profiteren van lagere gemeentelijke tarieven, lagere sociale huren en lagere tarieven voor zorg en onderwijs, al valt de specifieke impact hiervan niet exact te meten als gevolg van de diversiteit van financiële posities en de autonomie van beleid bij de diversiteit aan instellingen.

De maatschappelijke waarde van BNG Bank komt naar voren uit de directe en indirecte economische effecten van haar kredietverlening.

De missie van de bank vormt de kern van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) door BNG Bank. Continuïteit in het realiseren van de maatschappelijke waarde wordt verzekerd door het realiseren van de strategische doelstellingen: substantiële marktaandelen in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en – tegelijkertijd – een redelijk rendement voor de aandeelhouders. Het [MVO-beleid](#) 2015, dat onlosmakelijk met dit jaarverslag is verbonden, is gepubliceerd op bngbank.nl.

Het marktaandeel wordt gezien als indicator voor de mate van effectiviteit van BNG Bank. De bank streeft naar het rendabel voorzien in meer dan de helft van de totale langlopende kredietvraag van de belangrijkste klantengroepen. Zij wil klanten ondersteunen in het realiseren van hun doelstellingen voor een toekomstbestendige samenleving door klanten te informeren en te begeleiden naar een duurzaam investeringsprofiel, als adviseur en als aanbieder van toegesneden en betrouwbare financieringsarrangementen.

Met de uitgifte van zogenoemde Socially Responsible Investment Bonds wordt ingespeeld op de behoefte bij beleggers aan duurzame beleggingsvormen en wordt inhoud gegeven aan het beleid om duurzame investeringen door gemeenten te stimuleren. De bank zal in de komende jaren de uitgifte van deze vorm van beleggingspapier voortzetten.

Een redelijk rendement voor de aandeelhouders betekent dat BNG Bank ook efficiënt invulling geeft aan haar missie. De voordelen van de scherpe tarieven en winst komen ten goede aan overheden, omdat BNG Bank alleen overheden als aandeelhouder kent.

BNG Bank vult haar maatschappelijke betrokkenheid verder in door ruimte te bieden aan en aandacht te vragen voor relevante ontwikkelingen bij haar klanten, een essentieel element voor het realiseren van haar missie. De bank geeft haar mening in relevante overleg-gremia met beleidsvoorbereiders en belangenorganen en vraagt aandacht voor haar standpunten bij de betrok-ken bewindslieden.

BNG Bank vult haar **maatschappelijke betrokkenheid** verder in door **ruimte** te bieden aan en **aandacht** te vragen voor relevante **ontwikkelingen** bij haar klanten.

Voorwaarden voor het realiseren van de strategische doelstellingen zijn een excellente kredietwaardigheid en adequate risicobeheersing, een scherpe inkooppositie en een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.

BNG Bank wordt als een van de veiligste banken ter wereld beschouwd. De triple A-ratings van Moody's en Standard & Poor's en de rating AA+ van Fitch duiden op een solide risicobeheersing en op betrouwbaarheid en integriteit in de bedrijfsvoering. BNG Bank hanteert een strak kapitalisatiebeleid. Dit beleid bepaalt de veilige actieradius van de bank. Voor de leverage ratio streeft de bank per 2018 naar een zekere ruimte boven de minimum-eis die voor haar met ingang van die datum van kracht is. De interne ondergrens voor de tier 1-ratio (18%) ligt ruim boven de vereiste waarde. Ten slotte beperkt BNG Bank haar dienstverlening tot het werkgebied zoals vastgelegd in haar statuten. De hoge kredietwaardigheid van en de nauwe verbondenheid met de publieke sector maken het wereldwijd opnemen van gelden tegen gunstige voorwaarden mogelijk.

De medewerkers vormen het fundament van BNG Bank voor een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering. De bank heeft te maken met een complexe en dynamische omgeving. De behoefte aan betrokken medewerkers met specialistische kennis is de afgelopen jaren sterk toegenomen. In de ontwikkeling van medewerkers wordt veel aandacht besteed aan het versterken van relevante kennis en kunde. Intern streeft BNG Bank naar een open cultuur. Duurzaam ondernemen is een belangrijk uitgangspunt voor de activiteiten van BNG Bank zelf.

Op langere termijn houdt de bank rekening met een verschuiving van kredietverlening direct aan overheden naar financiering van projecten waarbij de overheid betrokken is, zoals publiek-private samenwerking, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur en duurzame energie. Daarnaast verwacht de bank dat een deel van de kredietvraag van de corporaties buiten de werkingssfeer van de overheidsachtervang zal gaan plaatsvinden, zoals ook het geval is in de zorgsector.

Met de herijking van haar strategie, die in het verslagjaar heeft plaatsgevonden en waarop in het hoofdstuk aandeelhouders nader wordt ingegaan, verwacht de bank in de komende jaren in te kunnen spelen op deze ontwikkelingen.

BNG Bank hanteert een

strak kapitalisatiebeleid. Dit beleid

bepaalt haar veilige actieradius.

RESTWARMTE UIT DE HAVEN VOOR DE STAD

Warmtebedrijf Rotterdam transporteert restwarmte uit de Rotterdamse haven naar de stad. Zo wordt de warmte duurzaam ingezet als bron voor stadsverwarming. BNG Bank en Rabobank financierden EUR 100 miljoen voor de realisatie en exploitatie. Onderdeel van het netwerk is de warmtehub, een centraal punt in het netwerk dat pieken en dalen opvangt in de warmte-distributie. De hub bestaat uit twee hoofdonderdelen: een buffertank (16 meter hoog, 5.000 m³) en een warmteover-slagstation. De thermische capaciteit van het netwerk is 105 Megawatt thermal, de warmtevraag van ongeveer 50.000 huishoudens.

**EVANGELOS DIMITRAKAKIS,
SPECIALIST GESTRUCTU-
REERDE FINANCIERINGEN**

Economische ontwikkelingen

De wereldeconomie groeide in het verslagjaar met circa 3%, de laagste toename sinds 2008. De gematigde economische expansie hing vooral samen met een tegenvallende ontwikkeling in de opkomende landen. De groei van de Chinese economie nam licht af naar ongeveer 7%. De prijzen van olie en andere grondstoffen daalden onder invloed van een teruglopende vraag aanzienlijk. Deze ontwikkeling had zijn weerslag op de economieën van grondstof-exporterende opkomende landen, waaronder Brazilië en Rusland. In de westerse landen trok de conjunctuur licht aan. Het monetaire beleid bleef in deze landen ruim in samenhang met de aanhoudend lage inflatie.

De Amerikaanse economie groeide evenals in 2014 met 2,4%. De private consumptie ontwikkelde zich tegen een achtergrond van een voortgezette gematigde groei van de werkgelegenheid wat gunstiger dan vorig jaar. De woningbouw trok in 2015 aan, wat ook te danken was aan het lage renteniveau. De groei van de export nam af onder invloed van de appreciatie van de dollar. Het tempo van de geldontwaarding liep terug van 1,4% naar 0,3%, vooral door een afname van de energieprijzen.

De Japanse economie groeide in het verslagjaar met 0,7%, na een stagnatie in 2014. Het gematigde herstel was voornamelijk te danken aan een voortgezette groei van de uitvoer. De invoer nam beduidend minder toe als gevolg van een zwakke binnenlandse vraag. De inflatie nam af van 2,7% in 2014 naar 0,8% in 2015. Deze daling werd veroorzaakt doordat het opwaartse prijseffect van de BTW-verhoging per 1 april 2015 wegviel.

In de **eurozone**
trok de **conjunctuur** aan.

In de eurozone trok de conjunctuur aan. Het Bruto Binnenlands Product (BBP) nam in het verslagjaar toe met 1,6% tegen 0,9% in 2014. Mede door het ruime monetaire beleid daalde de koers van de euro, waardoor de export een impuls kreeg. De kredietverlening trok nauwelijks aan, waardoor de investeringen in vaste activa slechts licht toenamen. De consumptie groeide tegen de achtergrond van een verbetering van de arbeidsmarkt beduidend sterker dan in 2014. Het consumptieprijspeil bleef in 2015 mede door de dalende energieprijzen stabiel. In 2014 kwam de inflatie in Europa uit op 0,4%.

Onder invloed van de aantrekkende conjunctuur nam het vorderingentekort in 2015 af van 2,6% naar 2,0% van het BBP. Het tekort bleef daarmee ruim beneden de referentiewaarde van 3% van het BBP. De bruto overheidsschuld nam uitgedrukt in een percentage van het BBP af van 94,5% in 2014 naar 94,0% in 2015. Het is de eerste daling sinds de financiële crisis, maar de overheidsschuld bleef nog ruim boven de referentiewaarde van 60% die in het Verdrag van Maastricht is vastgelegd.

Binnen het eurogebied onderscheidde Spanje zich in positieve zin. Vooral als gevolg van doorgevoerde hervormingen en bedrijfssaneringen groeide de economie in 2015 met meer dan 3%. De werkgelegenheid nam sterk toe, waardoor de consumptie een sterke toename liet zien. Door de verbeterde concurrentiepositie nam de export eveneens sterk toe. De Duitse economie ontwikkelde zich relatief gematigd, onder andere door de zwakke ontwikkeling van de opkomende landen en het conflict tussen Oekraïne en Rusland. In Frankrijk bleef de economische groei beperkt, onder meer door een ongunstige concurrentiepositie.

De conjunctuur in ons land trok in 2015 aan. De Nederlandse economie groeide in het verslagjaar met ongeveer 2,0%. In 2014 nam het BBP met 0,8% toe. Mede dankzij een herstel van de werkgelegenheid namen de private bestedingen voor het eerst in jaren toe. Het herstel van de woningmarkt zette door, waardoor de investeringen in woningen een sterke groei lieten zien. Het tempo van de geldontwaarding vlakke af van 1,0% in 2014 naar 0,6% in 2015. Deze daling was het gevolg van lagere energieprijzen en een minder sterke toename van de woonlasten.

De kwantitatieve maatregelen hadden
naar het oordeel van de ECB **onvoldoende**
effect op de inflatieverwachtingen.

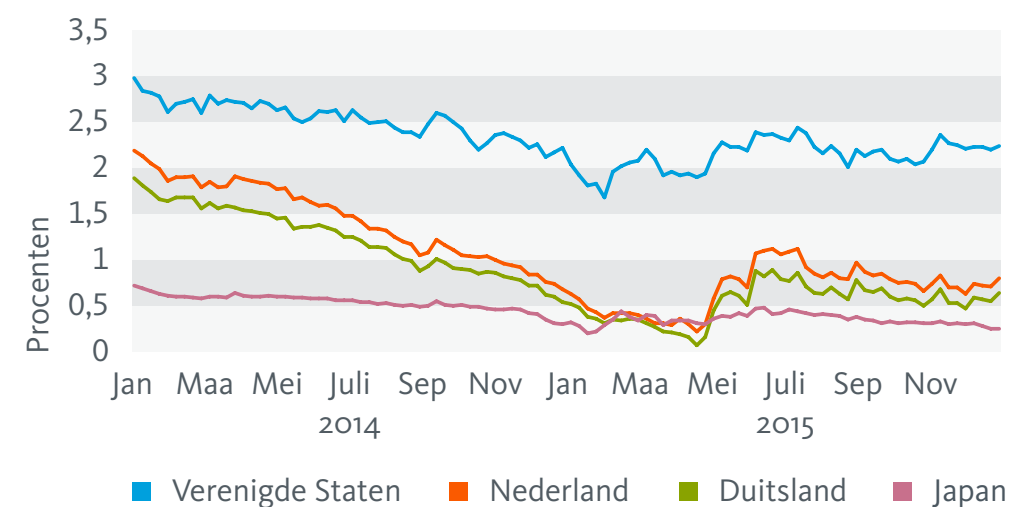
Het monetaire beleid in de voornaamste landen liep in 2015 uiteen. In de Verenigde Staten besloot de Federal Reserve tot een verkrapping van het monetaire beleid. In december 2015 werd de doelstelling voor de Fed fundsrate, het belangrijkste officiële tarief verhoogd van 0 tot 0,25% naar 0,5%. Het is de eerste renteverhoging sinds juni 2004. De Federal Reserve besloot door te gaan met het herbeleggen van aflossingen op aangekochte leningen, waardoor de omvang van de effectenportefeuille stabiel bleef. De Bank of Japan ging door met de aankoop van staatsleningen en andere effecten. De doelstelling voor de daggeldrente werd in 2015 gehandhaafd op 0 tot 0,1%.

In de eurozone werd het monetaire beleid in het verslagjaar verder verruimd. De ECB besloot in maart om naast covered bonds en asset backed securities ook staatsleningen te gaan kopen. Het besluit hield in dat de centrale bank tot september 2016 maandelijks circa EUR 60 miljard aan effecten zou gaan aankopen. Mede hierdoor is de euro (vooral) ten opzichte van de Amerikaanse dollar sterk gedaald. De kwantitatieve maatregelen hadden naar het oordeel van de centrale bank echter onvoldoende effect op de inflatieverwachtingen. De ECB besloot daarom in december de looptijd van het programma te verlengen met een half jaar tot maart 2017.

Daarnaast werd besloten om afgeloste bedragen op aangekochte leningen te herbeleggen en leningen van lagere overheden aan te kopen. Op basis van de aangekondigde maatregelen zal de ECB in totaal circa EUR 1.500 miljard aan effecten aankopen. Dat komt neer op circa 15% van het BBP. Verder werd besloten om het depositotarief te verlagen met 10 basispunten naar -0,3%. Doel van de negatieve rente is de banken te stimuleren om meer kredieten te verlenen en om de inflatie te verhogen. De herfinancieringsrente bleef in 2015 gehandhaafd op 0,05%.

10-JAARS STAATSRENTE

Bron: Macrobond

De lange rentetarieven veranderden in de voornaamste landen per saldo nauwelijks (zie de grafiek). In de Verenigde Staten kwam de 10-jaars rente aan het einde van het verslagjaar uit op 2,2%, aanzienlijk hoger dan in Japan en de meeste eurolanden. De Duitse en de Nederlandse 10-jaars rente sloten het jaar een fractie hoger af op 0,6% respectievelijk op 0,7%.

In de meeste perifere eurolanden ondergingen de lange rentetarieven in 2015 betrekkelijk weinig verandering. Een uitzondering was Griekenland, waar de lange rente dankzij het akkoord over het derde aanpassingsprogramma daalde. De onzekerheid in de aanloop naar dit akkoord had slechts beperkte invloed op de lange rentetarieven in andere eurolanden. Dat duidt erop, dat de maatregelen die de budgettaire en monetaire autoriteiten in de afgelopen jaren ter stabilisatie van de euro en de eurozone hebben genomen, effectief zijn.

Portaal: betaalbaarheid wonen en verduurzaming bezit

In 2020 hebben corporatiewoningen gemiddeld energielabel B. Dat is een van de afspraken in het Energieakkoord voor duurzame groei. Het energieverbruik in woningen en gebouwen is ongeveer een derde van het totale energieverbruik in Nederland. Door woningen duurzamer te maken, is dus veel winst te behalen. Hoe doen corporaties dat? Hieronder het verhaal van woningcorporatie Portaal, waarvan BNG Bank de 'huisbank' is.

Portaal, een corporatie met circa 56.000 woningen in de regio's Amersfoort, Arnhem, Leiden, Nijmegen en Utrecht, zet vooral in op renovatie van naoorlogse woningen tot nul-op-de-meterwoningen. 'Duurzaamheid van het vastgoed is een van onze hoofddoelstellingen. Naast milieuoverwegingen spelen vooral het beteugelen van de woonlasten van de huurder en het waardebehoud van het vastgoed een belangrijke rol.'

Programmamanager Nico van Ginkel en senior treasurer Ruud Pijpers vertellen graag over de ervaringen die zijn opgedaan met duurzame nieuwbouwconcepten en vooral het renovatieconcept nul-op-de-meter. En schromen daarbij niet om ook te delen wat er nog niet goed is gegaan, want 'alleen dan kun je leren van innoveren', benadrukt Van Ginkel.

Dat verduurzamen van het vastgoed doen ze bij het Portaal het liefst op innovatieve wijze. Portaal zoekt naar herhaalbare concepten, waardoor ze meer krijgen voor hetzelfde geld. En dat doen ze niet alleen: ze dagen bouwers uit om met oplossingen te komen waarmee de gestelde prestatie-eisen zo efficiënt mogelijk te behalen zijn.

NICO VAN GINKEL EN RUUD PIJERS,
PORTAAL

STROOMVERSNELLING

Een van die innovatieve concepten is het concept Stroomversnelling*, waar Portaal zich bij heeft aangesloten. Vooral de woningen uit de naoorlogse periode tot begin jaren zeventig zijn vochtig en slecht geïsoleerd; bewoners kampen daar met hoge energierekeningen. Deze woningen krijgen als het ware een nieuwe ‘schil’. Ze worden kier- en tochtvrij gemaakt en worden voorzien van onder meer zonnepanelen. ‘Dat concept kwam voor ons als geroepen’, zegt Van Ginkel. ‘Wij kunnen zo slim, snel en betaalbaar renoveren en voldoen aan de ambities van ons ondernemingsplan. Huurders krijgen voor hetzelfde geld een comfortabel huis met meer zekerheid over de woonlasten.’

En dat is een belangrijk aspect voor een maatschappelijke onderneming, vindt Pijpers: ‘Wij faciliteren een doelgroep met een kleinere beurs. Deze mensen goede producten bieden, dat is voor ons heel belangrijk.’

Een grondige renovatie zonder extra kosten voor de huurder. Hoe kan dat? Pijpers rekent de business case voor: ‘Het geld voor de energierekening, gemiddeld zo’n EUR 150 per maand, gaat niet meer naar het energiebedrijf maar naar de corporatie. Per jaar krijgen wij dus zo’n EUR 1.800 per woning extra, bovenop de huur. Door de renovatie wordt de exploitatieduur van de woningen met veertig jaar verlengd. In dit voorbeeld hebben we dus per woning zo’n EUR 72.000 te besteden.’

Met Stroomversnelling krijgen huurders voor hetzelfde geld een comfortabele woning zonder dat Portaal er extra in hoeft te investeren. Van Ginkel: ‘De aannemers die met ons samenwerken in Stroomversnelling gaan het bouwproces

Portaal is de grootste woningcorporatie die meedoet met Stroomversnelling. Van de 11.000 woningen waarvoor nu concrete plannen zijn, neemt Portaal er 2.700 (bijna een kwart) voor zijn rekening. In totaal heeft Portaal circa 25.000 woningen uit de periode 1945-1980 die voor verbetering volgens Stroomversnelling in aanmerking komen. Dat is 44% van het totale bezit van Portaal.

Lees het hele verhaal op [B&G](#).

* De Stroomversnelling is een initiatief van zes woningcorporaties en vier bouwbedrijven met als gezamenlijk doel om voor 2020 111.000 huurwoningen zo te verbouwen dat ze weinig energie verbruiken en ook zelf energie opwekken, meestal met zonnepanelen. De bewoner krijgt voor hetzelfde bedrag een comfortabel thuis, waarbij de energiemeter aan het einde van het jaar op nul staat, zonder dat dit hem extra geld kost.

steeds verder standaardiseren en industrialiseren. Zo kunnen ze goedkoper leveren en de doorlooptijd van de renovatie versnellen. Binnen die standaardisering is nog voldoende ruimte voor aanpassing aan bewonerswensen. Vergelijk het maar met Ikea, waar met standaardelementen veel variatie mogelijk is.'

Financieel gezien heeft Stroomversnelling twee uitgangspunten: geen extra kosten voor de huurder, maar ook niet voor de corporatie. Pijpers: 'We rekenen met een rendement van 5,25%. Dat is het percentage dat het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw eisen als dekking voor de langlopende rente op leningen die benodigd zijn voor die investeringen. Als de business case uitkomt, is een nul-op-de-meterwoning dus te realiseren zonder onrendabele investeringen. Het is het ei van Columbus.'

Aandeelhouders

FINANCIËLE GANG VAN ZAKEN

RESULTATEN

BNG Bank heeft over het verslagjaar 2015 een nettowinst behaald van EUR 226 miljoen, een toename van EUR 100 miljoen ten opzichte van 2014. De nettowinst is ook in 2015 sterk beïnvloed door de volatiliteit op de financiële markten, mede veroorzaakt door het opkoopprogramma van de ECB. Per saldo heeft dit geleid tot een positief resultaat financiële transacties van EUR 16 miljoen. In 2014 was het resultaat financiële transacties sterk negatief door ongerealiseerde negatieve marktwaardeveranderingen, mede naar aanleiding van de uitkomsten van de balanstest door de ECB.

Het renteresultaat over 2015 is ten opzichte van het vorige verslagjaar met EUR 6 miljoen toegenomen tot EUR 450 miljoen. Het renteresultaat is positief beïnvloed door de historisch lage opslagen die de bank in 2015 moest betalen voor haar langlopende funding en de relatief lange looptijden van nieuw verstrekte leningen. De aanhoudend lage lange rentetarieven en de terughoudende rentepositie hadden echter ook in 2015 een negatief effect op de renteopbrengst van het eigen vermogen. Daarnaast staat de marge van de kortlopende portefeuille van de bank onder druk als gevolg van de verdere ontwikkeling van negatieve rentevergoedingen in dit segment.

De **nettowinst** is ook in 2015 **sterk beïnvloed** door de **volatiliteit** op de financiële markten, mede veroorzaakt door het **opkoopprogramma** van de **ECB**.

Het provisieresultaat is ten opzichte van 2015 met EUR 1 miljoen afgenomen tot EUR 28 miljoen als het gevolg van een beperkte daling van de ontvangen vergoedingen voor nieuwe kredietverlening en faciliteiten. De vergoedingen voor de diensten van BNG Vermogensbeheer zijn met EUR 4 miljoen vergelijkbaar met 2014.

Het resultaat financiële transacties is in het verslagjaar uitgekomen op EUR 16 miljoen positief (2014: EUR 187 miljoen negatief). BNG Bank heeft in 2015 EUR 57 miljoen aan verkoop- en afkoopresultaten gerealiseerd. Hiervan betreft EUR 23 miljoen de winst op verkopen van rentedragende waardepapieren op initiatief van de bank. Het restant betreft winst op voortijdige beëindiging van contracten op initiatief van de tegenpartij.

De ongerealiseerde resultaten, als gevolg van marktwaardeveranderingen binnen het resultaat financiële transacties, bedroegen in 2015 per saldo EUR 41 miljoen negatief. Hiervan betreft EUR 93 miljoen negatief ongerealiseerde marktwaardeveranderingen uit hoofde van opgelopen opslagen voor krediet- en liquiditeitsrisico's van rentedragende waardepapieren in de balanspost financiële activa tegen reële waarde via het resultaat. De belangrijkste oorzaak van deze negatieve ongerealiseerde marktwaardeveranderingen betreft de opgelopen liquiditeitsopslagen van een beperkt aantal inflatiegerelateerde rentedragende waardepapieren. Ondanks de hoge ratings ruim boven 'investment grade' van deze obligaties, uitgegeven door Engelse en Franse (semi)overheidsbedrijven, is de vraag naar deze obligaties in 2015 verder afgenomen, onder andere als gevolg van de nog resterende zeer lange looptijden.

De ongerealiseerde marktwaardeveranderingen van transacties betrokken in hedge accounting zijn in 2015 uitgekomen op EUR 23 miljoen positief. Het resultaat uit hedge accounting is weliswaar volatiel, maar de mate van effectiviteit van hedge accounting is nog altijd zeer hoog. Het restant van het resultaat financiële transacties, EUR 29 miljoen positief, is vooral het gevolg van de mutatie van vreemde valuta basisspreads. De verandering in de hoogte van deze liquiditeitspremie, die wordt bepaald door de verhouding in beschikbaarheid van verschillende valuta, droeg bij aan de waardeinstijging van de derivaten die de bank heeft afgesloten ter afdekking van de valuta-, rente en inflatierisico's van de hierboven genoemde rentedragende waardepapieren.

BNG Bank heeft in 2015 bijzondere waardeverminderingen in het resultaat opgenomen ter grootte van EUR 72 miljoen. Ruim EUR 63 miljoen heeft betrekking op de afwaardering van een obligatie van EUR 125 miljoen nominaal van de voormalige Oostenrijkse bank Hypo Alpe Adria (HAA) onder garantie van de deelstaat Karinthië.

De Oostenrijkse Staat heeft in maart 2015 aangegeven geen nieuw kapitaal meer beschikbaar te willen stellen voor HETA, de entiteit waarin de afwikkeling van HAA is ondergebracht. De Oostenrijkse ‘Financial Market Authority’ (FMA) heeft HETA overgenomen en heeft vastgesteld dat HETA in resolutie is onder de nieuwe Oostenrijkse ‘Bank Recovery and Resolution Law’. Deze wet voorziet erin dat ook de verschaffers van vreemd vermogen van entiteiten als HETA mee dienen te betalen aan de afwikkeling. Tevens heeft de FMA een moratorium tot 31 mei 2016 op de rente- en aflossingsverplichtingen van HETA uitgeroepen. BNG Bank is van mening dat de deelstaat Karinthië wettelijk aansprakelijk is voor verliezen op de obligaties in het bezit van de bank. Om de belangen van de bank veilig te stellen en (juridische) acties voor te bereiden heeft de bank zich aangesloten bij een belangengroep van beleggers. De bijzondere waardevermindering bestaat uit de afwaardering van de hoofdsom op basis van de marktkoers per einde maart 2015 (58%), de opgelopen rente (circa EUR 1 miljoen) en bijna EUR 10 miljoen uit hoofde van de (verplichte) beëindiging van de hedgerelatie. Dit laatste betreft de marktwaarde van het derivaat dat was afgesloten om het renterisico in deze obligatielening in te dekken. De marktwaarde van deze swap zal richting einde looptijd, januari 2017, per definitie naar nihil uitlopen. De koers van de obligatie bedroeg ultimo 2015 ongeveer 68%. De onge-realiseerde waardeveranderingen na de bijzondere waardevermindering in maart 2015 worden verantwoord in de herwaarderingsreserve binnen het eigen vermogen.

Daarnaast zijn bijzondere waardeverminderingen van EUR 8 miljoen genomen op enkele participaties van BNG Gebiedsontwikkeling naar aanleiding van het voortijdig beëindigen van projecten of de aanhoudende onzekerheden over de opbrengsten van de te realiseren projecten. Ten slotte is de debiteurenvoorziening per saldo aangevuld met EUR 1 miljoen. In het verslagjaar is één krediet definitief afgewikkeld en de resterende vordering ter grootte van ruim EUR 3 miljoen ten laste van deze voorziening gebracht.

De reguliere geconsolideerde bedrijfslasten zijn ten opzichte 2014 met circa EUR 65 miljoen nagenoeg onveranderd gebleven. De noodzakelijke personeelsuitbreiding als gevolg van de aanhoudende stroom aan nieuwe wet- en regelgeving heeft vooral in de tweede helft van 2015 plaatsgevonden, waardoor de structurele toename van het personeelsbestand beperkte gevolgen had voor de kosten in het verslagjaar. Naast de reguliere bedrijfslasten is ruim EUR 2 miljoen (2014: EUR 3 miljoen) aan additionele lasten genomen die voortvloeien uit de werkzaamheden ten behoeve van de transitie naar het ECB-toezicht.

In het vierde kwartaal van 2015 is ruim EUR 37 miljoen aan bankenbelasting afgedragen. Tevens is de eerste bijdrage aan het Europese resolutiefonds betaald. Omdat het overgrote deel van de verstrekte leningen kwalificeert als promotional loan, bleef deze heffing beperkt tot een bedrag van ruim EUR 9 miljoen.

DE BALANS

Het balanstotaal is in vergelijking met ultimo 2014 afgenomen met EUR 4,0 miljard tot EUR 149,5 miljard. De post kredieten nam in het verslagjaar af met ruim EUR 1,3 miljard tot EUR 89,4 miljard, vooral als gevolg van aflossingen van woningcorporaties op langlopende leningen. Door de licht gestegen lange rente zijn de derivatentransacties in 2015 in absolute zin in waarde gedaald. De waardering van deze transacties en de daarmee samenhangende onderpandverplichtingen bepalen in grote mate de afname van de balansposten bankiers en overige financiële activa en passiva.

Het eigen vermogen van BNG Bank is in het verslagjaar met EUR 0,6 miljard toegenomen tot bijna EUR 4,2 miljard. Deze toename is het gevolg van de nettowinst 2015 en twee uitgften van hybride kapitaal in het vierde kwartaal van 2015 ter grootte van tezamen EUR 424 miljoen.

Het aangetrokken hybride kapitaal kwalificeert onder de prudentiële regelgeving als additioneel Tier 1-vermogen. Dit betekent dat dit kapitaal een positieve bijdrage levert aan de Tier 1-ratio en de leverage ratio van de bank, maar geen invloed heeft op de Common Equity Tier 1-ratio (die wordt berekend op basis van het gestorte kapitaal plus de gerealiseerde reserves). De Tier 1-ratio en de leverage ratio namen in het verslagjaar toe tot respectievelijk 27% en 2,6% (2014: respectievelijk 24% en 2,0%).

In deze berekeningen is de voorgestelde in te houden winst 2015 uitgesloten en telt de (positieve) herwaarderingsreserve van de bank slechts voor 40% mee. Vanaf 2018 zal in de berekening van beide ratio's de herwaarderingsreserve volledig meetellen. Indien de herwaarderingsreserve en de winst over de verslagperiode, na aftrek van het voorgestelde uit te keren dividend, volledig meegeteld worden, dan zou de

De Tier 1-ratio en de leverage ratio

namen in het verslagjaar toe tot

respectievelijk **27%** en **2,6%**

(2014: respectievelijk **24%** en **2,0%**).

leverage ratio eind 2015 op 2,9% zijn uitgekomen. De bank gaat er, zoals bekend, vanuit dat er vanaf 1 januari 2018 voor haar een leverage ratio zal gelden van 3%. In het verslagjaar is hiermee een belangrijke stap gezet naar de realisatie van dat doel.

De Common Equity Tier 1-ratio (CET1-ratio) van de bank daalde in 2015 met één procentpunt naar 23%. Dit is mede het gevolg van een aangepaste wijze waarop BNG Bank de credit value adjustment (de zogenoemde 'regulatory CVA') berekent voor derivaten met tegenpartijen, waarmee dagelijks, conform een standaardovereenkomst, onderpand wordt verrekend op basis van de marktwaaarde van de afgesloten derivaten. De aanpassing betreft de vaststelling van het zogenaamde exposure-at-default. De berekeningswijze hiervan is de basis voor het kapitaalsbeslag en bestaat uit twee delen: de marktwaaarde en een bijtelling voor potentieel toekomstig risico. Specifiek gaat het over de vraag welke looptijd gehanteerd moet worden bij de berekening van deze laatste component. BNG Bank is, gesteund door externe opinies, van mening dat de contracten onder een dergelijke standaardovereenkomst de facto vergelijkbaar zijn met 'resettable instruments', die op grond van bepalingen in de CRR in aanmerking komen voor een preferente behandeling. Resettable instruments worden in de CRR omschreven als instrumenten waarbij met een afgesproken frequentie de contractvoorwaarden worden aangepast naar de dan geldende marktomstandigheden onder afrekening van de waarde. In economische zin betekent de verplichting tot het dagelijkse uitwisselen van onderpand dat daarmee het potentieel toekomstig kredietrisico nagenoeg nihil is en dat ook blijft gedurende de looptijd van een transactie. De Europese Commissie heeft zich echter in een formele uitspraak op het standpunt gesteld dat derivatentransacties gedekt door dagelijkse verrekening van het onderpand niet zijn te kwalificeren als resettable instruments. De ECB heeft daarom bepaald dat, ondanks de discrepantie met de economische betekenis, gerekend moet worden met de resterende looptijdfactor, conform de tabellen die gebruikt worden bij derivaten zonder onderpand. BNG Bank heeft daarom eind 2015 haar berekening van de CVA aangepast. Het equivalent van de totale naar risico gewogen omvang van derivaten met financiële tegenpartijen is hierdoor per einde 2015 met ongeveer EUR 1,6 miljard toegenomen. Vanaf het eerste kwartaal van 2016 zal de gewijzigde rekenmethode ook worden toegepast om het tegenpartijrisico van die derivaten te bepalen. Hierdoor zal de naar risico gewogen omvang van derivaten nog eens met ongeveer EUR 0,5 miljard toenemen. De toevoeging van de ingehouden winst 2015 aan het CET1-vermogen van de bank compenseert naar verwachting het negatieve effect hiervan op de omvang van de CET1-ratio.

VOORGESTELDE WINSTVERDELING

Over het jaar 2015 is een nettowinst van EUR 226 miljoen (2014: EUR 126 miljoen) beschikbaar voor uitkering van dividend en toevoeging aan reserves. Voorgesteld wordt om 25% (2014: 25%) van de winst na belasting uit te keren. Dit komt neer op een dividendbedrag van EUR 57 miljoen (2014: EUR 32 miljoen). Het restant wordt toegevoegd aan de reserves. Het dividend bedraagt EUR 1,02 (2014: EUR 0,57) per aandeel van nominaal EUR 2,50.

CORPORATE GOVERNANCE

NEDERLANDSE CORPORATE GOVERNANCE CODE

In de Nederlandse corporate governance code zijn principes en best practice-bepalingen voor deugdelijk ondernemingsbestuur geformuleerd. Met inachtneming van de bepalingen van het structuurregime die aan de corporate governance structuur van een vennootschap raken, volgt de bank de in de code geformuleerde beginselen. De binnen BNG Bank bestaande reglementen, codes, regelingen en rapportages zijn hiermee in overeenstemming. Op bngbank.nl is een apart hoofdstuk aan [corporate governance](#) gewijd waarin de hoofdlijnen van de corporate governance structuur van de vennootschap worden uiteengezet.

Op één punt wijkt de bank af van de Nederlandse corporate governance code. De aanbeveling die in de code wordt gedaan met betrekking tot het ‘stemmen op afstand’ wordt door BNG Bank niet gevolgd. Gelet op het karakter van de bank en de herkomst van haar aandeelhouders acht de bank dit niet noodzakelijk. De bank hecht grote waarde aan het directe contact met de aandeelhouders. In de afgelopen jaren vertegenwoordigden representanten van de aandeelhouders in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders gemiddeld ongeveer 60% van het aandelenkapitaal van de bank. Omdat aandeelhouders tegelijkertijd ook klanten zijn, is er vanzelfsprekend veelvuldig contact tussen de bank en representanten van aandeelhouders. Bij de bank is sprake van evenredigheid tussen kapitaalbreng en zeggenschap in de vergadering van aandeelhouders. Medewerking door de bank aan certificering van aandelen is statutair uitgesloten.

Omdat **aandeelhouders** tegelijkertijd
ook klanten zijn, is er **vanzelfsprekend**
veelvuldig contact tussen de bank
 en representanten van aandeelhouders.

CODE BANKEN

De Code Banken bevat principes die in het verlengde liggen van de Nederlandse corporate governance code. BNG Bank voldoet aan de Code Banken. Op bngbank.nl vermeldt BNG Bank hoe zij de [principes](#) uit de Code Banken heeft toegepast. De reglementen, codes, regelingen en rapportages waarnaar in deze verantwoording wordt verwezen zijn eveneens gepubliceerd op de website. Dat geldt ook voor het integrale [beloningsbeleid](#) voor de leden Raad van Bestuur, het senior management en de overige medewerkers van de bank. De verantwoordingsinformatie op de website betreft met name de opzet en het bestaan van de getroffen maatregelen. In het [jaarverslag](#), dat ook op de website wordt gepubliceerd, rapporteert de bank op diverse plaatsen over de wijze waarop zij de Code Banken in het afgelopen boekjaar heeft nageleefd (werking).

REGELING BEHEERST BELONINGSBELEID

De Regeling beheerst beloningsbeleid heeft betrekking op de vaststelling en toepassing door financiële ondernemingen van het beloningsbeleid voor medewerkers wier werkzaamheden het risicoprofiel van de financiële onderneming materieel beïnvloeden. BNG Bank heeft de regeling in haar beloningsbeleid geïmplementeerd op een wijze en in een mate die aansluiten bij haar omvang, haar interne organisatie en bij de aard, reikwijdte en complexiteit van haar activiteiten en legt daarover verantwoording af op bngbank.nl. In 2014 heeft de bank haar beleid aangepast aan de wijzigingen in de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2014.

IN CONTROL STATEMENT

De interne risicobeheer- en controlesystemen van BNG Bank vormen een belangrijk punt van aandacht binnen de bank. De inrichting hiervan is gebaseerd op de internationale richtlijnen vanuit het Basel Committee on Banking Supervision en is door BNG Bank beschreven in een intern 'Risk Appetite Framework'. Dit framework is van toepassing op alle door de bank onderkende risico's. Als onderdeel van het framework worden in het 'Risk Appetite Statement' de risico's omschreven die de bank wenst te accepteren om haar doelstellingen te realiseren.

De diverse risico's waarmee de bank bij de uitoefening van haar activiteiten wordt geconfronteerd, worden jaarlijks in het jaarverslag van BNG Bank aan de orde gesteld. De afdelingshoofden en directeurs geven in hun 'In Control Statements' aan de Raad van Bestuur aandacht aan de beheersing van de risico's in relatie tot de risicobereidheid van de bank. Tevens geven zij in de jaarplannen voor 2016 aan hoe zij inhoud zullen geven aan hun verantwoordelijk-

heid om te voldoen aan het risicobeleid. Het totale raamwerk heeft een nauwe relatie met het Kapitaalbeheersbeleid. Dit beleid wordt periodiek herzien en met de toezichthouder afgestemd.

Audits door de Interne Auditdienst zijn erop gericht de goede werking van de interne risicobeheer- en controlesystemen onafhankelijk te kunnen vaststellen. De externe accountant controleert de jaarrekening en evalueert de kwaliteit en effectiviteit van het functioneren van de governance, het risicobeheer en de beheersprocessen binnen de bank voor zover van belang in het kader van de controle van de jaarrekening. De bevindingen worden gerapporteerd in het accountantsverslag en de management letter aan de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen. De interne en externe accountant zijn aanwezig in de vergadering van het Audit & Risk Committee van de Raad van Commissarissen en in de vergadering van de voltallige Raad van Commissarissen waarin de jaarrekening wordt besproken.

De risicobeheer- en controlesystemen van de bank hebben in het verslagjaar naar behoren gewerkt en geven een redelijke mate van zekerheid dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat. Deze systemen kunnen op zichzelf uiteraard geen absolute zekerheid bieden voor het realiseren van de ondernemingsdoelstellingen en niet alle onjuistheden, fraudes en overtreding van wetten en regels voorkomen. BNG Bank verwacht dat de risicobeheer- en controlesystemen ook in 2016 naar behoren zullen functioneren.

DUURZAAMHEID ALS KERNWAARDE IN IDENTITEIT BNG BANK: TOEGEVOEGDE WAARDE VOOR STAKEHOLDERS

In het verslagjaar is binnen de bank in breed verband de strategie van de bank geëvalueerd. De beraadslagingen hebben geleid tot de conclusie dat de missie van de bank als bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang in stand moet blijven. Echter, de bank kan haar toegevoegde waarde vergroten door binnen haar missie met aanvullende of nieuwe accenten te komen. Betrokken partnerschap maakt nu expliciet deel uit van de missie.

Als een van de uitkomsten van de herijking van de strategie is het begrip ‘duurzaam’ expliciet als een van de kernwaarden van de bank benoemd. In de missie is opgenomen dat de bank duurzaam bijdraagt aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. In dit kader wil zij haar klanten, die voor een deel

haar aandeelhouders zijn, ondersteunen in het realiseren van hun doelstellingen voor een toekomstbestendige samenleving. Gegeven de uitdagingen die er voor haar klanten liggen ziet de bank daar voor zichzelf een duidelijke toegevoegde waarde. Duurzaam ondernemen is ook een belangrijk uitgangspunt voor de activiteiten van de bank zelf. Om duurzaamheid sterker in het beleid te verankeren is de Commissie Duurzaamheid in het leven geroepen, onder voorzitterschap van een lid van de Raad van Bestuur. BNG Bank heeft het klimaat statement van de Nederlandse Vereniging van Banken ondertekend, waarin beleidsdoelstellingen zijn opgenomen om de klimaatverandering te beperken.

De bank ziet duurzaamheid als een evenwicht tussen de drie pijlers maatschappij, mens en milieu. De vijf thema's die ten grondslag liggen aan het MVO-beleid zijn vanuit deze pijlers geformuleerd. Jaarlijks formuleert de bank onder elk van deze thema's een aantal doelstellingen en legt in het verslag verantwoording af over de mate waarin deze zijn gerealiseerd. De resultaten 2014, de doelstellingen 2015, de realisatie daarvan en de doelstellingen 2016 zijn in het onderstaand overzicht, gerangschikt naar thema, opgenomen. Het grootste deel van de doelstellingen voor 2015 is gehaald.

	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
THEMA: VEILIGE BANK				
Marktaandeel aangeboden solvabiliteitsvrije kredietvraag decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen	65%	> 50%	77%	> 50%
Rendement eigen vermogen	4,3%	≥ 6,5%	7,6%	2016: ≥ 6,5%
Inhoud jaarverslag	GRI 4, in accordance core	GRI 4, in accordance comprehensive	GRI 4, in accordance comprehensive	GRI 4, in accordance comprehensive
THEMA: VERANTWOORDE GROEI				
Portefeuille langlopende leningen	95% aan decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen	Ten minste 90% solvabiliteitsvrij	92%	Ten minste 90% promotional loans
Vervolg zie volgende pagina				

Vervolg van vorige pagina	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
Kredietverlening voor uitrol zonnepanelen op corporatiewoningen en verduurzamen van accommodaties	Zonnepanelen op 1.000 corporatiewoningen	Verdere uitrol zonnepanelen	Gerealiseerd, zie hoofdstuk klanten	Uitbreiding kredietverlening ten behoeve van zonnepanelen op corporatiewoningen Financiering SDE-gerelateerde projecten Faciliteren duurzame initiatieven van kernklanten
Uitgifte SRI-obligatie	1 emissie, EUR 500 miljoen	1 emissie	1 emissie, EUR 650 miljoen	Ten minste 1 emissie
Klanttevredenheid	Score 8,0 (sector-gemiddelde 7,53)	Opvolging aandachtspunten	Website is aangepast Klachtenmanager benoemd	Klantbehoefte in beeld brengen met betrekking tot e-dienstverlening, uitmondend in een nieuw internetportal in 2017
Vervolg zie volgende pagina				

Vervolg van vorige pagina	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
			Met insourcing klantenservice wordt verdere verbetering dienstverlening beoogd	
		Voorbereiding volgend klanttevredenheidsonderzoek in 2016	Besloten tot uitstel	Voorbereiding volgend klanttevredenheidsonderzoek in 2017
THEMA: BETROKKEN MEDEWERKERS				
Kennisoverdracht aan medewerkers	22 interne bijeenkomsten georganiseerd	Bijeenkomsten over business model BNG Bank	Twee bijeenkomsten over herijking strategie In totaal 8 BNG Bijdetijds bijeenkomsten georganiseerd	Informatie over actuele zaken via BNG Bijdetijds
Vervolg zie volgende pagina				

Vervolg van vorige pagina				
	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
Aanwezige kwantiteit en kwaliteit formatie benutten	Doorvoeren vereenvoudiging of andere opzet processen	Vergroting inzicht in ontwikkelingsmogelijkheden en motivatie medewerkers	Onder meer medewerkersonderzoek, zie hoofdstuk medewerkers, vakinhoudelijk	Beleid gericht op permanente educatie en ontwikkeling, voor vergroting flexibiliteit en duurzame inzetbaarheid
	Aandacht voor gezondheidsaspecten in kader van duurzame inzetbaarheid	Aandacht vitaliteit door inzetten preventieve middelen als vervolg op gezondheidsonderzoek	Individueel coachingstraject voor 40 medewerkers in het kader van verbetering leefstijl	
Mobiliteitsbevordering				Beleid voor tijdelijke en structurele in- en externe mobiliteit
Bevordering samenwerking leidinggevenden	Start management-training	Afronden training	Training afgerond, zie hoofdstuk medewerkers	
Vervolg zie volgende pagina				

Vervolg van vorige pagina				
	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
Evaluatie en herziening beloningssystematiek	–	Start evaluatie waarderings- en belonings- systematiek	Onder handen. Zie hoofdstuk medewerkers, vakinhoudelijk	Brede en efficiënte functiebeschrijving en -waardering, gericht op stimule- ren en faciliteren van mobiliteit Realiseren belo- ningsbeleid huidige medewerkers; aanpassing verhou- ding tussen vaste en variabele belo- ning en overige arbeidsvoorwaar- den binnen de langetermijn- doelstellingen van het HR-beleid
Vervolg zie volgende pagina				

Vervolg van vorige pagina				
	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
THEMA: MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID				
Ondersteuning hoog- waardige projecten op het gebied van kunst en cultuur	Steun voor projec- ten over diverse disciplines, ver- spreid over geheel Nederland	Ondersteuning hoogwaardige projecten op het gebied van kunst en cultuur Spreiding over de diverse disciplines en van geografische verdeling	Gerealiseerd, zie hoofdstuk klanten, de wereld achter de klanten	Steun voor projec- ten in diverse disciplines in heel Nederland
	Uitreiking BNG Bank Erfgoedprijs	BNG Bank Erfgoed- prijs	BNG Bank Erfgoed- prijs uitgereikt	BNG Bank Erfgoed- prijs
	Organisatie project Eeuwige Jeugd in kader van 100 jaar BNG Bank en 50 jaar Cultuurfonds			
Vervolg zie volgende pagina				

Vervolg van vorige pagina	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
	Naast de prijs voor muziek, instelling van prijzen voor jong talent op het gebied van beelden- de kunst en dans	Handhaving prijzen	Gerealiseerd, zie hoofdstuk klanten, de wereld achter de klanten	Handhaving prijzen
	Instelling prijs voor Beeldende Kunst (in samenwerking met Volkskrant)			
	Instelling prijs voor Dans (in samen- werking met Korzo Theater)			
	Meerjarige samen- werking met het Nationaal Jeugd- orkest, dat drie nieuwe producties voor jong talent zal verzorgen			
Vervolg zie volgende pagina				

Vervolg van vorige pagina				
	RESULTAAT 2014	DOELSTELLING 2015	RESULTAAT 2015	DOELSTELLING 2016 E.V.
THEMA: MILIEU- BEWUSTE INTERNE BEDRIJFSVOERING				
Ontwikkeling CO ₂ -uitstoot	CO ₂ -uitstoot 480 ton (daling van 15% ten opzichte van 2013)	CO ₂ -uitstoot gelijk aan of lager dan 2014	Niet gerealiseerd, CO ₂ -uitstoot 511 ton, zie hoofdstuk medewerkers, werkomgeving	Vaststellen van een verantwoorde manier van CO ₂ -compensatie
Vermindering papier- gebruik	Verbruik: 21.002 kg	Vermindering papiergebruik	Verbruik: 8.916 kg	Vermindering papiergebruik door digitale verspreiding vergaderstukken
Verhogen niveau duur- zame inkoop	–	Verhogen niveau duurzame inkoop. Gesprek belangrijke sourcingpartijen over verduurzaming dienstverlening	Vervanging printers en kopieer- machines, start bedrijfsmatige inzet tablet-PC's	Starten maatregelen voor een klimaat- neutrale bedrijfs- voering in 2020

In haar MVO-beleid heeft de bank onder het thema Veilige Bank de economische prestaties als een van de kern-indicatoren opgenomen. Het succes waarmee de bank aan deze indicator invulling geeft kan worden afgemeten aan de gerealiseerde marktaandelen en het rendement op het eigen vermogen. De strategische doelstelling dat de bank voorziet in meer dan 50% van de bij haar gedeponeerde solvabiliteitsvrije kredietvraag van de kernklanten – decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen – werd ruimschoots gehaald. Daaruit kan worden geconcludeerd dat de bank ook in 2015 in staat is geweest financiering tegen concurrerende tarieven aan te bieden. BNG Bank is onder meer in staat scherpe tarieven in rekening te brengen omdat zij niet streeft naar een zo hoog mogelijke winst, maar een redelijk rendement op het eigen vermogen wil realiseren. Ook deze doelstelling heeft de bank gerealiseerd. Het rendement op het eigen vermogen kwam uit op 7,6%.

In 2015 is in het kader van het beleid Staatsdeelnemingen van het ministerie van Financiën overleg gevoerd over de norm waaraan het behaalde rendement eigen vermogen dient te voldoen. In het model waarover overeenstemming is bereikt, wordt uitgegaan van het gemiddeld rendement op tienjaars staatsleningen over de afgelopen tien jaar, vermeerderd met een opslag. De berekening wordt jaarlijks uitgevoerd. Voor 2015 leidde deze berekening tot een normrendement van 5,05%.

Belangrijke factor in de afweging welk rendement als redelijk kan worden beschouwd, is de noodzaak om het eigen vermogen te versterken om te kunnen voldoen aan de Europese regelgeving met betrekking tot de leverage ratio. De ondergrens en de wijze van berekening is nog niet vastgesteld. De bank gaat vooralsnog uit van een ondergrens van 3% van het (gecorrigeerde) balanstotaal, door de bank vermeerderd met een buffer om plotselinge schommelingen in de componenten van de berekening op te kunnen vangen. Om tijdig aan deze norm te kunnen voldoen, is aan het eind van het jaar hybride kapitaal tot een bedrag van EUR 424 miljoen bij de decentrale overheid geplaatst. Op basis van de huidige marktomstandigheden en rekening houdend met de verwachte verdere groei van het eigen vermogen lijkt hiermee het halen van de doelstelling ten aanzien van de leverage ratio per januari 2018 binnen bereik. Door de plaatsing van het hybride kapitaal binnen de sfeer van de overheid draagt de door de bank te betalen rente uiteindelijk weer bij aan de doelstelling van het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

De positie van BNG Bank als veilige bank stond ook in 2015 niet ter discussie. Op de ranglijst van de World's Safest Banks bezet de bank, evenals in 2014, de vijfde plaats. Op de ranglijst van de Transparantiebenchmark van het ministerie van Economische Zaken wordt de bank met een positie in de top-20 tot de koplopers gerekend. Daarmee wordt de openheid over de gang van zaken bij de bank geïllustreerd.

De vormgeving van de Bank and Recovery Resolution Directive, die inhoudt dat bij een faillissement de kosten hiervan zoveel mogelijk door de aandeelhouders en schuldeisers worden gedragen, was voor Fitch aanleiding de rating van BNG Bank met een notch te verlagen naar AA+. Daarmee wijkt de rating die Fitch aan de bank heeft toegekend af van die van de Staat. Tegenover deze verlaging staan de ratingverhoging naar AAA door S&P en een verhoging van de vooruitzichten door Moody's naar stabiel bij een Aaa-rating. Beide zijn in lijn met de rating-aanpassingen van de Staat.

De bijzondere positie die BNG Bank inneemt in het bankenbestel wordt ook geïllustreerd door de status van promotional lender die de bank verwierf. De obligaties van de bank kunnen daardoor worden opgenomen in de liquiditeitsportefeuille die banken moeten aanhouden om te waarborgen dat zij ook in moeilijke tijden gedurende een periode van dertig dagen aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Voorts komt papier van BNG Bank in aanmerking voor het opkoopprogramma van de Europese Centrale Bank om de economie te stimuleren. Hierdoor wordt een stevige basis gelegd onder de fundingpositie van de bank.

Doordat de Staat aandelen heeft in BNG Bank, is voor haar het Deelnemingenbeleid Rijksoverheid van toepassing. De Staat beoordeelt de prestaties van de Staatsdeelnemingen op bijdragen aan de borging van publieke belangen en het behoud van de financiële waarde. In 2015 hebben gesprekken plaatsgevonden tussen het ministerie van Financiën, als vertegenwoordiger van de Staat, en de bank waarin de gang van zaken aan de orde is gekomen. Risicomanagement en strategie zijn daarbij vaste agendapunten. Op basis van de Wet Beloningsbeleid financiële ondernemingen is het maximum voor de variabele beloning voor leden van de Raad van Bestuur per 1 januari 2015 zonder compensatie bijgesteld van 25% naar 20% van de vaste beloning. In het verslagjaar is tevens herijking van het beloningsbeleid als zodanig aan de orde gesteld. De uitkomsten daarvan zullen in de Algemene vergadering van Aandeelhouders in 2016 worden besproken.

Dilemma duurzaamheid: koplopers koesteren of achterblijvers stimuleren?

BNG Bank wil klanten ondersteunen in het realiseren van hun doelstellingen voor een toekomstbestendige samenleving. De impact van de kredietverlening door de bank is echter moeilijk meetbaar door de bij gemeenten gangbare systematiek van balansfinanciering. Daarom is bij de uitgifte van de SRI-obligaties gekozen voor de methodiek van koppeling tussen de opbrengst van de obligaties en de hoogst scorende gemeenten in hun klasse. Zo stimuleert de bank het duurzaamheidsstreven van gemeenten en speelt zij in op de belangstelling van beleggers voor duurzame beleggingsmogelijkheden.

Tijdens een stakeholderbijeenkomst werd de vraag opgeworpen of deze benadering het meest effectief is. Zou het op de korte termijn niet efficiënter zijn om in te zetten op verandering van gedrag bij de gemeenten die tot nu toe achterblijven?

De bank onderkent het dilemma. In haar contacten met alle gemeenten gaat de bank actief na welke duurzaamheidsonderwerpen spelen. Indien mogelijk doet zij concrete voorstellen voor financieringsconstructies voor verduurzaming van maatschappelijke voorzieningen. Daarmee profiteren de ‘achterblijvers’ van de expertise die de bank heeft opgedaan bij de financiering van projecten van de ‘voorlopers’.

Klanten

PUBLIEKE SECTOR

In 2015 worden gemeenten nog volop geconfronteerd met de nadelige financiële effecten die voortvloeien uit de economische crisis en het gevoerde kabinetsbeleid. Daarnaast speelt krimp als autonome factor een steeds belangrijkere rol. De onzekerheden blijven op vele terreinen groot. De bekostiging van nieuwe zorgtaken in het sociale domein zijn in 2015 nog gebaseerd op historische uitgaven, maar gaan over in een objectief verdeelmodel.

Ook het verdeelmodel van het gemeentefonds wordt herzien. Gemeenten kampen met een opeenstapeling van kortingen en herverdeeleeffecten. Daarnaast leiden de voortdurende en vaak onverwachte tussentijdse bijstellingen van het gemeentefonds tot een grote mate van onvoorspelbaarheid en instabiliteit aan de inkomstenkant van gemeenten. Gedurende een begrotingsjaar zijn er grote schommelingen in de cijfers. Gemeenten hebben nauwelijks tijd om de wijzigingen in hun begroting te verwerken en moeten steeds weer voor kortetermijnoplossingen kiezen. In een brandbrief vroeg een grote groep wethouders financiën in november aan het kabinet om een koerswijziging. Desondanks hebben gemeenten onder deze omstandigheden financieel het hoofd boven water gehouden. Het beroep op artikel 12 bleef beperkt, evenals het aantal gemeenten onder toezichtstelling. De kredietwaardigheid van de publieke sector is onaangetast gebleven.

Gemeenten hebben **nauwelijks tijd** om de wijzigingen in hun begroting te verwerken en moeten **steeds weer** voor **kortetermijnoplossingen** kiezen.

Gemeenten hebben de noodzakelijke afboekingen op gronden grotendeels achter de rug. In de afgelopen jaren werd door gemeenten voor EUR 3 miljard afgeschreven op grondexploitaties. De waardeontwikkeling van grond blijft onder druk staan, ondanks het gedeeltelijke herstel van de woningmarkt in het midden en westen van Nederland. Nieuwbouwprijzen zullen naar verwachting weer gaan stijgen, gelet op de smalle marges van bouwbedrijven in de afgelopen jaren. Maar de leencapaciteit van burgers is structureel teruggelopen. Ook wat betreft bedrijventerreinen is herstel van de markt nog ver weg. Door ontwikkelingen als het nieuwe werken, de opkomst van robotics en 3D-printen zal de toekomstige behoefte aan bedrijventerreinen structureel veranderen. Gemeenten staan voor grote uitdagingen hoe hiermee om te gaan. Dit betekent dat uitbreiding van investeringen voorlopig niet aan de orde is.

Om gemeenten en hun inwoners meer financiële keuzevrijheid te geven en zo de lokale democratie te versterken, moeten gemeenten meer ruimte krijgen om lokaal belastingen te heffen en moeten investeringen meer gaan lonen. Ook zijn aanpassingen in het gemeentefonds nodig. Dat stelt de door VNG ingestelde Commissie Financiële ruimte voor gemeenten onder leiding van de heer Rinnooy Kan in haar rapport 'Bepalen betekent betalen'.

In het belastingakkoord is aangekondigd dat het belastinggebied voor gemeenten zal worden verruimd. Vanaf 2019 zal hiervoor een bedrag van EUR 4 miljard worden overgeheveld uit de inkomstenbelasting. BNG Bank onderschrijft het belang hiervan voor gemeenten. Door de decentralisaties in het sociale domein is de afhankelijkheid van het Rijk wat betreft de beschikbare financiële middelen te groot geworden.

NIEUWE ZORGTAKEN VOOR GEMEENTEN

De Wet langdurige zorg (Wlz) vervangt per 1 januari 2015 de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Ouderen en mensen met een beperking willen liefst zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Om de zorg efficiënt en effectief te organiseren, heeft de Rijksoverheid een groot aantal taken in het sociale domein overgeheveld naar de gemeenten. Gemeenten werden in 2015 verantwoordelijk voor jeugdzorg en de zorg aan langdurig zieken en ouderen. Een deel van deze taken hadden de gemeenten al, een deel namen zij over van de Rijksoverheid.

Gemeenten hebben dit jaar na een relatief korte voorbereidingsfase invulling moeten geven aan de nieuwe zorgtaken. Desondanks zijn gemeenten zijn er in geslaagd om de nieuwe taken in het sociale domein goed uit te voeren. De grootste problemen doen zich voor bij de jeugdzorg. Organisatieproblemen leiden tot vertraging in de toekenning van zorg.

Gemeenten hebben in eerste instantie gekozen voor het continueren van bestaande zorgverlening. De snelheid is ten koste gegaan van een hogere administratieve lastendruk. Zorgaanbieders hebben te maken met meerdere gemeenten, elk met steeds verschillende eisen en wensen ten aanzien van contractering, monitoring en declaratie. Dit vormt een financieel risico voor de zorgaanbieders. Gemeenten hebben volgens de VNG daarom besloten de zorginstellingen te bevoorschotten ter voorkoming van acute liquiditeitstekorten. Het Zorginstituut waarschuwt voor afwentelgedrag door gemeenten naar de Wet langdurige zorg.

Gemeenten hebben dit jaar na een relatief korte voorbereidingsfase invulling moeten geven aan de nieuwe zorgtaken.

SCHATKISTBANKIEREN EN ONDERLING LENEN

In het vierde kwartaal publiceerde het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) nieuwe cijfers over schatkistbankieren en onderling lenen. Medio 2015 hielden decentrale overheden voor EUR 8,7 miljard aan overtollige liquide middelen aan in de schatkist van het Rijk. Daarnaast is er voor EUR 0,9 miljard onderling geleend tussen decentrale overheden sinds de invoering van verplicht schatkistbankieren per einde 2013. Decentrale overheden droegen op deze wijze bij aan de verlaging van de EMU-overheidsschuld met EUR 9,6 miljard. Dit zou in de komende jaren verder op kunnen lopen tot in totaal EUR 15 miljard als gevolg van de vrijval van middelen die nu nog elders belegd zijn en waarvoor een overgangsregeling geldt.

PUBLIEK-PRIVATE SAMENWERKING

Sinds 2001 heeft BNG Bank in samenwerking met de Rijksoverheid en decentrale overheden veel ervaring opgedaan met publiek-private samenwerking (PPS). In de huidige markt staan decentrale overheden voor de uitdaging om met beperkte middelen het niveau van de voorzieningen op peil te houden.

Na een aantal jaren met een beperkt aantal projecten, neemt het aantal projecten dat zich aandient om te worden aanbesteed door middel van een 'Design Build Finance Maintain en Operate' (DBFMO)-contract weer toe, vooral op het gebied van Rijksinfrastructuur. Door de decentrale overheden wordt deze manier van aanbesteden nog slechts mondjesmaat toegepast.

Decentrale overheden zullen in de toekomst naar verwachting vaker gebruik maken van het instrument PPS voor hun investeringen in onder meer gemeentehuizen, scholen, rioleringen en wegen. BNG Bank zoekt samen met professionele marktpartijen naar kwalitatief goede oplossingen en financieringsmogelijkheden ten behoeve van deze PPS-projecten. Door voorlichting en kennisdeling liggen er goede kansen voor PPS en kan er zowel bezuinigd als geïnvesteerd worden.

VOLKSHUISVESTING

Evenals in 2014 lag het investeringsniveau van woningcorporaties in 2015 op een laag niveau, zeker in vergelijking met de voorgaande jaren. In 2012 en 2013 werden per jaar nog bijna 30.000 nieuwe huurwoningen gebouwd. In de laatste twee jaren is dat afgenomen tot ongeveer 18.000 woningen per jaar.

De in 2015 door corporaties afgegeven investeringsvoornemens voorspellen ook de komende jaren een relatief laag nieuwbouwvolume. Deze afname is ook terug te zien in de ontwikkeling van de schuldpositie van corporaties: deze krimpt licht. Ook BNG Bank ziet een lichte afname van haar kredietportefeuille bij woningcorporaties.

De druk op de onderkant van de woningmarkt is onverminderd groot. Door de groeiende behoefte aan woningen voor asielzoekers met een verblijfsstatus neemt deze druk alleen maar toe. Daarmee is de discussie over de beschikbaarheid van voldoende sociale huurwoningen nog steeds zeer actueel. BNG Bank is in 2015 met diverse stakeholders in overleg gegaan om ondersteuning te bieden bij de uitbreiding van het aanbod van zowel tijdelijke als structurele huisvesting.

BETAALBAARHEID SOCIALE HUUR

De financiële positie van woningcorporaties is verbeterd door verschillende ingrepen, zoals het doorvoeren van huurverhoging, kostenbesparingen en beperking van de investeringsomvang. Een belangrijke aanleiding voor deze ingrepen was de introductie van de verhuurdersheffing in 2012. De huurverhogingen lagen de afgelopen jaren ver boven de inflatie. Dat heeft geleid tot een

BNG Bank is in 2015 met diverse stakeholders in overleg gegaan om **ondersteuning** te bieden bij de **uitbreiding** van het **aanbod** van zowel **tijdelijke** als **structurele** huisvesting.

toenemende maatschappelijke discussie over de betaalbaarheid van de (sociale) huren. Daarom is in de zomer van 2015 het ‘sociale huurakkoord’ gesloten tussen Aedes, de vereniging van woningcorporaties, en de Woonbond, de belangenvereniging van huurders. Doel van dit akkoord is het beperken van de jaarlijkse huurstijging en het beter koppelen van de huurprijs aan de kwaliteit van de woning. Onduidelijk is of corporaties de prognoses van toekomstige huurinkomsten kunnen realiseren die voor dit akkoord, in het voorjaar van 2015, zijn afgegeven.

HERZIENE WONINGWET

Per 1 juli 2015 is de herziene Woningwet van kracht en vormt deze de wettelijke context waarbinnen corporaties moeten opereren, onder andere op het gebied van het werkdomein, de governance, het toezicht en de samenwerking met derden. De wet heeft ook gevolgen voor de wijze waarop corporaties hun activiteiten kunnen financieren. De invoering vraagt veel van corporaties en raakt vrijwel alle afdelingen van deze organisaties. Zo verplicht de wet corporaties een scheiding aan te brengen tussen Diensten van Algemeen Economisch Belang (DAEB) en de zogenaamde niet-DAEB activiteiten. Deze scheiding dient uiterlijk op 1 januari 2018 ingevoerd te zijn op basis van de jaarrekening over 2016. Het uitgangspunt van de wet is dat de niet-DAEB activiteiten op termijn zonder garantstelling van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) worden gefinancierd. De overgangssituatie en de randvoorwaarden waaronder de financiering moet plaatsvinden, zijn in de wet benoemd. Daarmee is dit een van de belangrijkste onderwerpen geweest waarover BNG Bank in 2015 met haar klanten en overige stakeholders in discussie is gegaan. Ook zijn tijdens diverse bijeenkomsten presentaties gegeven om de sector en haar klanten te informeren over de gevolgen van de nieuwe wetgeving voor de financiering.

GARANTIESTELSEL BELANGRIJK VOOR SECTOR

Midden 2015 heeft de minister van Wonen en Rijksdienst een nadere analyse van het financierings- en garantiestelsel gepresenteerd. Deze volgde op de eerdere aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties

De herziene Woningwet was een
van de **belangrijkste onderwerpen**
waarover BNG Bank met haar
klanten en overige stakeholders
heeft **gediscussieerd**.

op dit punt. De analyse komt tot de hoofdconclusie dat het garantiestelsel van enorm groot belang is voor de financiering van de sector, een conclusie die BNG Bank onderschrijft. Wel worden nadere prikkels voor zowel corporaties als geldverstrekkers voorgesteld. In de herziene Woningwet is onder andere de mogelijkheid van faillissement van een corporatie opgenomen. Ook de verbetering van de bestedingscontrole door de borgsteller en de introductie van een aan risico gerelateerde borgstellingsvergoeding worden preciezer bekeken. Een voor de financiers belangrijk thema is de mogelijke introductie van een eigen risico voor de geldverstrekkers. BNG Bank heeft de wetgever gewezen op de mogelijke effecten die dit kan hebben voor de beschikbaarheid en prijs van kapitaal voor de corporatiesector. In de voorstellen wordt verder gesproken over de introductie van een eigen risico voor gemeenten, om te voorkomen dat gemeenten bij het maken van prestatieafspraken te veel risico bij de corporaties leggen.

ZORG

In 2015 is de hervorming van de langdurige zorg doorgevoerd. Het was de laatste grote stelselwijziging waarmee de overheid het zorglandschap in de afgelopen jaren ingrijpend heeft gewijzigd. Om het nieuwe zorgstelsel goed te laten functioneren, resteert nog een aantal beleidsmaatregelen ten aanzien van de zorgverzekeraars. Het wetsvoorstel om zorgverzekeraars niet langer te verplichten tot het vergoeden van ongecontracteerde zorg sneuvelde eind 2014 in de Eerste Kamer. Het kabinet heeft in 2015 hiervoor een alternatief plan opgesteld, 'kwaliteit loont', waarmee evengoed de positie van zorgverzekeraars wordt verstevigd.

KWALITEITSCRITERIA ZORGINKOOP

In 2015 doen zowel zorgaanbieders als zorgverzekeraars pogingen om de zorginkoop behalve op prijs ook te baseren op kwaliteitscriteria. De resultaten zijn nog mager. Zorgaanbieders hebben te maken met een grote verscheidenheid aan eisen vanuit de verschillende zorgverzekeraars. Er is onder zorgaanbieders veel onenigheid over de vraag wat goede indicatoren zijn voor de kwaliteit van zorg. Tegelijkertijd constateren zorgverzekeraars dat, als zij kwaliteitsnormen van de beroepsgroepen willen volgen, de normen vaak nog niet eenduidig vastliggen.

De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ziet er vanaf 2016 scherper op toe dat het contracteerproces met zorgaanbieders transparanter en sneller zal verlopen. Bij de contractering voor 2016 zijn inmiddels de eerste meerjarencontracten gesloten.

Tegen het jaareinde bleken veel zorgaanbieders geen patiënten meer te behandelen omdat het omzetplafond met de desbetreffende zorgverzekeraars was bereikt. Het is de verantwoordelijkheid van de zorgverzekeraar om zijn zorgplicht na te komen. Belangrijke factor voor overschrijdingen zijn de kosten voor dure geneesmiddelen. Volgens zorgverzekeraars zullen deze uitgaven de komende jaren veel sneller stijgen dan de groeiruimte die is afgesproken in het hoofdlijnenakkoord.

Ziekenhuizen en zorgverzekeraars zijn er in 2015 in geslaagd het herstelplan omtrent de problemen met omzetmeting over 2013 en 2014 succesvol uit te voeren. De jaarrekeningen over 2014 zijn binnen de daarvoor gestelde termijn gepubliceerd, voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. De zorgaanbieders in de curatieve GGZ slaagden daar aanvankelijk niet in en kregen opnieuw uitstel tot 1 december 2015.

Ziekenhuizen zien ook in 2015 dat de druk op de productie aanhoudt. Sinds een aantal jaren nemen de behandel-tijden af. Daarbij speelt ook het relatief hoge eigen risico een rol. De Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen ziet een verschuiving naar meer poliklinische behandelingen, verbeterde technologie en efficiëntere processen.

SCHEIDING WONEN EN ZORG

Gemeenten, woningcorporaties en zorgaanbieders staan voor de uitdaging invulling te geven aan het scheiden van wonen en zorg. Zij moeten er gezamenlijk voor zorgen dat enerzijds voldoende aangepast woningaanbod aanwezig is voor ouderen, en anderzijds de ondertussen overvloedige voorraad ongeschikte verzorgingshuizen wordt afgebouwd. De benodigde samenwerking komt nog onvoldoende op gang volgens het Aanjaagteam zelfstandig wonen (AJT), dat hiernaar onderzoek uitvoert. De regierol ligt bij de gemeente en deze wordt nog onvoldoende opgepakt. Zorginstellingen zouden volgens het AJT nog in onvol-doende mate afschrijven op verouderd zorgvastgoed.

De investeringen in zorgvastgoed liggen in 2015 een flink stuk lager dan in de afgelopen jaren. Wat betreft de cure is een groot deel van het vastgoed in de afgelopen jaren vernieuwd. De toekomstige behoefte aan zorgvast-

Gemeenten, woningcorporaties en
zorgaanbieders staan voor de
uitdaging om het **scheiden** van
wonen en zorg uit te werken.

goed is onzeker, gelet op de dalende tendens van de zorgproductie en de gevolgen van spreiding en concentratie van zorg. In de care is een deel van de bestaande capaciteit overbodig geworden door het scheiden van wonen en zorg en door beleid van extramuralisatie: er wordt gestreefd naar gelijkwaardige zorg buiten de muren van een instelling waar iemand opgenomen wordt, bijvoorbeeld in de eigen woning.

Door demografische ontwikkelingen neemt de toekomstige behoefte aan vastgoed (voor wonen of zorg) juist toe. De bancaire financierbaarheid van zorgvastgoed is onder deze omstandigheden minder vanzelfsprekend geworden. Er zijn diverse initiatieven genomen voor het aanboren van alternatieve financieringen in de sector. Bijvoorbeeld crowdfunding en de gebundelde uitgifte van zorgobligaties. De belangstelling van private investeerders zal zich vooral richten op bepaalde specifieke onderdelen van de zorgsector.

OVERIGE KLANTSECTOREN

Naast decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen verstrekt BNG Bank ook financieringen aan onderwijsinstellingen en private bedrijven waarvan overheden direct of indirect de meerderheid van het aandelenkapitaal houden of waarvoor zij geheel of gedeeltelijk garant staan. Dit betreft onder andere energiebedrijven, waterleidingbedrijven en afvalverwerkingsbedrijven.

ONDERWIJS

Vanuit demografische ontwikkelingen neemt op nationaal niveau het potentieel aantal leerlingen en studenten af; vooral de krimpgebieden hebben te maken met deze 'ontgroening'. Op lokaal niveau kan juist een grote extra behoefte ontstaan aan onderwijsvoorzieningen, vanwege de komst van vluchtelingen. Hier ligt vooral een rol voor de betreffende gemeente. In 2015 is het stelsel van studiefinanciering gewijzigd. De basisbeurs is daarmee vervangen door het sociaal leenstelsel. De vrijgekomen middelen worden geïnvesteerd in het hoger onderwijs en aan onderwijs gerelateerd onderzoek.

Op **lokaal niveau** kan juist een **grote**

extra behoefte ontstaan aan

onderwijsvoorzieningen, vanwege de

komst van vluchtelingen. Hier ligt vooral

een **rol** voor de betreffende **gemeente**.

ENERGIENETWERKBEDRIJVEN

In 2009 is de Splitsingswet van kracht geworden. Deze verplicht Nederlandse energiebedrijven tot een volledige juridische en economische afsplitsing van hun productie- en leveringsbedrijven. Twee bedrijven hebben zich hier-
tegen tot nu toe verzet. In 2015 heeft de Hoge Raad de uitspraak gedaan dat deze verplichte splitsing niet in strijd is met het Europese recht. Hiermee is ook de splitsing van de laatste twee bedrijven een stap dichterbij gekomen.

Het energieverbruik van zowel particulieren als bedrijven stijgt niet meer. Er lijkt zelfs een daling ingezet. Verduurza-
ming vormt een belangrijk element van het Energieakkoord. Het akkoord bevat een groot aantal acties op het ge-
bied van energiebesparing en de overgang van fossiele naar duurzame energiebronnen. In het verlengde hiervan zijn
veel nieuwe initiatieven op het gebied van lokale energieopwekking. BNG Bank is betrokken bij diverse initiatieven
op het gebied van zonne-energie, windenergie en warmtenetten.

WATERLEIDINGBEDRIJVEN

De sector kent een stabiele afzetmarkt voor drinkwater, dit kenmerkt zich in een stabiele productieomvang en
omzet. Waterleidingbedrijven hebben een regionaal monopolie. De verwachting is dat het komend decennium
belangrijke vervangingsinvesteringen moeten worden gepleegd in het drinkwaternetwerk.

TELECOMSECTOR

In de buitengebieden is aansluiting op glasvezelinfrastructuur duurder, waardoor een dekkende exploitatie moeilijk
te realiseren is. Hierdoor worden de netwerken in deze gebieden onvoldoende uitgerold. Gemeenten en provincies
onderkennen dit probleem en zien het maatschappelijk belang van het wegwerken van deze digitale tweedeling.
Ook de Europese Commissie en het Ministerie van Economische Zaken onderkennen het probleem. BNG Bank is
betrokken bij diverse initiatieven en heeft reeds enkele pilots succesvol kunnen financieren.

MILIEUBEDRIJVEN

Nederland produceert jaarlijks ongeveer 60 miljoen ton afval. Dit wordt op verschillende manieren verwerkt. Onge-
veer 80% wordt gerecycled. Het grootste deel van de rest wordt verbrand, waarbij energie wordt teruggewonnen.
Het afval dat niet wordt gerecycled en niet wordt verbrand, wordt milieuverantwoord gestort. Vooral het nuttig

(her)gebruik van afval wordt steeds belangrijker. Afvalverbrandingsinstallaties maken daarbij steeds vaker onderdeel uit van een warmte- of stroomnet. Afval wordt hiermee steeds meer een grondstof.

Het belang van nieuwe inkomstenbronnen voor afvalverwerkers neemt toe. De opbrengsten uit de winning van energie uit de afvalstromen vormen al meer dan de helft van de omzet. De Nederlandse installaties zijn voor een aanzienlijk deel afhankelijk van buitenlands afval.

Vanaf 1 januari 2015 is een afvalstoffenbelasting voor afvalverbranding ingesteld. De belasting heeft alleen betrekking op door Nederlandse huishoudens en bedrijven aangeboden afval, niet op geïmporteerd afval. Op aandringen van de sector is tevens een exportheffing ingesteld. Deze moet voorkomen dat de belasting leidt tot export naar vooral Duitse afvalverwerkers die tevens kampen met overcapaciteit.

MAATSCHAPPELIJKE MEERWAARDE

In het verslagjaar heeft de bank haar strategische doelstelling qua marktaandeel – voorzien in meer dan 50% van de langlopende solvabiliteitsvrije kredietvraag van gemeenten, woningcorporaties en zorginstellingen gezamenlijk – ruimschoots gehaald. De samenleving profiteert hiervan, doordat de gemeentelijke tarieven, de sociale huren en de tarieven voor zorg en onderwijs lager zijn dan anders het geval zou zijn geweest. Op een portefeuiltotaal van meer dan EUR 80 miljard betekent elk basispunt (0,01%) dat BNG Bank goedkoper verstrekt dan de concurrenten zouden hebben gedaan, ruim EUR 8 miljoen lagere rentelasten per jaar. De lage tarieven zijn mede mogelijk doordat BNG Bank niet streeft naar winstmaximalisatie, maar een redelijk rendement op haar eigen vermogen wil realiseren.

De toegevoegde waarde van de activiteiten van de bank voor de samenleving ontstaat doordat zij de uiteenlopende vraag van klanten wat betreft omvang en de looptijd en de uiteenlopende risico's weet om te zetten in aantrekkelijke fundingmogelijkheden voor beleggers. Het effect daarvan op tarieven en winst kan op enkele honderden miljoenen euro's per jaar worden geschat. Deze voordelen vloeien terug naar de overheid. De toegevoegde waarde van de bank

Toegevoegde waarde voor de samenleving: uiteenlopende vraag van klanten (omvang + looptijd + uiteenlopende risico's) omzetten in aantrekkelijke fundingmogelijkheden voor beleggers.

bestaat naast deze financiële component ook uit de activiteiten die zij in maatschappelijk opzicht ontplooit. Een belangrijk onderdeel daarvan is het mogelijk maken van duurzame investeringen door klanten.

In de vertaling van de kernwaarde duurzaamheid legt de bank onder meer de prioriteit bij het faciliteren van de duurzaamheidsdoelstellingen van de klanten op basis van het nationale Energieakkoord. De urgentie daarvan is mogelijk toegenomen door een uitspraak van de rechter dat, indien de Staat der Nederlanden nalaat zich maximaal in te spannen om het geformuleerde beleidsdoel voor de CO₂-reductie te realiseren, hij een onrechtmatige daad begaat. Daarbovenop komen nog de afspraken die tijdens de klimaatconferentie in Parijs zijn gemaakt. De doelstellingen van het akkoord worden door steeds meer gemeenten omgezet in concrete acties, zo blijkt uit de derde editie van de Gemeentelijke barometer fysieke leefomgeving, die in juni van het verslagjaar verscheen. Gemeenten besteden veel aandacht aan de realisatie van de lokale energiedoelstellingen. In de samenwerking met andere stakeholders stimuleren gemeenten voornamelijk een goede marktwerking tussen aanbieders en afnemers. De inzet van eigen middelen blijft beperkt. Decentrale overheden en woningcorporaties werken in een aantal gevallen samen aan de verduurzaming van de woningvoorraad.

Bij de afweging door klanten van de diverse alternatieven voor de realisatie van voorzieningen of bij het uitvoeren van grootschalig onderhoud speelt het duurzaamheidsaspect een prominente rol. Vanuit haar maatschappelijke rol wil BNG Bank dit uitgangspunt ondersteunen door haar kennis te delen. BNG Bank geeft daarom ondersteuning bij de beoordeling van haalbaarheid en financierbaarheid van nieuwe duurzame initiatieven en constructies. Een concreet voorbeeld is de presentatie over financiering van duurzame projecten die in het verslagjaar tijdens een masterclass over windenergie aan gemeentelijke vertegenwoordigers werd gegeven. Door het aanbieden van leningen tegen scherpe tarieven en met lange looptijden bevordert de bank de haalbaarheid van duurzame investeringen.

Veel klanten verbinden hun financieringsvraag niet rechtstreeks met hun investeringen. Het overgrote deel van hun financiering bestaat namelijk uit balansfinanciering. Daarbij kan niet worden aangegeven welk deel bestemd is voor exploitatie, voor consolidatie of voor duurzame investeringen. In het verslagjaar heeft de bank wederom een Socially Responsible Investment Bond uitgegeven, die de meest duurzame gemeenten op basis van een 'best in class benadering' de mogelijkheid geeft balansfinanciering aan te trekken uit de opbrengsten van deze lening. Hierop

wordt in het hoofdstuk beleggers nader ingegaan. BNG Bank beoogt met deze methodiek duurzaamheid verder te integreren in het gemeentelijk beleid.

BNG Bank is op projectbasis betrokken bij diverse projecten op het gebied van wind- en zonne-energie en duurzame PPS-projecten. Zo werd in 2015 de financial close bereikt voor de bouw van een duurzaam gemeentehuis, dat door innovatieve en energiebesparende maatregelen CO₂- en energieneutraal zal zijn. De kredietverlening voor de uitrol van zonnepanelen werd in het verslagjaar verder uitgebreid met een concreet project voor de plaatsing van zonnepanelen op 4.000 corporatiewoningen. Andere projecten op dit gebied zijn in diverse stadia van ontwikkeling en afronding. Het uitstaand bedrag ten behoeve van financiering van duurzame projecten op projectbasis is inmiddels gestegen tot bijna EUR 1 miljard. Daarnaast is de opbrengst van de SRI-Bonds (EUR 500 miljoen in 2014 en EUR 650 miljoen in 2015) aangewend voor de financiering van de meest duurzame gemeenten.

Als gevolg van de grote instroom van vluchtelingen zien Rijk, gemeenten en woningcorporaties zich voor de omvangrijke opgave geplaatst te voorzien in acceptabele opvanglocaties. Daarvoor moeten soms binnen een zeer korte termijn investeringsvraagstukken worden opgelost. BNG Bank stelt hiervoor haar expertise en, voor zover passend binnen haar statuten en haar risicobeleid, financieringsmiddelen beschikbaar.

ZORG VOOR KLANTEN

BNG Bank wil eenvoudige en begrijpelijke producten aanbieden. Het moet de klant volledig duidelijk zijn welke consequenties aan het aangaan van een lening verbonden zijn. Om die reden heeft de bank bijvoorbeeld als beleid geen derivaten te verstrekken, behoudens een enkele specifieke uitzondering in het kader van consortiale financiering in DBFMO-verband. Tegelijkertijd constateert de bank een toenemende vraag naar maatwerkfinanciering voor onder meer DBFMO- en PPS-projecten. De bank is bereid hiervoor maatwerk te verstrekken, maar pas nadat overtuigend is gebleken dat de klant beschikt over voldoende kennis en kunde om de consequenties van een bepaald product volledig te kunnen overzien. De recente problematiek bij een Regionaal Opleidingscentrum en de problemen bij een aantal gebiedsontwikkelingsprojecten hebben de noodzaak van een heldere, begrijpelijke projectstructuur nog extra duidelijk gemaakt.

De bank zet vanuit haar zorgplicht actief in op het verhogen van het kennisniveau bij klanten. Dit doet zij onder meer door het organiseren van masterclasses voor treasurers en financiële ambtenaren. In het verslagjaar zijn twee van deze bijeenkomsten georganiseerd. In dit kader wordt ook aandacht besteed aan de consequenties die garantstelling voor klanten kunnen hebben.

IN DIALOOG MET EN VOOR HAAR KLANTEN

De financiële perspectieven voor de decentrale overheden zijn uitdagend. Beperkte middelen en het groter wordende takenpakket hebben de aandacht voor het beheersen van risico's uit hoofde van investeringen, samenwerkingen en garanties doen toenemen. Daarnaast neemt bij raadsleden de behoefte toe om in een vroegtijdig stadium geïnformeerd te worden over de financiële positie van hun gemeente. BNG Bank gaat op de specifieke positie van de klant in en draagt in overlegsessies actief bij aan bewustwording en beleidsvorming. De bank participeert regelmatig in publieke discussiebijeenkomsten over thema's die relevant zijn voor de bank en haar stakeholders, zoals de decentralisatie van zorgtaken en het vergroten van de inzichtelijkheid van de begroting. Een [overzicht](#) van de bijeenkomsten en de inbreng van BNG Bank is terug te vinden op bngbank.nl.

BNG Bank vult haar maatschappelijke betrokkenheid ook in door ruimte te bieden en aandacht te vragen voor relevante ontwikkelingen bij haar klanten. Dat doet zij door standpunten in te nemen tijdens relevante overleg-gremia met beleidsvoorbereiders en door aandacht voor haar standpunten te vragen bij de betrokken bewindslieden. In dit kader is ook in 2015 de financieringsproblematiek van de zorginstellingen besproken met alle grote zorgverzekeraars, met koepelorganisaties zoals Zorgverzekeraars Nederland en in interbancair verband. Door de grootschalige stelselwijzigingen, waardoor risico's meer bij banken en zorgverzekeraars zijn komen te liggen, is het aanbod aan financieringsmiddelen beperkt. De sector wordt in de huidige omstandigheden nog slechts bediend door een relatief beperkt aantal Nederlandse banken, waarbij de kredietvraag in de laatste jaren sterk is toegenomen. Ook BNG Bank stelt zich, vanwege de toegenomen risico's, terughoudend op bij de verstrekking van niet-geborgde financieringsmiddelen. Tegelijkertijd werkt

BNG Bank gaat in op de **specifieke**

positie van de klant en draagt in

overlegsessies actief bij aan

bewustwording en beleidsvorming.

BNG Bank wel mee aan het vergroten van de keuzevrijheid in financieringsvormen en -middelen voor de zorgsector. Zo heeft het bankenconsortium waar BNG Bank deel van uitmaakt groen licht gegeven voor het aantrekken van aanvullende financiering op de kapitaalmarkt voor een medisch centrum. Een ander voorbeeld is aanpassing van een financieringsovereenkomst waarin de bank participeert, waardoor het voor een zorginstelling mogelijk werd achtergestelde obligaties uit te geven. Uitgangspunt bij de uitgifte is dat houders van de obligaties de rentelasten schenken aan deze zorginstelling. In dit licht kan ook de samenwerkingsovereenkomst worden gezien die BNG Bank en de Europese Investeringsbank hebben afgesloten om gezamenlijk te investeren in projecten op onder meer het gebied van sociale woningbouw, onderwijs, zorg, hernieuwbare energie en water. Verder is overeengekomen dat de bank expertise beschikbaar zal stellen aan het Nederlands Investerings Agentschap (NIA), dat zorgdraagt voor optimale aansluiting van Nederlandse projecten op de financieringsmogelijkheden van het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI).

KLANTTEVREDENHEID

BNG Bank onderhoudt intensief contacten met haar klanten. In deze contacten worden de behoeften en verwachtingen van klanten besproken met betrekking tot de activiteiten van de bank. Een belangrijk hulpmiddel in dit kader is het klanttevredenheidsonderzoek, waarin een oordeel kan worden gegeven over het beleid en functioneren van de bank ten behoeve van klanten. Uit het klanttevredenheidsonderzoek dat in 2014 werd gehouden bleek een hoge waardering (8,0) voor de dienstverlening van de bank. Respondenten associëren de bank in het bijzonder met de term ‘betrouwbaar’. BNG Bank onderscheidt zich in het bijzonder in positieve zin van de concurrentie op de onderdelen klantenservice betalingsverkeer, trainingen en relatiebeheer. BNG Gebiedsontwikkeling werd door de respondenten relatief laag gewaardeerd. Daarnaast werd een aantal verbeterpunten genoemd met betrekking tot de klachtenafhandeling, het moderniseren van bepaalde processen en toepassingen in het betalingsverkeer en de gebruiksvriendelijkheid van de website. De website is gemoderniseerd. Vanaf 1 januari 2016 is de afdeling Klantenservice weer bij BNG Bank zelf ondergebracht, zodat klachten en vragen om informatie efficiënter kunnen worden afgehandeld. Leidinggevend is gevraagd naar aanleiding van de conclusies uit het onderzoek acties voor verbetering te initiëren. Uitgebreidere informatie over de [uitkomsten](#) van het klanttevredenheidsonderzoek is te vinden op bngbank.nl.

De bank geeft in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten het blad [B&G](#) uit, dat tot doel heeft om klanten en andere belanghebbenden een podium te bieden voor relevante beleidszaken. Het tijdschrift wordt zeer gewaardeerd, zo kwam uit het eind 2014 gehouden klanttevredenheidsonderzoek naar voren. In het blad is in het verslagjaar onder meer aandacht geschonken aan actuele ontwikkelingen in de corporatiesector, gemeentelijke samenwerkingsverbanden, de rol van gemeentelijke treasurers, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de decentralisaties en de financiering van het sociale domein en ontwikkelingen rond duurzaamheid en social return.

DE WERELD ACHTER DE KLANTEN

BNG Bank stimuleert activiteiten op het gebied van kunst en cultuur die van betekenis zijn voor haar klanten en daarmee voor de samenleving. Daarom is ruim vijftig jaar geleden het BNG Cultuurfonds opgericht. Het BNG Cultuurfonds verleent in de eerste plaats subsidie voor projecten. Daarbij wordt gestreefd naar spreiding over de kunstvormen en spreiding over de regio's. Daarnaast stimuleert het BNG Cultuurfonds jong talent met prijzen en projecten op het vlak van theater, literatuur, jeugdcircus, dans en beeldende kunst. Jong talent op het gebied van klassieke muziek wordt gestimuleerd door een samenwerkingsovereenkomst met het Nationaal Jeugd Orkest. De BNG Bank Nieuwe Theatermakerprijs is de grootste theaterprijs van het land. De BNG Bank Dansprijs wordt uitgereikt in samenwerking met Korzo, het productiehuis voor de dans. Met de BNG Bank Erfgoedprijs worden gemeenten gestimuleerd om effectief erfgoedbeleid te voeren en elkaar op dit gebied te inspireren. Gedurende het jaar worden culturele bijeenkomsten georganiseerd voor relaties van de bank. Het BNG Cultuurfonds organiseert voor medewerkers van BNG Bank en voor haar relaties lezingen over culturele onderwerpen.

BNG Bank draagt bij aan de bewustwording van de jeugd in de 'Week van het geld'. In het kader van Bank voor de Klas bezoeken medewerkers van de bank de groepen 6, 7 en 8 van een aantal basisscholen. In maart van het verslagjaar verruilden 10 BNG'ers hun baan heel even voor die van gastdocent en gaven daarmee in totaal 32 gastlessen.

Eens per jaar doen medewerkers van BNG Bank vrijwilligerswerk bij een zorginstelling, meestal een klant van de bank. In september 2015 hebben ruim 40 medewerkers van de bank bij een GGZ-instelling onderhoudswerkzaamheden verricht.

PRODUCTEN EN DIENSTEN

Kredietverlening is en blijft de kernactiviteit van de bank. BNG Bank biedt daarnaast producten aan op het gebied van betalingsverkeer, participaties in gebiedsontwikkeling en duurzaam en Fido-proof beleggen. De belangrijkste producten en diensten van de bank staan op bngbank.nl.

KREDIETVERLENING

Eén van de strategische doelstellingen van BNG Bank is het te allen tijde kunnen voorzien in de kredietvraag van overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.

Bij de financiering van haar klanten kiest BNG Bank binnen het brede thema duurzaamheid uitdrukkelijk voor energie. Dit is ook in lijn met het overheidsbeleid dat BNG Bank volgt en specifiek de ambities in het in 2013 getekende Nationaal Energieakkoord. Gemeenten nemen verantwoordelijkheid in het leveren van een bijdrage aan de samenleving en de interesse voor duurzame investeringen is groot. Bij verduurzaming van maatschappelijk vastgoed en opwekking van groene energie gaat het om verdienmodellen met een lange terugverdientijd. Gerichtheid op de lange termijn past zowel bij de klanten als bij BNG Bank zelf.

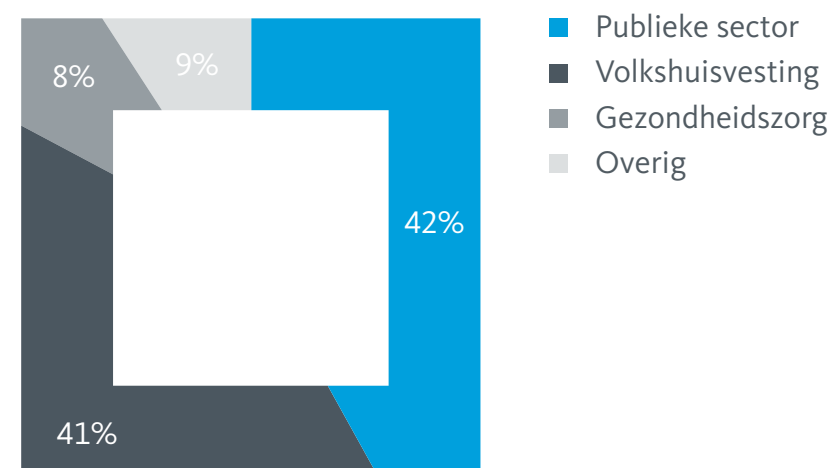
BNG Bank is als marktleider bij de balansfinanciering van decentrale overheden indirect een financier van het Energieakkoord. De bank faciliteert ook projectfinancieringen voor bijvoorbeeld duurzame nieuwbouw van sociale woningen, zorginstellingen, publieke gebouwen en energiecentrales.

BNG Bank ontwikkelt en stimuleert innovatieve duurzame verdienmodellen. Zo heeft de bank de afgelopen jaren via zogenaamde Energy Services Companies (ESCo's) hieraan een bijdrage geleverd. De komende jaren blijft BNG Bank financieringsmodellen als deze voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed bevorderen.

In de belangrijkste klantsectoren van de bank zijn de grote veranderingen in regelgeving reden voor zorg. Gemeenten worstelen met de invulling van de door het Rijk overgedragen taken, zoals jeugdzorg en de zorg voor langdurig zieken, en de daaraan gekoppelde budgettaire kortingen. Het werkdomein van woningcorporaties wordt beperkt door de invoering van de Woningwet in 2015. Daarnaast heeft het WSW lagere borgingsplafonds aan individuele corporaties afgegeven. In de zorgsector komen vooral de kleinere zorgaanbieders in financiële problemen. De invoering van

complexe regelgeving en de hoge kwaliteitseisen van de zorgverzekeraars hebben als gevolg dat de continuïteit van een aantal zorgaanbieders in gevaar is gekomen. In deze sectoren blijven de klanten van de bank daarom terughoudend met nieuwe investeringen en is de vraag vooral gericht op herfinanciering van bestaande activa. Het marktaandeel van BNG Bank in de totale vraag naar solvabiliteitsvrije financiering vanuit deze sectoren was in 2015 echter nog hoger dan geprognosticeerd. Vooral hierdoor nam het totaal aan nieuw verstrekte langlopende kredietverlening ten opzichte van 2014 met EUR 2,0 miljard toe tot EUR 11,2 miljard. In de grafiek rechts is de verdeling naar de belangrijkste sectoren weergegeven.

NIEUW VERSTREKTE LANGLOPENDE KREDIETVERLENING 2015

De omvang van de solvabiliteitsplichtige kredietverlening kwam net als in 2014 uit op EUR 1,4 miljard. Eerder genoemde veranderingen in de regelgeving droegen bij aan een terugval van solvabiliteitsplichtige vraag vanuit de decentrale overheden en de woningcorporaties. BNG Bank is al enige jaren terughoudend bij de invulling van de solvabiliteitsplichtige vraag vanuit de zorgsector, mede naar aanleiding van het toegenomen concentratierisico in de portefeuille van de bank. In de overige sectoren streeft de bank waar mogelijk naar een beperkte en voorzichtige uitbreiding van de solvabiliteitsplichtige kredietverlening.

De totale portefeuille langlopende uitzettingen aan klanten op basis van hoofdsommen is in 2015 afgenomen met EUR 0,6 miljard tot EUR 82,4 miljard. Deze daling wordt vooral veroorzaakt door de afname van de langlopende uitzettingen in de corporatiesector. Enkele corporaties hebben delen van hun woningportefeuille verkocht en met de opbrengsten uit deze verkopen hun leningenportefeuille verkleind. Het gemiddelde van kortlopende uitzettingen aan klanten is ten opzichte van 2014 nagenoeg gelijk gebleven op EUR 4,6 miljard. De daling in de vraag naar kortetermijnfinanciering binnen de sectoren volkshuisvesting werd gecompenseerd door de toename van deze vraag bij de decentrale overheden.

BETALINGSVERKEER EN E-BANKING

BNG Bank levert producten en diensten waarmee relaties eenvoudig hun betalingsverkeer en liquiditeitsmanagement kunnen organiseren. Centraal in die dienstverlening staat het internetportaal ‘Mijn BNG Bank’. Belangrijk onderdeel is de module voor internetbankieren ‘BNG Betalingsverkeer’ waarmee betalingen snel en veilig via het internet verricht kunnen worden. De module ‘BNG Treasury’ biedt ondersteuning in cash- en treasurymanagement activiteiten.

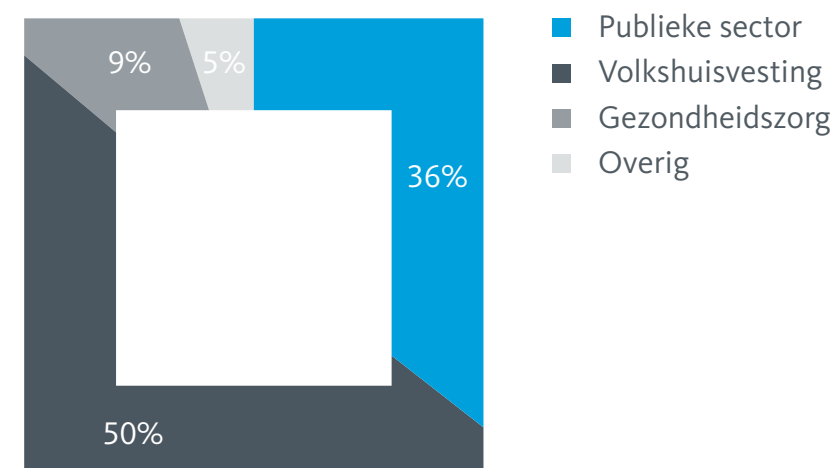
VERMOGENSBEHEER

BNG Vermogensbeheer richt zich op vermogensbeheer voor instellingen met een maatschappelijk belang. Het beheerd vermogen is in 2015 vrijwel stabiel gebleven. Ultimo december 2015 bedraagt het vermogen onder beheer EUR 4,8 miljard. De uitstroom als gevolg van schatkistbankieren is in 2015 ten dele opgevangen door autonome acquisitie. Deze autonome groei is zowel in termen van vermogen onder beheer als marges bemoedigend.

BNG Vermogensbeheer belegt met name in investment grade obligaties binnen Europa, zowel voor individueel samengestelde beleggingsportefeuilles als voor beleggingsfondsen. Daarnaast kiest BNG Vermogensbeheer voor een efficiënte invulling van overige beleggingscategorieën, ook voor investeringen in beursgenoteerde beleggingsfondsen. Duurzame beleggingen en duurzame portefeuilles leiden tot bevredigende oplossingen voor de klant, ook als het gaat om rendementen. Om duurzaam te kunnen beleggen wordt samengewerkt met gespecialiseerde instituten.

Op 18 december 2015 heeft BNG Bank een overeenkomst met a.s.r. getekend over de intentie tot verkoop van de aandelen van BNG Vermogensbeheer en het belang van de bank in het BNG Depositofonds. De verkoopovereenkomst is op 22 januari 2016 ondertekend. De aandelen worden na goedkeuring door de AFM en DNB – naar verwachting in het tweede kwartaal van 2016 – aan a.s.r. overgedragen. Tegelijkertijd wordt het belang in het beleggingsfonds tegen de reële waarde overgedragen. De voorgenomen verkoop heeft geen impact op het resultaat van 2015.

PORTEFEUILLE LANGLOPENDE KREDIETVERLENING ULTIMO 2015

De verkoop is het gevolg van de invoering van verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden per einde 2013. Als gevolg daarvan vallen vermogensbeheeractiviteiten voor deze klanten langzaam maar zeker weg en is het niet langer een kernactiviteit van de bank. Met de verkoop aan a.s.r. zijn naar de mening van BNG Bank alle stakeholders het beste gediend. De klanten van BNG Vermogensbeheer krijgen toegang tot de expertise van een van de grootste vermogensbeheerders van Nederland op onder meer het gebied van strategische en tactische asset allocatie en het beheer van beleggingsportefeuilles en beleggingsfondsen in specifieke beleggingscategorieën zoals Europese aandelen en obligaties. Het volledige team van BNG Vermogensbeheer treedt bij a.s.r. in dienst. Klanten blijven contact houden met hun vertrouwde relatie- en portefeuillebeheerders. Laatstgenoemden blijven de mandaten en gespecialiseerde BNG-beleggingsfondsen beheren. De continuïteit in de dienstverlening is daarmee gewaarborgd.

GEBIEDSONTWIKKELING

BNG Gebiedsontwikkeling realiseert ruimtelijke plannen door daarin risicodragend deel te nemen en operationele planmanagementcapaciteit in te zetten. Dit geschiedt in hechte samenwerking met de betrokken overheidspartijen en rekening houdend met publieke belangen. BNG Gebiedsontwikkeling participeerde per einde 2015 in 18 samenwerkingsconstructies.

In 2014 is een onderzoek naar de mogelijkheden van BNG Gebiedsontwikkeling afgerond. Dit heeft geleid tot het besluit dat BNG Gebiedsontwikkeling nieuwe projecten mag voorstellen, mits deze voldoen aan criteria ten aanzien van maatschappelijke meerwaarde en dat met een nieuwe uitvoeringsaanpak het risicoprofiel beduidend wordt teruggebracht. Het komend jaar zal, evenals in het verslagjaar, de aandacht vooral uitgaan naar het beheer van de bestaande portefeuille.

Binnen de portefeuille van BNG Gebiedsontwikkeling zijn de eerste tekenen van economisch herstel zichtbaar. Dit manifesteert zich in meer verkopen in de woningmarkt, maar ook in de markt voor bedrijventerreinen is sprake van toenemende animo. In het verslagjaar heeft dit in enkele projecten in ontwikkeling geleid tot concrete verkopen.

WOONSERVICE- CENTRUM VOOR MENSEN MET DEMENTIE

Mensen met dementie gedijen het beste in een omgeving die herkenbaar voor ze is. Bij het ontwerp van gebouw en tuin van woonservicecentrum Rietveld in Alphen aan den Rijn is hier rekening mee gehouden. Het is opgedeeld in kleinere woningen. Op die manier is het overzichtelijk en herkenbaar. De tuin biedt voldoende ruimte om te wandelen, te zitten, te luisteren en te kijken. Zorginstelling ActiVite ontwikkelde het complex in eigen beheer. BNG Bank financierde EUR 14 miljoen van de in totaal EUR 19,4 miljoen.

**ILONA SIJM, MANAGER
WONEN EN ZORG**

Beleggers en financiële tegenpartijen

FUNDING

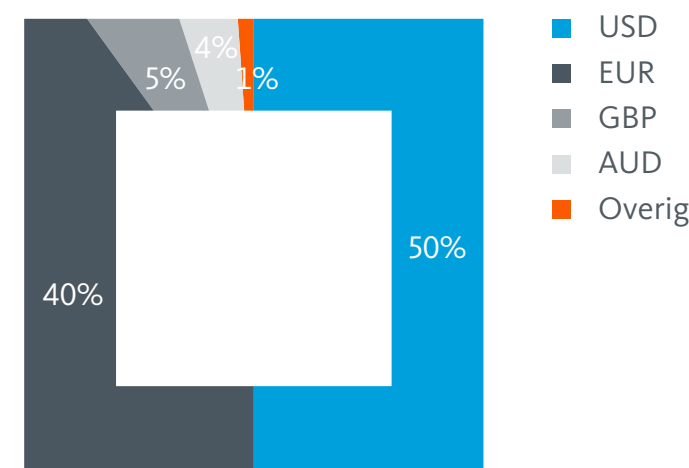
De langlopende financiering van BNG Bank vindt voor het grootste gedeelte plaats door middel van obligatieleningen onder het gestandaardiseerde Debt Issuance Programme ter grootte van EUR 90 miljard. De bank neemt leningen op in diverse valuta, die naar looptijd en voorwaarden op maat kunnen worden gemaakt voor zowel institutionele als particuliere beleggers. Door het aanbod van waardepapieren zo flexibel mogelijk af te stemmen op de wensen van de beleggers in combinatie met de zeer hoge kredietwaardigheid is BNG Bank in staat om de benodigde middelen tegen scherpe voorwaarden in te kopen.

Sinds eind 2014 kwalificeren obligaties van BNG Bank als zeer liquide (Level 1) papier onder de Europese liquiditeitsvoorschriften voor banken. Hierdoor zijn obligaties van BNG Bank aantrekkelijk voor banken en verbeterden de prijzen die de bank voor nieuwe langlopende financiering betaalde verder ten opzichte van vorig jaar. Dit gaf de bank de mogelijkheid om de prijsstelling in de uitzettingen aan klanten naar beneden bij te stellen. De prijsvorming is eveneens positief beïnvloed door het besluit van de ECB om ook obligaties van BNG Bank op te kopen in het kader van het Quantitative Easing programma. De kredietwaardigheid van de bank stelt haar tevens in staat om tegen zeer aantrekkelijke voorwaarden in haar kortetermijnfinancieringsbehoefte te voorzien.

BNG Bank heeft in 2015 EUR 17,7 miljard (2014: EUR 14,9 miljard) aan nieuwe langlopende financiering aangetrokken. Deze omvang is groter dan geprognoseerd, mede als gevolg van de wens van een aantal beleggers om de looptijd van bestaande financiering ter grootte van EUR 1,9 miljard te verlengen. De gewogen gemiddelde looptijd van de nieuw gecontracteerde langlopende financiering is ten opzichte van 2014 met 0,3 jaar toegenomen tot 5,8 jaar. In het

verslagjaar emitteerde de bank in 8 verschillende valuta's. De valuta- en renterisico's van deze emissies worden met behulp van derivaten volledig afgedekt. Het aandeel van in Amerikaanse dollar uitgegeven emissies bedroeg bijna 50%. De in 2015 sterk toegenomen (te ontvangen) liquiditeitspremie in derivaten-transacties, waarbij Amerikaanse dollars geruild worden tegen euro's, maakte het voor de bank aantrekkelijk om in deze buitenlandse valuta te emitteren. In de grafiek rechts is de verdeling naar valuta te vinden over 2015.

IN 2015 AANGETROKKEN LANGLOPENDE FINANCIERING NAAR VALUTA

BNG Bank emitteert jaarlijks een aantal benchmarkleningen, waardoor BNG-yieldcurves in euro en Amerikaanse dollar beschikbaar zijn en blijven voor institutionele beleggers. In 2015 heeft BNG Bank 9 benchmarkleningen in euro's en Amerikaanse dollars geëmitteerd met een in omvang variërend volume van 650 miljoen tot 2,0 miljard. De tegenwaarde van het totaal aan uitgegeven benchmarkleningen bedroeg EUR 12,4 miljard (2014: EUR 9,2 miljard).

TWEEDE SRI-BOND GROOT SUCCES

De bank geeft op grote schaal obligaties uit ter (her)financiering van haar activiteiten. Door middel van road shows wordt voortdurend gewerkt aan de uitbreiding en bestending van haar internationale beleggersbasis. Benchmarkobligaties in EUR en USD worden wereldwijd geplaatst. De voortdurende onzekerheid op de financiële markten en de verder ontwikkelde regelgeving zijn onderwerpen die voor zowel de bank als de beleggers een belangrijke rol spelen.

Duurzaamheid is in de financiële markten een thema dat in belang toeneemt. BNG Bank heeft in 2014 samenwerking gezocht met Telos, het instituut voor duurzame ontwikkeling van de Universiteit van Tilburg. Op basis van de door Telos gepubliceerde 'Duurzaamheidmonitor Nederlandse gemeenten' is voor BNG Bank een 'Best in Class' Sustainability-structuur ontwikkeld die in 2015 verder verfijnd is. De Telos-methodiek hanteert voor het begrip duurzame ontwikkeling de definitie van de VN-Commissie Brundtland: de gelijktijdige evenwichtige ontwikkeling

van zowel het ecologische als het sociale en het economische kapitaal. Op basis van ruim honderd economische, sociale en milieu-indicatoren wordt de duurzaamheidsscore van gemeenten vastgesteld. Gemeenten zijn op basis van fysieke, sociale en economische kenmerken onderverdeeld in 14 categorieën. De opbrengst van de door de bank uitgegeven SRI-obligaties dient ter financiering van de vijftien hoogst scorende gemeenten binnen een categorie. Het betreft in totaal 97 van de 393 gemeenten.

In het verslagjaar is wederom een duurzame obligatie geëmitteerd, met een looptijd van 5 jaar. De belangstelling voor de lening was zeer groot. Het totaal aan inschrijvingen oversteeg de EUR 1 miljard. Het toegewezen bedrag van EUR 650 miljoen was 30% groter dan dat van de eerste duurzame obligatielening. Ongeveer 70% van deze obligatie is toegewezen aan duurzame beleggers. Tevens is het eerste jaarlijkse [performance report](#) voor de in 2014 uitgegeven duurzame obligatie gepubliceerd. De bank zal het ingezette beleid op het gebied van duurzame emissies voorzetten en waar mogelijk nieuwe initiatieven nemen. Er wordt in 2016 ten minste één nieuwe emissie in de markt gezet.

Westland: energieneutrale stadskantoren

Het nieuwe stadskantoor van de gemeente Westland (104.000 inwoners) bestaat uit twee gebouwen. Een publiekscentrum en een ambtenarengebouw in Naaldwijk, op 800 meter van elkaar. Duurzame, energieneutrale gebouwen, met onder meer led-verlichting en in totaal 800 zonnepanelen op het dak voor de energievoorziening. Op 1 mei 2016 wordt de eerste paal geslagen. De gebouwen moeten uiterlijk 1 juli 2017 in gebruik zijn.

Westland ontstond in 2004 door samenvoeging van de gemeenten Monster, Naaldwijk, Wateringen, 's-Gravenzande en De Lier. Op dat moment waren er vijf gemeentehuizen. De uitkomst van lang politiek en bestuurlijk beraad leidde tot twee gebouwen. De gemeente betaalt vanaf 1 juli 2017 per jaar EUR 3,5 miljoen voor deze huisvesting; een miljoen minder dan wanneer de huidige vier locaties na nodige renovatie in gebruik zouden blijven.

MAARTEN VAN BEEK, GEMEENTE
WESTLAND

‘De belangrijkste innovatie is een zogenaamde PCM-buffer*, gecombineerd met 800 zonnepanelen, waardoor we CO₂-neutraal en energiezuinig de toekomst ingaan in onze duurzame gemeentehuizen’, zegt gemeentesecretaris Maarten van Beek van de gemeente Westland.

De innovatieve methode is afgesproken in een DBFMO-contract**, dat is gesloten met het consortium De Groene Schakel bv. BNG Bank neemt hierin de F(inanciering) voor haar rekening, ruim EUR 32 miljoen. Het consortium zal de komende 25 jaar Westland van een gemeentelijk bestuurshart voorzien.

* Phase Change Materials (PCM) neemt thermische energie op en geeft het af door faseverandering. Het verhoogt de thermische massa van een lichte constructie. De constructie wordt thermisch zwaar maar blijft compact in massa en gewicht.

** DBFMO: Design, Build, Finance, Maintain & Operate.

ENERGIEVONDSTEN

‘Duurzaam, vanwege het energiegebruik’, zegt Van Beek. Juist in gemeente Westland staan bedrijfsleven en burgers volgens hem open voor duurzaamheid en energievondsten. ‘De beide gebouwen krijgen slim glas, met kassendoek erachter om warmte en kou te geleiden’.

De ondernemers in Westland hebben heel veel ervaring met bijzonder energiegebruik. ‘Bijvoorbeeld met aardwarmteboring, 2 à 3 kilometer de grond in, zodat je water van 80 graden Celcius boven krijgt. Nieuw bij Westlandse bedrijven is de triasboring, waarmee je 180 graden heet water krijgt, waarmee je ook elektriciteit opwekt. Onze gemeentelijke PCM-buffer is weer een andere oplossing, net zo innovatief als de andere methoden die passen bij Westland.’

‘Niet alleen de energie hebben we bekeken. We kunnen qua duurzaamheid ook binnen de gebouwen vooruitgang boeken. De liften zie je bijvoorbeeld niet in een oogwenk. De trappen in de gebouwen zijn leidend. Wij vinden dat goed kunnen bewegen ook behoort tot de duurzame kwaliteiten van een gebouw. We kijken ook in de toekomst: beantwoorden de ruimten aan het tijd- en plaatsonafhankelijk werken? Meer projectgewijs werken in plaats van per afdeling. Zo moet het pand te veranderen zijn de komende jaren. Hoe maken we ruimte voor de groeiende behoefte aan het ontmoeten, aan minder bureaus, meer overlegvormen, en ook meer staande en lopende vergaderingen? Ook in het meubilair zie je dus duurzame keuzes.’ Het uiterlijk van inrichting, meubels en apparaten is van belang: ‘wat er ruim, transparant en schoon uit ziet, leidt tot duurzaamheid.’

Westland is afgelopen jaar verkozen tot [meest duurzame gemeente](#) in de categorie met meer dan 100.000 inwoners. Dat blijkt uit het Duurzaamheidsraamwerk 2015 van Telos, het centrum voor duurzame ontwikkeling van de Universiteit van Tilburg, dat werd uitgevoerd in opdracht van BNG Bank. In het Duurzaamheidsraamwerk 2015, dat voortkomt uit de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten van Telos, wordt het ecologische, economische en sociaal-culturele kapitaal van gemeenten onderzocht. Het onderzoek dient

Het DBFMO-contract biedt de beste mogelijkheden, vindt Van Beek. ‘Wij kunnen het vakmanschap van de markt ten volle gebruiken. Wij kunnen de bedrijven die in De Groene Schakel samenwerken aanspreken en uitdagen de komende 25 jaar. Zo’n DBFMO-contract moet gemanaged worden, daar wijzen ervaringen op rijksniveau ons duidelijk op. Daarvoor hebben we een eigen man aangesteld, die vanaf het begin in het drie man sterke projectteam de boel op poten heeft gezet.’

als basis voor de uitgifte van duurzame obligaties door BNG Bank en kan door gemeenten worden gebruikt als instrument ter ondersteuning van hun duurzaamheidsbeleid.

Medewerkers

PERSONEELSBESTAND

Het personeelsbestand van de bank en haar dochtermaatschappijen is gegroeid van 278 fte's in 2014 naar 285 fte's per eind 2015. Vooral de toegenomen regeldruk is hier debet aan. Van het aantal personen in dienst is bijna een derde deel vrouw. De leeftijdsopbouw van het personeelsbestand wordt gekenmerkt door een relatief hoge gemiddelde leeftijd (47 jaar) en een hoog gemiddeld aantal dienstjaren (ruim 14 jaar). Als gevolg van de afgenomen mogelijkheden voor vervroegde uittreding werken oudere medewerkers langer door in dezelfde functie. Het aantal externe medewerkers nam in 2015 sterk toe, tot 25 fte's. Dit was noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de extra informatievraag door toezichthouders en voor het vormgeven van het programma gericht op de verbetering van datakwaliteit.

OPLEIDING EN ONTWIKKELING

De bank heeft te maken met een complexe en dynamische omgeving. De behoefte aan medewerkers met specialis-tische kennis is door de toegenomen en complexere regelgeving in de afgelopen jaren sterk gestegen; het overgrote deel van de functies is op HBO- of WO-niveau. De toegenomen werkdruk als gevolg van wet- en regelgeving, projecten en het ECB-toezicht heeft de behoefte aan flexibele inzetbaarheid van medewerkers doen groeien. In ontwikkelingstrajecten wordt daarom veel aandacht besteed aan het verbeteren van relevante kennis en vaardig-heden. Naast het persoonlijk ontwikkelingsplan dat elke medewerker in overleg met de leidinggevende opstelt, wordt in het traject ook de behoefte van de organisatie betrokken. De opleidingskosten zijn gedaald van EUR 2.209 per medewerker in 2014 tot EUR 1.530 per medewerker in 2015, maar zullen naar verwachting in 2016 weer toenemen.

MOBILITEIT

Centraal thema in de strategie en in het ontwikkelde personeelsbeleid is de flexibele inzet en de interne en externe mobiliteit van medewerkers. Deze elementen verdienen alle aandacht. De bank zal, zeker in de toekomst, sneller en flexibeler moeten inspelen op impulsen en opdrachten uit de omgeving. In de huidige situatie blijven medewerkers lang in dezelfde functie. Dit vloeit ook voort uit de specialistische taken en de grote loyaliteit van medewerkers. Meer roulatie binnen de bank betekent ook andere inzichten verkrijgen, kennis en ervaring vergroten, wat weer kan helpen in het zo goed mogelijk uit kunnen voeren van de gezamenlijke opdracht. De kwaliteit van de organisatie als geheel verbetert daardoor en daarmee de meerwaarde voor stakeholders van de bank en in het verlengde de samenleving als geheel. Ook de externe mobiliteit is laag. Eén van de veranderingen die wordt beoogd is dan ook de flexibiliteit en de mobiliteit te bevorderen, via het opleidings- en beloningsbeleid.

Door meer **roulatie** verbetert de **kwaliteit** van de organisatie als geheel en daarmee de **meerwaarde** voor **stakeholders** van BNG Bank en in het verlengde de **samenleving** als geheel.

BELONING EN FUNCTIEWAARDERING

Met betrekking tot het beloningsbeleid voor bestaande medewerkers wordt onderzocht hoe een verdeling van de verhouding tussen de vaste en variabele beloningsbestanddelen en overige arbeidsvoorwaarden het beste past binnen de langetermijndoelstellingen van het personeelsbeleid.

Ten aanzien van functiewaardering is een vooronderzoek door een extern bureau voorbereid. Met behulp van deze externe deskundige vindt een objectieve analyse van een dwarsdoorsnede van het functiegebouw van BNG Bank plaats en wordt geïnterviewd wat mogelijke oplossingen zijn voor knelpunten die worden ervaren.

CULTUUR EN INTEGRITEIT

BNG Bank hecht veel waarde aan een integere organisatie die op een verantwoorde wijze met risico's omgaat. Dit heeft in de herijkte strategie nog een extra accent gekregen. De invoering van de bankierseed is samen met Compliance en het Nederlandse Compliance Instituut (NCI) voorbereid en uitgevoerd. Alle medewerkers en externe

krachten hebben de eed/belofte afgelegd. Voorafgaand aan de eedaflegging hebben alle medewerkers een door het NCI ontwikkelde integriteitstraining gevolgd. In de training is gesproken over de achtergrond van de bankierseed en de bijbehorende gedragsregels en over dilemma's. Per sessie waren maximaal 15 deelnemers aanwezig die actief hebben bijgedragen aan de discussie, vragen stelden en kritische kanttekeningen maakten. Aan één training heeft een lid van de Raad van Commissarissen deelgenomen. In elke sessie heeft een lid van de Raad van Bestuur het belang van de eed/belofte toegelicht, gelegenheid gegeven tot het stellen van vragen en ter afsluiting de eed/belofte afgenomen. Er is in dit kader een procedure ontwikkeld voor nieuwe medewerkers. Ook is in een tuchtrechtregeling vastgelegd hoe BNG Bank medewerkers ondersteunt in een tuchtklacht.

Voorafgaand aan de integriteitstraining zijn voor leidinggevenden twee sessies over invloed op cultuur gegeven. In deze sessies is aandacht besteed aan de vorming van cultuur in de organisatie en de invloed van de Raad van Bestuur en leidinggevenden daarop ('tone at the top'). De zeven cultuurelementen die DNB onderscheidt, zijn hierin aan de orde gekomen. Het NCI heeft op verzoek van de bank een analyse gemaakt van de organisatiecultuur die is waargenomen.

Alle leidinggevenden hebben conform een daartoe opgesteld plan vanaf eind 2014 een programma gevolgd waarin samenwerken en coachend leiding geven de centrale thema's waren. In het programma zijn praktijksituaties geoefend met acteurs en is er onderling feedback gegeven. Alle deelnemers hebben mede door een test meer inzicht gekregen in hun leiderschapstijl. In het programma hebben de deelnemers zich ook gebogen over de strategie van de bank. Naast het voltallige management zijn tevens jonge BNG'ers in het proces betrokken. Door deze opdracht is de onderlinge samenwerking verder versterkt en is er een breed draagvlak ontstaan voor de herijkte strategie. De nieuwe data governance processen die momenteel worden ontwikkeld, zullen afdelingsoverstijgend zijn. Om in dit kader een beeld te krijgen van de diversiteit in drijfveren van de medewerkers en van het aanwezige waardenpotentieel, is in het verslagjaar voor het eerst gebruik gemaakt van waardenprofielen. Het inzicht dat hieruit voortvloeit is behulpzaam bij het kiezen van de meest effectieve beïnvloedingsstrategie. Ruim 50 van de medewerkers die bij het proces betrokken zijn hebben de enquête, op basis waarvan het waardenprofiel is opgesteld, ingevuld.

In het voorjaar van 2015 heeft een medewerkersonderzoek plaatsgevonden. De respons was hoog. 85% van de medewerkers heeft deelgenomen. De resultaten stemden positief. De betrokkenheid van medewerkers scoort een 8. Medewerkers ondersteunen de doelstellingen van de bank, ervaren ruimte om kwaliteit te leveren en integer te

werken. BNG Bank behaalde door de goede resultaten een 27e plaats bij de Beste Werkgevers met een personeelsbestand met minder dan 1.000 werknemers. Leidinggevendenden hebben de resultaten van het medewerkersonderzoek besproken met hun medewerkers en de resultaten hiervan teruggekoppeld naar PZ. Binnen verschillende afdelingen zijn specifieke vervolgacties afgesproken. Naar aanleiding van de bespreking met de leidinggevendenden is een actie op het gebied van het verbeteren van de efficiency afgesproken.

De verschillende inzichten uit het waardenprofiel en de informatie uit het medewerkersonderzoek geven een goed inzicht in de cultuur bij BNG Bank. Vanuit dit inzicht kan worden bepaald op welke manier de organisatie moet worden aangestuurd zodat in de organisatie een eenduidig beeld ontstaat over de inhoud van de herijkte strategie, op welke wijze de organisatie moet worden aangestuurd om de herijkte strategie te realiseren en welke competenties daarvoor noodzakelijk zijn.

GEZONDHEID

Het ziekteverzuim van de bank is in 2015 licht gestegen tot 2,9%, maar ligt onder het sectorgemiddelde, zoals berekend door het Centraal Bureau voor de Statistiek. De ontwikkeling wordt bepaald door een stijging van het langdurig verzuim.

In 2014 is een gezondheidsonderzoek gehouden waar 65% van de medewerkers aan heeft deelgenomen. Medewerkers kregen naar aanleiding van de resultaten adviezen om waar mogelijk hun leefstijl te verbeteren, waardoor gezondheidsrisico's kunnen verminderen. Naar aanleiding van deze adviezen is voor circa 40 medewerkers een individueel coachingstraject gestart.

OVERLEG

BNG Bank heeft een door medewerkers gekozen Gemeenschappelijke Ondernemingsraad (GOR), die periodiek met de Raad van Bestuur overlegt. Terugkerende onderwerpen in dat overleg zijn de strategie van de bank en de algemene gang van zaken, het jaarplan en budget en het gevoerde sociale beleid. Meer informatie is te vinden op bngbank.nl/ondernemingsraad. De GOR wordt actief betrokken bij het vormgeven van de arbeidsvoorwaarden voor de medewerkers. Het afgelopen jaar is intensief gesproken met de GOR over de beoogde veranderingen in het beloningsbeleid en het doel de interne en externe mobiliteit van medewerkers te vergroten.

In de zogenoemde BNG Bijdetijds bijeenkomsten worden medewerkers geïnformeerd over actuele zaken. In het verslagjaar zijn 8 bijeenkomsten georganiseerd. In twee van deze bijeenkomsten heeft de Raad van Bestuur de herijkte strategie en de noodzaak voor een grotere flexibiliteit en mobiliteit nader toegelicht. Verder is onder meer ingegaan op de jaarcijfers, het programma Datakwaliteit en het nieuwe toezicht door de ECB.

WERKOMGEVING

In het kader van milieubewuste interne bedrijfsvoering is besloten om tot reductie van het energie- en papierverbruik te komen. In het verslagjaar is de vervanging van de traditionele halogeenverlichting in de verkeersruimten door led-verlichting afgerond. De huidige kopieer/scanapparaten en printers zijn vervangen door multifunctionele apparaten met een lager energieverbruik. Deze apparaten bieden extra functionaliteit om het papierverbruik terug te kunnen dringen. Door vergaderstukken geleidelijk aan niet meer op papier te verspreiden, zal het papierverbruik verder verminderen. Hoewel BNG Bank afnemer is van 'groene stroom', wil zij ook zelf een bijdrage leveren aan het duurzaam opwekken van energie. In dit kader is besloten zonnepanelen op het dak te plaatsen. Daadwerkelijke plaatsing is voorzien voor begin 2016. De doelstelling voor 2015 om de CO₂-uitstoot gelijk aan of lager dan die in 2014 uit te laten komen is niet gerealiseerd door de toename van het aantal reiskilometers. Een van de maatregelen die zal worden genomen om de CO₂-uitstoot terug te dringen is het realiseren van een ruimte voor videoconferencing. Zo kan het aantal reiskilometers worden verminderd.

Dilemma: toerusten of voorkomen?

Dankzij hun degelijke begrotings- en financieringskader is de kredietverlening aan of onder garantie van decentrale overheden risicovrij. Kredieten kunnen dan ook tegen lage tarieven worden verstrekt. Gemeenten en provincies geven soms garanties af voor de financiering van projecten om zo het maatschappelijk belang ervan te onderstrepen, maar willen of kunnen die projecten niet zelf uitvoeren. Door de garantieverlening loopt de desbetreffende gemeente of provincie echter wel kredietrisico. Soms zijn deze voor de garant over de hele looptijd gezien moeilijk in te schatten.

Hier ligt een dilemma voor de bank. Enerzijds mag zij er vanuit gaan dat de overheid in het democratisch besluitvormingsproces rond de garantstelling de maatschappelijke wenselijkheid voldoende heeft afgewogen tegen de financiële risico's. Financiering door de bank tegen de lage tarieven voor risicovrije kredieten versterkt de haalbaarheid van een dergelijk project. Anderzijds kan de bank door haar expertise de waarschijnlijkheid en de omvang van de risico's wellicht beter schatten. Wanneer de bank de overheid wijst op de mogelijke gevaren en de klant desondanks de garantie toch wil doorzetten, moet de bank dan het democratisch besluitvormingsproces respecteren of de garant voor eventuele risico's behoeden en uit overweging van zorgplicht niet tot kredietverlening overgaan?

BNG Bank zet actief in op verbetering van het kennisniveau bij decentrale overheden zodat zij beter in staat zijn de risico's van garantieverlening te onderkennen en de waarschijnlijkheid en impact van een eventuele aanspraak hierop in te schatten. De uiteindelijke beslissing om garant te staan ligt echter uitdrukkelijk bij de desbetreffende overheid zelf.

Wet- en regelgeving en toezichthouders

ONTWIKKELINGEN IN WET- EN REGELGEVING

De afgelopen jaren is veel nieuwe regelgeving voor banken van kracht geworden. Ook voor BNG Bank zijn de gevolgen hiervan ingrijpend. Naast een structurele stijging van de operationele lasten en de bijdrage aan heffingen vragen de omvang en de snelheid van de voorstellen veel van de relatief kleine organisatie. Ook de uniforme aanpak van de nieuwe Europese toezichthouder heeft een forse impact. De grote hoeveelheden data die binnen steeds kortere tijdslijnen worden opgevraagd, vereisen aanpassingen van de processen en systemen van de bank. De meeste implicaties voor BNG Bank komen voort uit de uitbreiding en aanpassing van IFRS- en de Basel III-regelgeving en de stappen van de Europese Commissie om te komen tot een Europese bankenunie.

Aan het eind van het verslagjaar heeft DNB het raamwerk voor de bepaling welke banken systeemrelevant zijn aangepast aan de nieuwe richtsnoeren voor identificatie van deze banken zoals opgesteld door de Europese Bankautoriteit. Op basis van het aangepaste raamwerk is BNG Bank aangemerkt als systeemrelevante bank op grond van de relatief grote balans en de verwevenheid met andere (internationale) financiële instellingen. De systeemrelevante banken moeten een extra kapitaalbuffer aanhouden zodat zij beter in staat zijn om onverwachte verliezen op te vangen. Voor BNG Bank bedraagt de systeembuffer 1% van de naar risico gewogen activa. BNG Bank voldoet al ruimschoots aan de extra kapitaaleis. Het aanmerken van BNG Bank als systeemrelevante bank betekent dat hogere prioriteit wordt gegeven aan een afwikkelingsplan voor de bank. De resolutieautoriteit zal dit plan in samenwerking met BNG Bank in 2016 opstellen.

IFRS

De invoeringsdatum van de IFRS-regelgeving met betrekking tot classificatie en waardering van financiële instrumenten – i.e. de vervanging van IAS 39 door IFRS 9 – is vastgesteld op 1 januari 2018. Deze regelgeving dient nog aanvaard te worden door de Europese Commissie. Op grond van de definitieve regelgeving verwacht BNG Bank ook onder IFRS 9 het overgrote deel van haar activa tegen geamortiseerde kostprijs te kunnen waarderen en hiermee volatiliteit in de winst-en-verliesrekening te kunnen voorkomen.

De aanpassingen in de regelgeving met betrekking tot hedge accounting – de boekhoudkundige verwerking van ingedekte risicoposities – zullen naar verwachting beperkte gevolgen hebben op de resultaten van de bank. Het voorstel over bijzondere waardevermindering (impairment) heeft mogelijk grotere implicaties. De debiteurenvoorziening zal naar verwachting fors hoger uitkomen omdat leningen waarop nog geen daadwerkelijke verliezen zijn geleden maar waarvan het risico wel sterk is toegenomen, zwaarder gaan meetellen in de debiteurenvoorziening. Daarnaast dienen de financiële activa voor verkoop beschikbaar waarvoor geen sprake is van een individuele bijzondere waardevermindering, in tegenstelling tot de huidige voorschriften, in de berekening van de voorziening opgenomen te worden.

BASEL III

De regelgeving die bekend staat als het Basel III akkoord is binnen de EU ondergebracht in Capital Requirements Directive IV (CRD IV). Deze regelgeving is in 2014 van kracht geworden en wordt tot 2019 gefaseerd ingevoerd. CRD IV bestaat uit een Capital Requirements Regulation (CRR) en een Capital Requirements Directive (CRD). De CRR betreft regels die direct vanuit de EU van toepassing zijn op financiële instellingen. De CRD bevat regels die via nationale wetgeving moeten worden geïmplementeerd.

De grootste **impact** op het **bedrijfsmodel**

van BNG Bank vloeit nog steeds

voort uit de **leverage ratio** waarin

kapitaal en balanstotaal op elkaar worden

gedeeld **zonder risicoweging** op

de activa toe te passen.

CRD IV is meer gaan omvatten dan het Basel III akkoord en is ook gedurende 2015 verder doorontwikkeld. De tekst van CRD IV staat vast, maar op veel gebieden dient de European Banking Authority (EBA) technische uitwerkingen te geven over wat de regels concreet gaan inhouden. Daarnaast vonden in 2015 consultaties plaats door zowel het Basel Comité (BIS) als EBA om bestaande regelgeving aan te passen aan nieuwe inzichten. Het totaal aantal technical standards en geconsulteerde wijzigingen was daarmee ook in 2015 talrijk en omvangrijk. Enkele voorbeelden zijn:

- Een door BIS nieuw ontwikkelde benadering voor Counterparty Credit Risk Exposure welke binnen de EU nog verder bekrachtigd moet worden. De regelgeving gaat in op de manier waarop kapitaalbeslag berekend dient te worden voor derivaten. Naar verwachting zal deze nieuwe rekenmethode vanaf 2017 moeten worden toegepast. De systeemwijzigingen die nodig zijn, worden in 2016 verder geadresseerd.
- Nieuwe rapportagerichtlijnen ten aanzien van het Interest Rate Risk in het Banking Book (IRRBB) van EBA worden vanaf 2016 van kracht en zijn ondergebracht in het nieuwe renterisicoraamwerk dat in 2015 is geïmplementeerd binnen BNG Bank. Daarnaast is in 2015 door BIS gestart met een consultatie van regelgeving om het IRRBB expliciet onderdeel te maken van de zogenaamde Pijler 1 Kapitaaleisen met als doel om tot gestandaardiseerde IRRBB-berekeningen te komen.

De grootste impact op het bedrijfsmodel van BNG Bank vloeit nog steeds voort uit de leverage ratio waarin kapitaal en balanstotaal op elkaar worden gedeeld zonder risicoweging op de activa toe te passen. Dit is ongunstig voor de bank aangezien haar balans voor het overgrote deel uit relatief grote solvabiliteitsvrije kredieten bestaat. Aan de EBA is opdracht gegeven om uiterlijk in 2016 met een analyse te komen over de te stellen hoogte van de ratio, mede in relatie tot de verschillende bedrijfsmodellen van afzonderlijke banken. Het bedrijfsmodel van BNG Bank wordt op grond van haar specifieke klantengroepen als minder risicovol beschouwd. Dit biedt de bank de mogelijkheid toezichthouders en politiek te (blijven) wijzen op de negatieve effecten van een dergelijke ongenueanceerde kapitaaleis voor nichebanken zoals BNG Bank.

In Nederland ziet het er nog steeds naar uit dat de minister van Financiën een minimum van 4% vereist van de vier grootste consumentenbanken. Voor de overige banken, waaronder BNG Bank, wordt vooralsnog uitgegaan van de door Basel voorgestelde ondergrens van 3%. BNG Bank gaat er in haar kapitaalsplanning vanuit dat deze ondergrens ondanks haar specifieke bedrijfsmodel waarschijnlijk niet naar beneden zal worden bijgesteld. BNG Bank heeft ook in 2015 een update van het plan opgesteld om uiterlijk ultimo 2017 te kunnen voldoen aan de minimumnorm van

3% voor de leverage ratio. Dit plan is als onderdeel van het kapitaalbeheersplan ook ter beschikking gesteld aan de toezichthouders. BNG Bank ligt mede als gevolg van de uitgifte van hybride kapitaal op schema om aan deze minimumnorm te voldoen.

RECOVERY EN RESOLUTIE

De eerste pijler van de Europese bankenunie is op 4 november 2014 gerealiseerd met de overheveling van het toezicht op grootste Europese banken naar ECB. De tweede pijler wordt gevormd door het Single Resolution Mechanism (SRM). Deze SRM-regelgeving treedt per 1 januari 2016 in werking waarmee ook de afwikkeling van banken een geharmoniseerd Europees kader krijgt. Basis van de SRM vormt de EU-richtlijn voor het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen, de Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD). Deze regelgeving is in 2014 definitief geworden en EBA heeft in verband hiermee gedurende 2015 een groot aantal technische uitwerkingen opgesteld die meer duidelijkheid geven over de verdere uitwerking van deze regels.

Eén van de voornaamste doelstellingen van de BRRD is het voorkomen dat ‘de belastingbetaler’ de rekening betaalt bij financieel onoverkomelijke problemen van banken. Hiertoe wordt vanaf 2016 gedurende minimaal 8 jaar in Europees verband een Single Resolution Fund (SRF) opgebouwd dat wordt gefinancierd door de banken. In 2015 is hier op nationaal niveau een start mee gemaakt en heeft BNG Bank de eerste resolutieheffing (ruim EUR 9 miljoen) afgedragen aan de nationale resolutieautoriteit. Vanaf 2016 worden deze bijdragen afgedragen aan het SRF. De Single Resolution Board (SRB) kan vanaf dat moment ook banken in resolutie plaatsen.

Naar aanleiding van de inwerkingtreding van de BRRD is in de gesprekken met ratingbureaus gesproken over de mogelijkheden van de overheid om BNG Bank te ondersteunen. Fitch betwijfelt of onder deze wetgeving de aandeelhouders in de toekomst BNG Bank nog in alle gevallen tijdig kunnen steunen zonder dat eerst obligatie- en depositohouders moeten worden aangesproken. Fitch benadrukt overigens dat er maar een zeer kleine kans bestaat dat BNG Bank, gegeven de kwaliteit van de activa, geconfronteerd zal worden met een plotseling kapitaaltekort en dus met de werking van BRRD. Op basis hiervan heeft Fitch nu aan BNG Bank een rating toegekend die één notch lager is dan de rating van de Nederlandse Staat. In tegenstelling tot Fitch hebben Moody's en Standard & Poor's de rating van BNG Bank wel gelijk gehouden aan de Nederlandse Staat.

Tot slot verplicht de BRRD banken ook tot het opstellen van een herstelplan. In dit herstelplan geven banken aan hoe zij kunnen herstellen in het geval zij op onderdelen buiten hun risk appetite zijn geraakt. Doel is dat daarmee van tevoren is bedacht welke maatregelen mogelijk zijn om te herstellen. BNG Bank heeft in 2014 voor het eerst een herstelplan opgesteld in overeenstemming met een door DNB ontwikkeld raamwerk. In 2015 is dit herstelplan geactualiseerd en deze versie is ook aan de toezichthouders ter beschikking gesteld. Als herstel niet meer mogelijk is dan moet een bank op een ordentelijke manier afgewikkeld worden, waarbij de stabiliteit van het financiële systeem zoveel mogelijk moet worden beschermd.

CENTRAL CLEARING

Vanuit de European Securities and Market Authority (ESMA) is regelgeving uitgevaardigd voor 'central clearing' van derivaten onder de noemer van European Market Infrastructure Regulation (EMIR). Dit betreft onder andere central clearing van bepaalde soorten derivaten, nieuwe regels voor niet-centraal geadmistreerde derivaten en uitgebreide rapportages aan daartoe aangewezen autoriteiten. Het Europees Parlement en de Europese Raad hebben ook ingestemd met de Regulatory Technical Standards die ESMA heeft opgesteld om de datum van verplichte clearing vast te stellen. Voor BNG Bank zal op 21 december 2016 verplichte central clearing van 'eligible' derivaten een feit zijn (categorie 2 banken). Voor categorie 1 banken (voornamelijk onze financiële tegenpartijen) zal de verplichte clearing op 21 juni 2016 van start gaan. BNG Bank heeft in 2015 de systeeminrichting voor central clearing afgerond.

INTENSIEF CONTACT MET TOEZICHTHOUDERS

ECB heeft op 4 november 2014 voor de grootste Europese banken het prudentieel toezicht overgenomen van de nationale toezichthouders. BNG Bank behoort ook tot die groep banken. Bij de feitelijke uitvoering van het toezicht maakt de ECB ook gebruik van de nationale toezichthouder. Hiertoe heeft iedere bank te maken met een toezichtsteam dat bestaat uit medewerkers van ECB alsmede de nationale toezichthouder. Dit heeft in 2015 geleid tot veelvuldig contact met zowel ECB als DNB. In het eerste jaar toezicht door ECB is gebleken dat dit bijzonder intensief is ten opzichte van het toezicht in de jaren hiervoor. Dit heeft enerzijds te maken met de toegenomen regelgeving van de afgelopen jaren en het in werking treden van CRD IV. Anderzijds is dit het gevolg van het streven van ECB naar een volledig geharmoniseerd toezicht. Door het streven naar die uniforme aanpak is er minder ruimte om in het toezicht rekening te houden met de specifieke kenmerken van BNG Bank als bank voor de Nederlandse publieke sector.

ECB maakt gebruik van verschillende toezichtinstrumenten, zoals reguliere kwantitatieve en kwalitatieve rapportages, periodieke meetings, on- en off-site inspecties, thematische reviews, self assessments en ad-hoc informatieverzoeken. In aanloop naar het toezicht van ECB heeft BNG Bank een afdeling ingericht specifiek ten behoeve van het toezicht en de communicatie met ECB en DNB. Daarmee blijft het overzicht over het prudentieel toezicht en de daaraan gerelateerde werkzaamheden binnen BNG Bank gewaarborgd.

Eén van de ervaringen in 2015 is dat het toezicht onder invloed van ECB een formeler karakter heeft gekregen. De samenwerking en dialoog met het toezichtteam heeft gedurende 2015 duidelijker vorm gekregen. Inhoudelijk blijft BNG Bank de specifieke kenmerken van haar bedrijfsmodel benadrukken. Op verschillende deelonderwerpen heeft BNG Bank gedurende 2015 toelichting gegeven op de werkwijze binnen BNG Bank. Op onderdelen gaf de toezichthouder daarbij suggesties en aanbevelingen, waarvan onderstaand enkele voorbeelden zijn weergegeven.

- Er is in 2015 uitgebreid gesproken met ECB over de wijze waarop BNG Bank haar renterisico bewaakt. De toezichthouder constateerde dat hier aanpassingen gewenst waren om een betere monitoring te waarborgen. BNG Bank had dit reeds gesignaleerd en in 2013 is hiervoor een project opgestart. Dit project is in 2015 afgerond waarmee het meten en sturen van renterisico's sterk is verbeterd.
- De toezichthouder gaf gedurende 2015 aan dat het kapitaalbeslag voor het kredietrisico van derivaten met financiële tegenpartijen niet volledig juist zou worden bepaald. De uitkomsten van de gedachtewisseling zijn al eerder uitvoerig beschreven.
- Naar aanleiding van een uitgevoerde self assessment werd geconstateerd dat enkele onderwerpen uit de zogenaamde Pijler 3 disclosure niet altijd even duidelijk naar voren kwamen in het jaarverslag. De Pijler 3 disclosure eisen betreffen specifieke regels in de CRR voor de publicatie van bepaalde minimum informatie. BNG Bank onderkende deze verbeteringen en in dit jaarverslag zijn deze geadresseerd. Overigens betroffen de aanpassingen geen materiële zaken die het beeld van BNG Bank wezenlijk beïnvloeden.

Naast het contact met ECB inzake prudentieel toezicht heeft BNG Bank op verzoek van ECB deelgenomen aan verschillende Quantitative Impact Studies waarin de impact van toekomstige regelgeving van EBA en BIS wordt bepaald. Tot slot heeft BNG Bank nog deelgenomen aan de zogenaamde Transparency Exercise van EBA die dit jaar is uitgevoerd in plaats van de stresstest. Eind november heeft EBA de [resultaten](#) hiervan gepubliceerd op haar website.

HUISVESTING VOOR HET DELTION COLLEGE

Het Deltion College, regionaal opleidingscentrum (ROC) in Zwolle, verzorgt voor bijna 14.000 jongeren en volwassenen beroepsonderwijs op middelbaar niveau. Het biedt ruim 225 verschillende mbo-opleidingen, cursussen en trainingen aan op het gebied van zorg, horeca, techniek, transport, logistiek en commercie. Dit ROC leidt op voor een vitale arbeidsmarkt en levert hiermee een bijdrage aan een gezonde regionale economie. In 2015 sloot het drie leningen af van in totaal ruim EUR 46 miljoen voor de financiering van huisvesting.

**RICHARD DRENT,
MARK VAN DE STREEK,
MARC OTTO (DELTION
COLLEGE) EN JEFFREY
NIJHUIS (BNG BANK)**

Vooruitzichten voor 2016

De omvang van nieuw verstrekte langlopende leningen over 2016 zal naar verwachting vergelijkbaar zijn met de omvang in 2015. Ondanks de enigszins verbeterde economische vooruitzichten blijven de belangrijkste klantengroepen van BNG Bank naar verwachting terughoudend met nieuwe investeringen. De gevolgen van de nieuwe regelgeving en de soms verregaande bezuinigingen of lastenverzwaringen geven deze klanten aanleiding om de omvang van hun leningenportefeuille nader te beschouwen.

In 2016 dient BNG Bank ruim EUR 15 miljard aan langlopende obligaties af te lossen. De langlopende financieringsbehoefte over 2016 wordt geschat op ongeveer EUR 18 miljard. De doelstelling is om deze behoefte in te vullen door middel van een fundingmix, waarin gediversifieerd wordt naar valuta en looptijden. In 2016 zal naar verwachting een nieuwe SRI-obligatie uitgegeven worden.

Indien mogelijk zal de bank een beperkte uitgifte van hybride kapitaal doen in de eerste helft van 2016 onder vergelijkbare contractvoorwaarden als die van de twee uitgiften in 2015. De aftrekbaarheid van de (discretionaire) dividendvergoeding voor hybride kapitaal voor de vennootschapsbelasting heeft geleid tot een publieke discussie en de aankondiging van een onderzoek naar dit onderwerp door de Europese Commissie. Mocht de aftrekbaarheid in de toekomst worden geschrapt, dan heeft dit ongunstige gevolgen voor het resultaat en vermogen van de bank. BNG Bank heeft eenzijdig de contractuele mogelijkheid om in mei 2021, en daarna elk jaar in mei, het hybride kapitaal vervroegd af te lossen.

De bedrijfslasten van BNG Bank stijgen structureel als gevolg van de inspanningen die geleverd moeten worden om aan de toenemende (Europese) wet- en regelgeving te voldoen. Dit leidt tot een toename in de daarbij behorende toezichtkosten, IT-kosten en kosten voor de inhuur van tijdelijk en vast personeel. In 2016 wordt daarom een verdere uitbreiding van reguliere bedrijfslasten voorzien.

De wettelijke bankenbelasting blijft ook in 2016 van toepassing. De bijdrage van de bank, die wordt bepaald aan de hand van de balans per einde 2015, bedraagt EUR 35 miljoen. Tevens dient BNG Bank vanaf 2016 jaarlijks bij te dragen aan de opbouw van het Europese resolutiefonds. De bank houdt rekening met een minimale bijdrage van EUR 15 miljoen in 2016.

De hoge kredietwaardigheid van de uitzettingen van de bank sluit niet uit dat een enkele debiteur niet langer aan de betalingsverplichtingen kan voldoen. Een aanvulling van de debiteurenvoorziening of een bijzondere waardevermindering kan ook in 2016 niet worden uitgesloten.

Mede onder invloed van aanhoudende lage lange rentetarieven en de terughoudende rentepositie van de bank zal het renteresultaat in 2016 naar verwachting lager uitkomen dan over het verslagjaar. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor politieke, economische en monetaire ontwikkelingen. Gezien deze aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2016.

Ondanks de enigszins verbeterde economische vooruitzichten blijven de belangrijkste klantengroepen van BNG Bank naar verwachting terughoudend met nieuwe investeringen.

Advies over de strategie

Afgelopen jaar is de strategie van BNG Bank onder de loep genomen. Iedere BNG'er kon zijn ideeën hierover aanleveren. BNG'ers onder de 35 jaar, verenigd in Jong BNG, hebben een flink aantal gedurfde ideeën aangebracht voor deze herijking van de strategie. Jong BNG werd in de strategiesessies vertegenwoordigd door Daphne Audenaert en Koen Westdijk.

‘Er waren verschillende momenten om ideeën te delen en hierover te discussiëren in groepjes collega's. En het ging er stevig aan toe. Dat is ook het mooie als je met verschillende disciplines uit de organisatie bij elkaar zit. Ieder bekijkt het vanuit zijn professionele optiek, dus geen wonder dat dit verschillende oplossingen oplevert. Uiteindelijk vul je elkaar goed aan, juist door die verschillen van inzicht.

Aan het advies dat de collega's en wij aan de Raad van Bestuur gaven, lagen verschillende keuzes en bepaalde dilemma's ten grondslag. De dilemma's zijn op een rij gezet, voorzien van 'pro-' en 'contra'-argumenten. Het delen van deze dilemma's en gemaakte keuzes gaf de Raad van Bestuur nog wat meer zicht op het draagvlak voor het gegeven advies.

De gezamenlijke beeldvorming over de stukken vormde een goede basis voor het formuleren van een voorstel over de herijking van de strategie aan de Raad van Commissarissen. Het advies aan de Raad van Commissarissen en de vervolgstappen is opnieuw organisatiebreed afgestemd.'

Verantwoordelijkheids- verklaring

Naar het oordeel van de Raad van Bestuur geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de activa, de passiva, de financiële positie en het resultaat van BNG Bank en de in de consolidatie opgenomen dochterondernemingen. Het jaarverslag geeft een getrouw beeld van de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar en de verwachte ontwikkelingen van BNG Bank inclusief de geconsolideerde dochterondernemingen waarvan de gegevens in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen. In het jaarverslag worden de wezenlijke risico's beschreven waarmee BNG Bank wordt geconfronteerd.

Den Haag, 4 maart 2016

Raad van Bestuur,

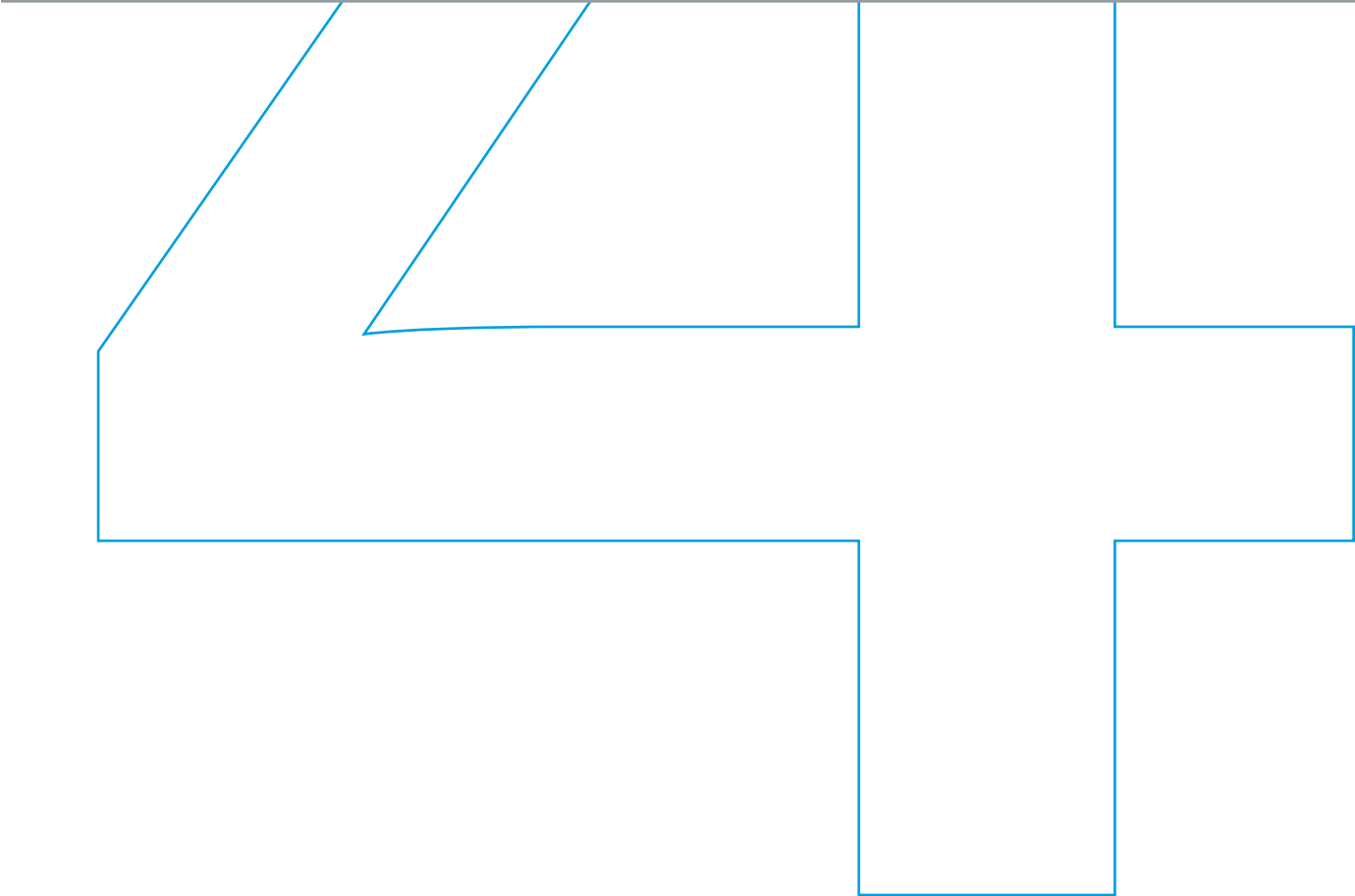
C. VAN EYKELENBURG
VOORZITTER

O.J. LABE

J.C. REICHARDT

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans	<u>118</u>
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	<u>120</u>
Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	<u>122</u>
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	<u>123</u>
Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen	<u>127</u>
Grondslagen geconsolideerde jaarrekening	<u>128</u>
Toelichting op posten van de geconsolideerde jaarrekening	<u>153</u>

Risicoparagraaf	<u>189</u>
Overige Toelichtingen	<u>280</u>

GECONSOLIDEERDE BALANS

In miljoenen euro's

ACTIVAKas en tegoeden bij de centrale banken¹Bankiers²Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat³Overige financiële activa⁴Financiële activa voor verkoop beschikbaar⁵Kredieten²Deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures⁶Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen⁷Overige activa^{8,9}Activa aangehouden voor verkoop¹⁰**TOTAAL ACTIVA**

Vervolg zie volgende pagina

31-12-2015**31-12-2014**

3.175

2.241

10.540

11.046

3.715

4.247

29.098

31.322

13.459

13.693

89.366

90.732

47

54

16

16

27

154

68

–

149.511**153.505**

Vervolg van vorige pagina

GECONSOLIDEERDE BALANS

In miljoenen euro's

PASSIVA

Bankiers¹¹

Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat¹²

Overige financiële passiva¹³

Schuldbewijzen¹⁴

Toevertrouwde middelen¹¹

Achtergestelde schulden¹¹

Overige passiva^{8,9}

TOTAAL VERPLICHTINGEN

Kapitaal

Agioreserve

Hybride kapitaal

Herwaarderingsreserve

Cashflow hedge reserve

Overige reserves

Onverdeelde winst

EIGEN VERMOGEN¹⁵

TOTAAL PASSIVA

31-12-2015

31-12-2014

2.968

2.544

3.205

3.327

21.844

25.357

110.123

110.868

6.869

7.535

31

32

308

260

145.348

149.923

139

139

6

6

424

–

320

234

251

375

2.797

2.702

226

126

4.163

3.582

149.511

153.505

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

In miljoenen euro's

– Rentebaten [16](#)– Rentelasten [17](#)

Renteresultaat

Resultaten uit deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures [18](#)– Provisiebatens [19](#)– Provisielasten [20](#)

Provisieresultaat

Resultaat financiële transacties [21](#)Overige resultaten [22](#)**TOTAAL BATEN**

Vervolg zie volgende pagina

2015**2014**

998

1.258

548

814

450

444

2

1

32

35

4

6

28

29

16

-187

3

4

499**291**

Vervolg van vorige pagina

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

In miljoenen euro's

– Personeelskosten²³

– Andere beheerskosten²⁴

Personeels- en andere beheerskosten

Afschrijvingen²⁵

TOTAAL BEDRIJFSLASTEN

Bijzondere waardeverminderingen²⁶

Bijdrage resolutiefonds²⁷

Bankenbelasting²⁷

TOTAAL OVERIGE LASTEN

WINST VOOR BELASTINGEN

Belastingen⁹

NETTOWINST

	2015	2014
	38	38
	27	27
	65	65
	2	2
	67	67
	72	15
	9	–
	37	30
	118	45
	314	179
	–88	–53
	226	126

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de Toelichting geconsolideerde jaarrekening.

**GECONSOLIDEERD OVERZICHT VAN GEREALISEERDE EN
ONGEREALISEERDE RESULTATEN**

In miljoenen euro's

NETTOWINST

Reclassificeerbare resultaten rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen:

- Mutatie cashflow hedge reserve
- Mutatie herwaarderingsreserve financiële activa voor verkoop beschikbaar:
 - ongerealiseerde waardeverandering
 - bijzondere waardeverminderingen overgeheveld naar de winst-en-verliesrekening
 - gerealiseerde waardeverandering overgeheveld naar de winst-en-verliesrekening

Niet-reclassificeerbare resultaten rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen:

- Mutatie actuariael resultaat

RESULTATEN RECHTSTREEKS VERWERKT IN HET EIGEN VERMOGEN**TOTAAL****2015****2014****226****126**

-124

43

46

66

63

–

-23

-12

86

54

-38

97

0

0

-38**97****188****223**

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

In miljoenen euro's

KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN

Winst voor belastingen

Aanpassingen voor:

- Afschrijvingen
- Bijzondere waardeverminderingen
- Ongerealiseerde resultaten via de winst-en-verliesrekening

Kasstroom uit bedrijfsoperaties

Mutaties bankiers (niet direct opeisbaar)

Mutatie kredieten

Mutatie toevertrouwde middelen

Mutatie derivaten

Betaalde vennootschapsbelasting

Overige mutaties uit operationele activiteiten

TOTAAL KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN*

Vervolg zie volgende pagina

2015**2014**

314

179

2

2

72

15

42

198

430

394

718

-4.150

986

780

-929

1.196

4.684

927

-19

-128

-86

-7

5.354

-1.382

5.784**-988**

* De ontvangen rente is EUR 5.196 miljoen (2014: EUR 5.318 miljoen), de betaalde rente is EUR 4.709 miljoen (2014: EUR 4.746 miljoen).

Vervolg van vorige pagina

GECONSOLIDEERD KASTROOMOVERZICHT

In miljoenen euro's

KASTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN

Investerings en aankopen:

- Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat en financiële activa voor verkoop beschikbaar
- Deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures
- Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen

Desinvesteringen en verkopen:

- Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat en financiële activa voor verkoop beschikbaar
- Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen

TOTAAL KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN

Vervolg zie volgende pagina

2015	2014
-673	-4.052
-1	-1
-2	-1
-676	-4.054
944	2.086
-	-
944	2.086
268	-1.968

Vervolg van vorige pagina

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

In miljoenen euro's

KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN

Ontvangsten uit hoofde van:

- Hybride kapitaal
- Schuldbewijzen
- Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat

Betalingen uit hoofde van:

- Schuldbewijzen
- Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat
- Achtergestelde schulden
- Dividend

TOTAAL KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN

Vervolg zie volgende pagina

	2015	2014
	425	–
	69.772	49.604
	–	22
	70.197	49.626
	–74.810	–45.683
	–470	–142
	–1	–3
	–32	–71
	–75.313	–45.899
	–5.116	3.727

Vervolg van vorige pagina

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

In miljoenen euro's

NETTO MUTATIE IN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN

Geldmiddelen en kasequivalenten per 1 januari

GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN PER 31 DECEMBER

De geldmiddelen en kasequivalenten zijn als volgt opgebouwd per 31 december:

- Kas en tegoeden bij de centrale banken
- Kasequivalenten onder actiefpost bankiers
- Kasequivalenten onder passiefpost bankiers

2015

2014

936

771

2.240

1.469

3.176

2.240

3.175

2.241

3

2

-2

-3

3.176

2.240

GECONSOLIDEERD MUTATIE- OVERZICHT EIGEN VERMOGEN

In miljoenen euro's

	KAPITAAL	AGIO- RESERVE	HYBRIDE KAPITAAL	HERWAAR- DERINGS- RESERVE	CASH- FLOW HEDGE RESERVE	OVERIGE RESERVES	ONVER- DEELDE WINST	TOTAAL
STAND 1-1-2014	139	6	–	180	332	2.490	283	3.430
Nettowinst							126	126
Ongerealiseerde resultaten				54	43			97
Dividenduitkering						–71		–71
Toevoeging uit winstinhouding voorgaand boekjaar						283	–283	–
STAND 31-12-2014	139	6	–	234	375	2.702	126	3.582
Nettowinst							226	226
Ongerealiseerde resultaten				86	–124			–38
Uitgifte hybride kapitaal			424			1		425
Dividenduitkering						–32		–32
Toevoeging uit winstinhouding voorgaand boekjaar						126	–126	–
STAND 31-12-2015	139	6	424	320	251	2.797	226	4.163

Grondslagen geconsolideerde jaarrekening

ALGEMENE BEDRIJFSINFORMATIE

De geconsolideerde jaarrekening is door de Raad van Bestuur op 4 maart 2016 opgemaakt en vrijgegeven voor publicatie en wordt op 21 april 2016 aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders ter vaststelling voorgelegd. BNG Bank is een structuurvennootschap. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. BNG Bank is gevestigd te Den Haag in Nederland en heeft geen nevenvestigingen.

BELANGRIJKSTE GEHANTEERDE GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld op basis van het 'going concern' principe. De balansposten zijn gewaardeerd op basis van geamortiseerde kostprijs met uitzondering van de jaarrekeningposten Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat, Financiële activa voor verkoop beschikbaar, Overige financiële activa, Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat en Overige financiële passiva. Deze jaarrekeningposten worden gewaardeerd tegen reële waarde. De balanspost Deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures is gewaardeerd volgens de equity-methode. De balanspost Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen is gewaardeerd tegen historische kostprijs minus afschrijvingen. In de geconsolideerde jaarrekening worden alle bedragen gepresenteerd in miljoenen euro's tenzij anders vermeld. De euro is de functionele valuta en rapporteringsvaluta van BNG Bank. Baten worden verantwoord voor zover het waarschijnlijk is dat de economische voordelen ten goede vallen aan BNG Bank en de baten betrouwbaar kunnen worden bepaald. Lasten worden toegerekend aan de periode waarin de diensten zijn geleverd of aan de gerelateerde baten waar deze tegenover staan.

GRONDSLAGEN VOOR CONSOLIDATIE

Jaarlijks stelt BNG Bank een geconsolideerde jaarrekening op, waarin opgenomen de moedermaatschappij en haar dochterondernemingen. De jaarrekeningen van de moedermaatschappij en haar dochterondernemingen die worden gebruikt voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening zijn opgesteld per dezelfde verslagdatum en gebaseerd op uniforme grondslagen. Alle intragroeptransacties en -saldi, waaronder baten, lasten en dividenden zijn in de geconsolideerde jaarrekening volledig geëlimineerd. De geconsolideerde jaarrekening omvat alle dochterondernemingen waarin BNG Bank zeggenschap heeft. Er is sprake van zeggenschap indien BNG Bank, direct of indirect via groepsmaatschappijen, is blootgesteld aan of recht heeft op variabele rendementen uit hoofde van haar betrokkenheid en in staat is om deze rendementen door middel van het uitoefenen van haar macht over de activiteiten van een entiteit te beïnvloeden. Macht wordt verondersteld te bestaan indien het aandeel in bestaande (stem)rechten, rekening houdend met allerlei contractuele beperkingen en potentiële (stem)rechten, het recht en vermogen geven om de activiteiten te sturen, die het rendement van BNG Bank significant beïnvloeden. Dit kan ook in het geval BNG Bank niet de meerderheid van deze (actuele en potentiële) rechten heeft. Groepsmaatschappijen worden vanaf de datum dat zeggenschap is verkregen volledig geconsolideerd totdat geen sprake meer is van zeggenschap of alle verbonden risico's en voordelen zijn overgedragen aan derden. Voor belangen in beleggingsfondsen is bij het bepalen of BNG Bank zeggenschap heeft rekening gehouden met het financiële belang van BNG Bank voor eigen rekening als participant en de rol van (een dochteronderneming van) de bank als fondsbeheerder. De rapportageperiodes van in de consolidatie betrokken dochtermaatschappijen zijn gelijk aan die van BNG Bank. De consolidatiekring onder prudentieel toezicht wijkt niet af van de consolidatiekring onder IFRS. Een volledig overzicht van de geconsolideerde dochtermaatschappijen van BNG Bank is opgenomen in bijlage A.

BETROKKENHEID IN NIET-GECONSOLIDEERDE GESTRUCTUREERDE ENTITEITEN

De bank beoordeelt op individuele basis de betrokkenheid in niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten. Hierbij wordt rekening gehouden met de aard, het doel, de omvang en de activiteiten van deze entiteiten. Investerings in beleggingsfondsen middels participaties of in securitisatieposities en covered bond programma's (uitgegeven door 'special purpose entiteiten') zijn voor de bank niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten. Vanwege haar betrokkenheid in deze entiteiten is de bank blootgesteld aan variabele rendementen inzake de performance van deze entiteiten, maar heeft geen zeggenschap. Deze entiteiten zijn gestructureerd zodat niet de stem- of soortgelijke rechten maar de contractuele bepalingen de doorslaggevende factoren zijn voor het bepalen waar de zeggenschap

ligt. Gestructureerde entiteiten zijn opgericht met een specifiek doel en duidelijk omkaderde activiteiten. De bank treedt niet op als sponsor in deze niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten.

GEBRUIK VAN SCHATTINGEN EN METHODIEKEN

Waar nodig liggen aan de bedragen zoals vermeld in dit rapport, schattingen en veronderstellingen van het management ten grondslag. De belangrijkste schattingen hebben betrekking op de bepaling van de reële waarde van financiële instrumenten waarvoor een actieve markt ontbreekt. Daarnaast worden schattingen gebruikt ten behoeve van de bijzondere waardeverminderingen (inclusief voorziening voor oninbaarheid), latente belastingen en de voorziening personeelsbeloningen. BNG Bank hanteert marktconforme waarderingsmodellen ter bepaling van de reële waarde van financiële instrumenten waarvoor een actieve markt ontbreekt. De uitkomsten van deze modellen zijn gebaseerd op verschillende veronderstellingen, waaronder de disconteringsvoet en verwachte toekomstige kasstromen. Afwijkingen in de gehanteerde veronderstellingen hebben mogelijk een effect op de gerapporteerde waarden. BNG Bank evalueert periodiek de gehanteerde schattingen en veronderstellingen. Eventuele herzieningen worden gerapporteerd in het jaar waarin de schatting is herzien.

GRONDSLAGEN EN PRESENTATIE VERGELIJKENDE CIJFERS

De vergelijkende cijfers in de jaarrekening 2015 wijken behoudens een presentatiewijziging niet af van de gepresenteerde cijfers in de jaarrekening 2014. In de jaarrekening is EUR 4,8 miljard aan onderhands uitgegeven obligaties verschoven van de post Toevertrouwde middelen naar de post Schuldbewijzen. Heroverwegingen ten aanzien van karakteristieken van onderhands uitgegeven obligaties, zoals verhandelbaarheid en de wijze van verrekening van de kasstromen, vormen de aanleiding voor deze vrijwillige presentatiewijziging, die geen gevolgen heeft voor het eigen vermogen en de resultaten van de bank. De vergelijkende cijfers van de balansposten Schuldbewijzen en Toevertrouwde middelen zijn overeenkomstig aangepast.

VERKLARING TOEGEPASTE WET- EN REGELGEVING

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals uitgegeven door de International Accounting Standard Board (IASB) en aanvaard binnen de Europese Unie (EU) en met Titel 9 BW2.

EU-AANVAARDE RICHTLIJNEN EFFECTIEF VANAF 1 JANUARI 2015

BNG Bank heeft in de jaarrekening over 2015 de hieronder weergegeven nieuwe, vanaf 1 januari 2015 verplicht van kracht zijnde, door de IASB uitgegeven en door de EU-aanvaarde IFRS-standaarden, -aanpassingen en -interpretaties toegepast. De retrospectieve toepassing van onderstaande verbeteringen en aanpassingen hebben in de jaarrekening over 2015 geen invloed gehad op de waarderingen, resultaatbepalingen en toelichtingen van de bank:

- Improvements to IFRSs 2011-2013 cycle.

EU-RICHTLIJNEN EFFECTIEF NA 1 JANUARI 2015

BNG Bank maakt geen gebruik van de mogelijkheid om door de IASB uitgegeven nieuwe of aangepaste standaarden en interpretaties, waarbij toepassing verplicht is in boekjaren die aanvangen na 1 januari 2015 en relevant zijn voor BNG Bank, vroegtijdig toe te passen. Vervroegde toepassing van voor BNG Bank relevante onderstaande nieuwe of gewijzigde standaarden, interpretaties en verbeteringen zou in de jaarrekening over 2015 mogelijk tot significante aanpassingen hebben geleid. Indien een nieuwe of aangepaste standaard, interpretatie of verbetering geheel niet van toepassing is of geen gevolgen heeft voor het vermogen, het resultaat of de toelichtingen van de bank is verder geen toelichting gegeven en alleen de ingangsdatum benoemd.

EU-AANVAARDE RICHTLIJNEN

- Improvements to IFRSs 2010-2012 cycle: Deze aanpassingen gaan in per 1 februari 2015 en hebben geen gevolgen voor BNG Bank.
- Amendments to IAS 19 'Defined Benefit Plans': Deze aanpassingen gaan in per 1 februari 2015 en hebben geen gevolgen voor BNG Bank.
- Amendments to IAS 16 en IAS 41 'Agriculture: Bearer Plants': Deze aanpassingen gaan in per 1 januari 2016 en zijn niet van toepassing op BNG Bank.
- Amendments to IAS 16 en IAS 38 'Clarification of Acceptable Methods of Depreciation and Amortisation': Deze aanpassingen gaan in per 1 januari 2016 en hebben geen gevolgen voor BNG Bank.
- Amendments to IFRS 11 'Accounting for acquisitions of interests in joint operations': Deze aanpassingen gaan in per 1 januari 2016 en hebben geen gevolgen voor BNG Bank.
- Improvements to IFRSs 2012-2014 cycle: Deze verbeteringen, met retrospectieve toepassing, hebben betrekking op de standaarden IFRS 7, IAS 19 en IAS 34 en gaan per 1 januari 2016 in. Ze hebben naar verwachting zeer

beperkte gevolgen voor het vermogen en de toelichtingen in de jaarrekening van BNG Bank. De verbeteringen worden per 1 januari 2016 effectief.

- IAS 1 ‘Amendment Disclosure initiative’: Deze aanpassing is gepubliceerd om ondernemingen inzicht te geven hoe ondernemingen begrippen zoals ‘professional judgement’ en ‘materialiteit’ kunnen hanteren bij de bepaling van welke informatie wordt toegelicht en hoe dit in de jaarrekening verwerkt kan worden. De aanpassing is per 1 januari 2016 effectief. De gevolgen voor de toelichting op de jaarrekening van BNG Bank zijn naar verwachting beperkt.
- IAS 27 ‘Amendment Equity method in separate financial statement’: Deze aanpassing dient retrospectief toegepast te worden en geeft de mogelijkheid om investeringen in deelnemingen (dochtermaatschappijen, joint ventures en deelnemingen met invloed van betekenis) in de enkelvoudige jaarrekening te waarderen op kostprijs of volgens de equity-methode zoals uiteengezet in IAS 28. BNG Bank past nu op grond van IAS 27 de kostprijsmethode toe. Dit leidt tot een verschil in het eigen vermogen ten opzichte van de geconsolideerde jaarrekening. Bovendien is er een verschil ten opzichte van de verantwoording van dividenden. Deze worden op het moment van ontvangst verantwoord in de winst-en-verliesrekening in de post ‘Resultaten uit deelnemingen’. De bank onderzoekt momenteel de geboden mogelijkheden. Toepassing van de equity-methode bij de waardering van deelnemingen heeft gevolgen voor het vermogen en balanstotaal in de enkelvoudige jaarrekening van de bank. Deze aanpassing gaat per 1 januari 2016 in.

EU NIET-AANVAARDE RICHTLIJNEN

- Amendments to IFRS 10, IFRS 12 and IAS 28 Investment entities ‘Applying the Consolidation Exception’: Deze aanpassingen gaan in per 1 januari 2016 en zijn niet van toepassing op BNG Bank.
- Amendments to IFRS 10 and IAS 28 ‘Sale or Contribution of assets between an investor and its associate or joint venture’: Deze aanpassingen geven aan hoe een aandeel in een deelneming of joint venture gewaardeerd moet worden (i.c. reële waarde) indien er sprake is van deconsolidatie van een dochteronderneming. De ingangsdatum van 1 januari 2016 is uitgesteld. Deze aanpassingen zijn na ingangsdatum van toepassing op BNG Bank indien de bank besluit tot gedeeltelijke verkoop van haar aandelen in de dochterondernemingen.
- IFRS 9 and Amendments to IFRS 7: IFRS 9 gaat de standaard IAS 39 ‘Financial Instruments’ bijna volledig vervangen afgezien van het onderdeel macro hedge accounting. De standaard dient deels retrospectief en deels prospectief toegepast te worden. De standaard zal per 1 januari 2018 effectief worden. Als gevolg van de wijzigingen

is een aantal nieuwe bepalingen en tekstuele wijzigingen in de toelichtingsvereisten (IFRS 7) doorgevoerd. De bank onderzoekt het effect van deze nieuwe standaard en sluit niet uit dat de toepassing van deze standaard significante gevolgen zal hebben voor het eigen vermogen, het resultaat, balans totaal en de toelichtingen. In de paragraaf Wet- en regelgeving en toezichthouders - IFRS wordt in het jaarverslag dieper ingegaan op de gevolgen van de invoering van IFRS 9 voor BNG Bank.

- IFRS 14 ‘Regulatory Deferral Accounts’: Deze aanpassingen gelden voor First Time Adopters en gaan in per 1 januari 2016. De standaard is niet van toepassing op BNG Bank.
- IFRS 15 ‘Revenue from Contracts with Customers issued’: IFRS 15 vervangt een aantal standaarden en interpretaties met betrekking tot opbrengstverantwoording en is van toepassing op contracten met klanten die niet onder IAS 17, IAS 39 of IFRS 9, IFRS 4, IFRS 10, IFRS 11, IAS 27 en IAS 28 vallen. De standaard zal per 1 januari 2018 effectief worden. IFRS 15 voorziet in een vijf-stappen model ter bepaling of en hoe de opbrengst verantwoord dient te worden. De standaard geeft de keuze tussen volledig of beperkte retrospectieve toepassing. BNG Bank onderzoekt momenteel welke soorten ontvangen provisies voldoen aan deze nieuwe standaard. De gevolgen voor het resultaat, het vermogen en de toelichtingen van BNG Bank zullen naar verwachting beperkt zijn.

GESEGMENTEERDE INFORMATIE

IFRS 8 ‘Operating segments’ schrijft voor dat segmentering afhankelijk is van de wijze van sturing van de organisatie. De Raad van Bestuur maakt bij de inzet van middelen en rendementsmeting geen onderscheid naar meerdere segmenten. In de jaarrekening is derhalve geen gesegmenteerde informatie opgenomen.

REËLE WAARDE VAN FINANCIËLE INSTRUMENTEN

De reële waarde is de prijs (ongecorrigeerd voor transactiekosten) die, ongeacht de intentie of de mogelijkheid van de onderneming, zou worden ontvangen indien een actief wordt verkocht of de prijs die zou worden betaald indien een passief wordt overgedragen in een ordelijke transactie tussen marktdeelnemers per waarderingsdatum onder de huidige marktcondities. Uitgangspunt is dat de waardering vanuit het perspectief van marktpartijen moet worden gezien, waarbij alleen specifieke kenmerken en beperkingen van het financieel instrument meegenomen mogen worden. De reële waarde is gebaseerd op gequoteerde marktprijzen in actieve markten of, indien deze niet beschikbaar zijn, gemodelleerde waarderingstechnieken. Waarderingstechnieken worden over het algemeen gebruikt om de reële waarde te bepalen van niet-beursgenoteerde activa en passiva en OTC-derivaten. Het betreft

methoden en technieken die algemeen aanvaard zijn zoals modellen voor optieprijzen, discounted cashflows, forward pricing, creditspreads en liquiditeitsopslagen. Hierbij wordt rekening gehouden met contractuele bepalingen en wordt gebruikt gemaakt van beschikbare objectieve marktgegevens zoals marktconforme yieldcurves voor discounting, correlaties, volatiliteiten, cross currency basisspreads, creditspreads, valuation adjustments en andere factoren, schattingen en veronderstellingen die marktpartijen zouden gebruiken om de prijs te bepalen. Voor zogenoemde level 3 waarderingen wordt mede gebruik gemaakt van veronderstellingen die niet door marktgegevens worden ondersteund.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de reële waarde wordt verwezen naar de Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN

Onder de bijzondere waardeverminderingen worden de waardeverminderingen van financiële en niet-financiële vaste activa verantwoord. BNG Bank verwerkt de mutaties in de voorzieningen voor oninbaarheid (Bankiers en Kredieten), de waardeverminderingen voor instrumenten onder Financiële activa voor verkoop beschikbaar, de waardeverminderingen in de Deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures en de waardeverminderingen in de niet-financiële vaste activa onder de post Bijzondere waardeverminderingen. Bijzondere waardeverminderingen worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord indien de boekwaarde van een (niet)-financieel actief of de kasstroom genererende eenheid waartoe het (niet)-financieel actief behoort, hoger is dan de geschatte realiseerbare waarde. Indien het (niet)-financieel actief verstrekt is tegen onderpand, wordt bij de berekening van toekomstige kasstromen rekening gehouden met de opbrengsten minus kosten uit verkoop van dat onderpand. Indien oninbare (niet)-financiële activa na het afboeken toch kasstromen genereren, worden deze rechtstreeks in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN VAN FINANCIËLE ACTIVA

Per balansdatum wordt voor alle financiële activa beoordeeld of er objectieve indicatoren zijn die duiden op een bijzondere waardevermindering. Er is sprake van een bijzondere waardevermindering van een financieel actief indien er objectieve aanwijzingen zijn dat één of meerdere gebeurtenissen na de eerste opname een betrouwbaar in te schatten negatief effect hebben gehad op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief. Objectieve indica-

toren worden bij BNG Bank vastgesteld bij sterk gewijzigde marktomstandigheden in bijvoorbeeld beurs- en valuta-kersen, rentestanden, mate van liquiditeit van de markt, de kredietwaardigheid van tegenpartijen en de kans op default (in de hoogte en tijdigheid) van de te ontvangen kasstromen. De bijzondere waardeverminderingen hebben betrekking op twee groepen financiële activa van BNG Bank:

- financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs; en
- financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met waardemutaties via het eigen vermogen (herwaarderingsreserve uit hoofde van de financiële activa beschikbaar voor verkoop).

Financiële en niet-financiële activa, die aan een bijzondere waardevermindering onderhevig zijn geweest, worden op iedere balansdatum beoordeeld op indicaties dat de bijzondere waardevermindering afgenomen is of niet langer bestaat. Indien, in een opvolgende periode, het bedrag van de bijzondere waardevermindering afneemt en de afname objectief toegeschreven kan worden aan een gebeurtenis nadat de bijzondere waardevermindering zich heeft voorgedaan, wordt de voorheen verwerkte bijzondere waardevermindering bij alle financiële activa, behalve bij de beleggingen in eigen vermogensinstrumenten, teruggedraaid en het bedrag verwerkt in de winst-en-verliesrekening via de post Bijzondere waardeverminderingen. Bij een belegging in een eigen vermogensinstrument in de post Financiële activa voor verkoop beschikbaar wordt deze afname als een (nieuwe) herwaardering behandeld en verantwoord ten gunste van de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen.

FINANCIËLE ACTIVA GEWAARDEERD TEGEN GEAMORTISEERDE KOSTPRIJS

Bij uitstaande leningen en vorderingen op bankiers en kredieten gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs vormt BNG Bank ten laste van de winst-en-verliesrekening een voorziening voor oninbaarheid. Bij de bepaling van bijzondere waardeverminderingen wordt onderscheid gemaakt naar leningen en vorderingen waarbij sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering en leningen en vorderingen waarvoor geen objectieve aanwijzing voor bijzondere waardeverminderingen aanwezig is. Indien een actief definitief oninbaar is, wordt de vordering afgeboekt ten laste van de reeds gevormde voorziening voor bijzondere waardevermindering. Een eventueel verschil wordt ten laste of ten gunste van de winst-en-verliesrekening onder de post Bijzondere waardeverminderingen verwerkt.

BNG Bank bepaalt eerst of er aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van individuele kredieten bij het vormen van de voorziening, rekening houdend met de bedragen die naar verwachting na afboeking daadwerkelijk zullen worden ontvangen. Voor alle posten waarbij sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering wordt op tegenpartij niveau een inschatting gemaakt van de toekomstige kasstromen die op basis van de Discounted Cashflowmethode (DCF-methode) contant worden gemaakt. Veronderstellingen die hierbij onder andere gebruikt worden, zijn de inschatting van de (executie)waarde van zekerheden, inschatting van nog te ontvangen betalingen, de inschatting van de timing van deze betalingen en de disconteringsvoet. Onder IFRS wordt geen rekening gehouden met onzekere toekomstige loss events. De mate van waarschijnlijkheid speelt dan ook geen rol in de bepaling van de individuele waardeverminderingen anders dan in de verwachtingen ten aanzien van kasstromen.

Kredieten waarvoor geen objectieve aanwijzing voor bijzondere waardevermindering bestaat, worden meegenomen in de collectieve assessment van het zogenaamde Incurred But Not Identified loss model (IBNI). In deze portfolio methode worden naast de kredietexposures ook de off-balance exposures meegenomen. Belangrijke parameters bij de berekening van de IBNI zijn de EAD (Exposure at Default), PD (Probability of Default) en LGD (Loss Given Default). In 2011 is de methodiek ter bepaling van de hoogte van de IBNI voorziening voor oninbaarheid gewijzigd. In de nieuwe methodiek is aansluiting gezocht bij de uitkomsten van de interne ratingmodellen en de bijbehorende kans op een verlies. Hierdoor is de bank bij de bepaling van de hoogte van deze voorziening minder afhankelijk van managementinschattingen.

FINANCIËLE ACTIVA GEWAARDEERD TEGEN REËLE WAARDE VIA HET EIGEN VERMOGEN

De bijzondere waardeverminderingen hebben betrekking op twee groepen financiële activa van BNG Bank gewaardeerd tegen reële waarde via het eigen vermogen:

- Beleggingen in eigen vermogensinstrumenten;
- Beleggingen in vreemd vermogensinstrumenten.

Naast de objectieve indicatoren voor bijzondere waardeverminderingen is bij voor verkoop beschikbare beleggingen in eigen vermogensinstrumenten, zoals participaties, ook sprake van objectieve aanwijzingen op een bijzondere waardevermindering indien de kostprijs de realiseerbare waarde duurzaam overtreft. Hiervan is sprake als de reële waarde

langdurig (meer dan 9 maanden) of significant (meer dan 25%) lager is dan de kostprijs. Indien voor beleggingen voor verkoop beschikbaar objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bestaan, wordt het verschil tussen de kostprijs en de huidige reële waarde, verminderd met eventueel eerder verantwoorde bijzondere waardeverminderingen, verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder de post Bijzondere waardeverminderingen.

Beleggingen in vreemd vermogensinstrumenten, zoals rentedragende waardepapieren, worden getoetst op bijzondere waardeverminderingen indien objectieve aanwijzingen bestaan voor financiële problemen bij de tegenpartij, het wegvallen van een markt of andere aanwijzingen. Bij voor verkoop beschikbare beleggingen wordt een eventuele bijzondere waardevermindering verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de post Bijzondere waardeverminderingen.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN VAN NIET-FINANCIËLE ACTIVA

De boekwaarde van de niet-financiële activa van BNG Bank (onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, belangen in deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures), uitgezonderd de uitgestelde belastingvorderingen, wordt tweemaal per jaar beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering. Om bijzondere waardeverminderingen te kunnen bepalen, wordt een schatting van de realiseerbare waarde gemaakt en worden individuele activa in groepen ingedeeld op het laagste niveau waarop verwachte toekomstige kasstromen te identificeren zijn (kasstroom genererende eenheden). De in een deelneming begrepen goodwill wordt voor de toetsing op bijzondere waardeverminderingen niet separaat getoetst, maar wordt meegenomen in de totale boekwaarde.

Voor een actief of een kasstroom genererende eenheid is de realiseerbare waarde gelijk aan de hoogste van de bedrijfswaarde of de reële waarde minus verkoopkosten. Bij het bepalen van de bedrijfswaarde wordt de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen berekend met behulp van een discontovoet vóór belasting, die een afspiegeling is van zowel de actuele markttaxaties van de tijdswaarde van geld als van de specifieke risico's met betrekking tot het actief. Bijzondere waardeverminderingen opgenomen met betrekking tot kasstroom genererende eenheden worden eerst in mindering gebracht op de boekwaarde van eventueel aan de eenheden toegerekende goodwill, en vervolgens naar rato in mindering gebracht op de boekwaarde van de overige activa van de eenheid (of groep van eenheden).

Een bijzonder waardevermindering van niet-financiële activa, met uitzondering van in de niet-financiële activa begrepen goodwill, wordt via de winst-en-verliesrekening (post Bijzondere waardevermindering) teruggedraaid als de indicatie voor bijzondere waardeverminderingen aan de hand waarvan de realiseerbare waarde was bepaald is veranderd. Een bijzondere waardevermindering wordt uitsluitend teruggedraaid voor zover de boekwaarde van het actief niet hoger is dan de boekwaarde, na aftrek van afschrijvingen of amortisatie, die zou zijn bepaald als geen bijzondere waardevermindering was opgenomen.

BALANSSALDERING

Gesaldeerde verwerking van activa en passiva vindt uitsluitend plaats indien en voor zover de gesaldeerde en simultane afwikkeling van de vordering en de schuld deugdelijk juridisch afdwingbaar is en ook het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

VREEMDE VALUTA

De euro is de functionele en rapporteringsvaluta van BNG Bank inclusief haar groepsmaatschappijen. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in euro's. Transacties in vreemde valuta worden bij de eerste verwerking omgerekend naar de functionele valuta tegen de koers die geldt op de transactiedatum. De koersresultaten worden geboekt ten laste of ten gunste van het valutaresultaat. Per balansdatum worden de vreemde valuta posten, waaronder ook eigen en vreemd vermogensinstrumenten die onder de post Financiële activa voor verkoop beschikbaar zijn opgenomen, geherwaardeerd naar de functionele valuta tegen de slotkoers. Niet-monetaire vreemde valuta posten die tegen kostprijs worden gewaardeerd, worden op balansdatum niet geherwaardeerd, tenzij deze posten als een afdekkingsinstrument in een fair value hedgerelatie zijn aangewezen. De koersresultaten van monetaire items als gevolg van koers- en omrekenverschillen worden per balansdatum in de winst-en-verliesrekening verwerkt onder de post Resultaat financiële transacties, met uitzondering van:

- het effectieve deel van de vreemde valuta posten die in een cashflow hedgerelatie zijn aangewezen. Deze valutaverschillen worden in de cashflow hedge reserve verantwoord;
- niet-monetaire vreemde valuta posten waarbij reëlewaardemutaties via het eigen vermogen worden verantwoord, waaronder de eigen vermogensinstrumenten onder de post Financiële activa voor verkoop beschikbaar. Deze koersverschillen worden in de herwaarderingsreserve van het eigen vermogen verwerkt.

OPNAME EN VERWERKING VAN FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA

Financiële activa en passiva worden opgenomen op transactiebasis. Dit betekent dat transacties worden verwerkt vanaf het tijdstip dat de bank recht heeft op de voordelen respectievelijk gebonden is aan verplichtingen voortkomend uit de contractuele bepalingen van het financieel instrument. Hieronder vallen zowel de traditionele financiële instrumenten (leningen, waardepapieren en schuldbewijzen) als ook afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De financiële activa en passiva worden bij eerste opname in de balans gewaardeerd tegen reële waarde, vermeerderd met de transactiekosten die direct toe te wijzen zijn aan de verwerving of uitgifte van het financieel actief of het financieel passief, met uitzondering van de transacties met waardering tegen reële waarde en verwerking van de resultaten via de winst-en-verliesrekening. De in deze balansposten opgenomen transacties worden gewaardeerd tegen reële waarde zonder vermeerdering met transactiekosten. Na eerste opname worden de financiële activa en passiva gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs of reële waarde, afhankelijk van de classificatie van de transactie. De geamortiseerde kostprijs (amortisatiewaarde) bestaat naast de hoofdsom uit opgelopen rente, verrekende transactiekosten en/of (dis)agio dat volgens de effectieve rentemethode wordt verdeeld over de rentetypische looptijd van de transactie. Financiële derivaten zijn op contractniveau opgenomen onder activa bij een netto positieve reële waarde of onder passiva bij een netto negatieve reële waarde. De waardeveranderingen van financiële derivaten worden volledig verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

NIET LANGER OPNEMEN IN DE BALANS VAN FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA

Een financieel actief wordt niet langer op de balans opgenomen indien:

- er geen recht meer is op de kasstromen uit het actief; of
- BNG Bank het recht heeft behouden om de kasstromen uit dit actief te ontvangen maar een verplichting is aangegaan om deze volledig zonder belangrijke vertraging te betalen aan een derde als gevolg van een bijzondere afspraak; of
- de rechten op de kasstromen uit het actief en nagenoeg alle risico's en voordelen van dit actief zijn overgedragen, ofwel de zeggenschap over dit actief is overgedragen.

Een financieel passief wordt niet langer op de balans opgenomen zodra aan de prestatie als gevolg van de verplichting is voldaan, deze is opgeheven of verlopen. Indien een bestaand financieel actief of passief contractueel wordt vervangen door een andere van dezelfde tegenpartij tegen nagenoeg dezelfde voorwaarden, dan wordt het nieuwe actief of passief behandeld als een voortzetting van het bestaande actief of passief tegen dezelfde balanswaarde. Er worden dan geen vervreemdingsresultaten genomen. Ten aanzien van vervreemding van financiële activa en passiva past BNG Bank het principe First In, First Out (FIFO) toe. Na vervreemding wordt het verschil tussen de opbrengst van de overdracht en de boekwaarde van het actief of passief onmiddellijk en volledig in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

OVERDRACHT VAN FINANCIËLE ACTIVA

BNG Bank houdt overgedragen financiële activa op haar balans indien alle of vrijwel alle risico's en voordelen van de overgedragen (delen van de) financiële activa behouden blijven. Inbreng van financiële activa met behoud van alle of vrijwel alle risico's en voordelen vindt bijvoorbeeld plaats bij repotransacties.

OPNAME EN VERWERKING VAN DERIVATEN

Vanaf de eerste verwerking worden derivaten gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij waardeveranderingen worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening, onder de post Resultaat financiële transacties. Derivaten met een positieve marktwaarde worden op de balans gepresenteerd als activa, waarbij derivaten die niet in een boekhoudkundige hedgerelatie zijn betrokken onder de post Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat worden gepresenteerd. Derivaten die wel in een boekhoudkundige hedgerelatie zijn betrokken worden opgenomen onder de post Overige financiële activa.

Derivaten met een negatieve marktwaarde worden op de balans gepresenteerd als passiva, waarbij derivaten die niet in een boekhoudkundige hedgerelatie zijn betrokken onder de post Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat worden gepresenteerd en derivaten die wel in een boekhoudkundige hedgerelatie zijn betrokken onder de post Overige financiële passiva.

IN CONTRACT BESLOTEN DERIVATEN

In contracten besloten derivaten worden als een apart derivaat gewaardeerd indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- er bestaat geen nauw verband tussen de economische kenmerken en risico's van het in een contract besloten derivaat en die van het basiscontract; en
- het basiscontract wordt niet tegen reële waarde – met waardemutaties via het resultaat – gewaardeerd; en
- een afzonderlijk instrument met dezelfde voorwaarden zou voldoen aan de definitie van een derivaat.

Derivaten welke voldoen aan deze voorwaarden worden gewaardeerd tegen reële waarde op het moment dat het contract wordt aangegaan, waarbij waardemutaties worden verwerkt in het resultaat onder de post Resultaat financiële transacties. Contracten worden alleen dan opnieuw beoordeeld indien een wijziging in de contractvoorwaarden heeft plaatsgevonden, welke de verwachte kasstromen aanzienlijk beïnvloedt.

HEDGE ACCOUNTING

De bank dekt aan financiële activa of passiva verbonden renterisico's en de variabiliteit in kasstromen veelal af met behulp van financiële instrumenten. In marktwaardetermen vindt een compensatie plaats van waardeveranderingen als gevolg van rentemutaties en valutaschommelingen. Door hedge accounting toe te passen verwerkt de bank de in beginsel verschillende boekhoudkundige resultaatneming tussen afdekkingsinstrument en de afgedekte positie toch resultaatneutraal, voor zover de hedgerelatie effectief is. BNG Bank past zowel fair value als cashflow hedge accounting toe. BNG Bank gebruikt derivaten alleen als afdekkingsinstrument. Deze worden verplicht tegen reële waarde op de balans opgenomen. De tegenhanger van het afdekkingsinstrument is de afgedekte positie, die veelal op amortisatiewaarde in de boeken staat. Op de datum dat een derivatentransactie wordt afgesloten, bestemt de bank deze al dan niet als een hedge van het op de balans opgenomen actief of passief.

Hedge accounting wordt enkel toegepast indien er formele documentatie aanwezig is over het afdekkingsinstrument, de afgedekte positie, de relatie hiertussen en het doel van de hedge. Uit deze hedge documentatie blijkt dat verwacht kan worden dat de hedge effectief is en hoe de effectiviteit wordt vastgesteld.

Effectiviteit wil zeggen dat er gedurende de rapportageperiode sprake is van tegengestelde risico's uit hoofde van het afdekkingsinstrument en de afgedekte positie, binnen de door IAS 39 gestelde bandbreedte (80%-125%). Daarnaast wordt aangetoond dat de hedge effectief zal blijven gedurende de resterende looptijd. Het ineffectieve gedeelte van een afdekkingsrelatie wordt per saldo in de winst-en-verliesrekening verwerkt onder de post Resultaat financiële transacties.

Zodra de hedge niet langer voldoet aan de voorwaarden voor hedge accounting of indien de afgedekte positie dan wel het afdekkingsinstrument afloopt of wordt verkocht, wordt de hedgerelatie verbroken. Het verschil tussen de voorgaande balanswaardering en de amortisatiewaarde van de afgedekte positie wordt over de resterende looptijd van de afgedekte positie afgeschreven, voor zover deze positie op de balans opgenomen blijft.

FAIR VALUE HEDGE ACCOUNTING

BNG Bank past twee vormen van fair value hedge accounting toe, micro en portfolio hedging. Micro hedging heeft betrekking op individuele transacties die voor wat betreft renterisico in een economische hedgerelatie zijn betrokken. Er is in geval van micro hedging een een-op-een relatie tussen de afgedekte positie en het afdekkingsinstrument. BNG Bank past micro hedging toe op (een groot deel van) de financiële verplichtingen die onder andere onder de Toevertrouwde middelen en Schuldbewijzen staan alsmede op grote delen van de (zeer) liquide activa in de post Financiële activa voor verkoop beschikbaar.

Portfolio hedging heeft betrekking op een groep transacties die voor het renterisico door meerdere derivaten wordt afgedekt. BNG Bank past portfolio hedging toe op het grootste gedeelte van de uitgezette Kredieten. Hierbij is er geen relatie tussen afgedekte posities en afdekkingsinstrumenten op individueel niveau maar wordt op portefeuille-niveau aangetoond dat de betrokken derivaten de reëlewaardemutaties als gevolg van rentebewegingen van de betrokken activa compenseren. Door het ontbreken van een directe relatie tussen de activa en de als afdekkings-instrument gebruikte derivaten wordt, in afwijking van micro hedging, de reële waardecorrectie opgenomen onder de balanspost Overige financiële activa.

CASHFLOW HEDGE ACCOUNTING

Bij cashflow hedging wordt een mogelijke variabiliteit in toekomstige kasstromen, die ontstaat als gevolg van wijzigingen uit hoofde van valutaverschillen, afgedekt. Cashflow hedge accounting wordt door BNG Bank toegepast op de in micro hedge opgenomen financiële verplichtingen in vreemde valuta die voornamelijk onder de Toevertrouwde middelen en Schuldbewijzen staan. De verandering in de reële waarde van het derivaat (afdekkingsinstrument) als gevolg van de mutatie in de valutakoersen wordt, voor zover effectief, niet in de winst-en-verliesrekening maar in de Cashflow hedge reserve binnen het eigen vermogen verwerkt. De gecumuleerde reële waardeveranderingen uit hoofde van cashflow hedge accounting worden naar de winst-en-verliesrekening (Resultaat financiële transacties) overgeheveld wanneer het afdekkingsinstrument is verkocht of de hedgerelatie is verbroken.

Voor een nadere beschrijving van de afdekking van risico's met derivaten wordt verwezen naar Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

KAS EN TEGOEDEN BIJ DE CENTRALE BANKEN

Onder deze post zijn alle wettige betaalmiddelen opgenomen alsmede direct en niet direct opeisbare tegoeden bij DNB en ECB.

BANKIERS EN KREDIETEN

Onder deze actiefposten zijn de vorderingen op bankiers en leningen aan klanten (waaronder reverse repotransacties) gerubriceerd die niet voor handelsdoeleinden worden aangehouden en die gewaardeerd zijn tegen amortisatiewaarde. Daarnaast is het deel van de rentedragende waardepapieren (MTN's en obligaties) onder deze posten gerubriceerd, dat niet op een actieve markt worden verhandeld. De balansposten Bankiers en Kredieten zijn opgenomen onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voor de grondslagen voor voorziening voor oninbaarheid wordt verwezen naar Bijzondere waardeverminderingen.

In 2008 is een deel van de Financiële activa beschikbaar voor verkoop geherclassificeerd naar Bankiers en Kredieten. Deze activa zijn na herclassificatie initieel gewaardeerd tegen de reële waarde per 1 juli 2008. Het verschil tussen de reële waarde per 1 juli 2008 en de aflossingswaarde wordt gedurende de resterende looptijd van de individuele contracten geamortiseerd.

FINANCIËLE ACTIVA EN FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT

In deze balansposten zijn derivatentransacties opgenomen die niet kwalificeren voor de toepassing van hedge accounting op basis van de voorwaarden die IAS 39 stelt. BNG Bank maakt op incidentele basis gebruik van de mogelijkheid om individuele activa en passiva zoals leningen en waardepapieren op reële waarde te waarderen met volledige resultaatneming via de winst-en-verliesrekening. Aanmerking van transacties tegen reële waarde vindt in een aantal specifieke gevallen plaats indien:

- het tot doel heeft om een accounting mismatch uit te sluiten; of
- een portefeuille op basis van reële waarde wordt beheerd en geëvalueerd; of
- het een instrument betreft met een daarin besloten derivaat (embedded derivative) dat niet gesepareerd wordt.

Deze onherroepelijke aanmerking van transacties tegen reële waarde vindt in principe plaats op het moment van afsluiting.

OVERIGE FINANCIËLE ACTIVA EN OVERIGE FINANCIËLE PASSIVA

In deze balansposten wordt de marktwaarde van de derivaten opgenomen, die in een boekhoudkundige hedgerelatie zijn betrokken. Daarnaast worden onder de Overige financiële activa de waardecorrecties opgenomen uit hoofde van portfolio fair value hedging. Deze waardecorrecties betreffen de effectieve delen van de marktwaardeveranderingen uit hoofde van het gehedgede renterisico van activa die op portefeuilleniveau zijn afgedekt.

FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR

De rentedragende waardepapieren waarvoor bij aankoop een actieve markt bestaat en eigen vermogensinstrumenten, zoals participaties met een belang van minder dan 20%, worden – voor zover niet opgenomen onder de post Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat – gerubriceerd onder de post Financiële activa voor verkoop beschikbaar. Deze activa worden aangehouden voor onbepaalde duur en kunnen indien gewenst verkocht worden. Waardering vindt plaats tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen, na aftrek van belastingen, via het eigen vermogen worden verantwoord.

Voor de bepaling van de reële waarde van de participaties, waarvoor geen marktnotering beschikbaar is, wordt gebruikt gemaakt van waarderingsmethodieken waaruit de aandeelhouderswaarde volgt, zoals de netto contante waarde methode of zichtbare intrinsieke waarde methode. Indien eigen vermogensinstrumenten geen marktnotering in een actieve markt hebben en de reële waarde niet betrouwbaar bepaald kan worden, wordt het actief tegen kostprijs gewaardeerd.

Indien de rentedragende waardepapieren zijn betrokken in een fair value hedgerelatie, wordt het effectieve deel van de afdekking verwerkt in het resultaat in plaats van in het eigen vermogen. Het op basis van de effectieve interestmethode geamortiseerde renteresultaat – rente en (dis)agio – en de eventuele valutaherwaardering worden direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Bij verkoop van rentedragende waardepapieren en participaties wordt het verkoopresultaat en de betreffende cumulatieve waardeverandering teruggenomen uit het eigen vermogen en vervolgens in de winst-en-verliesrekening onder de post Resultaat financiële transacties verantwoord. Voor de grondslagen voor bijzondere waardeverminderingen wordt verwezen naar Bijzondere waardeverminderingen.

DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS EN JOINT VENTURES

Belangen in deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures worden voor het evenredig aandeel verantwoord op basis van de equity-methode. Deelnemingen met invloed van betekenis zijn die ondernemingen waarin BNG Bank invloed van betekenis heeft op het operationele en financiële beleid, maar geen zeggenschap heeft. Over het algemeen wordt invloed van betekenis verondersteld wanneer BNG Bank tussen de 20% en de 50% van de aandelen of stemrechten bezit. Joint ventures zijn samenwerkingsverbanden waarbij BNG Bank en andere partijen, die de gedeelde zeggenschap hebben over de contractuele afspraken, contractueel recht hebben op de netto activa. Deze contractuele afspraken worden gestructureerd middels aparte juridische entiteiten. Het delen van de zeggenschap over de regeling wordt contractueel overeengekomen en bestaat slechts wanneer relevante activiteiten van de regeling unanieme instemming vereisen van de partijen die de zeggenschap delen. Voor een beschrijving van de deelnemingen met invloed van betekenis en de joint ventures van de bank wordt verwezen naar Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening. Voor de grondslagen voor bijzondere waardeverminderingen wordt verwezen naar Bijzondere waardeverminderingen.

ONROERENDE ZAKEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

Alle onroerende en roerende zaken in eigendom, zoals gebouwen en duurzame installaties, zijn gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijving. Rekening wordt gehouden met eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingstermijn wordt bepaald aan de hand van de economische levensduur. De economische levensduur en de restwaarde worden jaarlijks getoetst. Afschrijvingen worden berekend op basis van de lineaire methode en ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Op grond wordt niet afgeschreven. Bijzondere waardeverminderingen worden ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voor de grondslagen voor bijzondere waardeverminderingen wordt verwezen naar Bijzondere waardeverminderingen.

ACTIVA EN PASSIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP

Activa en passiva classificeren zich als aangehouden voor verkoop indien aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan:

- De betreffende groep activa en passiva dient beschikbaar te zijn voor onmiddellijke verkoop;
- De verkoop dient zeer waarschijnlijk te zijn;
- Er moet een plan en intentie zijn tot verkoop;
- Het management is gecommitteerd om het plan tot verkoop uit te voeren;
- Er wordt actief naar kopers gezocht tegen een prijs die de reële waarde van de groep activa en passiva vertegenwoordigt;
- Intentie tot verkoop dient binnen 1 jaar tot verkoop te leiden (aandeelhoudersgoedkeuring).

Activa en passiva aangehouden voor verkoop worden afzonderlijk gepresenteerd in de balans en toegelicht. Behoudens een aantal individuele activa of (een deel van een) groep van activa worden activa en passiva aangehouden voor verkoop gewaardeerd te worden tegen laagste van de boekwaarde en de reële waarde verminderd met de kosten van verkoop. De uitgezonderde activa, waaronder financiële activa, worden volgens hun eigen waarderingsgrondslag gewaardeerd. Een bijzondere waardevermindering wordt verantwoord indien de reële waarde verminderd met de kosten van verkoop lager is dan de boekwaarde, zowel initieel als daarna. Herwaardering na eerste opname van activa en passiva aangehouden voor verkoop worden verantwoord als resultaat uit voortgezette activiteiten (voor belasting).

BANKIERS, SCHULDBEWIJZEN, TOEVERTROUWDE MIDDELEN EN ACHTERGESTELDE SCHULDEN

Opgenomen gelden (waaronder repotransacties) en schuldbewijzen worden tegen geamortiseerde kostprijs in de balans verwerkt. Voor transacties in Schuldbewijzen en Toevertrouwde middelen die in micro fair value hedging betrokken zijn, wordt de geamortiseerde kostprijs aangepast voor het effectieve deel van de marktwaardeveranderingen uit hoofde van renterisico. Teruggekochte verplichtingen worden van de balans verwijderd waarbij het verschil tussen de boekwaarde en de transactiewaarde in het resultaat wordt genomen.

PERSONEELSBELONINGEN

PENSIOENEN

De bank behandelt haar collectieve bedrijfstakpensioenregeling als een toegezegde bijdragenregeling. In deze regeling liggen de actuariële en beleggingsrisico's nagenoeg volledig bij de deelnemers. Bij deze regeling aangesloten werkgevers hebben geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen als sprake is van een tekort bij het fonds. De verplichtingen bestaan uit het voldoen van de door het pensioenfonds vastgestelde premie. Het pensioenfonds stelt deze premie jaarlijks vast, op basis van eigen bestandsgegevens en met inachtneming van de door de toezichthouder voorgeschreven parameters en vereisten. De premieplicht komt voort uit de aansluiting bij het fonds in het betreffende jaar en niet uit de aansluiting in voorgaande jaren. Het werkgeversdeel van de premie en eventuele supplementaire bedragen worden in het jaar waarop het betrekking heeft ten laste van het resultaat gebracht.

OVERIGE PERSONEELSBELONINGEN

De overige personeelsbeloningen worden behandeld als toegezegde bijdrageregelingen waarvoor afzonderlijke voorzieningen zijn gevormd. Deze overige personeelsbeloningen betreffen de voortzetting van het verstrekken van hypotheekrentekorting aan zowel actieve als gepensioneerde medewerkers. De voorziening wordt door onafhankelijke deskundigen om de twee jaren volgens de 'Projected Unit Credit Method (PUCM)' berekend. De verplichting uit hoofde van de hypotheekrentekorting is opgenomen onder de balanspost Overige passiva. De lasten die betrekking hebben op de personeelsbeloningen worden verantwoord onder de personeelskosten in de winst-en-verliesrekening. Alle actuariële resultaten worden direct via het eigen vermogen verwerkt en zijn niet reclassificeerbaar ('non recyclable') naar de winst-en-verliesrekening in vervolgperioden. Onder de overige personeelsbeloningen is tevens een voorziening voor een vitaliteitsregeling opgenomen. De vitaliteitskorting wordt aangemerkt als een

aanpassing op de bestaande CAO welke als een toegezegde bijdrageregeling is geclassificeerd. Een aanpassing op een toegezegde bijdrageregeling wordt initieel via de winst-en-verliesrekening opgenomen evenals de herwaarderingen als gevolg van actuariële resultaten.

BELASTINGEN

Het belastingbedrag wordt berekend op basis van de bij wet vastgestelde tarieven en geldende belastingwetgeving. Voor tijdelijke verschillen tussen de commerciële boekwaarde en fiscale waarde worden belastinglatenties opgenomen. De belastinglatenties worden berekend met behulp van geldende belastingpercentages die betrekking hebben op de perioden waarin deze naar verwachting zullen worden gerealiseerd. Verschil in belastinglatenties als gevolg van wijziging in belastingpercentages worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Actieve belastinglatenties worden alleen opgenomen indien verwacht wordt dat in de nabije toekomst fiscale winsten worden gerealiseerd ter compensatie van deze tijdelijke verschillen. Zowel latente belastingvorderingen als latente belastingverplichtingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Alle latente belastingvorderingen en belastingverplichtingen worden bij het hoofd van de fiscale eenheid opgenomen. Actieve en passieve belastingposities, zowel acuut als latent, worden gesaldeerd wanneer zij betrekking hebben op dezelfde belastingautoriteit, zelfde soort belasting en het wettelijk toegestaan is om deze vorderingen en verplichtingen te salderen. Groepsmaatschappijen die onderdeel zijn van de fiscale eenheid passen het vastgestelde tarief toe.

EIGEN VERMOGEN

De balans wordt opgesteld voor resultaatbestemming. Dit betekent dat het volledige resultaat van het boekjaar als onderdeel van het eigen vermogen is gepresenteerd.

HYBRIDE KAPITAAL

Het onderhands uitgegeven hybride kapitaal betreft een perpetuele lening met een jaarlijkse niet cumulatieve discretionaire interestvergoeding over de oorspronkelijke hoofdsom. Verplichte afschrijving van de oorspronkelijke hoofdsom vindt plaats in het geval de trigger ratio wordt bereikt en overgeboekt naar de Overige reserves. De afschrijving wordt uit de Overige Reserves teruggeboekt op het moment dat de trigger ratio weer boven het minimumniveau is gekomen. BNG Bank heeft de bevoegdheid om interestvergoeding discretionair uit te keren in de vorm van dividend ten laste van de Overige reserves. De dividenduitkering wordt onveranderd bepaald op basis van

de oorspronkelijke hoofdsom. De dividenduitkering is voor de vennootschapsbelasting aftrekbaar. Dit perpetuele kapitaalinstrument wordt geclassificeerd als eigen vermogen. BNG Bank heeft eenzijdig de contractuele mogelijkheid om in mei 2021, en daarna elk jaar in mei, dit perpetueel kapitaalinstrument terug te kopen.

HERWAARDERINGSRESERVE

Het eigen vermogen bevat een herwaarderingsreserve waarin de ongerealiseerde reëlewaardemutatie uit hoofde van de balanspost Financiële activa voor verkoop beschikbaar, na belastingen, wordt verwerkt. Daarnaast bestaat deze herwaarderingsreserve uit de tot 1 juli 2008 verantwoorde reëlewaardemutaties na belastingen, betreffende de in 2008 van Financiële activa voor verkoop beschikbaar naar Bankiers en Kredieten geherclassificeerde activa. Dit deel van de herwaarderingsreserve zal gedurende de resterende looptijd van de geherclassificeerde activa worden geamortiseerd naar de winst-en-verliesrekening en verantwoord worden onder het Renteresultaat. Bij eventuele verkoop, waarbij FIFO wordt toegepast, komen deze cumulatieve herwaarderingsresultaten ten gunste of ten laste van de winst-en-verliesrekening. Voor de in hedge accounting betrokken transacties wordt het effectieve deel van de marktwaardeveranderingen ten gunste of ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht gedurende de periode dat de transacties in een boekhoudkundige hedgerelatie zijn betrokken.

CASHFLOW HEDGE RESERVE

Het eigen vermogen bevat tevens een cashflow hedge reserve waarin de ongerealiseerde waardemutaties van derivaten, na belastingen, als gevolg van de mutatie in de vreemde valuta basisspread zijn opgenomen. De herwaarderingsreserve uit hoofde van financiële activa voor verkoop beschikbaar en cashflow hedge reserve wordt gecorrigeerd met een belastinglatentie die gebaseerd is op de verwachte fiscale afhandeling als de betreffende activa direct op balansdatum zouden worden verkocht.

RENTEBATEN EN RENTELASTEN

Rentebaten en rentelasten worden voor alle op de balans opgenomen rentedragende instrumenten bepaald aan de hand van de amortisatiewaarde. Bij het bepalen van de amortisatiewaarde wordt de effectieve rentemethode toegepast. Bij verkoop van transacties die gewaardeerd staan op amortisatiewaarde wordt het verschil tussen de boekwaarde en de verkoopwaarde eveneens verantwoord onder rentebaten respectievelijk rentelasten.

RESULTATEN UIT DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS EN JOINT VENTURES

Hieronder zijn de resultaten van de op equity methode gewaardeerde uit deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures opgenomen.

PROVISIEBATEN EN PROVISIELASTEN

Commissies en provisies worden onder deze posten verantwoord in de periode waarin de diensten zijn geleverd.

RESULTAAT FINANCIËLE TRANSACTIES

Hieronder worden opgenomen de (on)gerealiseerde resultaten uit hoofde van de marktwaardeveranderingen van derivaten, de marktwaardeveranderingen van financiële instrumenten die aangemerkt zijn als gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen via de winst-en-verliesrekening, de marktwaardeaanpassingen voor derivatentransacties zonder dagelijkse of beperkte uitwisseling van onderpand uit hoofde van tegenpartij kredietrisico (Credit Valuation Adjustment) en uit hoofde van het eigen kredietrisico (Debit Valuation Adjustment), de effectieve marktwaardeaanpassingen uit hoofde van het gehedgede renterisico van afgedekte items betrokken in een boekhoudkundige fair value hedgerelatie, alsmede het effectieve deel van het gehedgede risico bij cashflow hedge accounting.

Ook worden de verkoopresultaten van Financiële activa voor verkoop beschikbaar opgenomen onder het Resultaat financiële transacties. Deze verkoopresultaten bestaan uit een vrijval van de in het eigen vermogen opgebouwde herwaardering en het verschil tussen de boekwaarde en de verkoopwaarde. Verder worden in deze post de valuta-resultaten van financiële transacties opgenomen. Ten slotte worden hier de rendementen verantwoord uit hoofde van de participaties (eigen vermogensinstrumenten) die onder de Financiële activa voor verkoop beschikbaar zijn opgenomen.

OVERIGE RESULTATEN

Onder de overige resultaten worden resultaten verantwoord die niet met de operationele kernactiviteiten van BNG Bank samenhangen.

AFSCHRIJVINGEN

Zie onder ‘Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen’.

BIJDRAGE RESOLUTIEFONDS

Met ingang van 1 januari 2015 is het Europese resolutieregime van kracht. Dit regime vindt zijn grondslag in de ‘Bank Recovery and Resolution Directive, (BRRD)’. Het verschuldigde bedrag komt in één keer ten laste van het resultaat in de maand van betaling. De jaarlijkse bijdrage aan dit Europese resolutiefonds is in de winst-en-verliesrekening opgenomen in de post Bijdrage resolutiefonds.

BANKENBELASTING

Per 1 oktober 2012 is de Wet Bankenbelasting in werking getreden. Banken zijn jaarlijks in oktober de bankenbelasting verschuldigd. Het betaalde bedrag komt in deze maand in één keer ten laste van het resultaat.

OVERZICHT VAN GEREALISEERDE EN ONGEREALISEERDE RESULTATEN

Het overzicht van gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten geeft gecombineerd het nettoresultaat van de verslagperiode en de directe vermogensmutaties weer, eventueel na aftrek van belastingen. In het overzicht worden de bedragen na belastingen gegroepeerd en gepresenteerd naar posten die in de toekomst uit het eigen vermogen naar de winst-en-verliesrekening gereclassificeerd (‘recycled’) kunnen worden dan wel posten waarbij dat nooit kan (‘non-recycled’).

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De kasstromen worden gesplitst naar operationele, investerings- en financieringsactiviteiten. Als geldmiddelen worden aangemerkt de aanwezige kasmiddelen, de per saldo direct opeisbare tegoeden bij (centrale) banken en bancaire daggeld. Deze middelen hebben een oorspronkelijke looptijd van drie maanden of korter, zijn eenvoudig converteerbaar in vaststaande geldbedragen en zijn onderhevig aan een verwaarloosbaar risico op waardeveranderingen.

De mutaties in kredieten, toevertrouwde middelen, derivaten en vorderingen en verplichtingen op banken zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Investeringsactiviteiten omvatten de aan- en verkopen en aflossingen in de beleggingsportefeuille, alsmede de aan- en verkopen van deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures en onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. De opname of aflossing van achtergestelde schulden en obligatieleningen en uitbetaald dividend worden als financieringsactiviteit gepresenteerd.

MUTATIEOVERZICHT EIGEN VERMOGEN

Het mutatieoverzicht eigen vermogen geeft het verloop weer van de onder het eigen vermogen verantwoorde posten.

Toelichting op posten van de geconsolideerde jaarrekening

In miljoenen euro's

1**KAS EN TEGOEDEN BIJ DE CENTRALE BANKEN**

	31-12-2015	31-12-2014
Rekening-courant tegoeden bij centrale banken (direct opeisbaar)	3.175	2.241
TOTAAL	3.175	2.241

2

BANKIERS EN KREDIETEN

Deze post omvat alle tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerde vorderingen op bankiers en de verstrekte kredieten alsmede rentedragende waardepapieren voor zover niet op een actieve markt verhandeld.

	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014
	BANKIERS		KREDIETEN		TOTAAL	
Kortgeld en rekening-courant	3	2	4.328	4.470	4.331	4.472
Reverse repo's	–	501	501	501	501	1.002
Cash collateral	10.041	10.090	–	–	10.041	10.090
Langlopende kredieten	11	12	82.702	83.456	82.713	83.468
Rentedragende waardepapieren	100	–	309	579	409	579
Geherclassificeerde AFS-transacties	385	441	1.575	1.779	1.960	2.220
Voorziening voor oninbaarheid	–	–	–49	–53	–49	–53
TOTAAL	10.540	11.046	89.366	90.732	99.906	101.778

**VERLOOP VAN DE VOORZIENING
VOOR ONINBAARHEID**

Beginstand
Dotatie boekjaar
Vrijval boekjaar
Onttrekking boekjaar

EINDSTAND**2015****2014**

–53

–43

–7

–16

6

6

5

–

–49**–53**

Van de EUR 49 miljoen (2014: EUR 53 miljoen) aan voorziening voor oninbaarheid heeft EUR 33 miljoen (2014: EUR 35 miljoen) betrekking op individuele voorzieningen en EUR 16 miljoen (2014: EUR 18 miljoen) op de collectieve voorziening (IBNR).

3

FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT

Hieronder zijn activa opgenomen die specifiek zijn aangewezen als gewaardeerd tegen reële waarde met waarde-mutaties via het resultaat en de derivaten die niet in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie zijn betrokken.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten	831	1.522
Kredieten	885	946
Rentedragende waardepapieren	1.999	1.779
TOTAAL	3.715	4.247

Er zijn in 2015 geen nieuwe kredieten of waardepapieren opgenomen in deze balanspost. De aflossingswaarde van de kredieten en waardepapieren ultimo 2015 is EUR 2.118 miljoen (2014: EUR 1.956 miljoen).

4

OVERIGE FINANCIËLE ACTIVA

Onder deze balanspost zijn opgenomen de reële waarde van de derivaten die in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie zijn betrokken en de waarde betreffende het effectieve deel van het ingedekte renterisico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige portfolio hedgerelatie	4.277	5.172
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige micro hedgerelatie	11.262	10.106
Waarde ingedekt renterisico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting	13.559	16.044
TOTAAL	29.098	31.322

5

FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR

Hieronder worden opgenomen aangekochte obligaties met een vaste of variabele rente en rentedragende waardepapieren, voor zover niet opgenomen onder Bankiers en Kredieten en de Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat, en investeringen in participaties.

	31-12-2015	31-12-2014
Rentedragende waardepapieren, uitgegeven door:		
– Overheden	8.488	8.541
– Supranationale instellingen	1.020	1.212
– Bankiers	1.757	1.565
– Overige financiële instellingen	1.675	1.856
– Niet-financiële instellingen	495	417
Investeringen in participaties	24	102
TOTAAL	13.459	13.693

118
◀

163
◀

170
◀

318
◀

320
◀

Ultimo 2015 is het belang van de bank in het BNG Depositofonds geclassificeerd en gepresenteerd als Activa aangehouden voor verkoop. De boekwaarde is EUR 67 miljoen (zie [noot 10](#)).

OVERDRACHT ZONDER DERECOGNITION

In de Risicoparagraaf zijn additionele toelichtingen opgenomen voor overdracht van Financiële activa voor verkoop beschikbaar zonder derecognition met betrekking tot repotransacties.

6**DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS EN JOINT VENTURES**

	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014
	BELANG		BALANSWAARDE	
DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS				
Dataland BV, Rotterdam	30%	30%	0	0
Data B Mailservice BV, Leek	45%	45%	2	2
SUBTOTAAL			2	2
JOINT VENTURES				
BNG Gebiedsontwikkeling BV, diverse participaties	Zie Overige Toelichtingen		45	52
TOTAAL			47	54

Voor een beschrijving en samengevatte financiële informatie van de deelnemingen met invloed van betekenis en de joint ventures wordt verwezen naar de Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

7

ONROERENDE ZAKEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

Het verloop van deze balanspost is als volgt:

	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014
	ONROERENDE ZAKEN		BEDRIJFS- MIDDELEN		TOTAAL	
HISTORISCHE AANSCHAFWAARDE						
Waarde begin boekjaar	47	47	14	13	61	60
Investerings	1	0	1	1	2	1
Desinvestering	–	–	–	–	–	–
Waarde einde boekjaar	48	47	15	14	63	61
AFSCHRIJVINGEN						
Cumulatieven begin boekjaar	33	32	12	11	45	43
Afschrijvingen gedurende boekjaar	1	1	1	1	2	2
Cumulatieven einde boekjaar	34	33	13	12	47	45
TOTAAL	14	14	2	2	16	16

ECONOMISCHE LEVENSDUUR

Gebouwen
Technische installaties
Machines en inventaris
Hard- en software

33 $\frac{1}{3}$ jaar
15 jaar
5 jaar
3 jaar

8

OVERIGE ACTIVA EN OVERIGE PASSIVA

	31-12-2015	31-12-2014
OVERIGE ACTIVA		
Acute belastingvordering	–	58
Diverse vorderingen	27	96
TOTAAL OVERIGE ACTIVA	27	154
OVERIGE PASSIVA		
Acute belastingverplichting	16	–
Latente belastingverplichting	206	224
Voorziening personeelsbeloningen	2	3
Overige verplichtingen	84	33
TOTAAL OVERIGE PASSIVA	308	260

Voor de latente belastingposities wordt verwezen naar [noot 9](#). De overige vorderingen bestaan vooral uit nog te ontvangen bedragen uit hoofde van kredieten aan klanten. De overige schulden bestaan met name uit nog te betalen bedragen uit hoofde van derivaten en kredietverlening aan klanten.

De voorziening personeelsbeloningen bevat voor EUR 1 miljoen (2014: EUR 2 miljoen) een voorziening voor de hypotheekrentekortingregeling voor zowel actieve als gepensioneerde medewerkers. In de voorziening personeelsbeloningen is met ingang van 1 januari 2014 een voorziening van EUR 1 miljoen voor vitaliteitsverlof opgenomen. Ultimo 2015 is deze voorziening EUR 1 miljoen (2014: EUR 1 miljoen). Deze voorzieningen hebben een langlopend karakter.

De mutaties in de contante waarde van de netto verplichting uit hoofde van de toegezegde rechten voor de hypotheekrentekorting en de voorziening voor vitaliteitsverlof zijn als volgt:

	2015	2014
VOORZIENING PERSONEELSBELONINGEN		
Stand nettoverplichting per 1 januari	3	2
Mutatie voorziening	-1	1
STAND NETTOVERPLICHTING PER 31 DECEMBER	2	3

9

BELASTINGEN

BNG Bank heeft met de Belastingdienst een vaststellingsovereenkomst geldend voor de periode 2013 – 2017. De vaststellingsovereenkomst is van toepassing op de fiscale eenheid van BNG Bank. De inhoud van de overeenkomst heeft tot gevolg dat alle financiële instrumenten zowel commercieel als fiscaal conform IFRS-waarderingsgrondslagen verwerkt worden. De uitzondering hierop zijn transacties die geclassificeerd zijn als Financiële activa voor verkoop beschikbaar. Fiscaal wordt het geheel van de transacties binnen deze categorie gewaardeerd tegen kostprijs of lagere marktwaarde. Het fiscale resultaat wijkt af van het commerciële resultaat indien per saldo ongerealiseerde verliezen zijn ontstaan. Bij toename van de herwaarderingsreserve wordt het positieve bedrag ten gunste van de fiscale jaarwinst gebracht tot het niveau van de oorspronkelijke kostprijs. De aansluiting tussen het effectieve en het nominale belastingpercentage is als volgt:

Winst voor belastingen
Belastingbedrag tegen nominaal belastingpercentage
Aanpassing belasting voorgaande jaren
Deelnemingsvrijstelling
Fiscaal niet-aftrekbare lasten (o.a. bankenbelasting)
EFFECTIEF BELASTINGBEDRAG
Nominaal belastingpercentage
Effectief belastingpercentage

2015	2014
314	179
-79	-45
-	-
-	-
-9	-8
-88	-53
25,0%	25,0%
28,0%	29,6%

VERLOOP IN LATENTE BELASTINGEN
Vrijgesteld inzake openingsbalans
Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Cashflow hedge reserve
Voorziening personeelsbeloningen
TOTAAL

2015			
BEGINSTAND	MUTATIES VIA HET EIGEN VERMOGEN	MUTATIES VIA HET RESULTAAT	EINDSTAND
1		-1	0
-101	-23		-124
-125	42		-83
1			1
-224	19	-1	-206

	2014			
	BEGINSTAND	MUTATIES VIA HET EIGEN VERMOGEN	MUTATIES VIA HET RESULTAAT	EINDSTAND
VERLOOP IN LATENTE BELASTINGEN				
Vrijgesteld inzake openingsbalans	1	–	–	1
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	–87	–14	–	–101
Cashflow hedge reserve	–110	–15	–	–125
Voorziening personeelsbeloningen	–	–	1	1
TOTAAL	–196	–29	1	–224

Het aandeel van Activa aangehouden voor verkoop in de acute belastingen is nihil. De latente belastingen in Financiële activa voor verkoop beschikbaar heeft voor EUR 6 miljoen betrekking op Activa aangehouden voor verkoop.

10

ACTIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP

Op 22 januari 2016 heeft BNG Bank een verkoopovereenkomst getekend over de verkoop van de aandelen van BNG Vermogensbeheer en het belang van de bank in het BNG Depositofonds. De aandelen worden na goedkeuring door de AFM en DNB – naar verwachting in het tweede kwartaal van 2016 – overgedragen aan de kopende partij. Tegelijkertijd wordt het belang in het beleggingsfonds tegen de reële waarde overgedragen.

BNG Bank heeft totaal EUR 68 miljoen aan Activa aangehouden voor verkoop. Hiervan heeft EUR 67 miljoen betrekking op de voorgenomen verkoop van het belang in het BNG Depositofonds en EUR 1 miljoen op de voorgenomen verkoop van BNG Vermogensbeheer.

	31-12-2015	31-12-2014
Belang in BNG Depositofonds	67	–
BNG Vermogensbeheer	1	–
TOTAAL	68	–

Het belang in het BNG Depositofonds betreft een financieel actief gewaardeerd tegen reële waarde via het eigen vermogen en is tot aan de intentie tot verkoop geclassificeerd als investering in participaties (zie [noot 5](#) Financiële activa voor verkoop beschikbaar).

11

BANKIERS, TOEVERTROUWDE MIDDELEN EN ACHTERGESTELDE SCHULDEN

Hieronder worden opgenomen schulden aan bankiers, toevertrouwde middelen en achtergestelde schulden voor zover niet belichaamd in schuldbewijzen.

	31-12-2015	31-12-2014
Rekening-courant	2.273	1.725
Cash collateral	1.761	878
Deposito's van (centrale) banken	1.280	1.207
Overige deposito's	167	2.151
Repo's	–	510
Onderhandse geldleningen o/g	4.356	3.608
Achtergestelde schulden	31	32
TOTAAL	9.868	10.111

De onderverdeling naar resterende contractuele looptijd is in [noot 29](#) opgenomen.

12

FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT

Hieronder zijn schuldbewijzen en onderhandse rentedragende waardepapieren opgenomen die specifiek zijn aangewezen als gewaardeerd tegen reële waarde met waardemutaties via het resultaat en de derivaten die niet in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie zijn betrokken.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten	1.417	1.250
Schuldbewijzen	1.356	1.455
Onderhandse rentedragende waardepapieren	432	622
TOTAAL	3.205	3.327

De aflossingswaarde van de schuldbewijzen en onderhandse rentedragende waardepapieren ultimo 2015 is EUR 1.401 miljoen (2014: EUR 1.715 miljoen).

13

OVERIGE FINANCIËLE PASSIVA

Deze balanspost betreft de reële waarde van derivaten die zijn betrokken in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige portfolio hedgerelatie	18.902	22.297
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige micro hedgerelatie	2.942	3.060
TOTAAL	21.844	25.357

14

SCHULDBEWIJZEN

Hieronder worden opgenomen obligaties en andere geëmitteerde verhandelbare schuldbewijzen met een vaste of variabele rente. Bij een emissie worden niet-geplaatste obligaties in mindering gebracht op de desbetreffende obligatielening.

	31-12-2015	31-12-2014
Obligatieleningen	92.019	90.858
Commercial Paper	13.341	15.211
Onderhandse obligatieleningen	4.763	4.799
TOTAAL	110.123	110.868

De onderverdeling naar resterende contractuele looptijd is in [noot 29](#) opgenomen.

15

EIGEN VERMOGEN

Omdat BNG Bank na consolidatie geen minderheidsbelangen heeft die verwerkt worden in het geconsolideerde vermogen, kan het gehele eigen vermogen, exclusief hybride kapitaal, worden toegerekend aan de aandeelhouders. De onder het geconsolideerde eigen vermogen verantwoorde posten worden hierna toegelicht.

	31-12-2015	31-12-2014
Kapitaal	139	139
Agioreserve	6	6
Hybride kapitaal	424	–
Herwaarderingsreserve	320	234
Cashflow hedge reserve	251	375
Overige reserves	2.797	2.702
Onverdeelde winst	226	126
TOTAAL	4.163	3.582

	31-12-2015	31-12-2014
Aantal uitstaande aandelen	55.690.720	55.690.720
Voorgesteld dividend per aandeel (in euro's)	1,02	0,57
VOORGESTELD DIVIDEND		
– Primair statutair dividend	7	7
– Voorgesteld boven-primair-statutair dividend	50	25
TOTAAL	57	32

KAPITAAL

Het maatschappelijk aandelenkapitaal bestaat uit 100 miljoen aandelen van EUR 2,50 nominaal, waarvan 55.690.720 aandelen zijn geplaatst en volgestort. Er hebben zich geen mutaties voorgedaan in het aantal in omloop zijnde aandelen gedurende het boekjaar. Er is geen sprake van uitgegeven niet-volgestorte aandelen. BNG Bank en de dochter-

maatschappijen hebben geen eigen aandelen in beheer. Op geen van de aandelen rusten voorkeursrechten dan wel beperkingen. Er zijn geen opties die recht geven op uitgifte van aandelen bij uitoefening.

AGIORESERVE

Er hebben zich in 2015 geen mutaties voorgedaan.

HYBRIDE KAPITAAL

In 2015 heeft BNG Bank EUR 424 miljoen aan hybride kapitaal onderhands uitgegeven. Het betreft een perpetuele lening met een jaarlijkse niet cumulatieve discretionaire vergoeding over de uitstaande hoofdsom waarbij verplichte afschrijving plaatsvindt in het geval de CET1-ratio onder 5,125% uitkomt. De vergoeding kwalificeert onder IFRS als dividend en wordt ten laste gebracht van de Overige reserves. De aftrekbaarheid van deze vergoeding voor de vennootschapsbelasting heeft geleid tot een publieke discussie en de aankondiging van een onderzoek naar dit onderwerp door de Europese Commissie. Mocht de aftrekbaarheid in de toekomst worden geschrapt, dan heeft dit ongunstige gevolgen voor het resultaat en het vermogen van de bank.

Het instrument is gestructureerd in lijn met de vereisten van de CRR en de guidance van de EBA en kwalificeert als additioneel Tier 1-vermogen. BNG Bank heeft eenzijdig de contractuele mogelijkheid om op de coupondatum in mei 2021, en daarna elk jaar op de coupondatum, dit perpetuele kapitaalinstrument vervroegd af te lossen.

HERWAARDERINGSRESERVE

De herwaarderingsreserve bevat ongerealiseerde reëlewaardemutaties, exclusief de waarde van het ingedekte deel van het renterisico van rentedragende waardepapieren betrokken in hedge accounting, die uit hoofde van de balanspost Financiële activa voor verkoop beschikbaar worden verwerkt. Deze post wordt gecorrigeerd voor belastingen. Bij verkoop van desbetreffende activa wordt het daarop betrekking hebbende cumulatieve resultaat, dat in het eigen vermogen is verwerkt, alsnog overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening. Ultimo december 2015 heeft EUR 22 miljoen (2014: EUR 21 miljoen) van de Herwaarderingsreserve betrekking op eigenvermogensinstrumenten, waarvan EUR 20 miljoen (na belasting) betrekking heeft op Activa aangehouden voor verkoop uit hoofde van het belang in het BNG Depositofonds.

CASHFLOW HEDGE RESERVE

Onder de cashflow hedge reserve worden de waardeveranderingen van derivaten verantwoord die het gevolg zijn van de mutatie van de vreemde valuta basisspread. Deze post wordt gecorrigeerd voor belastingen. De cashflow hedge reserve heeft betrekking op een groot aantal derivaten en afgedekte posities met verschillende looptijden. De maximale resterende looptijd bedraagt 38 jaar, met de grootste concentraties in resterende looptijden van 1 tot 5 jaar in lijn met de looptijden van de langlopende funding in vreemde valuta betrokken in hedge accounting.

OVERIGE RESERVES

Nadat de statutair voorgeschreven delen ten laste van de voor uitkering vatbare winst zijn vastgesteld, bepaalt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders welk deel toegevoegd wordt aan de reserves. In de Overige reserves is door de uitgifte van het hybride kapitaal in 2015 een agio opgenomen van EUR 1 miljoen. De jaarlijkse dividend-uitkering gaat ten laste van de overige reserves.

ONVERDEELDE WINST

De balans is opgemaakt voor winstverdeling. De post representeert het behaalde resultaat na aftrek van de verplichting uit hoofde van vennootschapsbelasting.

16**RENTEBATEN**

Hieronder zijn de rentebaten opgenomen uit hoofde van de kredietverlening, de uitzettingen en beleggingen, alsmede de renteresultaten uit financiële instrumenten die ter dekking van het renterisico respectievelijk valutarisico zijn afgesloten. Daarnaast zijn onder deze post de ontvangen overige kredietgerelateerde baten verantwoord.

	2015	2014
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	69	60
Derivaten niet betrokken in hedge accounting	185	123
Derivaten betrokken in hedge accounting	-2.294	-2.202
Financiële activa voor verkoop beschikbaar niet betrokken in hedge accounting	10	6
Financiële activa betrokken in hedge accounting	2.933	3.070
Financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs	119	163
Negatieve rentebaten op kortlopende financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs	-24	-
Overig	0	38
TOTAAL	998	1.258

In de rentebaten is over 2015 EUR 4 miljoen (2014: EUR 0 miljoen) aan interestbaten opgenomen voor financiële activa, betreffende kredieten ([noot 2](#)) en financiële activa voor verkoop beschikbaar ([noot 5](#)), die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan.

17

RENTELASTEN

Hieronder zijn opgenomen de lasten voortvloeiend uit het lenen van gelden en daarmee samenhangende transacties, alsmede andere lasten die het karakter hebben van rente.

	2015	2014
Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat	71	71
Derivaten niet betrokken in hedge accounting	74	80
Derivaten betrokken in hedge accounting	-1.988	-1.810
Financiële passiva betrokken in hedge accounting	2.179	2.223
Financiële passiva tegen geamortiseerde kostprijs	225	245
Negatieve rentelasten op kortlopende financiële passiva tegen geamortiseerde kostprijs	-18	-
Overig	5	5
TOTAAL	548	814

18

RESULTATEN UIT DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS EN JOINT VENTURES

Hieronder zijn de resultaten uit deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures opgenomen.

	2015	2014
Deelnemingen met invloed van betekenis	1	-
Joint ventures	1	1
TOTAAL	2	1

Voor een beschrijving van de deelnemingen met invloed van betekenis en de joint ventures wordt verwezen naar de Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

19

PROVISIEBATEN

Onder deze post worden de baten verantwoord uit hoofde van ontvangen respectievelijk nog te ontvangen vergoedingen van voor derden verrichte diensten.

	2015	2014
Baten uit hoofde van kredieten en faciliteiten	17	19
Baten uit hoofde van betalingsverkeer	10	11
Baten uit hoofde van fiduciaire activiteiten	5	5
TOTAAL	32	35

Over 2015 is EUR 5 miljoen aan provisiebaten uit hoofde van fiduciaire activiteiten opgenomen, toe te rekenen aan Activa aangehouden voor verkoop ([noot 10](#)).

20

PROVISIELASTEN

Onder deze post worden de lasten voor een totaalbedrag van EUR 4 miljoen (2014: EUR 6 miljoen) verantwoord uit hoofde van betaalde respectievelijk nog te betalen vergoedingen voor door derden verrichte diensten, uit hoofde van kredieten en faciliteiten, betalingsverkeer en fiduciaire activiteiten. Over 2015 is in het totaalbedrag een bedrag van EUR 1 miljoen aan provisielasten uit hoofde van fiduciaire activiteiten opgenomen, toe te rekenen aan Activa aangehouden voor verkoop ([noot 10](#)).

21

RESULTAAT FINANCIËLE TRANSACTIES

Hieronder zijn (on)gerealiseerde resultaten uit hoofde van waardeveranderingen van financiële instrumenten verantwoord, die zijn gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties via het resultaat. Deze worden vrijwel geheel gecompenseerd door marktwaardebewegingen van de derivaten die daartegenover zijn afgesloten. Tevens zijn de verkoopresultaten van financiële activa voor verkoop beschikbaar onder deze post opgenomen. De mutaties in de marktwaardeaanpassingen uit hoofde van tegenpartij kredietrisico ('Credit Valuation Adjustment, CVA') en aanpassingen voor het eigen kredietrisico, de 'Debit Valuation Adjustment (DVA)', voor alle derivatentransacties met klanten en financiële tegenpartijen zonder dagelijkse of beperkte uitwisseling van onderpand zijn ook onder deze post verantwoord.

	2015	2014
MARKTWAARDEVERANDERINGEN VAN FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT ALS GEVOLG VAN VERANDERINGEN IN KREDIET- EN LIQUIDITEITSOPSLAGEN, WAARVAN:		
– Rentedragende waardepapieren	-85	-112
– Gestructureerde leningen	-8	3
	-93	-109
RESULTAAT HEDGE ACCOUNTING		
– Financiële activa betrokken in hedge accounting	-2.756	9.785
– Financiële passiva betrokken in hedge accounting	-2.883	-6.683
– Derivaten betrokken in hedge accounting	5.662	-3.065
	23	37
Mutatie tegenpartij kredietrisico derivaten (CVA/DVA)	9	-51
Gerealiseerde verkoop- en afkoopresultaten	57	12
Overige marktwaardeveranderingen	20	-76
TOTAAL	16	-187

Het resultaat financiële transacties is in 2015 negatief beïnvloed door ongerealiseerde resultaten, vooral als gevolg van toegenomen krediet- en liquiditeitsopslagen van een beperkt aantal rentedragende waardepapieren in de post financiële activa tegen reële waarde via het resultaat.

Het resultaat financiële transacties is positief beïnvloed door:

- de afname van tegenpartijrisico bij derivaten; en
- het resultaat hedge accounting; en
- gerealiseerde resultaten op de verkoop van rentedragende waardepapieren; en
- overige gerealiseerde resultaten op voortijdige beëindiging van contracten op initiatief van de tegenpartij.

22

OVERIGE RESULTATEN

	2015	2014
Opbrengst advieswerkzaamheden	3	4
TOTAAL	3	4

23

PERSONEELSKOSTEN

	2015	2014
Lonen en salarissen	26	26
Pensioenlasten	4	4
Sociale lasten	2	2
Toevoegingen aan voorzieningen	0	0
Overige personeelskosten	6	6
TOTAAL	38	38

De variabele beloning van individuele medewerkers bedroeg over 2015 maximaal 20% van de vaste beloning (2014: 25%). Over 2015 is EUR 2 miljoen aan personeelskosten opgenomen, toe te rekenen aan Activa aangehouden voor verkoop ([noot 10](#)).

24

ANDERE BEHEERSKOSTEN

Onder deze post zijn onder meer opgenomen de kosten inzake uitbesteding, huur en onderhoud van onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, drukwerk, opleiding en reclame. De totale andere beheerskosten over 2015 bedragen EUR 27 miljoen (2014: EUR 27 miljoen). Hiervan heeft EUR 1 miljoen betrekking op Activa aangehouden voor verkoop ([noot 10](#)).

25

AFSCHRIJVINGEN

Voor een specificatie van deze post wordt verwezen naar de mutatieoverzichten van de onroerende zaken en bedrijfsmiddelen ([noot 7](#)). De totale afschrijvingskosten over 2015 bedragen EUR 2 miljoen (2014: EUR 2 miljoen).

26

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN

De bijzondere waardeverminderingen bedragen in 2015 EUR 72 miljoen (2014: EUR 15 miljoen).

	2015	2014
Dotatie aan voorziening voor oninbaarheid kredieten	7	16
Vrijval uit voorziening voor oninbaarheid kredieten	-6	-6
Bijzondere waardeverminderingen financiële activa voor verkoop beschikbaar	63	-
Bijzondere waardeverminderingen deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures	8	5
TOTAAL	72	15

De bijzondere waardeverminderingen in 2015 zijn veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen in individuele kredieten en een aantal participaties van BNG Gebiedsontwikkeling (joint ventures). Daarnaast is een obligatie in het bezit van de bank afgewaardeerd.

De mutaties in de voorziening voor oninbaarheid kredieten is opgenomen in de balanspost Kredieten ([noot 2](#)). Aan deze voorziening is enerzijds EUR 7 miljoen gedoteerd (2014: EUR 16 miljoen), waarvan EUR 7 miljoen (2014: EUR 11 miljoen) betrekking heeft op individuele voorzieningen. Anderzijds is EUR 6 miljoen uit deze voorziening vrijgevallen (2014: EUR 6 miljoen), waarvan EUR 4 miljoen (2014: EUR 6 miljoen) betrekking heeft op individuele voorzieningen en EUR 2 miljoen (2014: EUR 0 miljoen) op de collectieve voorziening (IBNR).

Ruim EUR 63 miljoen heeft betrekking op de gedeeltelijke afwaardering van een obligatie van EUR 125 miljoen nominaal van de voormalige Oostenrijkse bank Hypo Alpe Adria (HAA) onder garantie van de deelstaat Karinthië. De Oostenrijkse Staat heeft in maart 2015 aangegeven geen nieuw kapitaal meer beschikbaar te willen stellen voor HETA, de entiteit waarin de afwikkeling van HAA is ondergebracht. Vervolgens heeft de Oostenrijkse 'Financial Market Authority' (FMA) een moratorium tot 31 mei 2016 op de rente- en aflossingsverplichtingen van HETA uitgeroepen. De bijzondere waardevermindering bestaat uit de afwaardering van de hoofdsom op basis van de marktkoers per einde maart 2015 (58%), de opgelopen rente (circa EUR 1 miljoen) en bijna EUR 10 miljoen uit hoofde van de (verplichte) beëindiging van de hedgerelatie. Dit laatste betreft de waarde van het ingedekte renterisico in deze obligatielening.

Ten slotte zijn twee participaties van BNG Gebiedsontwikkeling met EUR 8 miljoen afgewaardeerd.

27

BIJDRAGE RESOLUTIEFONDS EN BANKENBELASTING

Met ingang van 1 januari 2015 is het resolutieregime van kracht uit hoofde van de 'Bank Recovery and Resolution Directive, (BRRD)'. De lasten uit hoofde van de bijdrage resolutiefonds zijn aftrekbaar voor de vennootschapsbelasting. Het verschuldigde bedrag van ruim EUR 9 miljoen over 2015 is in december één keer ten laste van het resultaat gebracht.

Per 1 oktober 2012 is de Wet Bankenbelasting in werking getreden. De lasten uit hoofde van de bankenbelasting zijn niet aftrekbaar voor de vennootschapsbelasting. Dit heeft tot gevolg dat de effectieve belastingdruk uitkomt boven het nominale belastingpercentage. BNG Bank is jaarlijks per 1 oktober de bankenbelasting verschuldigd, voor 2015 bedraagt dit EUR 37 miljoen (2014: EUR 30 miljoen). In 2015 is als gevolg van een herberekening een naheffing over 2014 betaald en in de winst- en verliesrekening verantwoord. Voor 2016 wordt op basis van dezelfde in de wet opgenomen methodiek en uitgangspunten een verschuldigde bankenbelasting verwacht van EUR 35 miljoen.

	2015	2014
DE BANKENBELASTING IS ALS VOLGT BEREKEND:	BASIS 2014	BASIS 2013
Balanstotaal	153.505	131.183
-/_ Tier 1-vermogen	2.864	2.811
-/_ Deposito's vallend onder het Depositogarantiestelsel	44	43
-/_ Passiva die samenhangen met het verzekeringsbedrijf	–	–
BELASTBARE SOM	150.597	128.329
-/_ Doelmatigheidsvrijstelling	20.000	20.000
BELASTBAAR BEDRAG	130.597	108.329
Totaal schulden met een looptijd kleiner dan 1 jaar (volgens balans)	42.733	31.751
Totaal alle schulden (volgens balans)	149.923	127.753
Bankenbelasting kortlopende schulden (0,044% van belastbaar bedrag)	16	12
Bankenbelasting langlopende schulden (0,022% van belastbaar bedrag)	21	18
TOTAAL BEREKEND/VERSCHULDIGD	37	30
Naheffing 2014 betaald en verantwoord in 2015	0	–
TOTAAL IN WINST- EN VERLIESREKENING	37	30

28

VERGOEDING EXTERNE ACCOUNTANT

De vergoedingen aan de externe accountant zijn gerubriceerd onder Andere beheerskosten. In overeenstemming met artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is onder [noot 28](#) van de enkelvoudige jaarrekening een nadere detaillering weergegeven van de kosten en vergoedingen aan de externe accountant, gerubriceerd naar controle- en niet-controle-gerelateerde diensten.

29

ONDERVERDELING FINANCIËLE INSTRUMENTEN NAAR CATEGORIEËN EN RESTERENDE
CONTRACTUELE LOOPTIJD

31-12-2015						
ONDERVERDELING NAAR CATEGORIEËN	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT	DERIVATEN NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	DERIVATEN BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN GEAMORTI- SEERDE KOSTPRIJS TOTAAL
– Kas en tegoeden bij de centrale banken						3.175 3.175
– Bankiers					303	10.237 10.540
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	2.884	831				3.715
– Overige financiële activa			15.539		13.559	29.098
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar				1.486	11.973	13.459
– Kredieten					72.227	17.139 89.366
TOTAAL ACTIVA	2.884	831	15.539	1.486	98.062	30.551 149.353
Vervolg zie volgende pagina						

Vervolg van vorige pagina

31-12-2015

ONDERVERDELING
NAAR CATEGORIEËN

- Bankiers
- Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat
- Overige financiële passiva
- Schuldbewijzen
- Toevertrouwde middelen
- Achtergestelde schulden

TOTAAL PASSIVA

FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT	DERIVATEN NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	DERIVATEN BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN GEAMORTI- SEERDE KOSTPRIJS	TOTAAL
					2.968	2.968
1.788	1.417					3.205
		21.844				21.844
				89.952	20.171	110.123
				2.172	4.697	6.869
					31	31
1.788	1.417	21.844	–	92.124	27.867	145.040

	31-12-2014						
ONDERVERDELING NAAR CATEGORIEËN	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT	DERIVATEN NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	DERIVATEN BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN GEAMORTI- SEERDE KOSTPRIJS	TOTAAL
– Kas en tegoeden bij de centrale banken						2.241	2.241
– Bankiers					12	11.034	11.046
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	2.725	1.522					4.247
– Overige financiële activa			15.278		16.044		31.322
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar				3.270	10.423		13.693
– Kredieten					73.155	17.577	90.732
TOTAAL ACTIVA	2.725	1.522	15.278	3.270	99.634	30.852	153.281

Vervolg zie volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

31-12-2014

ONDERVERDELING NAAR CATEGORIEËN	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT	DERIVATEN NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	DERIVATEN BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR NIET BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA BETROKKEN IN HEDGE ACCOUNTING	FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA TEGEN GEAMORTI- SEERDE KOSTPRIJS	TOTAAL
– Bankiers						2.544	2.544
– Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat	2.077	1.250					3.327
– Overige financiële passiva			25.357				25.357
– Schuldbewijzen					89.141	21.727	110.868
– Toevertrouwde middelen					2.001	5.534	7.535
– Achtergestelde schulden						32	32
TOTAAL PASSIVA	2.077	1.250	25.357	–	91.142	29.837	149.663

	31-12-2015					
ONDERVERDELING NAAR RESTERENDE CONTRACTUELE LOOPTIJD	DIRECT OPEISBAAR	TOT 3 MAANDEN	3-12 MAANDEN	1-5 JAAR	LANGER DAN 5 JAAR	TOTAAL
– Kas en tegoeden bij de centrale banken	3.175	–	–	–	–	3.175
– Bankiers	3	10.089	203	241	4	10.540
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	–	161	244	413	2.897	3.715
– Overige financiële activa	–	1.292	3.932	13.206	10.668	29.098
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar	–	171	636	5.058	7.594	13.459
– Kredieten	1.373	5.953	10.523	34.130	37.387	89.366
TOTAAL ACTIVA	4.551	17.666	15.538	53.048	58.550	149.353
– Bankiers	2	2.966	–	–	–	2.968
– Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat	–	–8	178	802	2.233	3.205
– Overige financiële passiva	–	367	1.088	6.997	13.392	21.844
– Schuldbewijzen	–	11.062	21.678	49.626	27.757	110.123
– Toevertrouwde middelen	2.280	301	251	1.706	2.331	6.869
– Achtergestelde schulden	–	1	1	4	25	31
TOTAAL PASSIVA	2.282	14.689	23.196	59.135	45.738	145.040

	31-12-2014					
ONDERVERDELING NAAR RESTERENDE CONTRACTUELE LOOPTIJD	DIRECT OPEISBAAR	TOT 3 MAANDEN	3-12 MAANDEN	1-5 JAAR	LANGER DAN 5 JAAR	TOTAAL
– Kas en tegoeden bij de centrale banken	2.241	–	–	–	–	2.241
– Bankiers	2	10.101	509	389	45	11.046
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	–	374	823	744	2.306	4.247
– Overige financiële activa	–	1.432	3.298	14.150	12.442	31.322
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar	–	186	826	4.527	8.154	13.693
– Kredieten	1.846	5.758	9.476	36.261	37.391	90.732
TOTAAL ACTIVA	4.089	17.851	14.932	56.071	60.338	153.281
– Bankiers	3	2.349	192	–	–	2.544
– Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat	–	51	74	682	2.520	3.327
– Overige financiële passiva	–	366	1.087	8.196	15.708	25.357
– Schuldbewijzen	–	12.185	22.315	48.153	28.215	110.868
– Toevertrouwde middelen	1.725	1.251	1.102	1.978	1.479	7.535
– Achtergestelde schulden	–	1	2	5	24	32
TOTAAL PASSIVA	1.728	16.203	24.772	59.014	47.946	149.663

30

HERCLASSIFICATIE FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR

Op 15 oktober 2008 heeft de EU een aantal wijzigingen in IAS 39 en IFRS 7 (amendments to IAS 39: Financial Instruments: Recognition and Measurement and IFRS 7 Financial Instruments: Disclosure) aanvaard, welke het mogelijk maken in bepaalde situaties, zoals illiquide markten, financiële instrumenten te herclassificeren. BNG Bank heeft gebruik gemaakt van deze mogelijkheid en een deel van de Financiële activa voor verkoop beschikbaar geherclassificeerd naar de balansposten Bankiers en Kredieten. De intentie is om deze posten voor onbepaalde termijn (foreseeable future) aan te houden. Wanneer handel in (delen van) de portefeuille weer op gang komt, wordt gedeeltelijke verkoop niet uitgesloten. De herclassificatie heeft geen invloed op de gerealiseerde resultaten.

De effectieve rentevoet, vanaf het moment van herclassificatie, van deze geherclassificeerde activa bedraagt gewogen gemiddeld 5,2% en bevindt zich in een bandbreedte van 2,8% tot 6,3%. Omdat op de onderliggende activa geen bijzondere waardeverminderingen zijn toegepast, is bij de berekening van de effectieve rentevoet uitgegaan van de oorspronkelijke kasstromen.

BALANSWAARDE PER 31-12-2015

Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Bankiers
Kredieten
Eigen vermogen
– waarvan Herwaarderingsreserve

31-12-2015

MET HERCLASSIFICATIE	ZONDER HERCLASSIFICATIE	EFFECT HERCLASSIFICATIE
13.459	15.386	-1.927
10.540	10.155	385
89.366	87.791	1.575
4.163	4.130	33
320	287	33

BALANSWAARDE PER 31-12-2014

Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Bankiers
Kredieten
Eigen vermogen
– waarvan Herwaarderingsreserve

31-12-2014

MET HERCLASSIFICATIE	ZONDER HERCLASSIFICATIE	EFFECT HERCLASSIFICATIE
13.693	15.909	-2.216
11.046	10.605	441
90.732	88.953	1.779
3.582	3.578	4
234	230	4

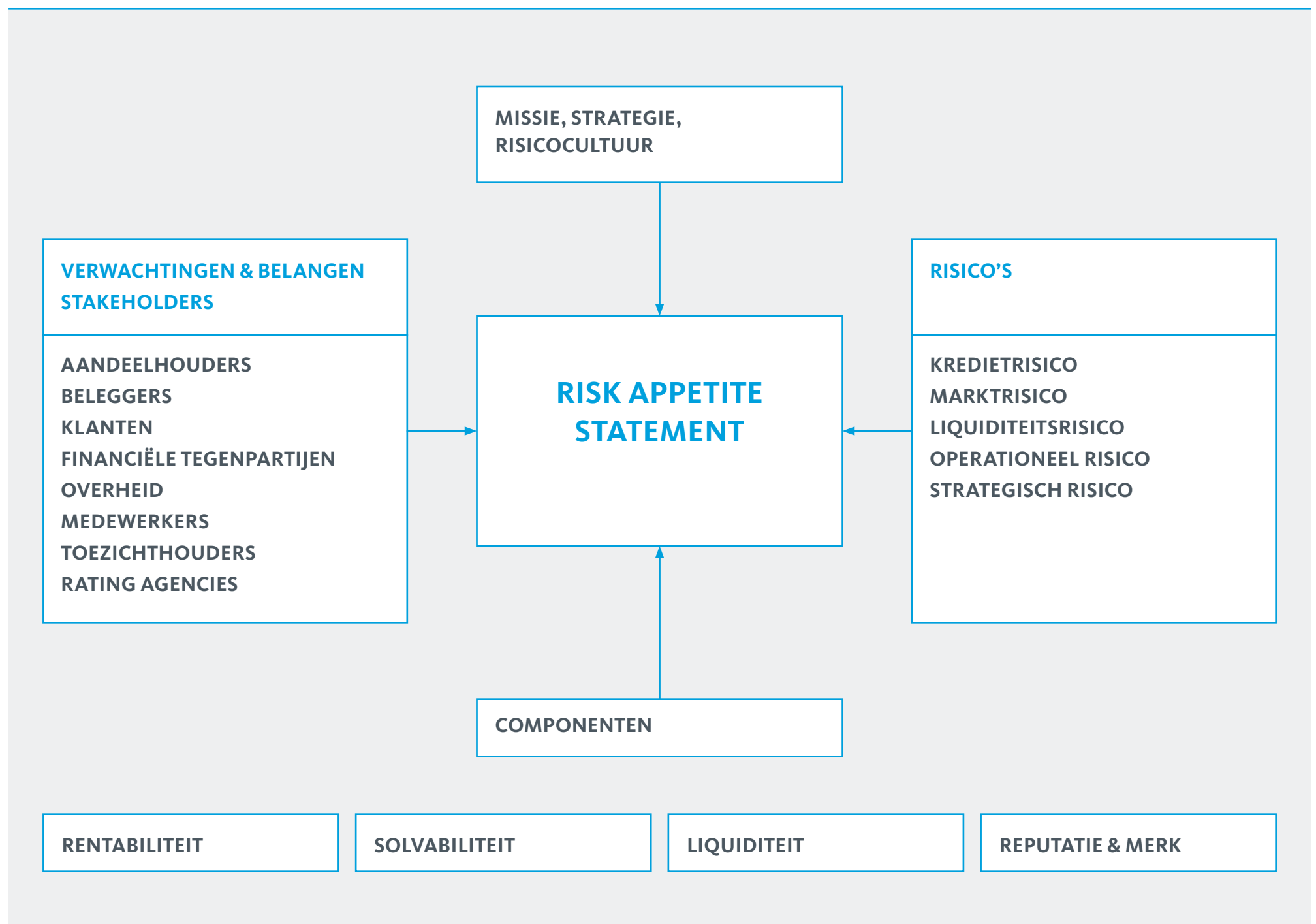
GEHERCLASSIFICEERDE ACTIVA	31-12-2015		31-12-2014	
	MET HERCLASSI- FICATIE	ZONDER HERCLASSI- FICATIE	MET HERCLASSI- FICATIE	ZONDER HERCLASSI- FICATIE
– Balanswaarde	1.960	1.927	2.220	2.216
– Reële waarde	1.927	1.927	2.216	2.216
– Stand ongerealiseerde marktwaardeverandering in het eigen vermogen	-77	-110	-99	-103
– Mutatie ongerealiseerde marktwaardeverandering in het eigen vermogen	22	-7	15	199

Risicoparagraaf

Algemeen

Het aangaan en beheersen van risico's is inherent aan de bedrijfsvoering van een bank. Zonder het accepteren van een bepaalde mate van krediet-, markt-, liquiditeits- en operationeel risico is het voeren van een bankbedrijf niet mogelijk. BNG Bank kent alleen een bankenboek en geen handelsboek. Het risicobeheer van BNG Bank is gericht op handhaving van het veilige risicoprofiel van de bank. Dit profiel komt tot uitdrukking in hoge externe kredietratings. Om deze reden hanteert BNG Bank een strak kapitalisatiebeleid, met ondergrenzen voor de leverage ratio en de Tier 1-ratio. Deze grenzen bepalen in combinatie met de beperking van de dienstverlening zoals vastgelegd in haar statuten het werkgebied en de actieradius van de bank.

De bank beschikt over een risk appetite. Dit is de totale hoeveelheid risico en de soorten risico die de bank bereid is te accepteren om haar strategische doelstellingen en businessplan te verwezenlijken. De risk appetite valt binnen de risk capacity. Dat is het maximale risiconiveau dat de bank aankan, gegeven de huidige resources, zonder de gestelde grenzen voor regulatorisch kapitaal, liquiditeit en de operationele omgeving te doorbreken en waarbij zij haar verplichtingen aan klanten, beleggers, aandeelhouders en andere stakeholders nog kan nakomen. Onder operationele omgeving vallen bijvoorbeeld de technische infrastructuur, risicomanagement capaciteiten en expertise.

De risk appetite wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgesteld om te waarborgen dat deze appetite steeds aansluit bij de strategische doelstellingen van BNG Bank:

- substantiële marktaandelen in de Nederlandse publieke sector en het semipublieke domein;
- een redelijk rendement voor de aandeelhouders.

En de daarbij geïdentificeerde voorwaarden van:

- excellente kredietwaardigheid en adequate risicobeheersing;
- een scherpe inkooppositie;
- effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.

Bij het vertalen van deze strategische doelstellingen en voorwaarden naar de risk appetite worden allereerst de belangen en verwachtingen van alle stakeholders in kaart gebracht. Dit leidt vervolgens tot de formulering van ambities op het gebied van rentabiliteit, solvabiliteit, liquiditeit en reputatie & merk. Daarmee liggen in de risk appetite de kaders vast voor de risicotolerantie voor verschillende soorten risico's en bijbehorende beheersingskaders en limietstellingen.

De Raad van Commissarissen stelt deze risk appetite vast. Voor 2015 komt de risk appetite voor de vier componenten in de volgende doelstellingen tot uiting:

RENTABILITEIT

BNG Bank streeft naar zo laag mogelijke tarieven voor de publieke sector en derhalve niet naar winstmaximalisatie. Voor haar aandeelhouders streeft de bank naar een redelijk rendement. Een relatieve stabiliteit van de jaarresultaten is ook van belang voor verschillende stakeholders als toezichthouders en rating agencies.

SOLVABILITEIT

BNG Bank wil zich nadrukkelijk blijven onderscheiden op de financiële markten ten aanzien van de omvang en kwaliteit van haar kapitaal. Dit komt tot uiting in het gewenste ratingprofiel: een rating gelijk aan die van de Nederlandse Staat. Hiertoe dienen de risicogewogen kapitaalratio's van BNG Bank significant hoger te zijn dan de criteria van de toezichthouders en significant hoger dan (het overgrote deel van) de andere banken.

LIQUIDITEIT

BNG Bank wil vanuit haar functie voor de publieke sector een voortdurende en stabiele aanwezigheid in de markt realiseren en ook in moeilijke tijden aan de kredietvraag blijven voldoen. Daarnaast streeft zij een prudente liquiditeitspositie na, met inachtneming van scherpe interne criteria en het uitgangspunt dat zij altijd aan haar verplichtingen op korte termijn kan voldoen. In dit kader is een continue toegang tot funding cruciaal en daarmee het continu onderhouden van een aantrekkelijk, gevarieerd emissieprogramma met voldoende omvang voor beleggers.

REPUTATIE & MERK

Het behoud door de stakeholders van de perceptie als quasi-overheid met een excellente kredietwaardigheid en een hoogstaande reputatie en integriteitsprofiel. BNG Bank wil zich prominent blijven profileren als specialistische sectorbank met een hoge niche-deskundigheid. BNG Bank biedt dienstverlening op maat tegen concurrerende tarieven.

Deze risk appetite is vervolgens uitgewerkt in een stelsel van limieten, targets en informatiegetallen. Voornaamste indicatoren zijn onder meer kapitaals- en liquiditeitsratio's, liquiditeitslimieten, externe ratings, klanttevredenheid, omzetontwikkelingen, rendement op eigen vermogen en mutaties in resultaatontwikkeling. In voorkomende gevallen vindt beleidsaanpassing plaats om de praktijk in lijn te houden met de risk appetite. Ieder kwartaal vindt monitoring plaats om te bepalen of de bank binnen de gestelde limieten blijft. Op deze wijze is de risk appetite in de organisatie verankerd en de praktische toepasbaarheid vergroot. De verschillende directoraten en afdelingen geven in hun in control statements en in hun jaarplannen aan hoe zij vanuit hun eigen verantwoordelijkheden zorg dragen voor het voldoen aan de risk appetite. In 2015 kon BNG Bank voor het rendement op eigen vermogen niet altijd binnen de gestelde grenzen blijven als gevolg van tijdelijke fluctuaties in de omzet en een afwaardering op een obligatie van de Oostenrijkse bank HETA. Dit heeft niet geleid tot wijzigingen in de meerjarenvisie van BNG Bank of haar risk appetite.

Het risicobeheer maakt gebruik van een stelsel van rapportages, dat gericht is op zowel het interne risicobeheer als de verantwoording daarvan naar externe stakeholders. Opgemerkt wordt daarbij dat financiële ratio's effectiever te monitoren zijn dan minder tastbare zaken zoals het in de toekomst kunnen blijven voldoen aan nieuwe regelgeving. Daarnaast draagt de bank er zorg voor dat wordt voldaan aan de toenemende eisen voor rapportages met betrekking tot onder andere kapitaal en liquiditeit.

Inrichting van het risicobebear

Om het stelsel van limieten, targets en informatiegetallen nader uit te werken en te bewaken, beschikt BNG Bank in aansluiting op haar risk appetite over een risk appetite framework. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten risico's, de verantwoordelijkheden die ermee samenhangen en de verschillende beleidsdocumenten waarin het aangaan en het beheersen van deze risico's wordt beschreven.

RISK APPETITE FRAMEWORK

STRESSTESTING POLICY

RISK APPETITE STATEMENT

KREDIETRISICOKREDIETRISICO-
BELEID
PUBLIC FINANCE
FUNDING &
TREASURY**MARKTRISICO**MARKET RISK & ALM
POLICY**OPERATIONEEL
RISICO**OPERATIONAL
RISK POLICY**STRATEGISCH
RISICO**KAPITAAL-
BEHEERSPLAN**LIQUIDITEITS-
RISICO**LIQUIDITY &
FUNDING RISK
POLICY

ICAAP

ILAAP

DISCLOSURE POLICY

Onderdeel van dit framework is het Kapitaalbeheersbeleid. Dit komt voort uit de ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process), het proces waarmee de bank haar eigen kapitaal beoordeelt en beheerst. Dit wordt gezien als overkoepelend over alle soorten risico's, met uitzondering van liquiditeitsrisico, waarvoor kapitaal moet worden aangehouden. Op gebied van liquiditeitsrisico is er de ILAAP (Internal Liquidity Adequacy Assessment Process). Dit is het proces waarmee een instelling haar eigen liquiditeit beoordeelt en beheerst.

De bank kent twee verbijzonderde bestuursvergaderingen waarin de leden van de Raad van Bestuur en de verantwoordelijke directeuren zitting hebben. Iedere vergadering adresseert een specifiek risicogebied. Het Asset & Liability Committee (ALCO) is gericht op het markt- en liquiditeitsrisico. Het beleid ten aanzien van het kredietrisico en het operationeel risico komt aan de orde in het Directieoverleg. In beide vergaderingen hebben de leden van de Raad van Bestuur het stemrecht. In aanvulling op bovenstaande wordt strategisch risico geadresseerd in de reguliere vergadering van de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur bespreekt tevens de inrichting en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen periodiek met de Raad van Commissarissen en met het Audit & Risk Committee.

De commissie Kapitaalbeleid en Financiële Regelgeving geeft adviezen over het kapitaalbeleid en de toedeling van kapitaal aan de diverse bedrijfsonderdelen van de bank. Ook adviseert deze commissie over de invoering van nieuwe regelgeving op het terrein van solvabiliteit en liquiditeit en over onderwerpen van financieel-technische aard. Het Directieoverleg neemt beslissingen die de kapitaalallocatie beïnvloeden en keurt ICAAP en ILAAP goed. Het Directieoverleg is ook verantwoordelijk voor stresstesting. Voor verschillende soorten risico, zowel afzonderlijk als in bepaalde combinaties op grond van economische scenario's, wordt bekeken wat de impact is van stresssituaties. De wijze waarop dit gebeurt, is beschreven in de Stresstesting Policy.

Beslissingen over het daadwerkelijk aangaan van kredietrisico's in de vorm van het verstrekken van individuele kredieten of het doen van andere uitzettingen worden genomen door drie commissies die beslissingen nemen op basis van het vigerende beleid. Dit betreft de Kredietcommissie, de Commissie Financiële Tegenpartijen en het Investment Committee. Alle commissies worden voorgezeten door een lid van de Raad van Bestuur.

De volgende afdelingen ondersteunen de Raad van Bestuur en de commissies bij de uitvoering van het risicobeleid:

- De afdeling Risk Management kwalificeert, kwantificeert en monitort de risico's en rapporteert deze aan de verantwoordelijke commissies. Het betreft hier kredietrisico, marktrisico, liquiditeitsrisico, operationeel risico en overige risico's. Met betrekking tot strategisch risico is de rol ondersteunend. De afdeling beheert de risicobeleidsdocumenten en het risk appetite framework.

- De afdeling Kredietrisicobeoordeling doet beleidsvoorstellen op het gebied van kredietrisico en zorgt daarnaast in het kredietverleningsproces onafhankelijk van de commercie voor beoordeling van en advisering over de risico's in krediet- en revisievoorstellen voor klanten en financiële tegenpartijen. De afdeling Kredietrisicobeoordeling is vertegenwoordigd in de Kredietcommissie, de Commissie Financiële Tegenpartijen en het Investment Committee van de bank. Onder de verantwoordelijkheid van deze afdeling vallen ook de bijzonder beheeractiviteiten van de bank betreffende de begeleiding, het beheer en de afwikkeling van probleemfinancieringen.
- De Interne Auditdienst (IAD) voert periodiek operational audits uit om de inrichting en werking van de risico-beheersingssystemen te toetsen en de naleving van de relevante wet- en regelgeving te beoordelen. De IAD heeft een onafhankelijke positie binnen de bank en rapporteert aan de Raad van Bestuur.

De afdeling Juridische Zaken, Fiscale Zaken en Compliance (JFC) wordt waar nodig ingeschakeld met betrekking tot gedragstypische vraagstukken. Een onafhankelijke Compliance Officer ziet toe op de naleving van relevante wet- en regelgeving. De taken, positie en bevoegdheden van de compliance functie zijn vastgelegd in het BNG Bank Compliance Statuut.

Kredietrisico

DEFINITIES

Kredietrisico betreft de kans op verliezen als een tegenpartij niet aan de (financiële) verplichtingen kan voldoen en omvat mede het concentratierisico, het settlementrisico en het tegenpartijrisico.

- Concentratierisico: De mate van spreiding van de blootstelling van een bank over het aantal en de variëteit van landen, sectoren en partijen.
- Tegenpartijrisico: De kans op verliezen als een partij in gebreke blijft bij betalingen die voortvloeien uit een financiële transactie op het moment dat die betalingen moeten worden uitgevoerd.
- Settlementrisico: De kans op verliezen als een partij in gebreke blijft bij het naleven van de condities van een contract (of een groep van contracten) met een andere partij op het tijdstip van afhandeling.

Ten behoeve van de beheersing van de kredietrisico's heeft BNG Bank een interne beheersorganisatie. Deze is afgestemd op de diversiteit en complexiteit van de kredietverlening en kent de volgende structuur:

- De kaders voor de kredietverlening worden vastgesteld door de Raad van Bestuur.
- De Kredietcommissie beslist over de solvabiliteitsplichtige kredietverlening aan klanten. In bepaalde gevallen is deze bevoegdheid gedelegeerd.
- De Commissie Financiële Tegenpartijen neemt besluiten over limieten op financiële instellingen.
- Het Investment Committee beslist over beleggingsvoorstellen in rentedragende waardepapieren.
- De Cliënt Acceptatie Commissie toetst potentiële klanten op de vragen of deze statutair zijn toegestaan, binnen het commerciële beleid passen en geen integriteitsrisico's met zich meebrengen.

De afdelingen Kredietrisicobeoordeling en Risk Management (op portefeuilleniveau) verzorgen de beoordeling, kwantificering en rapportage van het kredietrisico. Deze afdelingen zijn in de organisatie onafhankelijk gepositioneerd van de directoraten Public Finance en Treasury, die de kredietrisico's aangaan.

TOTALE EXPOSURE AAN KREDIETRISICO

De onderstaande tabellen geven inzicht in de totale bruto exposurewaarde aan kredietrisico, onderverdeeld naar het soort exposure. De totale bruto exposurewaarde bestaat uit de totale balanswaarde van de activa, vermeerderd met de niet uit de balans blijken de verplichtingen. Voor de derivatenposities wordt (ten behoeve van het bepalen van de risicowaarde) de positieve balanswaarde vervangen door de totale waarde aan kredietequivalenten voor derivaten.

	31-12-2015				
	TOTAAL EXPOSURE	KREDIETEN EN OFF-BALANCE EXCLUSIEF DEBITEUREN- VOORZIENING	RENTE- DRAGENDE WAARDE- PAPIEREN	DERIVATEN	EIGEN- VERMOGENS INSTRUMENTEN OVERIG
– Kas en tegoeden bij de centrale banken	3.175				3.175
– Bankiers	10.540		485		10.055
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	3.715	885	1.999	831	
– Overige financiële activa*	29.098			15.539	13.559
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar	13.459		13.435		24
– Kredieten	89.366	87.531	1.884		–49
– Activa aangehouden voor verkoop	68				68
– Niet-financiële activa	90				90
TOTAAL BALANSWAARDE	149.511	88.416	17.803	16.370	92 26.830
Vervolg zie volgende pagina					

* In de post Overige financiële activa is in de kolom 'Overig' de waarde van het ingedekte renterisico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting opgenomen. Ultimo 2015 bedroeg deze waarde EUR 13.559 miljoen (2014: EUR 16.044 miljoen).

Vervolg van vorige pagina		31-12-2015				
	TOTAAL EXPOSURE	KREDIETEN EN OFF-BALANCE EXCLUSIEF DEBITEUREN- VOORZIENING	RENTE- DRAGENDE WAARDE- PAPIEREN	DERIVATEN	EIGEN- VERMOGENS INSTRUMENTEN	OVERIG
– Voorwaardelijke schulden	99	99				
– Onherroepelijke faciliteiten	6.415	6.415				
– Herroepelijke faciliteiten	6.694	6.694				
TOTAAL BUITEN- BALANS EXPOSURE	13.208	13.208	0	0	0	0
– +/- Balanswaarde derivaten (activa)	-16.370			-16.370		
– Kredietequivalenten derivaten	3.765			3.765		
TOTAAL BRUTO EXPOSUREWAARDE	150.114	101.624	17.803	3.765	92	26.830

	31-12-2014					
	TOTAAL EXPOSURE	KREDIETEN EN OFF-BALANCE EXCLUSIEF DEBITEUREN- VOORZIENING	RENTE- DRAGENDE WAARDE- PAPIEREN	DERIVATEN	EIGEN- VERMOGENS INSTRUMENTEN	OVERIG
– Kas en tegoeden bij de centrale banken	2.241					2.241
– Bankiers	11.046		441			10.605
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	4.247	946	1.779	1.522		
– Overige financiële activa*	31.322			15.278		16.044
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar	13.693		13.591		102	
– Kredieten	90.732	88.427	2.358			–53
– Niet-financiële activa	224					224
TOTAAL BALANSWAARDE	153.505	89.373	18.169	16.800	102	29.061

Vervolg zie volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

31-12-2014

	TOTAAL EXPOSURE	KREDIETEN EN OFF-BALANCE EXCLUSIEF DEBITEUREN- VOORZIENING	RENTE- DRAGENDE WAARDE- PAPIEREN	DERIVATEN	EIGEN- VERMOGENS INSTRUMENTEN	OVERIG
– Voorwaardelijke schulden	172	172				
– Onherroepelijke faciliteiten	5.326	5.326				
– Herroepelijke faciliteiten	5.599	5.599				
TOTAAL BUITEN-BALANS EXPOSURE	11.097	11.097	0	0	0	0
– % Balanswaarde derivaten (activa)	-16.800			-16.800		
– Kredietequivalenten derivaten	3.028			3.028		
TOTAAL BRUTO EXPOSUREWAARDE	150.830	100.470	18.169	3.028	102	29.061

De nominale waarde van de garanties verstrekt door overheden, het WSW en het WfZ op leningen in de balanspost kredieten bedraagt per 31-12-2015 EUR 80,2 miljard (2014: EUR 81,0 miljard). De voorwaardelijke schulden respectievelijk onherroepelijke faciliteiten zijn toegelicht in de Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening. In de Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening is eveneens weergegeven welk deel van de financiële activa niet ter vrije beschikking staan.

In de berekening van de marktwaarde van financiële activa en financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat is een opslag voor krediet- en liquiditeitsrisico verwerkt. Waardeveranderingen als gevolg van veranderingen in krediet- en liquiditeitsrisico worden afgeleid van veranderingen in deze opslagen. Periodiek wordt het risicoprofiel van individuele klanten en financiële instrumenten beoordeeld. Indien noodzakelijk wordt de opslag voor kredietrisico aangepast.

De mutatie van de marktwaarde van financiële activa tegen reële waarde via het resultaat als gevolg van gewijzigde opslagen voor krediet- en liquiditeitsrisico bedraagt cumulatief EUR 450 miljoen negatief (2014: EUR 366 miljoen negatief) en over 2015 EUR 84 miljoen negatief (2014: EUR 160 miljoen negatief). De (cumulatieve) mutatie van de marktwaarde van financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat als gevolg van gewijzigde opslagen voor krediet- en liquiditeitsrisico in de afgelopen jaren is bij benadering nihil.

De totale bruto exposurewaarde die is blootgesteld aan kredietrisico bedraagt EUR 150.114 miljoen (eind 2014: EUR 150.830 miljoen). Na aftrek van financiële zekerheden (vooral cash collateral) en rekening houdend met de zogenaamde ‘credit conversion factors’ (CCF) voor buitenbalans exposure, bedraagt de (netto) exposurewaarde per ultimo 2015 EUR 126.481 miljoen (eind 2014: EUR 128.978 miljoen). In de subparagraaf concentratierisico zijn tabellen opgenomen waarin de (netto) exposurewaarde per exposureklasse is onderverdeeld naar geografische indeling, risicoweging en type tegenpartij.

KREDIETRISICO STANDAARDBENADERING (SA)	31-12-2015							
	BRUTO EXPOSURE WAARDE NA VOOR- ZIENINGEN	SUB- STITUTIE- EFFECT (GARAN- TIES)	FINANCIËLE ZEKER- HEDEN	AAN- PASSING U.H.V. CCF	EXPOSURE WAARDE	RISICO- GEWOGEN EXPOSURE	GEMIDDELD RISICO- GEWICHT (%)	GEMIDDEL- DE EXPOSURE WAARDE
– Centrale overheden of centrale banken	11.850	48.141	0	–1.880	58.111	0	0%	59.237
– Regionale of lokale overheden	36.704	4.967	–41	–5.231	36.399	112	0%	36.214
– Publiekrechtelijke lichamen	3.359	–330	–6	–777	2.246	347	15%	2.323
– Multilaterale ontwikkelingsbanken	837	0	0	0	837	0	0%	881
– Internationale organisaties	1.020	0	0	0	1.020	0	0%	1.094
– Instellingen	12.967	–293	–11.437	0	1.237	476	38%	1.867
– Ondernemingen	64.254	–52.292	–575	–3.540	7.847	7.046	90%	8.152
– Gedekt door hypotheke op onroerend goed	228	–163	0	0	65	65	100%	73
– Exposures in default	179	–30	0	0	149	153	103%	121
– Covered bonds	1.929	0	0	0	1.929	459	24%	1.934
Vervolg zie volgende pagina								

Vervolg van vorige pagina		31-12-2015						
KREDIETRISICO STANDAARDBENADERING (SA)	BRUTO EXPOSURE WAARDE NA VOOR- ZIENINGEN	SUB- STITUTIE- EFFECT (GARAN- TIES)	FINANCIËLE ZEKER- HEDEN	AAN- PASSING U.H.V. CCF	EXPOSURE WAARDE	RISICO- GEWOGEN EXPOSURE	GEMIDDELD RISICO- GEWICHT (%)	GEMIDDEL- DE EXPOSURE WAARDE
– Instellingen en onder- nemingen met een kredietbeoordeling voor de korte termijn	0	0	0	0	0	0	0%	75
– Instellingen voor collectieve belegging (icb's)	88	0	0	0	88	123	140%	94
– Aandelen	50	0	0	0	50	50	100%	51
– Securitatisatieposities	3.047	0	0	-146	2.901	1.335	46%	2.931
– Overige posten	13.602	0	0	0	13.602	31	0%	15.270
TOTAAL EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	150.114	0	-12.059	-11.574	126.481	10.197	8%	130.317
– waarvan: Kleine & middelgrote ondernemingen	15.026	-14.076	-8	-319	623	618	99%	677

31-12-2014							
KREDIETRISICO STANDAARDBENADERING (SA)	BRUTO EXPOSURE WAARDE NA VOOR- ZIENINGEN	SUB- STITUTIE- EFFECT (GARAN- TIES)	FINANCIËLE ZEKER- HEDEN	AAN- PASSING U.H.V. CCF	EXPOSURE WAARDE	RISICO- GEWOGEN EXPOSURE	GEMIDDELD RISICO- GEWICHT (%)
– Centrale overheden of centrale banken	10.001	48.360	0	–828	57.533	0	0%
– Regionale of lokale overheden	35.724	4.896	–38	–4.545	36.037	115	0%
– Publiekrechtelijke lichamen	3.597	–371	–7	–871	2.348	366	16%
– Multilaterale ontwikkelingsbanken	913	0	0	0	913	0	0%
– Internationale organisaties	1.212	0	0	0	1.212	0	0%
– Instellingen	12.316	–42	–11.239	0	1.035	385	37%
– Ondernemingen	64.993	–52.661	–577	–3.563	8.192	7.401	90%
– Gedekt door hypotheke op onroerend goed	250	–173	0	0	77	77	100%
– Exposures in default	81	–4	0	–2	75	86	115%
– Covered bonds	1.944	0	0	0	1.944	525	27%

Vervolg zie volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

31-12-2014

KREDIETRISICO STANDAARDBENADERING (SA)	BRUTO EXPOSURE WAARDE NA VOOR- ZIENINGEN	SUB- STITUTIE- EFFECT (GARAN- TIES)	FINANCIËLE ZEKER- HEDEN	AAN- PASSING U.H.V. CCF	EXPOSURE WAARDE	RISICO- GEWOGEN EXPOSURE	GEMIDDELD RISICO- GEWICHT (%)
– Instellingen en onder- nemingen met een kredietbeoordeling voor de korte termijn	0	0	0	0	0	0	0%
– Instellingen voor collectieve belegging (icb's)	99	0	0	0	99	124	125%
– Aandelen	57	0	0	0	57	57	100%
– Securitatisatieposities	3.390	-5	0	-182	3.203	1.454	45%
– Overige posten	16.253	0	0	0	16.253	46	0%
TOTAAL EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	150.830	0	-11.861	-9.991	128.978	10.636	8%
– waarvan: kleine & middelgrote ondernemingen	15.409	-14.316	-8	-328	757	748	99%

CONCENTRATIERISICO

Concentratierisico in de kredietverlening is inherent aan de missie van de bank: het financieren van de Nederlandse publieke sector. Een aanzienlijk deel van het exposure heeft indirect betrekking op onroerend goed in de publieke sector. Dit risico wordt voor het grootste deel gemitigeerd door garanties van overheden op verstrekte kredieten en door de waarborgfondsen WSW in de sector Volkshuisvesting en WfZ in de sector Zorg. Deze garanties zorgen op hun beurt weer voor een concentratierisico op overheden en waarborgfondsen. De waarborgfondsen worden via achtervangconstructies gegarandeerd door de overheid. Per saldo resulteert risico op de Nederlandse Staat. De concentratie van dit risico is groot maar onlosmakelijk verbonden met het business model van BNG Bank en met haar plaats in het Nederlandse maatschappelijk stelsel. De niet-gegarandeerde kredietverlening is onderhevig aan sectorgebonden beleid en aan limietstelling om het concentratierisico te beperken. Voor individuele partijen worden uitzettingen conform een interne norm gelimiteerd tot een bedrag dat aanzienlijk lager is dan de externe regelgeving maximaal toestaat.

GEOGRAFISCHE VERDELING VAN EXPOSUREWAARDE NAAR EXPOSUREKLASSEN

	31-12-2015				
	NEDER- LAND	REST EUROZONE	REST VAN EUROPA	REST VAN DE WERELD	TOTALE EXPOSURE WAARDE
Centrale overheden of centrale banken	51.746	5.761	604	0	58.111
Regionale of lokale overheden	35.582	817	0	0	36.399
Publiekrechtelijke lichamen	1.469	777	0	0	2.246
Multilaterale ontwikkelingsbanken	0	837	0	0	837
Internationale organisaties	0	1.020	0	0	1.020
Instellingen	178	208	736	115	1.237
Ondernemingen	6.408	584	855	0	7.847
Gedekt door hypotheek op onroerend goed	65	0	0	0	65
Exposures in default	54	95	0	0	149
Covered bonds	507	1.187	235	0	1.929
Instellingen voor collectieve belegging (icb's)	67	21	0	0	88
Aandelen	50	0	0	0	50
Securitisatieposities	2.049	852	0	0	2.901
Overige posten	13.602	0	0	0	13.602
TOTALE EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	111.777	12.159	2.430	115	126.481

	31-12-2014				
	NEDER- LAND	REST EUROZONE	REST VAN EUROPA	REST VAN DE WERELD	TOTALE EXPOSURE WAARDE
Centrale overheden of centrale banken	51.003	5.945	585	0	57.533
Regionale of lokale overheden	35.502	535	0	0	36.037
Publiekrechtelijke lichamen	1.607	741	0	0	2.348
Multilaterale ontwikkelingsbanken	0	913	0	0	913
Internationale organisaties	0	1.212	0	0	1.212
Instellingen	116	200	630	89	1.035
Ondernemingen	6.675	650	862	4	8.191
Gedekt door hypotheke op onroerend goed	77	0	0	0	77
Exposures in default	66	10	0	0	76
Covered bonds	544	1.277	123	0	1.944
Instellingen voor collectieve belegging (icb's)	80	19	0	0	99
Aandelen	57	0	0	0	57
Securitisatieposities	2.245	941	17	0	3.203
Overige posten	16.253	0	0	0	16.253
TOTALE EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	114.225	12.443	2.217	93	128.978

VERDELING VAN EXPOSUREWAARDE NAAR RISICOWEGING EN EXPOSUREKLASSE

	31-12-2015						
	0%	10%	20%	35%	50%	100%	TOTALE EXPOSURE >100% WAARDE
– Centrale overheden of centrale banken	58.111						58.111
– Regionale of lokale overheden	36.067		275			57	36.399
– Publiekrechtelijke lichamen	807		1.365			74	2.246
– Multilaterale ontwikkelingsbanken	837						837
– Internationale organisaties	1.020						1.020
– Instellingen			550		641	46	1.237
– Ondernemingen	3		612		616	6.616	7.847
– Gedekt door hypotheek op onroerend goed						65	65
– Exposures in default						139	149
– Covered bonds		892	497		540		1.929
– Instellingen voor collectieve belegging (icb's)						19	88
– Aandelen						50	50
– Securitatieposities	36		1.769	110	551	260	2.901
– Overige posten	13.571					31	13.602
TOTALE EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	110.452	892	5.068	110	2.348	7.357	254 126.481

	31-12-2014						
	0%	10%	20%	35%	50%	100%	TOTALE EXPOSURE > 100% WAARDE
– Centrale overheden of centrale banken	57.533						57.533
– Regionale of lokale overheden	35.695		283			59	36.037
– Publiekrechtelijke lichamen	817		1.456			75	2.348
– Multilaterale ontwikkelingsbanken	913						913
– Internationale organisaties	1.212						1.212
– Instellingen			442		593		1.035
– Ondernemingen	9		576		629	6.977	8.191
– Gedekt door hypotheke op onroerend goed						77	77
– Exposures in default						69	76
– Covered bonds		670	598		676		1.944
– Instellingen voor collectieve belegging (icb's)			10			24	99
– Aandelen						57	57
– Securitatieposities	46		1.813	137	890	116	3.203
– Overige posten	16.207					46	16.253
TOTALE EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	112.432	670	5.178	137	2.788	7.500	273 128.978

VERDELING VAN EXPOSUREWAARDE NAAR TYPE TEGENPARTIJ EN EXPOSUREKLASSE

	31-12-2015					
	OVERHEID	KREDIET- INSTEL- LINGEN	OVERIGE FINANCIËLE ONDER- NEMINGEN	NIET- FINANCIËLE ONDER- NEMINGEN	HUIS- HOUDENS	TOTALE EXPOSURE WAARDE
– Centrale overheden of centrale banken	8.034	3.176	592	44.114	2.195	58.111
– Regionale of lokale overheden	32.072	341	394	2.882	710	36.399
– Publiekrechtelijke lichamen	2.196			47	3	2.246
– Multilaterale ontwikkelingsbanken		837				837
– Internationale organisaties	1.020					1.020
– Instellingen		1.191	1	45		1.237
– Ondernemingen	9		340	6.728	770	7.847
– Gedekt door hypotheke op onroerend goed					65	65
– Exposures in default			97	52		149
– Covered bonds		1.127	802			1.929
Vervolg zie volgende pagina						

Vervolg van vorige pagina

- Instellingen voor collectieve belegging (icb's)
- Aandelen
- Securitatisatieposities
- Overige posten

**TOTALE EXPOSURE
AAN KREDIETRISICO**

31-12-2015						
OVERHEID	KREDIET- INSTEL- LINGEN	OVERIGE FINANCIËLE ONDER- NEMINGEN	NIET- FINANCIËLE ONDER- NEMINGEN	HUIS- HOUDENS	OVERIG	TOTALE EXPOSURE WAARDE
		88				88
			50			50
		2.901				2.901
					13.602	13.602
43.331	6.672	5.215	53.918	3.743	13.602	126.481

	31-12-2014					
	OVERHEID	KREDIET- INSTEL- LINGEN	OVERIGE FINANCIËLE ONDER- NEMINGEN	NIET- FINANCIËLE ONDER- NEMINGEN	HUIS- HOUDENS	TOTALE EXPOSURE WAARDE
– Centrale overheden of centrale banken	10.368		547	44.533	2.085	57.533
– Regionale of lokale overheden	31.728	42	472	3.067	728	36.037
– Publiekrechtelijke lichamen	2.287			45	16	2.348
– Multilaterale ontwikkelingsbanken		913				913
– Internationale organisaties	1.212					1.212
– Instellingen		1.035				1.035
– Ondernemingen	9		348	7.041	793	8.191
– Gedekt door hypotheek op onroerend goed					77	77
– Exposures in default			24	33	19	76
– Covered bonds		1.128	816			1.944
– Instellingen voor collectieve belegging (icb's)			99			99
– Aandelen				57		57
– Securitatieposities			3.203			3.203
– Overige posten						16.253
TOTALE EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	45.604	3.118	5.509	54.776	3.718	128.978

EXPOSURE KLASSE AANDELEN

In de exposure klasse aandelen ('Equity') zijn de aandelenbelangen in het bankenboek van BNG Bank opgenomen. In onderstaande tabellen worden de diverse waardes van de portefeuille weergegeven per ultimo 2015 en 2014.

– Financiële activa voor verkoop beschikbaar
– Deelnemingen met invloed van betekenis & joint ventures:
Deelnemingen met invloed van betekenis
Joint ventures
TOTAAL

31-12-2015			
BALANS- WAARDE (EXPOSURE)	REËLE WAARDE	CUMULATIEVE ONGEREA- LISEERDE RESULTATEN	GEREA- LISEERDE RESULTATEN BOEKJAAR
3	3	0	–
2	3	–	1
45	25	–	0
50	31	0	1

	31-12-2014			
	BALANS- WAARDE (EXPOSURE)	REËLE WAARDE	CUMULATIEVE ONGEREA- LISEERDE RESULTATEN	GEREA- LISEERDE RESULTATEN BOEKJAAR
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar	3	3	–1	–
– Deelnemingen met invloed van betekenis & joint ventures:				
Deelnemingen met invloed van betekenis	2	3	–	1
Joint ventures	52	30	–	–12
TOTAAL	57	36	–1	–11

BNG Bank heeft geen investeringen in op de beurs verhandelbare aandelen. De aandelen in de balanspost Deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures betreffen investeringen in joint ventures aangegaan door BNG Gebiedsontwikkeling. Het doel van deze samenwerkingsverbanden is het samen met overheden voor eigen rekening en risico ontwikkelen en uitgeven van grond ten behoeve van woningbouw en bedrijventerreinen. De aandelen in deelnemingen met invloed van betekenis en de aandelen in de balanspost Financiële activa voor verkoop beschikbaar betreffen investeringen in private equity exposures in bedrijven die belangrijke toeleveranciers zijn van de publieke sector.

De investeringen in de balanspost Deelnemingen met invloed van betekenis & joint ventures worden gewaardeerd volgens de equity methode. Waardering van de Financiële activa voor verkoop beschikbaar vinden plaats tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen, na aftrek van belastingen, via het eigen vermogen worden verantwoord. Zie voor verdere informatie de grondslagen geconsolideerde jaarrekening.

SECURITISATIEPOSITIES

BNG Bank treedt voornamelijk op als investeerder in de meest senior tranches van securitisaties ten behoeve van de ALM portefeuille, deze investeringen in securitisaties maken deel uit van het bankenboek. De onderliggende activa zijn voor het overgrote deel woninghypotheken. De bank investeert niet in synthetische securitisaties of her-securitisaties. Naast de rol van investeerder in securitisaties vervult BNG Bank in beperkte mate enkele additionele rollen zoals de rol van Issuer Account Bank en de rol van Cash Advance Facility Provider door het verstrekken van liquiditeitsfaciliteiten ter financiering van securitisaties. BNG Bank treedt niet op als originator of sponsor. Dit betekent dat de bank geen activa heeft overgedragen aan securitisaties en dat de bank geen ondersteuning biedt aan gesecuritiseerde activa.

	31-12-2015	31-12-2014
SECURITISATIES VERDEELD NAAR ONDERLIGGENDE ACTIVA		
Securitisaties op de balans met onderliggende activa in:		
– Woninghypotheken	1.003	1.115
– Woninghypotheken met NHG-garantie	1.706	1.847
– Overige	47	63
TOTAAL BALANSWAARDE	2.756	3.025
Buitenbalansverplichtingen inzake securitisaties	291	365
TOTAAL SECURITISATIEPOSITIES	3.047	3.390

Ultimo 2015 heeft BNG Bank EUR 2,8 miljard (2014: 3,0 miljard) aan securitisatieposities op de balans staan. De buitenbalansverplichtingen inzake securitisaties bedragen ultimo 2015 EUR 0,3 miljard (2014: EUR 0,4 miljard) en betreffen verstrekte liquiditeitsfaciliteiten. BNG Bank beschouwt het kredietrisico van deze faciliteiten als nagenoeg nihil. De faciliteiten kunnen alleen onder strikte voorwaarden worden aangesproken (zoals in geval van technische problemen bij betalingen) en in dat geval is de vordering van BNG Bank preferent aan alle andere vorderingen.

De aangehouden securitisatieposities zijn vooral blootgesteld aan het kredietrisico van de onderliggende activa en in mindere mate aan liquiditeitsrisico. Alle securitisaties in de portefeuille van de bank hebben ten minste één externe rating van S&P, Moody's, Fitch of DBRS. Eventuele renterisico's worden conform het beleid afgedekt met derivaten. De genoemde risico's worden bewaakt door het Investment Committee. Alle securitisaties ondergaan twee keer per jaar een impairmenttest.

EXPOSURE WAARDE EN KAPITAALBESLAG VAN SECURITISATIES VERDEELD NAAR RISICOWEGING

	31-12-2015		31-12-2014	
	EXPOSURE WAARDE	KAPITAAL EIS	EXPOSURE WAARDE	KAPITAAL EIS
0%	36	0	46	0
20%	1.769	354	1.813	363
35%	110	38	137	48
50%	551	276	890	445
100%	260	260	116	116
350%	116	407	138	482
1250%*	59	0	63	0
TOTAAL	2.901	1.335	3.203	1.454

* Het exposure met 1250% risicogewicht wordt in mindering gebracht op het CET1-vermogen

BNG Bank hanteert onder de CRD IV de 'Standardised Approach' (SA) voor het berekenen van risicogewogen exposure waarden van securitisaties uit hoofde van kredietrisico. Het overgrote deel van de securitisatieposities heeft een 20% weging. Een beperkt aantal securitisaties kent vanwege de rating een 1250% weging. BNG Bank maakt gebruik van de mogelijkheid om deze posten in mindering te brengen op het CET1-vermogen.

Financiële tegenpartijen van de bank vormen eveneens een concentratierisico. Met deze partijen worden vooral rente- en valutaswaps afgesloten om marktrisico's te mitigeren. BNG Bank stelt eisen aan de minimum ratings van de financiële tegenpartijen waarmee zaken worden gedaan. Dit beperkt het aantal beschikbare partijen en het aantal transacties met deze partijen is dan ook groot. Met behulp van de dagelijkse uitwisseling van collateral wordt het kredietrisico op deze partijen in termen van marktwaarde gemitigeerd. Er resteert operationeel risico wanneer alle contracten met een partij op korte termijn zouden moeten worden vervangen door contracten met andere partijen. Dit kan significante kosten met zich meebrengen. Central Clearing van derivaten verkleint het risico op individuele tegenpartijen, maar introduceert een risico op de partijen die de clearing verzorgen. Dit risico materialiseert op het moment dat de bank gebruik gaat maken van Central Clearing, hetgeen voor 2016 is voorzien. Ook hier zullen limieten van toepassing zijn. Uitzettingen bij financiële tegenpartijen worden verder toegelicht onder de subparagraaf Tegenpartijrisico.

Een laatste vorm van concentratierisico is het landenrisico. De kredietportefeuille van BNG Bank concentreert zich sterk op Nederland. Dit is voor de bank een reden om bewust buitenlands papier in haar liquiditeitsportefeuille op te nemen. BNG Bank beperkt zich met betrekking tot rentedragende waardepapieren en kredietverlening tot landen binnen de EU en kent een algemene buitenlandlimiet op langlopende uitzettingen ter grootte van 15% van het balans-totaal. Daarnaast gelden individuele limieten op landen die op basis van de externe landenratings worden vastgesteld. In veel gevallen kennen ook de buitenlandse kredieten directe of indirecte garanties van de betreffende overheden. De verslechtering van de kredietwaardigheid van bepaalde landen die deel uitmaken van de eurozone vergroot het landenrisico. Dit heeft geleid tot de verlaging van interne limieten. De bank brengt haar posities in deze landen geleidelijk aan terug. Dit gebeurt tot op heden voornamelijk door het uit laten lopen van bestaande uitzettingen en deze niet te vervangen door nieuwe. Het totale buitenland exposure in balanswaarde was EUR 21,7 miljard per eind 2015 (2014: EUR 22,7 miljard), waarvan EUR 13,4 miljard langlopend (2014: EUR 13,8 miljard). Dit is 9,0% van het balanstotaal (2014: 9,0%).

LANGLOPENDE UITZETTINGEN BUITENLAND

De volgende tabellen geven een overzicht van de langlopende uitzettingen in het buitenland. Derivatentransacties en kortgeldtransacties (waaronder met name cash collateral met banken) zijn hierin niet opgenomen. De getoonde bedragen betreffen de restant hoofdsommen in miljoenen euro's.

	31-12-2015						
	AAA	AA	A	BBB	NON- INVESTMENT GRADE	TOTAAL NOMINALE WAARDE	TOTAAL BALANS- WAARDE
Supranationale instellingen	250	705				955	1.020
Multilaterale ontwikkelingsbanken	713					713	836
België	38	610	136	130		914	1.122
Duitsland	1.473	40				1.513	2.106
Finland	690					690	823
Frankrijk	199	1.050	47	50	77	1.423	1.777
Groot-Brittannië	618		323	192	90	1.223	1.694
Italië		49	46	247	62	404	506
Oostenrijk	817	19			125	961	1.093
Portugal			69	66	207	342	333
Spanje		281	703	821	240	2.045	2.128
TOTAAL	4.798	2.754	1.324	1.506	801	11.183	13.438

	31-12-2014						
	AAA	AA	A	BBB	NON- INVESTMENT GRADE	TOTAAL NOMINALE WAARDE	TOTAAL BALANS- WAARDE
Supranationale instellingen	270	830				1.100	1.212
Multilaterale ontwikkelingsbanken	753					753	913
België	40	598	133	126		897	1.106
Duitsland	1.423	40				1.463	2.109
Finland	770					770	928
Frankrijk		1.046	43	50	78	1.217	1.604
Groot-Brittannië	478		323	196	81	1.078	1.589
Italië		14	100	229	86	429	519
Oostenrijk	804	18			125	947	1.120
Portugal			51	87	272	410	360
Spanje		83	858	894	356	2.191	2.298
TOTAAL	4.538	2.629	1.508	1.582	998	11.255	13.758

De non-investment grade posten, d.w.z. met een rating lager dan BBB-, bestaan hoofdzakelijk uit uitzettingen in de zogenaamde GIIPS-landen. Het betreft grotendeels rentedragende waardepapieren waaronder covered bonds en RMBS-transacties.

Het non-investment grade exposure op Oostenrijk betreft de uitzetting aan de entiteit HETA met een garantie van de deelstaat Karinthië en een looptijd tot begin 2017. De bank heeft in het verslagjaar een bijzondere waardevermindering op deze obligatie verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Het non-investment grade exposure in Frankrijk en Groot-Brittannië betreffen een beperkt aantal onderhandse projectfinancieringen op het gebied van infrastructuur, onderwijs, energie en zorg.

De afname van het non-investment grade exposure is met name veroorzaakt door reguliere aflossingen en de verbeterde ratings van een aantal posten. De totale reële waarde van het buitenlandse non-investment grade exposure bedraagt december 2015 EUR 713 miljoen (ultimo 2014: EUR 890 miljoen). Deze afname in reële waarde komt naar verhouding overeen met de afname in nominale waarde.

TEGENPARTIJRISICO

De bank loopt tegenpartijrisico op statutaire marktpartijen, financiële tegenpartijen en investeringen in rente-dragende waardepapieren.

KREDIETRISICO MITIGERENDE TECHNIEKEN

BNG Bank hanteert de volgende kredietrisico mitigerende technieken:

- Bij Solvabiliteitsplichtige kredieten worden veelal (gedeeltelijke) garanties (ook wel borgtochten) verstrekt, zodat het krediet voor BNG Bank per saldo (gedeeltelijk) solvabiliteitsvrij wordt en ook zo wordt behandeld in het proces (zie ook onder ‘Statutaire marktpartijen’). De garanties worden verstrekt door een (de)centrale overheid of de waarborgfondsen WSW en WfZ;
- Bilaterale collateralovereenkomsten op basis van dagelijkse uitwisseling van onderpand met financiële tegenpartijen. Zie ook onder ‘Financiële tegenpartijen’;
- Overige zekerheden, zoals pandrechten en hypotheek, vormen voor BNG Bank geen vervanging voor kredietwaardigheid en worden niet gebruikt om het kapitaalbeslag te verlagen. Ze worden gebruikt om mogelijke verliezen als gevolg van kredietrisico’s te minimaliseren.

De grootste risicoconcentraties doen zich voor in de marktsegmenten met solvabiliteitsplichtige uitzettingen. Voor nagenoeg alle solvabiliteitsplichtige uitzettingen aan statutaire marktpartijen zijn onderpanden en zekerheden verstrekt door tegenpartijen. De overige solvabiliteitsplichtige uitzettingen hebben betrekking op een beperkt aantal financiële instellingen, hoofdzakelijk in verband met onderpandsverplichtingen. Onder de solvabiliteitsplichtige uitzettingen zijn 3 tegenpartijen (2014: 5) opgenomen die een uitzetting vertegenwoordigen van meer dan 10% van het Tier 1-vermogen.

STATUTAIRE MARKTPARTIJEN

De statuten staan uitsluitend kredietverlening toe aan partijen waarbij sprake is van overheidsbetrokkenheid. Dientengevolge betreft het overgrote deel van de kredietportefeuille solvabiliteitsvrije kredieten, verstrekt aan de overheid of gegarandeerd door de overheid. Ondanks het nagenoeg ontbreken van kredietrisico binnen deze solvabiliteitsvrije portefeuille, werkt BNG Bank voor middels garanties solvabiliteitsvrij gemaakte kredieten aan de inrichting van een individueel kredietbeoordelings- en revisieproces. Dit is conform regelgeving die individuele kredietbeoordeling voorschrijft voor elke kredietverstrekking. In het geval van de waarborgfondsen WSW (volkshuisvesting) en WfZ (zorg) wordt de kredietrisicobeoordeling van gegarandeerde instellingen expliciet uitgevoerd door het waarborgfonds. BNG Bank houdt ontwikkelingen binnen de sectoren waarin zij actief is nauwlettend in de gaten. Dit geldt ook voor (de werking van) de instituten die de individuele garanties of borgstellingen afgeven. Daarnaast is BNG Bank op allerlei manieren in gesprek met relevante partijen middels onder andere congressen, seminars en bilaterale gesprekken.

De solvabiliteitsplichtige kredietverlening wordt voorafgegaan door een uitgebreide kredietwaardigheidsanalyse:

- De afdeling Financiële Analyse stelt in samenspraak met de accountmanager het kredietvoorstel op. Dit bevat een uitgebreide beoordeling van de kredietwaardigheid van de betreffende cliënt mede op basis van het interne rating model van de bank. Naarmate de transactie een grotere maatwerkcomponent kent, wordt een zwaardere procedure gevolgd uit hoofde van operationeel risico. De bank heeft daartoe een maatwerkbeoordelingsproces ingericht om daarmee de complexiteit voor klant en bank beheersbaar te houden.
- Het kredietvoorstel wordt door de afdeling Kredietrisicobeoordeling voorzien van een onafhankelijke second opinion.
- Op basis van de voorgestelde rating en de omvang van het krediet wordt de zwaarte van de besluitvormingsprocedure bepaald. Uit de risk appetite volgt tevens de hoogte van het maximale kredietrisico dat de bank wil lopen op de klant. Het kredietvoorstel dient in overeenstemming te zijn met dit maximale risico.
- De Kredietcommissie besluit of het krediet wel of niet wordt geaccepteerd. De Kredietcommissie wordt voorzeten door een Lid van de Raad van Bestuur en kent vertegenwoordiging van Public Finance, Kredietrisicobeoordeling en in voorkomende gevallen Treasury. Als de Kredietcommissie niet tot een eensluidend oordeel komt, volgt escalatie naar de Raad van Bestuur.

Na goedkeuring van een kredietvoorstel en acceptatie door de cliënt vangt het kredietbeheerproces aan. Dit bevat onder andere de volgende elementen:

- Het dossier wordt gecompliceerd door de afdeling Mid Office.
- Het beheren van het dossier, waaronder het bewaken van zekerheden en convenanten, door de afdeling Mid Office.
- Minimaal eens per jaar dient een herbeoordeling van de kredietwaardigheid plaats te vinden. Tijdens deze revisie wordt de interne rating geactualiseerd. De Kredietcommissie beoordeelt deze revisies. Kredieten waarvan de kredietkwaliteit (rating) beneden een bepaald niveau is gekomen (voor meer informatie, zie onderstaande tabel), worden intensiever beheerd en indien noodzakelijk overgenomen door de groep Bijzonder Beheer binnen de afdeling Kredietrisicobeoordeling.

KREDIETMODELLEN

De klanten van BNG Bank beschikken in de meeste gevallen niet over een externe rating. De bank gebruikt intern ontwikkelde ratingmodellen voor het inzichtelijk maken van de kredietwaardigheid. Gezien het 'low default' karakter van de kredietportefeuille wordt gebruik gemaakt van expertmodellen. Voor de volgende sectoren zijn modellen in gebruik:

- Volkshuisvesting
- Gezondheidszorg en onderwijs
- DBFMO (Design Build Finance Maintain Operate, projectfinanciering)
- Gebiedsontwikkeling
- Financiële instellingen
- Energie, water, telecom, transport, logistiek en milieu

De betekenis van de interne ratings is voor alle modellen hetzelfde:

INTERNE RATING	BESCHRIJVING
0	Solvabiliteitsvrij krediet.
1 tot en met 11	Er is sprake van een acceptabel kredietrisico. Reguliere revisie vindt jaarlijks plaats.
12 tot en met 13	Watchlist: er is sprake van verhoogd kredietrisico. Minstens twee keer per jaar vindt revisie plaats.
14 tot en met 17	Bijzonder Beheer: er is sprake van sterk verhoogd kredietrisico. Minstens drie keer per jaar wordt over deze relaties gerapporteerd aan de Raad van Bestuur.
18 tot en met 19	Bijzonder Beheer: er is sprake van sterk verhoogd kredietrisico en/of de debiteur voldoet structureel niet aan de betalingsverplichtingen en/of er is geen continuïteitsverwachting. Minstens drie keer per jaar wordt over deze relaties gerapporteerd aan de Raad van Bestuur.

FORBORN EXPOSURES

Forbearance heeft betrekking op kredietovereenkomsten, waarvan de kredietvoorwaarden ten gunste van de debiteur zijn gewijzigd als gevolg van een ongunstige financiële positie van de debiteur, zodat deze aan zijn verplichtingen kan blijven voldoen. In onderstaande tabel zijn geen rentedragende waardepapieren opgenomen, omdat de bank de voorwaarden daarvan niet kan wijzigen.

SOLVABILITEITSVRIJE KREDIETEN**SOLVABILITEITSPLICHTIGE KREDIETEN****INTERNE RATING:**

- 1 tot en met 11
- 12 tot en met 13
- 14 tot en met 17
- 18 tot en met 19

31-12-2015

**EXPOSURE
KREDIETEN EN
OFF-BALANCE
EXCLUSIEF
DEBITEUREN-
VOORZIENING**

**VERDELING
%**

**EXPOSURE VAN
KREDIETEN MET
FORBEARANCE**

88.971**88%****20**

11.737

12%

101

520

0%

6

313

0%

9

83

0%

0

12.653**12%****116****101.624****100%****136**

	31-12-2014		
	EXPOSURE KREDIETEN EN OFF-BALANCE EXCLUSIEF DEBITEUREN- VOORZIENING	VERDELING %	EXPOSURE VAN KREDIETEN MET FORBEARANCE
SOLVABILITEITSVRIJE KREDIETEN	87.383	87%	20
SOLVABILITEITSPLICHTIGE KREDIETEN			
INTERNE RATING:			
– 1 tot en met 11	11.699	12%	0
– 12 tot en met 13	1.056	1%	15
– 14 tot en met 17	249	0%	87
– 18 tot en met 19	83	0%	9
	13.087	13%	111
	100.470	100%	131

De kredietovereenkomsten waarvan de contractvoorwaarden zijn gewijzigd als gevolg van een ongunstige financiële positie van de debiteur bedragen ultimo 2015 EUR 136 miljoen (ultimo 2014: EUR 131 miljoen). Het aandeel in de totale kredietportefeuille is 0,1% (ultimo 2014: 0,1%) en heeft betrekking op 7 debiteuren (ultimo 2014: 6 debiteuren).

NON-PERFORMING EN IMPAIRED EXPOSURES

Non-performing exposures betreffen exposures:

- waarvan contractvoorwaarden zijn geschonden door de debiteur (bijvoorbeeld betalingsachterstanden ('past due') van meer dan 90 dagen); en/of
- waarvoor de verwachting bestaat dat de debiteur niet (volledig) aan zijn toekomstige betalingsverplichting kan blijven voldoen ('unlikely to pay'); en/of
- waarvoor een individuele voorziening is getroffen.

Onder 'past due' wordt verstaan de betalingsachterstand die begint op moment dat de debiteur niet (volledig) volgens de contractuele vervallen betalingsdatum heeft voldaan.

Impaired exposures betreffen exposures die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan. Onder bijzondere waardeverminderingen wordt verstaan afschrijvingen ('write-offs') op de posten die tegen reële waarde op de balans staan en kredieten waarvoor een individuele voorziening is getroffen. Exposures die voorzien zijn via de IBNR-voorziening worden niet als impaired exposures aangemerkt. Buitenbalans exposures worden eveneens niet aangemerkt als impaired.

Onderstaande tabellen geven inzicht in de totale exposure aan kredieten en rentedragende waardepapieren, waarbij is aangegeven welk deel hiervan als non-performing respectievelijk impaired exposure is aangemerkt.

	31-12-2015					
	KREDIETEN EN OFF-BALANCE EXCLUSIEF DEBITEUREN- VOORZIENING	WAARVAN NON- PERFORMING EXPOSURES	WAARVAN IMPAIRED EXPOSURES	RENTE- DRAGENDE WAARDE- PAPIEREN	WAARVAN NON- PERFORMING EXPOSURES	WAARVAN IMPAIRED EXPOSURES
– Bankiers				485	0	0
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	885	0	0	1.999	0	0
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar				13.435	85	85
– Kredieten	87.531	127	67	1.884	18	18
TOTAAL BALANSWAARDE	88.416	127	67	17.803	103	103
– Voorwaardelijke schulden	99	0				
– Onherroepelijke faciliteiten	6.415	0				
– Herroepelijke faciliteiten	6.694	0				
TOTAAL EXPOSURE	101.624	127	67	17.803	103	103

	31-12-2014					
	KREDIETEN EN OFF-BALANCE EXCLUSIEF DEBITEUREN- VOORZIENING	WAARVAN NON- PERFORMING EXPOSURES	WAARVAN IMPAIRED EXPOSURES	RENTE- DRAGENDE WAARDE- PAPIEREN	WAARVAN NON- PERFORMING EXPOSURES	WAARVAN IMPAIRED EXPOSURES
– Bankiers				441	0	0
– Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	946	0	0	1.779	0	0
– Financiële activa voor verkoop beschikbaar				13.591	0	0
– Kredieten	88.427	113	96	2.358	19	19
TOTAAL BALANSWAARDE	89.373	113	96	18.169	19	19
– Voorwaardelijke schulden	172	0				
– Onherroepelijke faciliteiten	5.326	2				
– Herroepelijke faciliteiten	5.599	0				
TOTAAL EXPOSURE	100.470	115	96	18.169	19	19

Het verloop van de kredietverlening aan debiteuren met non-performing exposures is in onderstaande tabel weergegeven.

	2015	2014
BEGINSTAND	115	81
– Non-performing exposure waar geen individuele voorziening voor nodig is	50	19
– Non-performing exposure en individueel voorzien	0	58
– Aflossingen op afwikkeling van non-performing exposure	–38	–7
– Verschuiving van non-performing naar performing exposure	–	–36
EINDSTAND	127	115

In 2015 is voor één non-performing relatie een individuele voorziening getroffen. Voor 3 relaties met non-performing exposures werd het treffen van een individuele voorziening niet noodzakelijk geacht. Van één relatie is de individuele voorziening vrijgevallen, omdat het totale exposure van deze relatie is afgelost. Voor één relatie is de individuele voorziening aangewend ten behoeve van de afwikkeling van het exposure. Het verloop van de voorziening voor kredieten die afgewaardeerd zijn is in [noot 2](#) toegelicht.

VOORZIENINGENBELEID KREDIETEN

BNG Bank kent een aantal triggers die leiden tot de beoordeling of een individuele kredietvoorziening noodzakelijk is:

- een interne rating van 14 of hoger; of
- een betalingsachterstand en/of schending van contractvoorwaarden van meer dan 90 dagen en/of de debiteur is ‘unlikely to pay’ (‘default’).

De individuele voorziening heeft alleen betrekking op de solvabiliteitsplichtige kredieten. Solvabiliteitsvrije kredieten worden geacht vrij te zijn van kredietrisico vanwege garantstellingen en zekerheden of vanwege de status van de tegenpartij, zoals Nederlandse decentrale overheden. Daarnaast kent de bank een collectieve voorziening op basis

van een zogeheten ‘Incurred But Not Reported’ (IBNR) model. Dit model berekent voor solvabiliteitsplichtige kredieten een voorziening op basis van onder meer exposure en rating van de debiteur. Ten slotte wordt voor kredieten die als gevolg van een garantie door een decentrale overheid solvabiliteitsvrij zijn, een voorziening bepaald op basis van een opslag voor operationeel risico.

OUDERDOMSANALYSE REEDS VERVALLEN FINANCIËLE ACTIVA (KREDIETEN) ZONDER INDIVIDUELE BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING

	31-12-2015	31-12-2014
Minder dan 31 dagen	1	1
31 tot en met 60 dagen	0	0
61 tot en met 90 dagen	0	0
Meer dan 90 dagen	1	2
EINDSTAND	2	3

Vervallen financiële activa hebben volledig betrekking op de post Kredieten ([noot 2](#)).

KREDIETVERLIEZEN EN IMPAIRMENTS

De bijzondere waardeverminderingen van financiële activa zijn toegelicht in [noot 26](#).

FINANCIËLE TEGENPARTIJEN

Financiële tegenpartijen zijn (grote) financiële instellingen waarmee BNG Bank onder andere geldmarkt- en derivaten-transacties afsluit. De bank doet uitsluitend zaken met financiële tegenpartijen die beschikken over externe ratings. Ook deze partijen worden periodiek getoetst op kredietwaardigheid. Onderdeel van deze kredietwaardigheidsanalyse is het vaststellen van een interne rating. Op basis van vigerend beleid wordt vervolgens een limiet vastgesteld.

Met financiële tegenpartijen waarmee BNG Bank actief derivatentransacties afsluit, worden ter verlaging van het kredietrisico nettingovereenkomsten vastgelegd. Tevens worden bilaterale collateral-overeenkomsten gesloten. Deze voorziet erin dat op dagelijkse basis marktwaarde-ontwikkelingen door collateral worden gemitigeerd. De afstemming van de onderlinge marktwaarden van derivaten vindt prudent en conform de relevante regelgeving plaats. Eind 2015 bedraagt het gestorte collateral EUR 10,1 miljard (2014: EUR 12,2 miljard). Bij een verslechtering van de rating van BNG Bank met 3 notches zou hier EUR 35 miljoen (2014: EUR 168 miljoen) bijkomen.

EXTERNE RATING

BNG Bank maakt gebruik van de externe ratings van ratingbureaus, te weten S&P, Moody's, Fitch en DBRS. Bij het bepalen van kapitaalbeslag worden waar beschikbaar de ratings van deze vier bureaus gebruikt. Dit geldt waar mogelijk voor uitzettingen aan financiële tegenpartijen en investeringen in beursgenoteerd papier. De ratings hebben betrekking op de tegenpartijen zelf of specifiek op het aangekochte papier.

INVESTERINGEN IN RENTEDRAGENDE WAARDEPAPIEREN (RWP)

De RWP-portefeuille van BNG Bank wordt voornamelijk aangehouden ten behoeve van liquiditeitsmanagement en bestaat uit hoogwaardige obligaties, die grotendeels beleenbaar zijn bij de centrale bank. De totale RWP-portefeuille van BNG Bank kan worden onderverdeeld in een liquiditeitsportefeuille en een ALM-portefeuille (Asset & Liability Management). De liquiditeitsportefeuille bestaat uitsluitend uit goed verhandelbaar papier en is onderverdeeld naar de verschillende LCR-levels opgenomen in de onderstaande tabel. De ALM-portefeuille is onderverdeeld naar het type papier. De ontwikkeling van de portefeuilles wordt maandelijks gerapporteerd en behandeld in de betreffende commissie. Op basis van onder andere externe en deels ook interne ratings wordt de ontwikkeling op individuele basis gevolgd. Voor de kwalificerende securitisaties conform de Delegated Act wordt het due diligence beoordelingsproces doorlopen. Twee keer per jaar ondergaan de assets binnen deze portefeuilles een impairment analyse.

De getoonde bedragen op de volgende pagina per ratingcategorie betreffen de restant hoofdsommen in miljoenen euro's. In de laatste kolom wordt bovendien de totale balanswaarde vermeld.

LIQUIDITEITS- PORTEFEUILLE	31-12-2015						
	AAA	AA	A	BBB	NON- INVESTMENT GRADE	TOTAAL NOMINALE WAARDE	TOTAAL BALANS- WAARDE
	6.069	2.320		257	46	8.692	10.891
			177			177	189
		68		13		81	106
	664	105				769	851
			65			65	70
	762	9				771	781
	7.495	2.502	242	270	46	10.555	12.888
ALM-PORTEFEUILLE							
	51	177	216	340	202	986	938
		40	267	420		727	800
	115	7	207		62	391	391
	669	123	307			1.099	1.078
	386	19	446	185	245	1.281	1.708
	1.221	366	1.443	945	509	4.484	4.915
TOTAAL	8.716	2.868	1.685	1.215	555	15.039	17.803

	31-12-2014						
	AAA	AA	A	BBB	NON- INVESTMENT GRADE	TOTAAL NOMINALE WAARDE	TOTAAL BALANS- WAARDE
LIQUIDITEITS- PORTEFEUILLE							
Level I – Overheid/							
Supranationaal	5.745	2.415	1	251	46	8.458	10.909
Level II A – Covered bonds	499	75				574	671
Level II A – Overheid/							
Supranationaal		64		17		81	110
Level II B – Corporates			196			196	261
Level II B – RMBS	88	14	38			140	135
	6.332	2.568	235	268	46	9.449	12.086
ALM-PORTEFEUILLE							
RMBS/CMBS	136	97	488	120	231	1.072	997
Covered bonds			474	565	95	1.134	1.273
ABS	121	18	65	161	64	429	431
NHG	853	625	354			1.832	1.844
Overig	355	19	302	167	274	1.117	1.538
	1.465	759	1.683	1.013	664	5.584	6.083
TOTAAL	7.797	3.327	1.918	1.281	710	15.033	18.169

OVERDRACHT VAN FINANCIËLE ACTIVA ZONDER DERECOGNITION

Onderstaande tabel geeft de balanswaarden weer van de overgedragen, maar niet van de balans verwijderde, financiële activa en de gerelateerde financiële passiva. De financiële activa zijn niet verwijderd van de balans omdat BNG Bank de kredietrisico's en de rechten op de onderliggende cashflows heeft behouden. BNG Bank heeft ultimo 2015 geen financiële activa in haar portefeuille die zijn overgedragen en zijn verwijderd van de balans, waarbij BNG Bank nog een doorlopende betrokkenheid heeft.

RENTEDRAGENDE WAARDEPAPIEREN OVERGEDRAGEN IN REPOTRANSACTIES

	31-12-2015		31-12-2014	
	BALANS- WAARDE	MARKT- WAARDE	BALANS- WAARDE	MARKT- WAARDE
OVERGEDRAGEN ACTIVA				
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	–	–	522	522
GERELATEERDE PASSIVA				
Bankiers	–	–	510	510
NETTO POSITIE	–	–	12	12

Ultimo 2015 zijn er geen rentedragende waardepapieren overgedragen in repotransacties.

SALDERING VAN FINANCIËLE ACTIVA EN FINANCIËLE PASSIVA (DERIVATEN)

BNG Bank heeft voor derivatentransacties netting- en onderpandsovereenkomsten gesloten met tegenpartijen. Deze overeenkomsten komen echter niet in aanmerking voor balanssaldering. Onderstaande tabel geeft de posities weer indien deze overeenkomsten wel zouden voldoen aan de voorwaarden van balanssaldering en indien rekening wordt gehouden met onderpandsovereenkomsten.

	31-12-2015		
	DERIVATEN ACTIEF	DERIVATEN PASSIEF	NETTO
– Bruto waarde van financiële activa en passiva voor saldering*	16.370	23.261	–6.891
– Bruto waarde van te salderen financiële passiva	–	–	–
– Balanswaarde financiële activa en passiva (na saldering)	16.370	23.261	–6.891
– Waarde financieel verrekeningsinstrument welke voor saldering niet voldoet aan IAS32 (Netting derivaten met dezelfde tegenpartij)	13.347	13.347	–
– Exposure voor collateral	3.023	9.914	–6.891
– Waarde financieel onderpand welke voor saldering niet voldoet aan IAS32	1.761	10.041	–8.280
NETTO EXPOSURE	1.262	–127	1.389

* Exclusief waarde ingedekt risico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting EUR 13.559 miljoen (2014: EUR 16.044 miljoen).

	31-12-2014		
	DERIVATEN ACTIEF	DERIVATEN PASSIEF	NETTO
– Bruto waarde van financiële activa en passiva voor saldering*	16.800	26.607	–9.807
– Bruto waarde van te salderen financiële passiva	–	–	–
– Balanswaarde financiële activa en passiva (na saldering)	16.800	26.607	–9.807
– Waarde financieel verrekeningsinstrument welke voor saldering niet voldoet aan IAS32 (Netting derivaten met dezelfde tegenpartij)	14.324	14.324	–
– Exposure voor collateral	2.476	12.283	–9.807
– Waarde financieel onderpand welke voor saldering niet voldoet aan IAS32	897	12.247	–11.350
NETTO EXPOSURE	1.579	36	1.543

* Exclusief waarde ingedekt risico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting EUR 13.559 miljoen (2014: EUR 16.044 miljoen).

KREDIETEQUIVALENTEN VAN DERIVATEN DIE ACTIEF OP DE BALANS STAAN

Het kredietrisico van derivaten is relatief klein ondanks dat de omvang van de hoofdsommen per einde 2015 EUR 243 miljard groot is (2014: EUR 246 miljard). Deze contractuele hoofdsommen dienen, behalve in het geval van valutaderivaten, slechts als rekengrootheid en geven geen indicatie van de omvang van de kasstromen of het aan de derivaten verbonden risico. Hiervoor is het kredietequivalent van de derivatenportefeuille een betere indicator. Het kredietrisico wordt uitgedrukt in termen van kredietequivalenten op basis van voorschriften van de centrale bank. Het kredietequivalent bestaat uit de marktwaarde inclusief een opslag voor toekomstig kredietrisico. De contracten met een positieve waarde – de contracten waarbij de bank winst zou derven bij niet nakoming van het contract door de tegenpartij – zijn in dit geval relevant. BNG Bank hanteert de ‘Mark-to-Market’ (MtM) methode om deze waarde te bepalen. Daarnaast worden de hoofdsommen vermenigvuldigd met looptijd- en productafhankelijke

percentages om het potentiële kredietrisico ('add-on') te bepalen. De som van deze twee waarden (kredietequivalent) geeft het bruto exposure voor kredietrisico weer. Ontvangen collateral wordt verrekend om tot het netto krediet-exposure te komen. In deze cijfers is het effect van netting van positieve en negatieve marktwaarden van de contracten per tegenpartij verwerkt.

	31-12-2015			31-12-2014		
	MTM WAARDE	ADD-ON	TOTAAL	MTM WAARDE	ADD-ON	TOTAAL
Rentecontracten	1.378	402	1.780	1.468	406	1.874
Valutacontracten	1.609	376	1.985	820	334	1.154
TOTAAL	2.987	778	3.765	2.288	740	3.028
-% Collateral ontvangen	1.731		1.731	819		819
TOTAAL NA AFTREK COLLATERAL	1.256	778	2.034	1.469	740	2.209

Het risicogewogen kredietequivalent van de derivatenportefeuille bedroeg ultimo 2015 EUR 1.211 miljoen (2014: EUR 1.312 miljoen).

SETTLEMENTRISICO

Settlementrisico's doen zich voornamelijk voor bij transacties met financiële tegenpartijen. De met die partijen afgesloten netting- en collateralovereenkomsten dienen niet alleen ter afdekking van het tegenpartijrisico, maar ook ter beperking van het settlementrisico omdat betalingen over en weer zoveel als mogelijk gesaldeerd worden uitgevoerd. Verdere mitigatie van settlementrisico vindt plaats door beheersmaatregelen in het operationele proces.

Marktrisico

DEFINITIES

Marktrisico is de bestaande of toekomstige bedreiging van kapitaal en resultaat van de bank als gevolg van bewegingen in marktprijzen. Marktrisico (inclusief vervangingsrisico) kent verschillende verschijningsvormen: renterisico, valutarisico, volatiliteitsrisico en fluctuaties in krediet- en liquiditeitsopslagen.

- Renterisico is het risico voor jaarresultaat en kapitaal dat voorkomt uit nadelige bewegingen in marktrentetarieven.
- Valutarisico is het risico voor jaarresultaat en kapitaal dat voorkomt uit nadelige bewegingen in valutakoersen.
- Volatiliteitsrisico is het risico voor jaarresultaat en kapitaal dat voorkomt uit nadelige bewegingen in de door de markt verwachte volatiliteit (ook wel ‘implied volatility’) van marktrente of valuta’s.
- Het opslagrisico is het risico voor jaarresultaat en kapitaal dat voortkomt uit nadelige bewegingen in opslagen voor kredietrisico en opslagen voor liquiditeitsrisico.

ONTWIKKELINGEN

Net als in voorgaande jaren heeft de bank voor een restrictief positiebeleid gekozen. De rentepositie gemeten in basispuntgevoeligheid was het hele jaar laag. Dit vanuit de afweging dat het eventuele rendement dat een hogere positie zou leveren bij een verdere daling van de rente niet op weegt tegen de negatieve gevolgen van een forse rentestijging bij die hogere positie. Bij de huidige lage rentestand en de verwachting ten aanzien van de ontwikkeling ervan blijft de bank terughoudend. De valutapositie in termen van kasstromen was conform het marktriscobeleid het hele jaar nagenoeg nihil.

RENTERISICO

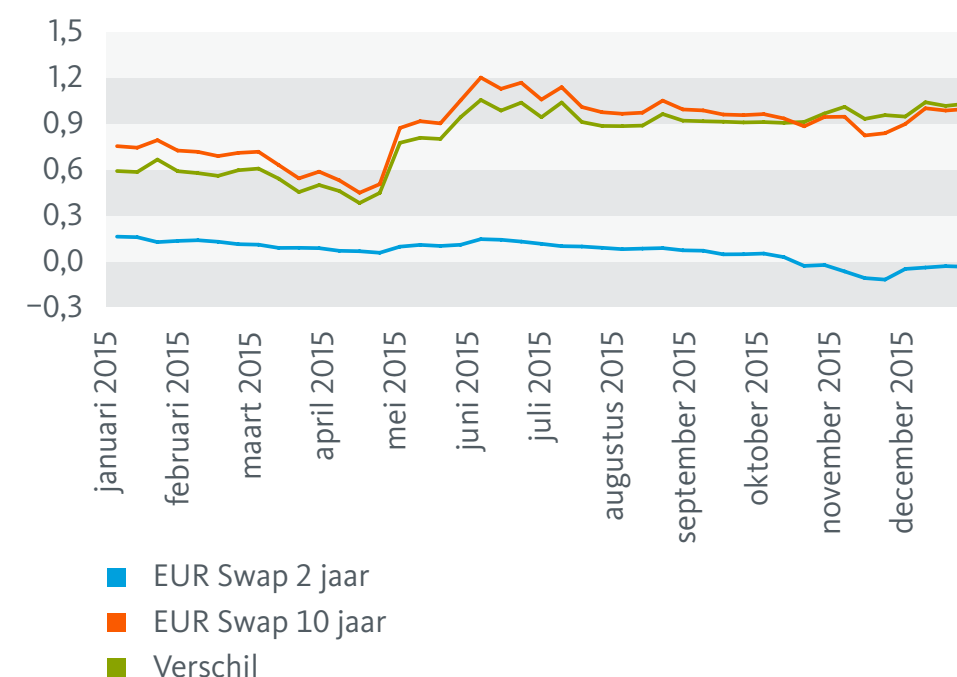
BNG Bank voert een actief rentepositiebeleid en beoogt daarmee een additioneel rendement op het vermogen te behalen door te anticiperen op veranderingen in de marktrente. De uitvoering van dit beleid is belegd bij het Asset & Liability Committee (ALCO) waarin alle leden van de Raad van Bestuur deelnemen en het stemrecht hebben. Naast de Raad van Bestuur zijn in ALCO de directeurs verantwoordelijk voor Treasury en Public Finance vertegenwoordigd, evenals de afdelingen Risk Management en Economisch Onderzoek (SEO). Op basis van marktvisies van Treasury en Economisch Onderzoek stelt ALCO periodiek de rentevisie van de bank vast en, binnen de daarvoor geformuleerde vaste kaders, de limieten waarbinnen Treasury opereert.

De dagelijkse uitvoering van het renterisicobeheer is belegd bij het directoraat Treasury. Dit directoraat draagt zorg voor de hedgingactiviteiten met betrekking tot de marktrisico's die ontstaan als gevolg van de commerciële activiteiten en stuurt tevens de rentepositie van de bank.

Risk Management is verantwoordelijk voor het onafhankelijk monitoren van het marktrisico en controleert daarbij op dagelijkse basis of de bank zich binnen haar limieten bevindt. De afdeling zorgt voor rapportage naar ALCO en Treasury en kan gevraagd en ongevraagd risico's signaleren of adviezen geven. Daarnaast heeft zij een belangrijke stem bij het aangaan van nieuwe marktrisico's (als onderdeel van het productgoedkeuringsproces).

EUROPESE SWAPCURVE

(in procenten)

In 2015 is een nieuw renterisico raamwerk in gebruik genomen, waarmee het meten en sturen op renterisico's sterk is verbeterd. Voor het meten van renterisico maakt BNG Bank nu gebruik van interne overheveling van de renterisico's van de commerciële afdelingen naar Treasury. De risico's die voortvloeien uit het strategische positiebeleid kunnen hierdoor separaat worden gemeten alsmede de risico's die ontstaan uit de mismatches tussen de interne overheveling en de externe afdekking. Het nieuwe renterisico raamwerk geeft verbeterd inzicht in de renterisico's van de bank. Het heeft echter geen impact gehad op de wijze van accounting.

De belangrijkste risicomaatstaf die BNG Bank hanteert is de rentegevoeligheid per tijdsinterval (delta), die op dag-basis wordt gerapporteerd. Vanuit ALCO vindt nu sturing op deze delta's plaats. Dit is preciezer dan de voorheen gehanteerde duration sturing. Daarnaast worden op maandelijkse basis scenarioanalyses en stresstests uitgevoerd en worden de basis risico's en de Earnings at Risk getallen geanalyseerd. Deze renterisicomaatstaven vullen elkaar aan en vormen in combinatie met elkaar een basis om risico's inzichtelijk en beheersbaar te maken. Hiervoor worden rapportages voor verschillende doelgroepen op verschillende detailniveaus en met verschillende tijd frequenties opgesteld.

Voor de belangrijkste risicomaatstaven zijn limieten vastgesteld door het ALCO, welke door Risk Management worden gemonitord. Daarnaast wordt bewaakt dat het outlier criterium niet wordt overschreden, waarbij een interne grenswaarde wordt gehanteerd als early warning. Het outlier criterium is voorgeschreven in de Baselse regelgeving om de maximale verhouding tussen marktrisico en eigen vermogen uit te drukken. Hierbij wordt het marktrisico gemeten onder extreme omstandigheden met een instantane parallelle renteschok van plus of min 200 basispunten.

In onderstaande tabel wordt het effect van een instantane verandering van de rente per einde 2015 weergegeven. Getoond wordt de marktwaardeverandering die hierdoor optreedt. Deze wordt vervolgens uitgesplitst naar de wijze waarin deze uiteindelijk in het resultaat van de bank terechtkomt. De rechterkolom geeft tot slot het geschatte effect van de marktwaardeverandering weer op het renteresultaat van de bank in de jaren na 2015.

	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014
	TOTALE MARKTWAARDE- VERANDERING		EFFECT OP DE WINST- EN-VERLIESREKENING		EFFECT OP HET EIGEN VERMOGEN		LANGETERMIJNEFFECT OP TOEKOMSTIGE WINST-EN-VERLIES- REKENING	
RENTESCHOK								
+200 basispunten	-114	-183	23	75	2	-4	-139	-254
-200 basispunten	133	205	-20	-65	-5	4	158	266

Uit de tabel blijkt dat een relatief grote schok in de marktwaarde als gevolg van renteveranderingen slechts een relatief kleine impact heeft op het jaarresultaat van de bank. Dit komt doordat het renteresultaat van de bank voor het overgrote deel op geamortiseerde kostprijs wordt bepaald. Dit wordt mogelijk gemaakt door de hedgingstrategie en de daarop aansluitende hedge accounting systematiek van de bank. Hierdoor komen winsten en verliezen als gevolg van veranderingen in de rente gespreid over langere termijn in het resultaat terecht. Slechts een beperkt deel van de marktwaardeveranderingen komt direct tot uitdrukking in de winst-en-verliesrekening en/of het eigen vermogen. In het voorbeeld van het scenario van 200 basispunten rentestijging komt EUR 23 miljoen positief (2014: EUR 75 miljoen positief) direct in het jaarresultaat terecht en EUR 139 miljoen negatief (2014: EUR 254 miljoen negatief) in toekomstige jaren. Van dit bedrag komt EUR 2 miljoen positief (2014: EUR 4 miljoen negatief) direct in het eigen vermogen terecht.

Omdat BNG Bank beleidsmatig in haar reguliere kredietproducten geen opties tot vervroegde aflossing kent en deze dus niet in materiële mate in haar portefeuille aanwezig zijn, is er geen noodzaak tot modellering van het klantgedrag. Er is ook geen materieel exposure in hypotheke en voorts trekt de bank geen spaargeld aan.

VALUTARISICO

Omdat de bank een groot deel van haar funding in vreemde valuta betreft is er sprake van grote potentiële valuta-posities. De bank heeft als beleid om het valutarisico geheel af te dekken. In incidentele gevallen kunnen kleine valutaposities bestaan, wanneer het niet kostenefficiënt is om deze af te dekken. Ook het valutarisico van deze kleine posities wordt op dagelijkse basis gemeten.

VOLATILITEITSRISICO

Voor de sturing van de rentepositie van de bank kent de bank een gelimiteerde ruimte om volatiliteitsrisico aan te gaan. Deze wordt gemonitord door Risk Management. Voor de overige activiteiten heeft BNG Bank als beleid om de volatiliteitsrisico's voor nieuwe producten volledig af te dekken. Vanuit het verleden resteren nog kleine posities met volatiliteitsrisico.

KREDIETOPSLAGEN, LIQUIDITEITSPREMIES EN RENTERISICOBEBEER

De economische marktwaarde positie van BNG Bank wordt bepaald over de gehele portefeuille van activa en passiva. Zowel de activa als de passiva worden gewaardeerd met behulp van een rentecurve die is opgebouwd uit swap-tarieven uit de markt plus actuele op- en afslagen voor krediet- en liquiditeitsrisico. De impact van veranderingen van deze op- en afslagen wordt periodiek gemeten. Bij de vaststelling van de rentepositie van de bank spelen deze op- en afslagen geen rol, zodat de veranderingen in op- en afslagen geen invloed hebben op de rentepositie.

Liquiditeits- en fundingrisico

DEFINITIES

Liquiditeitsrisico is de bestaande of toekomstige bedreiging van kapitaal en resultaat van de bank als gevolg van de mogelijkheid dat zij op enig moment niet in staat zal zijn aan haar betalingsverplichtingen te voldoen zonder dat dit gepaard gaat met onaanvaardbare kosten of verliezen.

- Het liquiditeitsrisico voor de korte termijn is het risico dat de bank op korte termijn niet genoeg geld kan aantrekken om aan haar betalingsverplichtingen te voldoen.
- Het herfinancieringsrisico of het lange termijn liquiditeitsrisico is het risico dat de bank als gevolg van de ontwikkeling van haar eigen kredietwaardigheid geen of onvoldoende geld kan aantrekken tegen prijzen waarmee de continuïteit van de onderneming niet in gevaar komt.

ONTWIKKELINGEN

De obligaties van de bank kwalificeren als liquide activa onder de prudentiële regelgeving, hierdoor kunnen zij in liquiditeitsportefeuilles van andere banken worden opgenomen, hetgeen een gunstige uitwerking heeft op de inkooppositie van de bank op de kapitaalmarkt. Ook het opkoopprogramma van de ECB was gunstig voor de vraag naar obligaties van BNG Bank. Op de geldmarkt werd volop gebruik gemaakt van het USCP programma dat haar waarde sinds de introductie enkele jaren geleden volop heeft bewezen. De liquiditeitspositie bleef het gehele jaar binnen de limieten voor zowel korte als lange liquiditeit.

In 2015 is een nieuwe systematiek van limietbelasting ontwikkeld en geïmplementeerd. Intern werd tot op heden op verschillende manieren de korte en lange termijn liquiditeit gemeten. Er is nu sprake van een uniforme methode die tevens goed aansluit bij de zienswijze van toezichthouders. Daarnaast zijn met betrekking tot onzekere kasstromen een aantal aannames ingebracht die, naar mening van de bank, de beste inschatting geven van het toekomstige fundingtekort. De nieuwe systematiek van belasting is begin 2016 in gebruik genomen.

In 2016 zullen verdere stappen worden gezet op het gebied van het inregelen van de monitoringscyclus rond het funding plan, het management rond de Liquidity Coverage Ratio (LCR) en de Net Stable Funding Ratio (NSFR) en stresstesting met betrekking tot liquiditeit.

LIQUIDITEIT

BNG Bank wil vanuit haar functie voor de publieke sector een voortdurende en stabiele aanwezigheid in de markt realiseren en ook in moeilijke tijden aan de kredietvraag blijven voldoen. Daarnaast streeft zij een prudente liquiditeitspositie na om te allen tijde aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. In dit kader is een continue toegang tot de geld- en kapitaalmarkt cruciaal en daarmee het continue onderhouden van aantrekkelijke, gevarieerde emissieprogramma's met voldoende omvang voor beleggers. Daarnaast zijn buffers noodzakelijk om toegang te hebben tot liquiditeit in tijden van stress. In dit verband is een ruime hoeveelheid onderpand aanwezig bij de centrale bank om de mogelijkheid te hebben een acuut beroep te doen op kortlopende funding. Aangezien een zeer groot deel van de activa als onderpand kan dienen kan in geval van langdurige stress dit onderpand verder worden uitgebreid. Een tweede buffer wordt gevormd door activa die expliciet voor liquiditeitsdoeleinden worden aangehouden, de zogenoemde liquiditeitsportefeuille. De omvang van deze portefeuille houdt mede rekening met het vereiste uit hoofde van de CRR om over een LCR van minstens 100% te beschikken.

De begrenzings van de maximaal toegestane fundingtekorten voor de korte termijn en voor de lange termijn zijn expliciet onderdeel van de risk appetite en bepalen rechtstreeks de hoogte van de belangrijkste liquiditeitslimieten. In de risk appetite wordt eveneens een survival periode vastgesteld. Dit is de termijn waarop de bank in geval van een nader uitgewerkt zwaar stressscenario kan overleven. Dit stressscenario betreft een scenario waarin de bank gedurende een lange periode moeilijk aan funding kan komen, terwijl haar klanten versterkt gebruik maken van bestaande kredietfaciliteiten en daarnaast nieuwe kredietverlening mogelijk dient te blijven. De survival periode is

de periode waarbij de reguliere liquiditeitsbuffers, dus zonder management interventie, voldoende zijn om de gevolgen van het scenario op te vangen. De uit de stresstests blijkende survival periode voldoet aan de in de risk appetite gestelde eis.

Om de liquiditeitspositie te monitoren beschikt de bank over een dagelijks geactualiseerde liquiditeitsvervalkalender en worden wekelijks meerjarige liquiditeitsprognoses opgesteld. Op deze liquiditeitspositie zijn de bovengenoemde limieten van toepassing. De liquiditeitspositie van BNG Bank voldoet ruimschoots aan de bestaande en, reeds bekende, in de toekomst van kracht wordende toezichtsnormen.

De uitvoering van het funding- en liquiditeitsbeleid is belegd bij het directoraat Treasury. Over het gebruik van de vastgestelde limieten wordt door de afdeling Risk Management onafhankelijk gerapporteerd aan ALCO.

FUNDING

BNG Bank maakt onderscheid tussen kortlopende en langlopende funding. Voor de kortlopende middelen wordt gebruik gemaakt van:

- Commercial Paper. De bank gebruikt een European Commercial Paper (ECP) programme ter grootte van maximaal EUR 20 miljard en een US Commercial Paper (USCP) programme ter grootte van maximaal USD 15 miljard. Onder normale omstandigheden wordt een aanzienlijke ruimte aangehouden tussen de maximale ruimte in het programma en de daadwerkelijke inzet ervan.
- Repotransacties met interbancaire partijen onder een Global Master Repurchase Agreement (GMRA).
- Deposito's van institutionele geldmarktpartijen.
- Eventuele herfinancieringsoperaties van de Europese Centrale Bank.

De bank kent vrijwel geen retail deposito's. Sinds de invoering van schatkistbankieren eind 2013 kan de bank niet langer deposito's van decentrale overheden opnemen.

Voor de lange termijn middelen is de bank vooral aangewezen op de kapitaalmarkt. Hiervoor bestaan:

- een Debt Issuance Programme (DIP) ter grootte van maximaal EUR 90 miljard; en daarnaast
- een zogeheten Kangaroo-Kauri-Programma specifiek voor de Australische en Nieuw-Zeelandse markt ter grootte van AUD 10 miljard; en
- een zogeheten Samurai-shelf en een Uridashi-shelf specifiek ten behoeve van beleggers in Japan.

Om redenen van diversificatie wordt ten behoeve van de financiering van de activiteiten tevens gebruik gemaakt van:

- Het aantrekken van gelden waarbij instrumenten uit de liquiditeitsportefeuille in onderpand worden gegeven (repo's).
- Guaranteed Investment Contracts (GICs).

De bank beschikt over een funding plan waarin de gewenste funding mix nader wordt geconcretiseerd. Een monitoringscyclus omtrent het daadwerkelijk realiseren van deze mix dan wel de reden van het afwijken hiervan is grotendeels ingericht.

LOOPTIJDANALYSE FINANCIËLE ACTIVA EN PASSIVA OP BASIS VAN RESTERENDE CONTRACTUELE LOOPTIJD

De getoonde bedragen betreffen alle niet verdisconteerde toekomstige cashflows van de financiële activa en passiva. Voor de looptijdanalyse van de verstrekte garanties en onherroepelijke verplichtingen wordt verwezen naar Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

Kas en tegoeden bij de centrale banken
Bankiers
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat (excl. derivaten)
Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Kredieten
Overige activa
TOTAAL ACTIVA (EXCL. DERIVATEN)
Bankiers
Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat (excl. derivaten)
Schuldbewijzen
Toevertrouwde middelen
Achtergestelde schulden
Overige passiva
TOTAAL PASSIVA (EXCL. DERIVATEN)
Vervolg zie volgende pagina

31-12-2015				
TOT 3 MAANDEN	3 - 12 MAANDEN	1 - 5 JAAR	LANGER DAN 5 JAAR	TOTAAL
3.175	–	–	–	3.175
10.093	206	249	6	10.554
23	69	468	3.509	4.069
135	606	4.976	8.659	14.376
5.940	10.259	37.465	59.939	113.603
27	–	–	–	27
19.393	11.140	43.158	72.113	145.804
–2.969	–	–	–	–2.969
–8	–101	–387	–1.868	–2.364
–10.917	–21.347	–50.871	–39.173	–122.308
–2.576	–259	–1.869	–2.867	–7.571
–1	–1	–5	–44	–51
–78	–18	–	–	–96
–16.549	–21.726	–53.132	–43.952	–135.359

Vervolg van vorige pagina

BRUTO GESALDEERDE DERIVATEN

Te ontvangen bedragen activa

Te betalen bedragen activa

ACTIVA DERIVATEN

Te ontvangen bedragen passiva

Te betalen bedragen passiva

PASSIVA DERIVATEN

TOTAAL GENERAAL

31-12-2015

TOT 3 MAANDEN	3 - 12 MAANDEN	1 - 5 JAAR	LANGER DAN 5 JAAR	TOTAAL
8.052	16.693	29.905	24.428	79.078
-6.851	-13.355	-20.907	-15.855	-56.968
1.201	3.338	8.998	8.573	22.110
3.622	1.531	6.164	17.535	28.852
-4.422	-3.830	-15.033	-29.249	-52.534
-800	-2.299	-8.869	-11.714	-23.682
3.245	-9.547	-9.845	25.020	8.873

	31-12-2014				
	TOT 3 MAANDEN	3 - 12 MAANDEN	1 - 5 JAAR	LANGER DAN 5 JAAR	TOTAAL
Kas en tegoeden bij de centrale banken	2.241	–	–	–	2.241
Bankiers	10.103	511	409	52	11.075
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat (excl. derivaten)	22	116	381	2.847	3.366
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	146	794	4.434	9.261	14.635
Kredieten	7.620	9.732	39.739	59.077	116.168
Overige activa	155	–	–	–	155
TOTAAL ACTIVA (EXCL. DERIVATEN)	20.287	11.153	44.963	71.237	147.640
Bankiers	–2.353	–192	–	–	–2.545
Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat (excl. derivaten)	–8	–15	–481	–2.766	–3.270
Schuldbewijzen	–11.863	–21.915	–48.804	–30.571	–113.153
Toevertrouwde middelen	–2.996	–1.161	–2.448	–11.146	–17.751
Achtergestelde schulden	–1	–2	–6	–45	–54
Overige passiva	–34	–	–	–	–34
TOTAAL PASSIVA (EXCL. DERIVATEN)	–17.255	–23.285	–51.739	–44.528	–136.807

Vervolg zie volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

	31-12-2014				
	TOT 3 MAANDEN	3 - 12 MAANDEN	1 - 5 JAAR	LANGER DAN 5 JAAR	TOTAAL
BRUTO GESALDEERDE DERIVATEN					
Te ontvangen bedragen activa	10.325	18.457	32.701	26.416	87.899
Te betalen bedragen activa	-8.915	-15.288	-23.743	-17.022	-64.968
ACTIVA DERIVATEN	1.410	3.169	8.958	9.394	22.931
Te ontvangen bedragen passiva	930	528	5.397	17.021	23.876
Te betalen bedragen passiva	-1.721	-2.857	-15.383	-31.176	-51.137
PASSIVA DERIVATEN	-791	-2.329	-9.986	-14.155	-27.261
TOTAAL GENERAAL	3.651	-11.292	-7.804	21.948	6.503

LIQUIDITEITSPORTEFEUILLE

Onder CRD IV zijn de Liquidity Coverage Ratio (LCR) en de Net Stable Funding Ratio (NSFR) geïntroduceerd. De LCR geeft aan in hoeverre BNG Bank over een afdoende buffer van liquide assets beschikt, om een gestreste netto uitgaande kasstroom over een 30-daagse periode te kunnen opvangen. De NSFR is een ratio voor liquiditeit voor de periode van een jaar. Deze ratio wordt berekend door de beschikbare stabiele funding te delen op de vereiste stabiele funding. Zowel de LCR als de NSFR zijn onderworpen aan een minimumeis van 100%.

BNG Bank maakt relatief weinig gebruik van deposito's en veel van de kapitaalmarkt. Deposito's kennen een gelijkmatiger verwacht aflossingspatroon dan emissies op de kapitaalmarkt. Hierdoor kan de LCR fluctueren als gevolg van de uitgifte of het aflossen van emissies. Dit is echter goed voorspelbaar waardoor tijdig geanticipeerd kan worden. Daarnaast leiden de bewegingen in de marktwaarde van de derivaten, die worden gebruikt om het renterisico en valutarisico af te dekken, tot fluctuatie in de LCR-hoogte via de collateralverplichtingen tegenover deze derivaten.

In 2015 is een LCR prognosemodel ontwikkeld en ingevoerd waarmee de LCR op maandbasis een jaar vooruit wordt berekend. Hiermee is de bank in staat om tijdig potentiële tekortsituaties te kunnen identificeren.

De LCR per eind 2015 bedroeg 171% (2014: 168%) en voldeed daarmee aan de minimumnorm. De NSFR wordt naar verwachting per 1 januari 2018 van kracht. De bank is naar de thans geldende definities compliant aan deze liquiditeits-eis. De uitkomsten van de NSFR zijn als gevolg van haar langere horizon stabiel van aard dan die van de LCR. De NSFR per eind 2015 bedroeg 120% (2014: 103%) en lag daarmee eveneens boven de grens van 100%.

BNG Bank beschikt over een liquiditeitsportefeuille om op relatief korte termijn onder stressomstandigheden additionele liquiditeit te kunnen aanmaken. Primair komt deze wens voort uit prudent liquiditeitsbeleid en secundair uit de verplichting om te kunnen voldoen aan de eisen uit nieuwe regelgeving.

Eind 2015 bedroeg de waarde van de liquiditeitsportefeuille in het kader van de berekening van de LCR EUR 12,9 miljard (2014: EUR 9,1 miljard). De stijging van EUR 3,8 miljard (2014: EUR 4,5 miljard daling) wordt veroorzaakt door enerzijds een toename van de liquiditeitsportefeuille in staatspapier en securitisaties en anderzijds een stijging in de marktwaarde door voornamelijk het inkomen van de spreads op staatspapier en securitisaties.

LCR-KLASSE

Level I – Kas en tegoeden bij DNB/ECB

Level I – Overheid

Level I – Supranationaal

Level I B – Covered bonds

Level II A – Covered bonds

Level II A – Overheid/Supranationaal

Level II B – RMBS

Level II B – Corporates

31-12-2015

RESTANT HOOFDSOM*	RESTANT HOOFDSOM ONBEZWAARD	MARKT- WAARDE ONBEZWAARD	LCR-WAARDE ONBEZWAARD
401	401	401	401
5.991	5.976	7.891	7.867
2.701	2.701	3.001	3.001
769	769	853	793
177	177	191	162
81	81	106	90
771	771	782	587
65	65	70	35
10.956	10.941	13.295	12.936

* Inclusief ontvangen onderpand in de vorm van waardepapier (niet op balans).

	31-12-2014			
	RESTANT HOOFDSOM*	RESTANT HOOFDSOM ONBEZWAARD	MARKT- WAARDE ONBEZWAARD	LCR-WAARDE ONBEZWAARD
LCR-KLASSE				
Level I – Overheid	5.628	3.763	4.980	4.980
Level I – Supranationaal	2.848	2.848	3.246	3.246
Level II A – Covered bonds	574	574	570	570
Level II A – Overheid/Supranationaal	81	81	94	94
Level II B – RMBS	140	140	104	104
Level II B – Corporates	196	196	130	130
	9.467	7.602	9.124	9.124

* Inclusief ontvangen onderpand in de vorm van waardepapier (niet op balans).

TOELICHTING:

- Marktwaaarde onbezwaard: marktwaaarde van het onbezwaarde deel van de liquiditeitsportefeuille;
- LCR-waaarde onbezwaard: LCR-liquiditeitswaaarde van het onbezwaarde deel van de liquiditeitsportefeuille.

Ultimo 2015 is nominaal EUR 0 miljoen (2014: EUR 0,4 miljard) aan activa uit deze portefeuille ingezet als onderpand voor repotransacties. Ultimo 2015 is nominaal EUR 15 miljoen aan activa uit deze portefeuille ingezet als onderpand voor derivatentransacties (2014: EUR 1,4 miljard).

BEZWAARDE EN ONBEZWAARDE FINANCIËLE ACTIVA

Bezwaarde financiële activa zijn in situaties van funding- en liquiditeitsbehoefte niet vrij ter beschikking om op korte termijn in deze behoefte te voorzien. Onderstaande tabel geeft de balanswaarden weer van de activa, opgesplitst naar bezwaarde activa (niet vrij ter beschikking) en onbezwaarde activa (vrij ter beschikking).

Kas en tegoeden bij de centrale banken
Bankiers
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat
Overige financiële activa
Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Kredieten
Niet-financiële activa
TOTAAL
GEMIDDELD (TOTAAL) 2015*

31-12-2015		
BEZWAARD	ONBEZWAARD	TOTAAL
–	3.175	3.175
10.041	499	10.540
–	3.715	3.715
–	29.098	29.098
24	13.435	13.459
437	88.929	89.366
–	158	158
10.502	139.009	149.511
10.949	145.101	156.050

Kas en tegoeden bij de centrale banken
Bankiers
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat
Overige financiële activa
Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Kredieten
Niet-financiële activa
TOTAAL

31-12-2014		
BEZWAARD	ONBEZWAARD	TOTAAL
–	2.241	2.241
10.089	957	11.046
–	4.247	4.247
–	31.322	31.322
2.704	10.989	13.693
889	89.843	90.732
–	224	224
13.682	139.823	153.505

* Op basis van de relevante EBA-richtlijn worden over 2014 alleen eindstanden gerapporteerd.

Operationeel risico

DEFINITIES

Operationeel risico is het risico van verliezen als gevolg van tekortkomingen van interne processen, mensen en systemen, of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationeel risico omvat, naast het algemeen operationeel risico, de volgende risico's:

- IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door informatietechnologie.
- Uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.
- Integriteitsrisico is het risico dat de integriteit van de instelling wordt geschaad als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, dan wel haar medewerkers en cliënten in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen.
- Juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

ALGEMEEN

Het lijnmanagement is als 'first line of defense' primair verantwoordelijk voor het beheersen van operationeel risico in de dagelijkse bedrijfsvoering, conform beleid en afspraken. Het wordt daarbij ondersteund door gespecialiseerde afdelingen, zoals Interne Controle. Operationele risico's kunnen niet volledig worden gemitigeerd, ze moeten uiteraard wel inzichtelijk en beheersbaar worden gemaakt.

Risk Management, Compliance en Security vormen de ‘second line of defense’ en zorgen voor overzicht en inzicht in risico’s en voor richtlijnen voor beheersing. Ze ondersteunen en adviseren het lijnmanagement, onder meer door het faciliteren van periodieke ‘risk self assessments’ en de analyse van operationele risico’s. De geïdentificeerde risico’s, beheersmaatregelen en restrisico’s worden vastgelegd. Waar nodig doen zij voorstellen voor aanvullende beheersmaatregelen en monitoren de tijdige invoering ervan. Restrisico’s worden voorgelegd aan de verantwoordelijke directeur. Deze adviseert de Raad van Bestuur over de eventuele acceptatie van de restrisico’s. Risk Management is in het kader van de beheersing van operationeel risico betrokken bij proceswijzigingen.

Onafhankelijk van de self assessments, de risicoanalyses door Risk Management en de activiteiten van Interne Controle voert de Interne Audit Dienst (IAD) onderzoeken uit naar de opzet, het bestaan en de werking van beheersmaatregelen. De IAD vormt daarmee de ‘third line of defense’ en rapporteert aan de Raad van Bestuur. Jaarlijks geven de directeuren en de stafhoofden aan de Raad van Bestuur aan of zij in control zijn voor de processen en risico’s waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Verder wordt vanuit de compliance functie periodiek een integriteitsanalyse gemaakt.

BNG Bank registreert operationele incidenten vanaf een impact van EUR 5.000. Hiertoe melden de medewerkers in het operationele proces de incidenten bij Risk Management. De incidenten worden binnen het operationele proces afgehandeld. Risk Management beziet in overleg met de afdelingen of het proces, systemen of werkwijzen moeten worden aangepast om incidenten in de toekomst te voorkomen. Elk kwartaal wordt een incidentenrapportage aangeboden aan de Raad van Bestuur en de directie. Jaarlijks vindt rapportage plaats over de incidenten met een (mogelijke) impact van meer dan EUR 100.000 aan de Raad van Bestuur en het Audit & Risk Committee van de Raad van Commissarissen. De incidentenrapportage over 2015 bevatte geen incidenten met een impact van meer dan EUR 100.000 (2014: 1). Het effect van operationele incidenten op het jaarresultaat van de bank was zowel in 2015 als 2014 beperkt. Incidenten die een ernstig gevaar vormen voor de integere uitoefening van het bedrijf moeten worden gemeld aan de toezichthouder. Deze hebben zich in 2015 niet voorgedaan.

ONTWIKKELINGEN

Het toezicht door ECB heeft in 2015 verder vorm gekregen. BNG Bank heeft binnen de organisatie een aanspreekpunt voor het prudentieel toezicht ingericht. De bank ondervindt vanuit het veranderde toezicht nog steeds een grote werkdruk. De ECB stelt andere eisen aan banken en BNG Bank wordt op dezelfde wijze behandeld als andere banken. De vragen die worden gesteld vergen een precieze en cijfermatig onderbouwde beantwoording, ongeacht het risicoprofiel van de bank. Als bank met een laag kredietrisicoprofiel en specifiek business model is BNG Bank gericht op kennisintensieve samenwerking en dienstbaarheid aan de klanten. De ontwikkeling van één gemeenschappelijk data warehouse en het organisatorisch verankeren van permanente aandacht voor datakwaliteit is mede gericht op het kunnen voldoen aan de snel veranderende eisen op dit gebied en de veelal strakke deadlines van informatie-uitvragen.

De werkdruk is aanhoudend hoog in delen van de organisatie. De operationele risico's die hieruit voortkomen, blijven een aandachtspunt maar hebben niet tot een toename van het aantal incidenten geleid. De bezetting is in 2015 op een aantal kritieke plekken versterkt en ook in 2016 zal uitbreiding plaatsvinden. BNG Bank is een technisch en kennisintensief bedrijf met een relatief klein aantal medewerkers. Hierdoor kan afhankelijkheid ontstaan van personen. Hier is aandacht voor binnen de bank en de uitbreiding van de bezetting zal dit risico helpen mitigeren. Voor diverse specialistische onderwerpen is regelmatig externe expertise nodig. Deze wordt binnen de bank geborgd.

Operationeel risico heeft een zachte component, ook wel aangeduid als 'cultuur'. BNG Bank is overtuigd van het belang van deze component en neemt deze mee in de verschillende beheersactiviteiten voor operationeel risico zoals de risicoanalyses en de bankierseed.

IT-RISICO

Het informatiebeleid is erop gericht de informatievoorziening zo in te richten dat de bank in staat blijft haar bedrijfsstrategie succesvol uit te voeren. Het informatiebeleid wordt jaarlijks herzien op basis van de doelstellingen in het kader van de bedrijfsstrategie en externe ontwikkelingen.

Preventieve maatregelen prevaleren bij het beheersen van het IT-risico. Deze maatregelen zijn erop gericht (potentiële) incidenten te voorkomen dan wel zo snel mogelijk te detecteren en de mogelijk voortkomende schade te beperken dan wel zo snel mogelijk te herstellen. Om de continuïteit van de IT-ondersteuning te kunnen garanderen is ook in 2015, met succes, een uitwijktest uitgevoerd waarmee is vastgesteld dat de dienstverlening in geval van een calamiteit kan worden voortgezet op de uitwijksystemen. Ook worden de systemen frequent getest op de (on)mogelijkheid om te worden gehackt. Er hebben zich in 2015 geen informatiebeveiligingsincidenten voorgedaan.

Belangrijke uitgangspunten bij de inrichting van informatiesystemen zijn de dienstverlening aan klanten, de eisen van toezichthouders en risicobeheersing. Om het IT-risico te beperken wordt gestreefd naar beperking van de complexiteit. De dynamiek van de financiële markten en de eisen die vanuit wet- en regelgeving worden gesteld vormen in dit verband voor de bank een uitdaging. Voor IT resulteert dat in een volle projectenportefeuille en forse investeringen in hard- en software. De ingezette versterking van de informatiemanagementfunctie wordt in 2016 voortgezet.

Er zijn verdere verbeteringen in de kwaliteit van de projectenplanning doorgevoerd. Hierdoor is de bank beter in staat om de projectenportefeuille, die voor een belangrijk deel met IT samenhangt, te sturen en daarbij de juiste prioriteiten te stellen. Nog altijd worden veel systeemaanpassingen geïnitieerd vanuit veranderende wet- en regelgeving. Binnen een programma voor datakwaliteit is de bank in 2015 gestart met de opbouw van het gemeenschappelijke data warehouse. In 2015 is de interne capaciteit van de IT-afdeling uitgebreid om de grote hoeveelheid projecten het hoofd te kunnen bieden, dit wordt in 2016 gecontinueerd. Waar nodig wordt externe expertise en capaciteit ingezet.

Zoals bij het uitbestedingsrisico beschreven heeft de bank haar IT deels uitbesteed aan Centric FSS. Een goede samenwerking tussen de bank en Centric FSS is noodzakelijk om het IT-risico te kunnen beheersen. Gezien de einddatum (in 2017) van het uitbestedingscontract zijn reeds in 2015 gesprekken gestart met Centric FSS over de dienstverlening. Op 28 december is BNG Bank een nieuw contract met Centric FSS aangegaan waarmee de uitbesteding wordt voortgezet. Vanaf 1 januari 2016 werken de partijen samen onder nieuwe afspraken.

UITBESTEDINGSRISICO

De belangrijkste uitbesteding van BNG Bank is de uitbesteding van een deel van de IT-activiteiten aan Centric FSS. De activiteiten betreffen betalingsverkeer en de rekening-courantadministratie, het rekencentrum en het werkplek-beheer. Via service level agreements en een binnen de bank ingerichte demand organisatie zijn de door Centric FSS uitgevoerde activiteiten met die van BNG Bank verbonden.

IT-ondersteuning is voor een bank cruciaal. Daarom zorgt de bank voor een goede monitoring en evaluatie van de dienstverlening. Onderdeel daarvan is de ISAE 3402 verklaring die Centric FSS jaarlijks afgeeft. Extra assurance wordt verkregen doordat de IAD van de bank periodiek een onderzoek doet bij Centric FSS. Daarnaast besteedt de bank structureel aandacht aan de financiële situatie van Centric FSS en zorgt zij voor contingency plannen.

De partij aan wie het beheer van het gebouw en de installaties was uitbesteed is in 2015 failliet gegaan. Inmiddels is een nieuwe partij gecontracteerd. Dit is zonder verstoringen en zonder financieel verlies voor de bank verlopen.

INTEGRITEITSRISICO

Integriteit is een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. De BNG Bank Bedrijfscode is leidend voor het handelen van de bank en haar medewerkers. De bank laat integer en betrouwbaar handelen prevaleren boven het uitsluitend behalen van financieel gewin. De [BNG Bank Bedrijfscode](#) is gepubliceerd op de website van de bank. Nieuwe werknemers, zowel interne als externe, worden getoetst op integriteit bij indiensttreding.

Periodiek wordt integriteit bankbreed onder de aandacht gebracht. In 2015 hebben alle medewerkers de bankierseed afgelegd en onderschrijven daarmee de onderliggende gedragsregels. De medewerkers van BNG Bank zijn onderworpen aan bancaire tuchtrecht. Rond het afleggen van de eed is uitgebreid aandacht besteed aan integriteit. Alle nieuwe medewerkers, zowel intern als extern, leggen de bankierseed af. Daarnaast heeft de bank in 2015 een integriteitsrisico-analyse uitgevoerd, hieruit zijn geen grote integriteitsrisico's naar voren gekomen.

De bank verlangt ook van haar klanten en andere relaties integer handelen. Zij heeft hiervoor beleidsregels opgesteld.

JURIDISCH RISICO

De bank heeft een gespecialiseerde juridische afdeling die onder meer de taak en verantwoordelijkheid heeft om afspraken met klanten en andere partijen op een juridisch juiste wijze vast te leggen in overeenkomsten. Hiertoe zijn standaardcontracten en -bepalingen opgesteld, die worden beheerd in een interne (contract)modellenbibliotheek. Bij afwijkingen van deze standaardmodellen wordt de afdeling Juridische zaken, Fiscale zaken en Compliance (JFC) altijd ingeschakeld.

De bank werkt toe naar een verder geautomatiseerde administratie van contractuele bepalingen in overeenkomsten met klanten, waarbij wordt gestreefd naar zoveel mogelijk standaardisering van voorwaarden en bepalingen. Hiertoe wordt de interne modellenbibliotheek doorontwikkeld en bijgewerkt, mede in het belang van de efficiency van het kredietverleningsproces. Dit zorgt er voor dat het operationele proces zo min mogelijk handmatige werkzaamheden bevat en daarmee de noodzaak tot individuele contracten zoveel als mogelijk wordt voorkomen. Op het gebied van standaardisering van voorwaarden zijn in 2015 verdere stappen gezet. Het proces loopt in 2016 door.

De afdeling JFC laat zich in voorkomende gevallen ook extern ondersteunen. Onder meer bij complexe (veelal consortiale) transacties en wanneer specialistische juridische kennis is vereist.

BNG Bank is per einde 2015 betrokken in een gering aantal juridische procedures, met een relatief beperkt financieel belang. Voor het geschil inzake HETA is een juridische procedure in voorbereiding. In [noot 26](#) is de afwaardering in 2015 uit hoofde van kredietrisico van dit exposure toegelicht. De bank heeft de geschillen beoordeeld en verwacht geen negatieve financiële gevolgen uit deze procedures. In het verslagjaar hebben de juridische procedures niet geleid tot uitbetaling van claims.

Strategisch risico

DEFINITIES

Strategisch risico is het risico dat strategische beslissingen van de bank bij uitvoering tot verliezen kunnen leiden en/of de kans op verliezen als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat (inclusief politiek). Strategisch risico bestaat uit de volgende onderdelen:

- Concurrentierisico is het risico dat de concurrentie- en marktpositie van de bank wordt beïnvloed als gevolg van activiteiten, acties en/of besluiten van (nieuwe) concurrenten.
- Reputatierisico is het risico dat de marktpositie van de bank verslechtert als gevolg van negatieve perceptie van het imago van de bank door stakeholders.
- Afhankelijkheidsrisico is het risico dat de invloed van en ontwikkelingen bij stakeholders resulteren in conflicterende belangen met de bank en/of beïnvloeding van de financiële positie van de instelling.
- Risico uit hoofde van ondernemingsklimaat is de kans op verliezen als gevolg van veranderingen in de omgeving op het gebied van economie, beursklimaat, loon- en/of koopkrachtontwikkelingen, maatschappij, politiek en technologie.

CONCURRENTIERISICO

Toetreden tot de markt die BNG Bank bedient, is als gevolg van de relatief lage kredietmarges, niet eenvoudig. Schaalgrootte en efficiency zijn voorwaarden voor een winstgevend bedrijfsmodel. Partijen die streven naar winstmaximalisatie zullen deze markt slechts beperkt kunnen en willen betreden. Het concurrentierisico is nog altijd beperkt. Wel neemt de diversiteit van de concurrentie toe. Zo ondervindt de bank in de publieke sector concurrentie

van schatkistbankieren en van provincies via onderling lenen. Ook pensioenfondsen en verzekeraars zorgden op onregelmatige basis voor concurrentie. Daarnaast is er een toenemende belangstelling van institutionele beleggers en ook buitenlandse banken zichtbaar in de financiering van DBFMO-projecten en sectoren met een relatief laag risicoprofiel, zoals de waterbedrijven en energienetwerkbedrijven.

REPUTATIERISICO

BNG Bank zoekt steeds naar oplossingen die in het belang zijn van de klant. Dit is van het grootste belang voor de reputatie als bank van en voor de publieke sector. Dit uit zich niet alleen in het aanbieden van de producten die de klant vraagt, maar vooral ook in terughoudendheid als niet voldoende duidelijk is dat het betreffende product in het belang is van de klant. Wanneer klanten vragen om financieringsconstructies die naar de mening van de bank niet geschikt zijn, worden betreffende relaties hierop gewezen. Dit geldt vooral bij kleinere organisaties, waarvan de bank aanwijzingen heeft dat de expertise niet aanwezig is om de risico's van het product in kwestie, te kunnen beheersen. In het interne productgoedkeuringsproces van de bank wordt hiermee rekening gehouden.

Reputatierisico geldt uiteraard ook met betrekking tot de andere stakeholders, waaronder beleggers en aandeelhouders. Het ontstaat vaak als gevolgrisico als andere risico's niet goed beheerst worden. Het maakt dan ook impliciet deel uit van alle elementen van risicobeleid. Door de verschillende risico's te mitigeren wordt indirect de reputatie van de bank beschermd.

AFHANKELIJKHEIDSRISICO EN ONDERNEMINGSKLIMAAT

Afhankelijkheidsrisico en politiek risico (ondernemingsklimaat) zijn bij BNG Bank nauw verweven, omdat overheden zowel aandeelhouder als klant zijn. Het afhankelijkheidsrisico is daarom hoog waar het gaat om ontwikkelingen bij de overheid. De aanhoudende bezuinigingen in de publieke sector leiden er momenteel toe dat de balans van BNG Bank uit hoofde van kredietverlening nauwelijks groeit. Vanuit de optiek van schaalgrootte en kostenratio's is dit nadelig. Om te voldoen aan de vanaf begin 2018 verplichte leverage ratio kan dit als voordeel worden gezien.

Een potentiële bedreiging voor de afzetmarkt van de bank is de toekomstige rol van woningcorporaties. Naar aanleiding van het advies van de parlementaire enquêtecommissie woningcorporaties heeft de minister voor Wonen en Rijkdienst in juni 2015 voorstellen gedaan over het garantiestelsel voor de financiering van woningcorporaties en het

WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw). De minister wenst de (publieke) grip op het WSW te vergroten, zonder het stelsel volledig publiek of privaat te willen maken. De mogelijkheid tot faillissement van woningcorporaties is in de herziene Woningwet opgenomen. Verder denkt de minister over voorstellen om een eigen risico voor geldverstrekkers en gemeenten, bij de financiering van corporaties, in te voeren. Als dit het geval wordt en daarnaast afhankelijk van de vorm waarin, kan dit van invloed zijn op BNG Bank. De bank staat alsdan voor de keuze haar risicoprofiel aan te passen of accepteren dat ze deze belangrijke klantengroep in de toekomst minder goed kan bedienen. Belangrijk is dat een dergelijke maatregel de efficiency van het huidige kredietverleningsproces niet ten goede komt en zal daarom in ieder geval tot hogere tarieven leiden voor de financiering van de maatschappelijke taak die woningcorporaties uitvoeren.

Een andere potentiële bedreiging vormt de EU-richtlijn voor het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen, de Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD). Deze leidt tot de vraag of de aandeelhouders BNG Bank mogen bijstaan in geval van acute problemen, zonder dat dit discussies met betrekking tot staatssteun of bail-in oproept. Onduidelijkheid over de precieze vorm en interpretatie van de bail-in regelgeving maakt de ratingbureaus thans enigszins voorzichtiger.

BNG Bank heeft incidenteel en op bescheiden schaal met risicodragend vermogen deelgenomen in projecten voor gebiedsontwikkeling. Dit is een middel om ook als kredietverlener bij die projecten betrokken te worden. Gezien de marktomstandigheden in de sector is vanaf medio 2010 een pas op de plaats gemaakt en zijn de activiteiten vooral gericht op het beheer en de afbouw van de bestaande portefeuille.

Kapitaal en solvabiliteit

Na publicatie van het derde Baselse Akkoord en deels op basis daarvan is een veelheid aan nieuwe regelgeving geformuleerd en gepubliceerd. In 2013 zijn deze regels in wetgeving verankerd door middel van het Capital Requirements Directive IV (CRD IV) en de bijbehorende Capital Requirements Regulation (CRR). Het CRD IV gedeelte is vertaald in nationale wetgeving waarbij nationale discreties mogelijk waren. Voor CRR geldt dat deze stap de facto is overgeslagen en dat de inhoud rechtstreeks wet is in alle lidstaten van de EU. Dit staat bekend als ‘single rule book’ omdat verschillen tussen de lidstaten niet meer mogelijk zijn. De CRR is op 27 juni 2013 gepubliceerd in het Official Journal of the European Union en op 30 november 2013 gevolgd door een gewijzigde versie. Vanaf 1 januari 2014 is de CRR van toepassing. Het CRD IV gedeelte is gelijktijdig gepubliceerd en is inmiddels in de Nederlandse wetgeving opgenomen.

In CRD IV/CRR is onder meer een leverage ratio geïntroduceerd. Hiermee wordt de ratio tussen de niet-risicogewogen balansgrootte en het kapitaal van de bank bedoeld. Omdat de balans van BNG Bank voor een zeer groot deel uit 0% kredietrisicogewogen activa bestaat, pakt de leverage ratio veel slechter uit dan de belangrijker geachte gewogen solvabiliteitsratio. Het minimum vereiste niveau voor deze ratio wordt naar verwachting niet eerder dan in 2016 formeel vastgesteld. Basis voor dit besluit is een uiterlijk medio 2016 op te leveren advies door de European Banking Association (EBA), waarbij rekening gehouden dient te worden met de verschillende bedrijfsmodellen die banken kennen. Tot op heden is alleen een percentage van 3% genoemd, ingaande per januari 2018. Nationaal bestaat geen bevoegdheid om een lagere leverage ratio vast te stellen, maar wel om een hogere vast te stellen. In Nederland heeft de Minister van Financiën aangekondigd de vier grote consumentenbanken op termijn een leverage ratio van 4% te willen opleggen. Publieke sectorbanken worden hiervan uitgezonderd. Ondanks dat BNG Bank sinds december 2015 door DNB is aangemerkt als systeemrelevante bank, wordt in de kapitaalplanning onveranderd uitgegaan van

het niveau van 3%. Overigens zorgt de classificatie als systeemrelevante bank er wel voor dat BNG Bank vanaf 2016 een systeemrelevantie buffer binnen de gewogen solvabiliteit dient aan te houden van 1%. Deze buffer wordt in de komende vier jaar gefaseerd ingevoerd. Gezien de hoge CET1 en Tier 1-ratio van de bank vormt deze additionele buffer, bovenop de Pijler I en Pijler II kapitaalsvereisten, geen knelpunt. Het in de toekomst moeten voldoen aan een leverage ratio heeft er onder meer toe geleid dat met ingang van de winst over het boekjaar 2011 het dividend is verlaagd van 50% naar 25%. Ook de mogelijkheid tot het aantrekken van hybride kapitaal dat kwalificeert als (additioneel) Tier 1-vermogen maakt deel uit van het migratieplan. In 2015 zijn de voorbereidingen hiervan afgerond en is EUR 424 miljoen hybride kapitaal aangetrokken. Mocht de kapitaalplanning voor de leverage ratio daar in de nabije toekomst aanleiding toe geven dan behoort een verdere emissie van hybride kapitaal nadrukkelijk tot de mogelijkheden. Met deze maatregelen voorkomt de bank dat de kredietverstrekking aan haar klanten in gevaar komt als gevolg van een knellende leverage ratio. Met betrekking tot hybride kapitaal heeft de aftrekbaarheid hiervan van de vennootschapsbelasting geleid tot een publieke discussie. Mocht deze aftrekbaarheid in de toekomst worden geschrapt dan heeft dit ongunstige gevolgen voor de winst-en-verliesrekening en daarmee voor de toekomstige kapitalisatie van de bank.

Om haar goede credit ratings te behouden werkt BNG Bank al lange tijd met een zelfopgelegde Tier 1-ratio van 18% die ook ruim genoeg is om aan de eisen van CRD IV te voldoen. Deze ratio acht de bank nog ruimschoots voldoende in relatie tot haar risicoprofiel. Vanwege de wens om deze ratio ten opzichte van andere banken hoog te houden streeft de bank voor 2015 en verder naar een ratio die hoger is dan 18%. Per 31 december 2015 bedroegen de Tier 1-ratio 26,7% en de CET1-ratio 23,3%.

BNG Bank hanteert onder de CRD IV/CRR de ‘Standardised Approach’ (SA) voor kredietrisico en marktrisico. Bij de berekening van het tegenpartijrisico van derivatentransacties hanteert de bank de ‘Mark-to-Market’ methode. Voor operationeel risico hanteert de bank de ‘Basic Indicator Approach’. BNG Bank maakt op basis van de CRR gebruik van de door de toezichthouder verleende ontheffing om de specifieke prudentiële voorschriften niet op individuele basis toe te passen maar op geconsolideerd niveau (‘solo-waiver’). Omdat er geen sprake is van een handelsboek bij BNG Bank, heeft renterisico geen invloed op het solvabiliteitsbeslag. Alleen tijdelijke kleine valutaposities waarvoor het niet efficiënt is om deze af te dekken, kunnen tussentijds voor een beperkt solvabiliteitsbeslag zorgen. Deze posities worden op dagelijkse basis gemeten en hebben geen materiële invloed op de Tier 1-ratio.

Onderstaand zijn de ratio's per 31-12-2015 op basis van de uitgangspunten van CRD IV/CRR weergegeven. De aanwezige waarde is weergegeven voor zowel de transitionele situatie als voor de eindsituatie na volledige infasering (in 2018). De minimaal extern vereiste normen geven in beide gevallen de gewenste of verwachte eindsituatie (2018) weer.

SOLVABILITEIT

	31-12-2015		31-12-2014	
	MINIMAAL EXTERN VEREIST	AANWEZIG	MINIMAAL EXTERN VEREIST	AANWEZIG
CRD IV/CRR (TRANSITIONEEL)				
Tier 1-vermogen	1.024	3.412	934	2.770
Total capital ratio	8%	27%	8%	24%
Common Equity Tier 1-vermogen	576	2.988	529	2.770
Common Equity Tier 1-ratio	4,5%	23%	4,5%	24%
Risicogewogen activa	n.v.t.	12.797	n.v.t.	11.681
Leverage ratio (LR)	n.v.t.	2,6%	n.v.t.	2,1%
CRD IV/CRR (VOLLEDIG INGEFASEERD)				
Tier 1-vermogen	1.024	3.603	934	3.019
Total capital ratio	8%	28%	8%	26%
Common Equity Tier 1-vermogen	576	3.180	529	3.019
Common Equity Tier 1-ratio	4,5%	25%	4,5%	26%
Risicogewogen activa	n.v.t.	12.797	n.v.t.	11.681
Leverage ratio (LR)	verwachting 3%	2,8%	verwachting 3%	2,2%

REGULATORY KAPITAAL

In onderstaande twee tabellen is de opbouw van het regulatory kapitaal weergegeven. De tabellen geven het kapitaal conform de transitionele situatie en het kapitaal in het geval van volledige infasering (2018) weer.

	31-12-2015		
	KAPITAAL (TRANSITIONEEL)	KAPITAAL (VOLLEDIG INGEFASEERD)	IFRS EIGEN VERMOGEN
Gestort kapitaal	139	139	139
Agio	6	6	6
Ingehouden winsten voorgaande jaren	2.797	2.797	2.797
Onverdeelde winst			226
Gecumuleerde niet-gerealiseerde resultaten			
– Cashflow hedge reserve	251	251	251
– Herwaarderingsreserve	320	320	320
CET1-KAPITAAL VÓÓR DOOR DE REGELGEVING VOORGESCHREVEN AANPASSINGEN	3.513	3.513	3.739
Vervolg zie volgende pagina			

Vervolg van vorige pagina

Aanpassingen aan CET1-kapitaal als gevolg van prudentiële filters:

- Cashflow hedge reserve
- Cumulatieve resultaten die voortvloeien uit het eigen kredietrisico i.v.m. derivatenverplichtingen
- Waardeaanpassingen als gevolg van de vereisten voor prudente waardering

Aftrek voor securitisatieposities die als alternatief in aanmerking komen voor een risicogewicht van 1250%

Overgangsaanpassingen aan CET1-kapitaal:

- Niet-gerealiseerde verliezen in de herwaarderingsreserve
- Niet-gerealiseerde winsten in de herwaarderingsreserve

CET1-KAPITAAL

Additioneel Tier 1-kapitaal:

TIER 1-KAPITAAL

TOTAAL EIGEN VERMOGEN

31-12-2015

KAPITAAL (TRANSITIONEEL)	KAPITAAL (VOLLEDIG INGEFASEERD)	IFRS EIGEN VERMOGEN
–251	–251	
–12	–12	
–12	–12	
–59	–59	
36	–	
–227	–	
2.988	3.179	
424	424	424
3.412	3.603	
–	–	4.163

	31-12-2014		
	KAPITAAL (TRANSITIONEEL)	KAPITAAL (VOLLEDIG INGEFASEERD)	IFRS EIGEN VERMOGEN
Gestort kapitaal	139	139	139
Agio	6	6	6
Ingehouden winsten voorgaande jaren	2.702	2.702	2.702
Onverdeelde winst			126
Gecumuleerde niet-gerealiseerde resultaten			
– Cashflow hedge reserve	375	375	375
– Herwaarderingsreserve	234	234	234
CET1-KAPITAAL VÓÓR DOOR DE REGELGEVING VOORGESCHREVEN AANPASSINGEN	3.456	3.456	

Vervolg zie volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

Aanpassingen aan CET1-kapitaal als gevolg van prudentiële filters:

- Cashflow hedge reserve
- Cumulatieve resultaten die voortvloeien uit het eigen kredietrisico i.v.m. derivatenverplichtingen
- Waardeaanpassingen als gevolg van de vereisten voor prudente waardering

Aftrek voor securitisatieposities die als alternatief in aanmerking komen voor een risicogewicht van 1250%

Overgangsaanpassingen aan CET1-kapitaal:

- Niet-gerealiseerde verliezen in de herwaarderingsreserve
- Niet-gerealiseerde winsten in de herwaarderingsreserve

CET1-KAPITAAL
Additioneel Tier 1-kapitaal:
TIER 1-KAPITAAL
TOTAAL EIGEN VERMOGEN

31-12-2014		
KAPITAAL (TRANSITIONEEL)	KAPITAAL (VOLLEDIG INGEFASEERD)	IFRS EIGEN VERMOGEN
–375	–375	
0	0	
–63	–63	
60	–	
–308	–	
2.770	3.018	
–	–	–
2.770	3.018	
–	–	3.582

PRUDENTIËLE FILTERS

BNG Bank past de volgende prudentiële filters toe op het CET1-vermogen:

- De Cashflow hedgereserve wordt volledig geëlimineerd aangezien deze reserve geen verlies absorberend vermogen heeft;
- De DVA uit hoofde van derivatentransactie wordt geëlimineerd;
- Uit hoofde van prudent valuation wordt een aanpassing berekend ten opzichte van de balanswaardering van activa en passiva, die gewaardeerd worden op reële waarde.

AFTREKPOSTEN

BNG Bank heeft ervoor gekozen om een aantal securitisatieposities, dat voor 1250% solvabiliteitsweging in aanmerking komt, in aftrek te brengen op het CET1-vermogen.

AANPASSINGEN IN OVERGANGSFASE CRDIV/CRR

De ongerealiseerde verliezen uit de herwaarderingsreserve zijn in 2015 voor 40% (2014: 20%) meegenomen in het CET1-vermogen. De ongerealiseerde winsten uit de herwaarderingsreserve zijn voor 40% (2014: 0%) meegenomen in het CET1-vermogen.

AANVULLEND TIER 1-VERMOGEN

Zie voor toelichting [noot 15](#) van de Toelichting op posten van de geconsolideerde jaarrekening.

RISICO EXPOSURE BEDRAGEN

	31-12-2015	31-12-2014
KREDIETRISICO		
STANDAARDBENADERING (SA)		
Centrale overheden of centrale banken	0	0
Regionale of lokale overheden	112	115
Publiekrechtelijke lichamen	347	366
Multilaterale ontwikkelingsbanken	0	0
Internationale organisaties	0	0
Instellingen	476	385
Ondernemingen	7.046	7.401
Gedekt door hypotheke op onroerend goed	65	77
Exposures in default	153	86
Covered bonds	459	525
Instellingen en ondernemingen met een kredietbeoordeling voor de korte termijn	0	0
Instellingen voor collectieve belegging (icb's)	123	124
Aandelen	50	57
Securitisatieposities	1.335	1.454
Overige posten	31	46
TOTAAL RISICOGEWOGEN EXPOSURE AAN KREDIETRISICO	10.197	10.636
MARKTRISICO (STANDAARDBENADERING)	0	0
OPERATIONEEL RISICO (BASISINDICATORBENADERING)	762	850
CVA CAPITAL CHARGE (STANDAARDMETHODE)	1.838	195
TOTAAL RISICOGEWOGEN EXPOSURE	12.797	11.681

LEVERAGE RATIO

	31-12-2015	31-12-2014
BALANSTOTAAL (GECONSOLIDEERD)	149.511	153.505
NETTING DERIVATEN (CASH VARIATION MARGIN):		
⁄ Balanswaarde derivaten (debet)	-16.370	-16.800
⁄ Balanswaarde cash collateral u/g	-9.773	-10.089
+ Positieve vervangingswaarde derivaten	2.987	2.267
+ Add on (risico-opslag) derivaten	778	740
⁄ Balanswaarde cash collateral o/g Bankiers	-1.686	-816
	-24.064	-24.698
OFF-BALANCE EXPOSURE:		
Off-balance 10%	695	591
Off-balance 20%	106	96
Off-balance 50%	1.262	2.325
Off-balance 100%	3.217	7
	5.282	3.019
Eliminatie 1250% gewogen posten	-59	-63
Eliminatie Cashflow Hedge Reserve	-251	-375
Eliminatie Herwaarderingsreserve (transitional definition)	-191	-248
Eliminatie Nettowinst	-226	-126
GECORRIGEERD BALANSTOTAAL T.B.V. LEVERAGE RATIO	130.000	131.014
Vervolg zie volgende pagina		

Vervolg van vorige pagina	31-12-2015	31-12-2014
Gecorrigeerd balanstotaal (transitioneel)	130.000	131.014
Gecorrigeerd balanstotaal (volledig ingefaseerd)	130.191	131.262
Tier 1-vermogen (transitioneel)	3.412	2.770
Tier 1-vermogen (volledig ingefaseerd)	3.603	3.018
Tier 1-vermogen (transitioneel) inclusief in te houden winst 2015	3.582	2.896
Tier 1-vermogen (volledig ingefaseerd) inclusief in te houden winst 2015	3.773	3.144
Leverage ratio (transitioneel)	2,6%	2,1%
Leverage ratio (volledig ingefaseerd)	2,8%	2,3%
Leverage ratio (transitioneel) inclusief in te houden winst 2015	2,8%	2,2%
Leverage ratio (volledig ingefaseerd) inclusief in te houden winst 2015	2,9%	2,4%

KAPITAALBELEID

Het kapitaalbeleid is vormgegeven in het zogeheten ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). Centraal in dit beleid staat het kapitaalbeheersplan, waarin de hoogte en de samenstelling van het kapitaal worden bepaald op basis van de risico's waarvoor het kapitaal de dekking vormt. Bij het vaststellen van het benodigde kapitaal worden tevens enkele stressscenario's meegenomen die het kapitaal kunnen aantasten.

Het beschikbare kapitaal wordt bepaald binnen de restricties van Pijler I en Pijler II uit het derde Baselse kapitaal-akkoord. Dit betreft respectievelijk het regulatorisch kapitaal en het economisch kapitaal. Daarnaast gelden de maatstaven die in de risk appetite van de bank zijn geformuleerd als bovengrenzen aan de inzet van kapitaal.

Per risicosoort wordt kapitaal toegewezen. De daadwerkelijke risico's mogen niet uitkomen boven deze bedragen. Het benodigde kapitaal voor kredietrisico onder Pijler I wordt bepaald op basis van solvabiliteitsweging. Het benodigde kapitaal voor kredietrisico onder Pijler II wordt bepaald met een model dat het mogelijke verwachte en onverwachte verlies berekent. Hiervoor geldt een betrouwbaarheidsinterval van 99,99% en een tijdshorizon van een jaar. Het betrouwbaarheidsinterval is hoog gekozen vanwege de ratingambitie van de bank. Door de in aantallen beperkte klantengroepen is de bank aangewezen op expertmodellen. De onzekerheden die dergelijke modellen met zich brengen heeft mede de keuze voor dit hoge betrouwbaarheidsinterval bepaald.

Maandelijks vindt voor Pijler I en Pijler II per risicosoort een confrontatie plaats tussen toegewezen kapitaal en daadwerkelijk gebruik. In 2015 werden geen kapitaallimieten overschreden. Wel is het kapitaalbeslag voor het kredietrisico als gevolg van derivaten eind 2015 fors toegenomen. De achtergrond hiervan is in de paragraaf Aandeelhouders – Financiële gang van zaken – Balans in het jaarverslag beschreven.

Er is een publieke discussie over de vraag of kredietverlening aan of onder garantie van overheden op termijn nog solvabiliteitsvrij kan blijven. De zogenaamde nulweging van de Nederlandse overheden in termen van solvabiliteit is een belangrijke pijler onder de kapitaalratio's van de bank. Ook onder Pijler II van de kapitaalregels van het Basel III akkoord beschouwt de bank het kredietrisico in economische termen als nihil. In de praktijk heeft zich ook nog nimmer een kredietverlies voorgedaan op de kredietverlening aan of onder garantie van de Nederlandse overheid. Een andere weging van kredieten aan de Nederlandse publieke sector of gegarandeerd door de Nederlandse publieke sector kan een aanzienlijk effect hebben op de Tier 1-ratio van BNG Bank. De bank verwacht ook in dat geval nog aan de minimumeisen te kunnen voldoen, hoewel dit uiteindelijk afhankelijk is van de zwaarte van de weging.

Overige toelichtingen

Reële waarde van financiële instrumenten

De reële waarde is de prijs (ongecorrigeerd voor transactiekosten) die, ongeacht de intentie of de mogelijkheid, zou worden ontvangen indien een actief wordt verkocht of de prijs die zou worden betaald indien een passief wordt overgedragen in een ordelijke transactie tussen marktdeelnemers per waarderingsdatum onder de geldende marktcondities. Uitgangspunt is dat de waardering vanuit het perspectief van marktpartijen moet worden gezien, waarbij alleen specifieke kenmerken en beperkingen van het financieel instrument meegenomen worden. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen drie ‘levels’ van reële waarde waarbij de aard en de mate van significantie van de inputfactoren op de totale waardering een doorslaggevende rol spelen voor de juiste classificatie in de hiërarchie.

REËLE WAARDE HIËRARCHIE

- **LEVEL 1:** waardering op basis van (ongecorrigeerde) gequoteerde marktprijzen van het instrument zelf, en indien niet beschikbaar van identieke instrumenten, in een actieve markt. Een financieel instrument wordt beschouwd als genoteerd in een actieve markt als de genoteerde prijs regelmatig beschikbaar is en als deze prijzen de actuele en regelmatig voorkomende ‘at arm’s length’ markttransacties weergeven. De gequoteerde marktprijzen voor financiële activa en passiva zijn gebaseerd op middenkoersen.
- **LEVEL 2:** waardering op basis van een waarderingstechniek gebruik makend van direct of indirect in de markt openbaar waarneembare inputdata, niet zijnde gequoteerde marktprijzen zoals bij level 1. In deze categorie zijn instrumenten begrepen met een waardering die gebruik maakt van genoteerde prijzen in actieve markt voor vergelijkbare instrumenten, genoteerde prijzen voor identieke of vergelijkbare instrumenten in markten die beschouwd worden als minder dan actief of andere waarderingstechnieken waarbij alle significante inputvariabelen direct of indirect waarneembaar zijn uit de marktdata.

- **LEVEL 3:** waardering op basis van een waarderingstechniek met significant gebruik makend van niet in de markt openbaar waarneembare inputdata. In deze categorie zijn instrumenten begrepen met een waarderingstechniek die gebruik maakt van inputvariabelen die niet gebaseerd zijn op in de markt openbaar waarneembare data en waarbij de niet openbaar waarneembare marktdata een significante invloed hebben op de waardering van het instrument. Deze categorie behelst ook de instrumenten die gewaardeerd zijn op genoteerde prijzen voor vergelijkbare instrumenten waarbij significante niet openbaar waarneembare aanpassingen of (management)veronderstellingen noodzakelijk zijn om het verschil tussen de instrumenten tot uitdrukking te brengen.

BNG Bank maakt waar mogelijk gebruik van gequoteerde marktprijzen (level 1). Deze zijn voor financiële activa gebaseerd op biedkoersen en voor financiële passiva op laatkoersen. Het is toegestaan om middenkoersen te hanteren indien het marktrisico van de financiële activa en passiva ge-offset wordt. BNG Bank hanteert voor haar waardering middenkoersen.

In veel gevallen is de bank bij haar debiteuren aangewezen op theoretische waardering (level 2). In dat geval wordt de reële waarde bepaald op basis van in de financiële sector gebruikelijke waarderingsmodellen en technieken, veelal modellen gebaseerd op netto-contante waardeberekening en optie-prijssmodellen. Input voor deze modellen is gebaseerd op direct of indirecte objectief waarneembare inputdata zoals marktprijzen, forward pricing, marktconforme yieldcurves voor discounting, correlaties, volatiliteiten, cross currency basisspreads, kredietwaardigheid van tegenpartijen en andere factoren, schattingen en veronderstellingen die marktpartijen zouden gebruiken om de prijs te bepalen. Ten behoeve van de bepaling van de reële waarde van financiële instrumenten, waarbij sprake is van krediet- en liquiditeitsrisico en theoretische waardering noodzakelijk is, maakt de bank gebruik van zogeheten spreadcurves. Deze spreadcurves worden geconstrueerd op basis van de relevante rentecurve en een opslag voor krediet- en liquiditeitsrisico. De kredietopslag is afhankelijk van de kredietwaardigheid van de debiteur, rekening houdend met verkregen zekerheden, garantiestellingen en looptijd van het financieel instrument. De liquiditeitsopslag is afhankelijk van de mate van verhandelbaarheid van het instrument. Minimaal één keer per kwartaal wordt het risicoprofiel van individuele klanten en financiële instrumenten beoordeeld. Indien noodzakelijk wordt de opslag voor kredietrisico aangepast.

In een beperkt aantal gevallen is de waardering van financiële instrumenten van de bank significant gebaseerd op niet in de markt openbaar waarneembare inputdata en managementinschattingen (level 3).

Vanaf 2012 wordt voor interest rate swaps waarbij de bank met solvabiliteitsplichtige klanten geen overeenkomst heeft tot het dagelijks uitwisselen van onderpand een 'Credit Valuation Adjustment (CVA)' voor het kredietrisico van de tegenpartij meegenomen in de berekening van reële waarde. Naar aanleiding van gewijzigde marktusance zijn in 2014 verbeteringen doorgevoerd. In de bepaling van de reële waarde van derivatentransacties wordt de CVA voor alle derivatentransacties met alle klanten en financiële tegenpartijen waarbij de bank met de tegenpartij geen overeenkomst heeft tot dagelijkse uitwisseling van onderpand meegenomen. Ook in geval de bank met een tegenpartij een overeenkomst heeft tot dagelijkse uitwisseling van onderpand maar deze als niet voldoende sterk wordt beschouwd, wordt de CVA voor alle derivatentransacties met deze klant of financiële tegenpartij meegenomen in de bepaling van de reële waarde. Tevens neemt de bank aanpassingen op voor het eigen kredietrisico, de 'Debit Valuation Adjustment (DVA)', in de reële waarde van derivatentransacties met klanten en financiële tegenpartijen waarbij de bank geen (voldoende sterke) overeenkomst heeft tot dagelijkse uitwisseling van onderpand.

De bank heeft de aanpassingen voor het eigen kredietrisico, de 'Own Credit Adjustment (OCA)', voor instrumenten in Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat op grond van haar kredietwaardigheid op nihil vastgesteld.

Voor zover financiële instrumenten het karakter hebben van een termijncontract, wordt gebruik gemaakt van officiële termijnprijzen waaronder forward-rentecurves en termijnvalutakoersen. In het geval van complexe instrumenten worden de samenstellende delen van het instrument separaat gewaardeerd op basis van de hiervoor genoemde technieken en modellen. De reële waarde van het gehele instrument wordt bepaald als de som van de reële waardes van de samenstellende delen. BNG Bank heeft alleen recurring reële waarden, die op on-going basis worden bepaald ter verwerking in de financiële positie aan het eind van elke rapportageperiode.

	31-12-2015		31-12-2014	
	BALANS- WAARDE	REËLE WAARDE	BALANS- WAARDE	REËLE WAARDE
Kas en tegoeden bij de centrale banken	3.175	3.175	2.241	2.241
Bankiers	10.540	10.551	11.046	11.064
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	3.715	3.715	4.247	4.247
Overige financiële activa*	29.098	15.539	31.322	15.278
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	13.459	13.459	13.693	13.693
Kredieten	89.366	103.800	90.732	107.837
TOTAAL FINANCIËLE ACTIVA	149.353	150.239	153.281	154.360
Bankiers	2.968	2.968	2.544	2.544
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	3.205	3.205	3.327	3.327
Overige financiële passiva	21.844	21.844	25.357	25.357
Schuldbewijzen	110.123	110.012	110.868	111.948
Toevertrouwde middelen	6.869	7.152	7.535	7.872
Achtergestelde schulden	31	47	32	50
TOTAAL FINANCIËLE PASSIVA	145.040	145.228	149.663	151.098

* In de balanswaarde van de Overige financiële activa is voor een bedrag van EUR 13.559 miljoen positief (2014: EUR 16.044 miljoen positief) de waarde opgenomen van het ingedekte renterisico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting. Zie ook Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening voor een beschrijving van de wijze waarop met derivaten de marktrisico's worden afgedekt.

De hiërarchische indeling wordt bij het afsluiten van een transactie bepaald op basis van de relevante kenmerken van waardering waarbij de aard en de mate van significantie van de inputfactoren op de totale waardering een doorslaggevende rol spelen voor de juiste classificatie. Indeling onder één van de drie levels dient te geschieden op basis van het laagste input niveau welke significant is voor de reële waarde in het geheel van de transactie. Significantie wordt beoordeeld door de invloed van niet-waarneembare inputfactoren op de uitkomst van de totale waardering te bepalen, rekening houdend met de range aan mogelijke alternatieve aannames voor de betreffende niet-waarneembare inputfactoren. Per kwartaal wordt de indeling naar hiërarchie per transactie beoordeeld en indien noodzakelijk aangepast.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de wijze waarop de reële waarde wordt bepaald van transacties die op reële waarde zijn gewaardeerd in de balans op basis van hiërarchische indeling zoals BNG Bank dit in haar waarderingsproces heeft geborgd.

	31-12-2015			
	LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3	TOTAAL
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	335	2.719	661	3.715
Overige financiële activa		15.539		15.539
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	11.124	2.267	68	13.459
TOTAAL FINANCIËLE ACTIVA	11.459	20.525	729	32.713
Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat		3.161	44	3.205
Overige financiële passiva		21.844		21.844
TOTAAL FINANCIËLE PASSIVA	–	25.005	44	25.049

	31-12-2014			
	LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3	TOTAAL
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	339	3.024	884	4.247
Overige financiële activa		15.278		15.278
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	11.288	2.339	66	13.693
TOTAAL FINANCIËLE ACTIVA	11.627	20.641	950	33.218
Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat		3.276	51	3.327
Overige financiële passiva		25.357		25.357
TOTAAL FINANCIËLE PASSIVA	–	28.633	51	28.684

BELANGRIJKSTE WIJZIGINGEN IN REËLE WAARDE LEVEL 3 POSTEN

	2015		
	FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT	FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR	FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT
BEGINSTAND	884	66	51
Resultaten via de winst-en-verliesrekening			
– Renteresultaat	11	0	3
– Ongerealiseerd resultaat financiële transacties	-15	–	-10
– Gerealiseerd resultaat financiële transacties	3	–	–
	-1	–	-7
Ongerealiseerde waardeverandering via de herwaarderingsreserve	–	2	–
Investeringsen	–	–	–
Kasstromen	-55	0	0
Naar Level 2	-167	–	–
Van Level 2	–	–	–
Derivaten van actief naar passief en vice versa	–	–	–
EINDSTAND	661	68	44

	2014		
	FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT	FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR	FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT
BEGINSTAND	1.055	221	252
Resultaten via de winst-en-verliesrekening			
– Renteresultaat	13	6	6
– Ongerealiseerd resultaat financiële transacties	-1	–	120
– Gerealiseerd resultaat financiële transacties	–	–	–
	12	6	126
Ongerealiseerde waardeverandering via de herwaarderingsreserve	–	8	–
Investerings	–	–	–
Kasstroom	-41	-15	3
Naar Level 2	-182	-154	-381
Van Level 2	40	–	51
Derivaten van actief naar passief en vice versa	–	–	–
EINDSTAND	884	66	51

De level 3-posten betreffen voornamelijk gestructureerde rentedragende waardepapieren waarin nagenoeg geen handel plaatsvindt. Door het ontbreken hiervan zijn de in de markt openbaar beschikbare data voor soortgelijk papier niet volledig representatief voor de huidige reële waarde. De reële waarde van deze transacties wordt daarom bepaald op basis van openbare marktdata die worden aangepast met behulp van significante niet in de markt openbaar waarneembare inputvariabelen. In 2015 is door de tegenpartij de kredietverzekering (monoline garantie) afgekocht op twee inflation linked notes, die onderdeel zijn van deze portefeuille rentedragende waardepapieren.

Door afwijking van de garantie voldoet de waardering van deze inflation linked notes aan de classificatie van Level 2. De herclassificatie van Level 3 naar Level 2 bedraagt EUR 167 miljoen en is opgenomen in de balanspost Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat.

NIET IN DE MARKT OPENBAAR WAARNEEMBARE INPUTVARIABLEN

Voor de bepaling van de reële waarde van de level 3 activa en passiva hanteert BNG Bank de onderstaande significante, niet in de markt openbaar waarneembare inputvariabelen.

FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE

Ten behoeve van de bepaling van de opslag van rentedragende waardepapieren en leningen met een inflatiecomponent is gebruikt gemaakt van de volgende niet in de markt openbaar waarneembare inputvariabelen:

- recovery rates met betrekking tot betreffende debiteuren (0,4) en de relevante monoline verzekeraars (0,3);
- een correlatiefactor tussen de debiteur en de monoline verzekeraar (0,2).

Ten behoeve van de waardering van een RMBS transactie met NHG garantie en een Portugese debiteur zijn, naar aanleiding van het ontbreken van openbare marktinformatie, specifieke liquiditeitsopslagen toegepast bij de bepaling van de individuele spreadcurves.

FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR

Ten behoeve van een viertal ABS transacties zijn bij de bepaling van de individuele spreadcurves specifieke liquiditeitsopslagen toegepast als gevolg van het ontbreken van openbare marktinformatie. Bij de bepaling van de marktwaarde van een infrastructuur participatiefonds is de koers afgeleid van de net asset value van het fonds (131%).

SENSITIVITEIT VAN DE REËLE WAARDE VAN LEVEL 3 ACTIVA EN PASSIVA BIJ EEN MUTATIE VAN SIGNIFICANTE INPUTFACTOREN

Met ingang van 2014 is de sensitiviteitsanalyse aangepast waardoor de sensitiviteit van de componenten inflatie, liquiditeits- en kredietopslag en rentebewegingen separaat en gecorreleerd worden weergegeven. Hiertoe zijn vier tabellen opgenomen. De eerste drie tabellen geven de sensitiviteit van de level 3 activa weer bij een separate mutatie van deze significante inputfactoren. Hoewel er geen directe afhankelijkheden bestaan tussen deze input-

factoren is in de vierde tabel de sensitiviteit van de instrumenten bij een gelijke beweging van deze drie input-factoren weergegeven.

EFFECT BALANSWAARDE BIJ MUTATIE VAN BETREFFENDE INPUTFACTOREN

	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014
	FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT		FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR		FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT		TOTAAL (NETTO)	
BALANSWAARDE	661	884	68	66	44	51	685	899
RENTE								
+10 basispunten	-8	-8	0	0	0	0	-8	-8
-10 basispunten	8	8	0	0	0	0	8	8
+100 basispunten	-61	-71	0	0	-6	3	-67	-68
-100 basispunten	78	102	0	0	1	-10	79	92
INFLATIE								
+10 basispunten	7	7	0	0	0	0	7	7
-10 basispunten	-6	-7	0	0	0	0	-6	-7
+100 basispunten	77	84	0	0	0	0	77	84
-100 basispunten	-56	-62	0	0	0	0	-56	-62
Vervolg zie volgende pagina								

Vervolg van vorige pagina	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014
	FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT		FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR		FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT		TOTAAL (NETTO)	
KREDIET- EN LIQUIDITEITSOPSLAG								
+10 basispunten	-4	-8	0	0	0	0	-4	-8
-10 basispunten	4	8	0	0	0	0	4	8
+100 basispunten	-20	-67	-3	0	1	0	-22	-67
-100 basispunten	65	90	3	0	-7	0	61	90
TOTAAL SIGNIFICANTE INPUTFACTOREN								
+10 basispunten	-4	-6	0	0	0	0	-4	-6
-10 basispunten	6	7	0	0	-1	0	5	7
+100 basispunten	-22	-58	-2	0	1	2	-23	-56
-100 basispunten	114	90	3	0	-19	-10	98	80

BNG Bank dekt nagenoeg alle renterisico's in met behulp van swaps. Veranderingen in de reële waarde van rente dragende waardepapieren als gevolg van een verandering van de rentecurve alleen, hebben daarom een beperkt effect op het resultaat en het vermogen van de bank. De gevoeligheid voor rentebewegingen en waardeveranderingen van de rentedragende waardepapieren en leningen met een inflatiecomponent is af gaan wijken van de daarbij afgesloten swaps waarmee valuta, rente- en inflatierisico's zijn afgedekt. Deze gevoeligheid is mede door het gebruik van OIS-discounting voor swaps (met dagelijkse uitwisseling van onderpandsverplichtingen) niet langer perfect tegengesteld. Aan het einde van de looptijd van de activa en de daarbij behorende swaps zullen de marktwaardeveranderingen als gevolg van deze effecten tenderen naar nihil, mits alle partijen aan de betalings-

verplichtingen hebben voldaan. Rentebewegingen door wijzigende krediet- of liquiditeitsopslagen ten slotte hebben wel directe gevolgen voor het resultaat en het vermogen.

Een groot deel van de financiële activa (EUR 325 miljoen) in level 3 bestaat uit zogenaamde inflation-linked bonds waarbij het renterisico en het inflatierisico zijn afgedekt door middel van swaps. Het default risico van deze transacties is bij aankoop verzekerd door middel van een garantie van een zogenaamde monoline verzekeraar. Indien de waarde van deze garanties op nihil wordt gesteld, zou dit ultimo 2015 een negatief ongerealiseerd effect op het resultaat financiële transacties hebben gehad van EUR 33 miljoen (ultimo 2014: EUR 34 miljoen negatief).

REËLE WAARDE HIËRARCHIE AMORTISED COST TRANSACTIES

Onderstaande tabel geeft inzicht in de wijze waarop de reële waarde is bepaald van transacties die tegen geamortiseerde kostprijs zijn gewaardeerd in de balans op basis van eerdergenoemde hiërarchie.

	31-12-2015			
	LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3	TOTAAL
Kas en tegoeden bij centrale banken	3.175	–	–	3.175
Bankiers	381	10.158	12	10.551
Kredieten	1.827	94.513	7.460	103.800
TOTAAL FINANCIËLE ACTIVA	5.383	104.671	7.472	117.526
Bankiers	2	2.966	–	2.968
Schuldbewijzen	81.343	27.327	1.342	110.012
Toevertrouwde middelen	2.280	75	4.797	7.152
Achtergestelde schulden	–	–	47	47
TOTAAL FINANCIËLE PASSIVA	83.625	30.368	6.186	120.179

	31-12-2014			
	LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3	TOTAAL
Kas en tegoeden bij centrale banken	2.241	–	–	2.241
Bankiers	443	10.607	14	11.064
Kredieten	2.384	97.759	7.694	107.837
TOTAAL FINANCIËLE ACTIVA	5.068	108.366	7.708	121.142
Bankiers	3	824	1.717	2.544
Schuldbewijzen	56.799	55.149	–	111.948
Toevertrouwde middelen	1.725	54	6.093	7.872
Achtergestelde schulden	–	–	50	50
TOTAAL FINANCIËLE PASSIVA	58.327	56.027	7.889	122.414

Vanaf 2015 zijn in dit overzicht ook de kas en tegoeden bij centrale banken, de rekening courant vorderingen en verplichtingen en collateral vorderingen en verplichtingen opgenomen. De vergelijkende cijfers zijn hiervoor aangepast.

De financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs opgenomen onder level 3 hebben hoofdzakelijk betrekking op solvabiliteitsplichtige kredietverlening aan statutaire marktpartijen van BNG Bank. Tevens zijn daarin opgenomen de reële waarde van de sinds 2008 naar de post Kredieten geherclassificeerde activa afkomstig uit de balanspost financiële activa voor verkoop beschikbaar voor zover herwaardering geschiedt met niet in de markt openbaar waarneembare data. Kredietverlening aan statutaire tegenpartijen onder garantie van de overheid is opgenomen onder level 2 uit hoofde van de sterke correlatie met obligaties uitgegeven door de Nederlandse Staat.

De financiële passiva tegen geamortiseerde kostprijs die zijn opgenomen onder level 1 hebben betrekking op de door BNG Bank geëmitteerde verhandelbare benchmarkobligaties. De onderhands opgenomen middelen zijn geclassificeerd als level 3.

Afdekking van risico's met derivaten

BNG Bank past in economisch opzicht hedging toe met het doel om valutarisico's te mitigeren en renterisico's op een gewenst niveau te houden. Hiertoe heeft de bank een stelsel van limieten en richtlijnen dat strikt wordt nageleefd en waarop dagelijks controle wordt uitgeoefend. Valuta- en renterisico worden voornamelijk afgedekt met behulp van derivaten. De verwerking van derivaten en afgedekte posities in de balans en winst-en-verliesrekening vindt zodanig plaats dat deze zoveel als mogelijk in lijn wordt gebracht met de feitelijke economische afdekking. BNG Bank verwerkt deze afdekkingsrelaties onder IFRS middels multi curve micro en portfolio fair value hedging alsmede cashflow hedging. In de paragraaf van de grondslagen zijn de voorwaarden opgenomen die worden gesteld aan de toepassing van deze vormen van hedge accounting.

Micro fair value hedging (MH) wordt toegepast op individuele transacties die voor wat betreft de renterisico's in een economische hedgerelatie zijn betrokken. Deze vorm van hedging wordt toegepast op nagenoeg alle uitgegeven schuldbewijzen. Door middel van derivaten, hoofdzakelijk (cross currency) interest rate swaps, worden zowel het valuta- als het renterisico afgedekt. De emissies worden gespiegeld in het derivaat, waardoor de vaste couponnen van de emissies per saldo worden getransformeerd naar variabele rentebedragen in euro's. Zowel de emissie als de bijbehorende derivaten kunnen structuren bevatten, zoals optionaliteiten, die eveneens gespiegeld zijn. De herwaarderingseffecten van afgedekte MH-transacties met betrekking tot fair value hedging worden in dezelfde balanspost verantwoord als de afgedekte transacties.

BNG Bank past (micro) cashflow hedge accounting toe op nagenoeg alle langlopende fundingtransacties in vreemde valuta om het resultaat van de bank te beschermen tegen de mogelijke variabiliteit in toekomstige kasstromen uit hoofde van wisselkoersveranderingen. De basisswapsread is een belangrijke bouwsteen van de waarde van een cross currency (interest rate) swap. De reële waarde van deze swaps, als separaat financieel instrument gezien, wordt dan ook beïnvloed door de mutatie van deze spread. Deze verandering heeft geen economisch effect voor de bank en zal dat in beginsel nooit hebben, omdat de bank de contracten in principe tot einde looptijd aanhoudt. Behalve in het geval van vrijwillig vervroegde aflossing van funding in vreemde valuta of onmiddellijke en volledige beëindiging van het bankbedrijf zijn er geen omstandigheden mogelijk waardoor de mutatie van de basisswapsread kan materialiseren in een gerealiseerd resultaat. Desondanks is de bank onder IFRS verplicht de verandering van de reële waarde van het instrument in de cijfers te verantwoorden. De effecten van deze accounting mismatch worden als waardeverandering van derivaten in de winst-en-verliesrekening meegenomen. Door de toepassing van cashflow hedge accounting wordt het effectieve deel van de cashflow hedge verantwoord in een cashflow hedge reserve binnen het eigen vermogen. De resultaten uit rentestromen van zowel het afdekkingsinstrument als het afgedekte instrument worden in dezelfde periode in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Bij Portfolio fair value hedging (PH) worden de renterisico's van een groep van transacties afgedekt door middel van een groep van derivaten. De hedgerelatie wordt op totaalniveau geconstrueerd en beheerst, waardoor er geen relatie met individuele transacties mogelijk is. De effectiviteit van PH is evenals die van MH bij BNG Bank in de afgelopen jaren zeer hoog geweest. Met ingang van 2014 is de effectiviteit verder verbeterd door de cashflows met een looptijd korter dan één jaar, die in een hedge accounting relatie gealloceerd kunnen worden, in PH te betrekken. Voor zover er ineffectiviteit is, komt dit tot uitdrukking in de winst-en-verliesrekening. De herwaarderingen van afgedekte PH-posities worden in de balans verantwoord onder de post Overige financiële activa. De betreffende derivaten worden bij beide vormen van boekhoudkundige hedging gewaardeerd tegen reële waarde en zijn opgenomen onder de posten Overige financiële activa en Overige financiële passiva.

Hoewel BNG Bank derivaten gebruikt ten behoeve van economische hedging is het niet in alle gevallen mogelijk om deze ook te betrekken in een boekhoudkundige, door IFRS toegestane, hedgerelatie. De reële waarde van derivaten die niet worden betrokken in een boekhoudkundige hedgerelatie worden in de balans opgenomen onder de post Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat indien de waarde positief is of onder de post Financiële passiva

tegen reële waarde via het resultaat als de waarde negatief is. Bij de enkele derivaten die niet zijn betrokken in een boekhoudkundige hedgerelatie, is in nagenoeg alle gevallen een economische gehedgede positie aanwezig die eveneens gewaardeerd wordt tegen reële waarde met waardemutaties via het resultaat. Per saldo wordt hiermee de volatiliteit van het resultaat (uit hoofde van rente- en valutarisico's) beperkt.

De derivaten zijn opgenomen onder verschillende balansposten, afhankelijk van de behandeling onder IFRS. Derivaten zijn altijd op de balans gewaardeerd tegen reële waarde. Derivatencontracten die een positieve reële waarde hebben, staan aan de actiefzijde van de balans, derivaten met een negatieve waarde staan aan de passiefzijde van de balans.

De notional amounts van de derivaten zijn hieronder opgenomen, gesplitst per balanspost en type derivaat.

DERIVATEN BETROKKEN IN EEN BOEKHOUDKUNDIGE AFDEKKINGSRELATIE

	31-12-2015		31-12-2014	
	NOTIONAL AMOUNT	REËLE WAARDE	NOTIONAL AMOUNT	REËLE WAARDE
OVERIGE FINANCIËLE ACTIVA *				
Swaps	102.017	15.539	108.711	15.278
	102.017	15.539	108.711	15.278
OVERIGE FINANCIËLE PASSIVA				
Swaps	110.393	21.844	107.445	25.357
	110.393	21.844	107.445	25.357

* Exclusief waarde ingedekt renterisico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting EUR 13.559 miljoen positief (2014: EUR 16.044 miljoen positief).

DERIVATEN NIET BETROKKEN IN EEN BOEKHOUDKUNDIGE AFDEKKINGSRELATIE

	31-12-2015		31-12-2014	
	NOTIONAL AMOUNT	REËLE WAARDE	NOTIONAL AMOUNT	REËLE WAARDE
FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT				
Swaps	7.653	569	8.482	631
Forwards	10.769	252	15.028	879
Opties	153	10	325	12
	18.575	831	23.835	1.522
FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT				
Swaps	5.103	1.158	3.029	1.036
Forwards	4.120	58	385	4
Opties	2.847	201	3.037	210
	12.070	1.417	6.451	1.250

Uit hoofde van kredietrisico van derivaten ontvangt BNG Bank onderpand van tegenpartijen. Per 31 december 2015 bedroeg het ontvangen onderpand EUR 1.762 miljoen (2014: EUR 897 miljoen), waarvan EUR 1.762 miljoen in geld (2014: EUR 878 miljoen) en geen onderpand in rentedragende waardepapier (2014: EUR 19 miljoen).

BNG Bank heeft voor derivaten in 2015 EUR 10.065 miljoen (2014: EUR 12.270 miljoen) aan onderpand gestort, waarvan EUR 10.041 miljoen in geld (2014: EUR 10.089 miljoen) en EUR 24 miljoen aan rentedragende waardepapier (2014: EUR 2.181 miljoen).

Verbonden partijen

TRANSACTIES MET VERBONDEN PARTIJEN

De Staat der Nederlanden bezit 50% van de uitstaande aandelen van BNG Bank. Transacties met de Staat betreffen onder meer obligaties die worden verhandeld op openbare markten. BNG Bank verstrekt tevens kredieten onder garantie van de Staat. Gezien de aard van deze transacties worden deze niet gezien als transacties met verbonden partijen.

Aan de heer C. van Eykelenburg is in 2008 een financiering verstrekt. Het uitstaande bedrag per einde 2015 bedraagt EUR 701.278 (2014: EUR 703.620). De gemiddelde rentevoet bedraagt 4,3% (2014: 4,3%). De lening is verstrekt tegen standaard personeelscondities van BNG Bank.

Aan de heer O.J. Labe is in 2011 een financiering verstrekt. Het uitstaande bedrag per einde 2015 bedraagt EUR 385.741. De gemiddelde rentevoet bedraagt 4,3%. De lening is verstrekt tegen standaard personeelscondities van BNG Bank.

BELANGRIJKSTE BESLUITVORMINGSORGANEN VAN BNG BANK

De belangrijkste besluiten en beheersdaden worden uitgevoerd door de Raad van Bestuur. Het gevoerde beleid wordt getoetst en gecontroleerd door de Raad van Commissarissen.

BELONING RAAD VAN BESTUUR

De beloning van de Raad van Bestuur is gebaseerd op grondslagen die zijn verwoord in het Beloningsbeleid waarvan de hoofdlijn is opgenomen in het Verslag van de Raad van Commissarissen. Het integrale [Beloningsbeleid](#) is op bngbank.nl gepubliceerd. De vaste beloning is sinds 2002 slechts aangepast met de percentages zoals deze voort-

vloeien uit de Algemene Bank-CAO. Bestuurders en personeel bezitten geen aandelen of opties BNG Bank en ontvangen geen additionele beloning via dochtermaatschappijen van de bank.

Vanaf 1 januari 2015 is het boven een salaris van EUR 100.000 niet meer toegestaan pensioen op te bouwen in de huidige regeling bij ABP. Dit betekent dat de pensioenopbouw wordt afgetopt op een pensioengevend inkomen van EUR 100.000. Als gevolg van deze fiscale aftopping en lagere pensioenopbouw heeft BNG Bank besloten van de betrokken medewerkers die op 1 januari 2015 in dienst waren de beloning aan te passen met de besparing aan werkgeverspensioenpremie in 2015.

BELONING TOEGEKEND AAN LEDEN RAAD VAN BESTUUR

(bedragen in duizenden euro's)

	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
	VASTE BELONING		VARIABLE BELONING*		COMPENSATIE PENSIOEN >100K		BIJDRAGEN PENSIOEN	
C. van Eykelenburg	452	448	54	32	113	–	26	148
O.J. Labe (vanaf 1 mei 2015)	229	–	–	–	19	–	14	–
J.J.A. Leenaars (tot 1 mei 2015)	133	362	12	24	89	–	8	123
J.C. Reichardt	359	356	36	25	35	–	23	65
TOTAAL	1.173	1.166	102	81	256	–	71	336

* Dit betreft de helft van de variabele beloning. De andere helft van de variabele beloning is voorwaardelijk toegekend en wordt na drie jaar uitgekeerd, tenzij is gebleken dat het behalen van de doelstellingen de continuïteit van BNG Bank op langere termijn heeft geschaad. Aanpassing van vast-gestelde – nog niet uitgekeerde – variabele beloning kan ook plaatsvinden naar aanleiding van (onjuiste) financiële informatie, dan wel onethisch of 'non-compliant' gedrag.

UITGESTELDE VARIABLE BELONING

(bedragen in duizenden euro's)

	2015	2014	2013	2012*
C. van Eykelenburg	54	32	52	72
O.J. Labe (vanaf 1 mei 2015)	–	–	–	–
J.J.A. Leenaars (tot 1 mei 2015)	12	24	39	54
J.C. Reichardt	36	25	41	57
TOTAAL	102	81	132	183

* De uitgestelde voorwaardelijke variabele beloningen over 2012 zijn in januari 2016 uitgekeerd. De Raad van Commissarissen heeft vastgesteld dat het behalen van de in 2012 gestelde kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen de continuïteit van de bank niet heeft geschaad.

De in de verslagperiode toegekende beloningen zijn de beloningen die als last volledig in de W&V zijn verantwoord. In de winst-en-verliesrekening is in 2015 EUR 2 miljoen (2014: EUR 2 miljoen) aan beloningen en pensioenlasten opgenomen. De totale korte termijnbeloning bestaat uit de vaste beloning, de variabele beloning en de compensatie pensioen >100k.

De variabele beloning 2015 is vastgesteld op maximaal 20% (2014: 25%) van de gedefinieerde componenten van de vaste beloning. De toekenning van de variabele beloning is afhankelijk van de mate waarin de door de Raad van Commissarissen gestelde kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen zijn behaald. Op advies van de Remuneratiecommissie heeft de Raad van Commissarissen vastgesteld in welke mate de doelstellingen variabele beloning 2015 door de leden van de Raad van Bestuur zijn gehaald. Gedetailleerde informatie hierover is opgenomen in het verslag van de Raad van Commissarissen aan aandeelhouders. De realisatie van de doelstellingen voor de variabele beloning over 2015 heeft geleid tot toekenning van 100% van de maximale variabele beloning (2014: 57%). De leden van de Raad van Bestuur hebben in 2015 een vergoeding voor representatiekosten ontvangen van EUR 3.900 (2014: EUR 3.900). In 2016 vindt geen aanpassing van deze vergoeding plaats.

BELONING RAAD VAN COMMISSARISSEN

De beloning van de Raad van Commissarissen is in 2011 door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders aangepast met ingang van 1 januari 2012. Het beleid ter zake is gericht op een marktconforme beloning, die onafhankelijk is van het resultaat van de vennootschap. Daarbij wordt rekening gehouden met het karakter van de vennootschap, de beoogde kwaliteit van commissarissen, de benodigde beschikbaarheid voor de taak alsmede het tijdsbeslag en daarnaast aspecten van verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. Commissarissen bezitten geen aandelen of opties BNG Bank en ontvangen geen beloningen via dochtermaatschappijen van de bank.

De vergoeding voor de leden van de Raad van Commissarissen vond ingeval van benoeming of aftreden pro rata parte van de zittingsperiode gedurende het boekjaar plaats. Leden die deel uitmaakten van het Audit & Risk Committee, de Selectie- en Benoemingscommissie, de Remuneratiecommissie of de Commissie Marktstrategie ontvingen daarvoor een additionele toelage. Daarnaast ontving de voorzitter van de Raad van Commissarissen een toelage naast de basisvergoeding. Deze toelagen zijn verwerkt in het overzicht Beloning leden Raad van Commissarissen. De leden van de Raad van Commissarissen ontvingen een onkostenvergoeding van EUR 1.000 (2014: EUR 1.000). Leden die deel uitmaakten van één of meerdere commissies ontvingen per commissie daarenboven een onkostenvergoeding van EUR 500 (Audit & Risk Committee en Commissie Marktstrategie), respectievelijk EUR 250 (Remuneratiecommissie en Selectie- en Benoemingscommissie).

Gewezen commissarissen ontvingen geen beloning. De bank heeft in 2015 en 2014 geen bedrag aan crisisheffing ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht dat is gerelateerd aan de beloning van de Raad van Commissarissen.

BELONING LEDEN RAAD VAN COMMISSARISSEN

(bedragen in duizenden euro's)*

	2015	2014
Mevr. M. Sint, voorzitter	34	30
J.J. Nooitgedagt, vicevoorzitter en secretaris	29	29
H.H. Apotheker	–	9
C.J. Beuving	33	22
L.M.M. Bolsius	26	20
T.J.F.M. Bovens	26	26
Mevr. S.M. Dekker	11	32
W.M. van den Goorbergh	12	35
Mevr. P.H.M. Hofsté	29	29
Mevr. J. Kriens	30	20
R.J.J.M. Pans	–	9
H.O.C.R. Ruding	33	36
J.C.M. van Rutte	5	–
TOTAAL	268	297

* Inclusief additionele toeslagen, exclusief onkostenvergoeding en BTW.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

VOORWAARDELIJKE SCHULDEN

Hieronder zijn alle verplichtingen opgenomen die voortvloeien uit transacties waarbij de bank zich garant heeft gesteld voor een derde. Deze garanties worden voor een beperkt deel gedekt door een contragarantie van de overheid. Het betreft overwegend Letters of Credit met een resterende contractuele looptijd van meer dan vijf jaar, die de bank heeft afgegeven ten behoeve van klanten in de nutssector. BNG Bank neemt de verplichtingen op tegen de onderliggende hoofdsom die bij in gebreke blijven van de leningnemer uitbetaald zou moeten worden.

	31-12-2015	31-12-2014
Voorwaardelijke schulden	99	172

HERROEPELIJKE FACILITEITEN

Dit betreft het geheel van verplichtingen uit hoofde van herroepelijke rekening-courantfaciliteiten.

	31-12-2015	31-12-2014
Herroepelijke faciliteiten	6.694	5.599

ONHERROEPELIJKE FACILITEITEN

Dit betreft het geheel van verplichtingen uit hoofde van onherroepelijke toezeggingen die kunnen leiden tot kredietverlening en is als volgt op te splitsen.

	31-12-2015	31-12-2014
Raamovereenkomsten, betreffende het ongebruikte deel van kredietfaciliteiten	4.384	4.228
Gecontracteerde kredietverlening met verstrekking in de toekomst	2.031	1.098
TOTAAL	6.415	5.326

Verstrekking van deze gecontracteerde kredietverlening vindt volgens contract als volgt plaats:

	31-12-2015	31-12-2014
Tot 3 maanden	1.038	611
3 tot 12 maanden	534	367
1 tot 5 jaar	441	120
Langer dan 5 jaar	18	–
TOTAAL	2.031	1.098

Vrijwel al deze kredietverlening kent een contractuele looptijd van langer dan vijf jaar. Het gemiddelde rentepercentage is 1,2% (2014: 1,5%). BNG Bank neemt ook deze verplichtingen op tegen de onderliggende, nog niet opgenomen, hoofdsom.

Verbonden financiële activa en passiva

In verband met verstrekte en ontvangen zekerheidsstelling (onderpand) in het kader van betalingsverkeer en in het kader van transacties op de geldmarkt en uitleentransacties zijn delen van de financiële activa en passiva niet ter vrije beschikking. In onderstaand tabel zijn de nominale waarden en de onderpandswaarden weergegeven.

	31-12-2015		31-12-2014	
	NOMINALE WAARDE	ONDERPANDS WAARDE	NOMINALE WAARDE	ONDERPANDS WAARDE
SOORT ONDERPAND				
Onderpand verstrekt aan centrale banken *	13.051	9.240	13.715	9.734
Effecten verstrekt aan overige financiële instellingen	15	24	15	24
Effecten verstrekt in repotransacties	–	–	425	522
Effecten verstrekt inzake derivatentransacties	–	–	1.425	2.157
Contanten gestort inzake derivatentransacties	10.042	10.041	10.089	10.089
IN ONDERPAND GEGEVEN	23.108	19.305	25.669	22.526
Effecten ontvangen in reverse repotransacties	–	–	1.109	1.111
Effecten ontvangen inzake derivatentransacties	568	569	17	19
Contanten ontvangen inzake derivatentransacties	1.762	1.762	878	878
IN ONDERPAND ONTVANGEN	2.330	2.331	2.004	2.008
TOTAAL	20.778	16.974	23.665	20.518

- * Van de totale waarde van de activa die als onderpand zijn verstrekt aan de centrale bank ('collateral deposited') is slechts een beperkt deel daadwerkelijk aangewend als onderpand door de centrale bank ('collateral in use'). Per einde 2015 bedroeg de onderpandswaarde van het daadwerkelijk aangewende deel, uit hoofde van de garantie voor incassobestanden van klanten, EUR 437 miljoen (eind 2014: EUR 615 miljoen).

Aansprakelijkheid bestuurders en commissarissen

Bestuurders en commissarissen van de vennootschap zijn door de vennootschap gevrijwaard ter zake van mogelijke persoonlijke aansprakelijkheid, behoudens in geval van opzet of grove schuld. Daarnaast heeft de vennootschap een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering gesloten die ook dekking geeft aan bestuurders en medewerkers die namens de vennootschap optreden als bestuurder of commissaris bij één of meer deelnemingen van de vennootschap.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op 21 januari 2016 heeft een gestructureerde entiteit, die wordt gefinancierd door onder andere de Oostenrijkse staat en de deelstaat Karinthië, alle obligatiehouders van HETA een aanbod gedaan om de openstaande vorderingen op HETA af te wikkelen. De bieding op de obligatie in het bezit van BNG Bank bedroeg 75% van de uitstaande hoofdsom plus opgelopen rente.

Meerjarig kapitalisatie- en dividendbeleid

Het kapitalisatie- en dividendbeleid moet bezien worden in het licht van de wijzigingen in de prudentiële regelgeving die banken er onder meer toe nopen meer vermogen aan te houden. De nieuwe regelgeving – en overigens ook de huidige kapitalisatie in relatie tot de afgesproken minimumnormen – heeft ertoe geleid dat met ingang van het dividend over het boekjaar 2011 het reguliere pay-out percentage is verlaagd van 50% naar 25%. De verlaging van het reguliere pay-out percentage geldt in beginsel voor de periode tot 2018; het jaar waarin de bank aan de nieuwe minimale leverage ratio zal moeten voldoen. De verlaging zal worden heroverwogen zodra duidelijkheid wordt verkregen over de definitieve vorm en hoogte van de leverage ratio, alsmede bij het onverhoopt niet uitkomen van verwachtingen ten aanzien van groei en/of resultaatontwikkeling. BNG Bank heeft in 2015 een update van het plan opgesteld om uiterlijk ultimo 2017 te kunnen voldoen aan de minimumnorm van 3% voor de leverage ratio. Dit plan is ook ter beschikking gesteld aan de toezichthouders.

Deelnemingen met invloed van betekenis, joint ventures en joint operations

	31-12-2015	31-12-2014
DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS		
Dataland BV, Rotterdam Een gemeentelijk non-profit initiatief met activiteiten die leiden tot het breed toegankelijk maken van alle mogelijke gegevens betreffende registergoederen uit het informatiedomein van gemeenten en/of andere publieke lichamen.	30%	30%
Data B Mailservice Holding BV, Leek Verzorgen van print- en mailservices tot diensten m.b.t. betalingsverkeer, direct marketing en berichtenverkeer o.a. aan overheidsinstellingen.	45%	45%
NV Trustinstelling Hoevelaken, Den Haag Het aanvaarden en beheren van pandrechten en andere zekerheden.	0%	40%

	31-12-2015	31-12-2014
JOINT VENTURES AANGEGAAN DOOR BNG GEBIEDSONTWIKKELING BV		
Samen met overheden voor eigen rekening en risico ontwikkelen en uitgeven van gebied/grond. De betrokken partijen in de participaties hebben gelijke stemrechten waardoor geen enkele partij overheersende zeggenschap heeft.		
Ontwikkelingsmaatschappij Jachthaven Drimmelen CV te Drimmelen	0%	50%
Ontwikkelingsmaatschappij Jachthaven Drimmelen Beheer BV te Drimmelen	0%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte van woningbouw		
Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Pannenweg CV te Nederweert	50%	50%
Ontwikkelingsbedrijf Bedrijvenpark Pannenweg Beheer BV te Nederweert	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte van bedrijventerrein		
CV Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek te Goor	80%	80%
Zenkeldamshoek Beheer BV te Goor	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte van bedrijventerrein		
De Bulders Woningbouw CV	80%	80%
De Bulders Woningbouw BV	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte bedrijventerrein		
Ontwikkelingsmaatschappij Westergo CV te Harlingen	44%	44%
Ontwikkelingsmaatschappij Westergo BV te Harlingen	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte bedrijventerrein		
Vervolg zie volgende pagina		

Vervolg van vorige pagina

31-12-2015**31-12-2014****JOINT VENTURES AANGEGAAN DOOR BNG GEBIEDSONTWIKKELING BV**

Haventerrein Westzaan CV te Zaanstad	30%	30%
Bedrijventerrein Westzaan Noord CV te Zaanstad	40%	40%
Ontwikkelingsbedrijf Haventerrein Westzaan BV te Zaanstad	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte bedrijventerrein		
Ruimte voor Ruimte CV I te 's-Hertogenbosch	0%	24%
Ruimte voor Ruimte CV II te 's-Hertogenbosch	0%	24%
Ruimte voor Ruimte Beheer BV te 's-Hertogenbosch	0%	24%
Grondontwikkeling en -uitgifte t.b.v. woningbouw		
Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' CV te Den Haag	50%	50%
Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' BV te Den Haag	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte t.b.v. woningbouw		
Ontwikkelingsmaatschappij ROM-S CV (Schelluinen) te Den Haag	50%	50%
ROM-S Beheer BV (Schelluinen) te Den Haag	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte bedrijventerrein/parkeerlocaties		
Project Suijssenwaerde CV te Den Haag	80%	80%
Project Suijssenwaerde Beheer BV te Den Haag	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte woningbouw, recreatiewoningen		

Vervolg zie volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

JOINT VENTURES AANGEGAAN DOOR BNG GEBIEDSONTWIKKELING BV

	31-12-2015	31-12-2014
CV Bedrijvenpark Oostflakkee te Den Haag	80%	80%
Bedrijvenpark Oostflakkee Beheer BV te Den Haag	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte bedrijventerrein		
SGN Bestaand Rijsenhout CV te Den Haag	50%	50%
SGN Nieuw Rijsenhout CV te Den Haag	50%	50%
SGN Advies CV te Den Haag	43%	43%
SGN Bestaand Rijsenhout Beheer BV te Den Haag	50%	50%
SGN Nieuw Rijsenhout Beheer BV te Den Haag	50%	50%
SGN Advies BV Beheer te Den Haag	50%	50%
Stallingsbedrijf Glastuinbouw Nederland Groep BV te Den Haag	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte t.b.v. glastuinbouwlocaties		
Ontwikkelmaatschappij Meerburg CV te Zoeterwoude	50%	50%
Ontwikkelmaatschappij Meerburg Beheer BV te Zoeterwoude	50%	50%
Grondontwikkeling en -uitgifte sportterreinen, woningbouw, kantoren		
Ontwikkelcombinatie De Bongerd CV te Amsterdam	14%	14%
Ontwikkelcombinatie De Bongerd BV te Amsterdam	14%	14%
Vastgoedontwikkeling t.b.v. woningbouw en parkeervoorziening		

Vervolg zie volgende pagina

Vervolg van vorige pagina

JOINT VENTURES AANGEGAAN DOOR BNG GEBIEDSONTWIKKELING BV

Sportstad Heerenveen Grondexploitatie CV te Heerenveen

0%

50%

Sportstad Heerenveen Grondexploitatie BV te Heerenveen

0%

50%

Grondontwikkeling, -uitgifte en exploitatie sportterreinen

Regionaal bedrijvenpark Laarakker CV te Cuijk

50%

50%

Regionaal bedrijvenpark Laarakker BV te Cuijk

50%

50%

Grondontwikkeling en -uitgifte van bedrijventerrein

Wonen Werken Waterman BV te Rijsbergen

50%

50%

Wonen Werken Waterman CV te Rijsbergen

50%

50%

Grondontwikkeling en -uitgifte van woningbouwlocaties/bedrijventerrein

Waalwaardwonen CV te Zaltbommel

50%

50%

Waalwaardwonen BV te Zaltbommel

50%

50%

Grondontwikkeling en -uitgifte van woningbouwlocaties/bedrijventerrein

De Jonge Voorn BV te Guisveld (Zaandam)

80%

80%

De Jonge Voorn CV te Guisveld (Zaandam)

80%

80%

Grondontwikkeling en -uitgifte t.b.v. woningbouwlocaties

	31-12-2015	31-12-2014
JOINT OPERATIONS AANGEGAAN DOOR BNG GEBIEDSONTWIKKELING BV		
Vastgoedontwikkeling Handelskade Oude Tonge VOF te Oude Tonge	50%	50%
Bouw recreatiewoningen en winkelruimte		

Samengevatte financiële informatie

	2015	2014
DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS		
Balanswaarde investering (noot 6)	2	2
WAARDE VAN HET AANDEEL IN:		
Totaal activa	5	5
Totaal verplichtingen	2	2
Baten	12	12
Resultaat uit voortgezette bedrijfsactiviteiten	1	1
Eigen vermogen	3	3
Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	4	4

	2015	2014
JOINT VENTURES AANGEGAAN DOOR BNG GEBIEDSONTWIKKELING BV		
Balanswaarde investering (noot 6)	45	52
WAARDE VAN HET AANDEEL IN:		
Totaal activa	97	133
Totaal verplichtingen	72	103
Baten	6	11
Resultaat uit voortgezette bedrijfsactiviteiten	0	-12
Eigen vermogen	25	30
Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	25	18

BNG gebiedsontwikkeling (een 100% dochter van BNG Bank) investeert en ontwikkelt voor eigen rekening samen met decentrale overheden in gebied/grond. De samenwerking vindt plaats op joint venture basis en er wordt gebruikt gemaakt van commanditaire vennootschappen. Het door BNG Bank gelopen risico is het totaal van het geïnvesteerd vermogen in de participatie, verhoogd met de nog verplichte toekomstige stortingsverplichtingen en nog niet uitgekeerde winsten. Ultimo 2015 is het totale risico EUR 50 miljoen (2014: EUR 57 miljoen) waarvan toekomstige stortingsverplichtingen EUR 5 miljoen (2014: EUR 5 miljoen). In het afgelopen jaar zijn de grondverkopen op gang gekomen door de positieve economische ontwikkelingen. De opbrengsten uit de grondverkopen dragen bij aan de verbeterde financiële positie van de participaties. Gezien de resultaten in het recente verleden zijn additionele impairments echter niet uit te sluiten.

Betrokkenheid in niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten

Omvang entiteit (balanstotaal)
Betrokkenheid in entiteit (balanswaarde/omvang in %)

BALANSWAARDE BELANG/INVESTERING:

Bankiers ([noot 2](#))
Kredieten ([noot 2](#))
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat ([noot 3](#))
Financiële activa voor verkoop beschikbaar ([noot 5](#))
Activa aangehouden voor verkoop ([noot 10](#))

TOTAAL BALANSWAARDE

Vervolg zie volgende pagina

2015				
BNG DEPOSITO FONDS	BNG KAPITAAL- MARKT FONDS	SECURITI- SATIES	COVERED BONDS	TOTAAL
453	217	28.712	27.480	56.862
15%	–	10%	3%	6%
–	–	–	–	–
–	–	969	540	1.509
–	–	254	242	496
–	–	1.533	20	1.553
68	–	–	–	68
68	–	2.756	802	3.626

Vervolg van vorige pagina

Maximale blootstelling aan verlies
Ratio balanswaarde vs. maximale blootstelling aan verlies

BEDRAG AAN INKOMSTEN PER TYPE:

Fondsrendement
Beheervergoeding
Interestbate
Verkoopresultaten

TOTAAL INKOMSTEN

**WAARDEVERMINDERINGEN VAN INVESTERING
IN VERSLAGPERIODE:**

Via het eigen vermogen
Via de winst-en-verliesrekening

TOTAAL WAARDEVERMINDERINGEN

2015

BNG DEPOSITO FONDS	BNG KAPITAAL- MARKT FONDS	SECURITI- SATIES	COVERED BONDS	TOTAAL
68	–	2.756	802	3.626
1	–	1	1	1
–	–	n.v.t.	n.v.t.	–
1	1	n.v.t.	n.v.t.	2
n.v.t.	n.v.t.	19	26	45
–	1	–	7	8
1	2	19	33	55
–	–	–	–	–
–	–	3	16	19
–	–	3	16	19

	2014				
	BNG DEPOSITO FONDS	BNG KAPITAAL- MARKT FONDS	SECURITI- SATIES	COVERED BONDS	TOTAAL
Omvang entiteit (balanstotaal)	439	262	33.552	27.480	61.734
Betrokkenheid in entiteit (balanswaarde/omvang in %)	16%	4%	9%	3%	6%
BALANSWAARDE BELANG/INVESTERING:					
Bankiers (noot 2)	–	–	–	–	–
Kredieten (noot 2)	–	–	1.151	544	1.695
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat (noot 3)	–	–	290	247	537
Financiële activa voor verkoop beschikbaar (noot 5)	70	10	1.583	39	1.702
TOTAAL BALANSWAARDE	70	10	3.024	830	3.934
Maximale blootstelling aan verlies	70	10	3.024	830	3.934
Ratio balanswaarde vs. maximale blootstelling aan verlies	1	1	1	1	1
BEDRAG AAN INKOMSTEN PER TYPE:					
Fondsrendement	–	–	n.v.t.	n.v.t.	–
Beheervergoeding	2	1	n.v.t.	n.v.t.	3
Interestbate	n.v.t.	n.v.t.	15	27	42
Verkoopresultaten	–	–	–	–	–
TOTAAL INKOMSTEN	2	1	15	27	45
Vervolg zie volgende pagina					

Vervolg van vorige pagina

**WAARDEVERMINDERINGEN VAN INVESTERING
IN VERSLAGPERIODE:**

Via het eigen vermogen
Via de winst-en-verliesrekening

TOTAAL WAARDEVERMINDERINGEN

					2014
BNG DEPOSITO FONDS	BNG KAPITAAL- MARKT FONDS	SECURITI- SATIES	COVERED BONDS	TOTAAL	
1	–	–	–	1	
–	–	–	–	–	
1	–	–	–	1	

BETROKKENHEID IN NIET-GECONSOLIDEERDE BELEGGINGSFONDSEN

De beleggingsfondsen worden beheerd door BNG Vermogensbeheer en zijn opgericht als fondsen voor gemene rekening die voor rekening en risico van de participanten beleggen. De beleggingsdoelstelling van de fondsen is erop gericht om door een zorgvuldige selectie van krediet- en renterisico, een zo hoog mogelijk risicogewogen rendement na te streven ten opzichte van de fondsverplichtingen. Hierbij geldt dat de fondsen beleggen in vastrentende waarden en hoofdsomgegarandeerde beleggingen of afgeleide instrumenten daarvan conform de richtlijnen van de Wet Fido/Ruddo en de Regeling Beleggen en Belenen. BNG Bank heeft deze beleggingsfondsen, anders dan het belang dat ze heeft middels participaties, niet gefinancierd of anderszins ondersteund en heeft ook niet de intentie om dit in de nabije toekomst te gaan doen.

De beleggingsfondsen beleggen gespreid in duurzame vastrentende waarden (o.a. covered bonds en obligaties in financiële instellingen) en hoofdsomgegarandeerde beleggingen. Deze beleggingen worden deels uitgegeven of gegarandeerd door Europese overheden en supranationale instellingen. Het fonds wordt volledig gefinancierd door de inleg van de participanten en heeft in 2015 geen financieringsproblemen gekend. Er zijn geen activa overgedragen aan de fondsen. De beleggingsfondsen keren geen performance fee uit, wel een beheervergoeding voor de beheerder.

BNG DEPOSITO FONDS

Dit beleggingsfonds heeft participaties in Vaste Looptijd Tranches (VLT), Egalisatie I tranches (ET I) en Egalisatie II tranches (ET II). De ET I- en ET II-tranches betreffen het risicokapitaal (fondsvermogen). De VLT-tranches hebben het karakter van deposito's. De participanten staan pro rata bloot aan het fondsrendement op de investering in de betreffende participaties. De ETI- respectievelijk ET II-participatiehouders zijn achtergesteld. Zij dragen de eerste verliezen, voordat de VLT-houders worden geraakt. Winsten komen eerst aan de VLT-participanten toe tot aan het niveau van een prognoserendement.

BNG Bank houdt participaties aan in het BNG Deposito Fonds. Ultimo 2015 bedraagt het exposure van de bank EUR 68 miljoen (2014: EUR 70 miljoen), waarvan EUR 67 miljoen aan risicokapitaal (2014: EUR 65 miljoen). De bank heeft over 2015 een beheervergoeding ontvangen van EUR 1 miljoen (2014: EUR 2 miljoen). Ultimo 2015 is het belang van BNG Bank in het BNG Deposito Fonds geclassificeerd als Activa aangehouden voor verkoop vanwege de voorgenomen verkoop (zie [noot 10](#) voor toelichting).

BNG KAPITAALMARKT FONDS

Dit beleggingsfonds bestaat uit subfondsen waarvan het vermogen is afgescheiden. De participanten staan voor hun aandeel pro rata parte bloot aan het subfondsrendement en aan het risico op de investering in de betreffende participaties van het subfonds.

BNG Bank heeft in 2015 haar participaties in het BNG Kapitaalmarkt Fonds verkocht en een verkoopresultaat van EUR 1 miljoen gerealiseerd. De bank heeft over 2015 een beheervergoeding ontvangen van EUR 1 miljoen (2014: EUR 1 miljoen).

**BETROKKENHEID IN NIET-GECONSOLIDEERDE SECURITISATIES EN COVERED BOND
GESTRUCTUREERDE ENTITEITEN**

BNG Bank heeft beleggingen in gesecuritiseerde en met extra zekerheden afgedekte rentedragende waardepapieren die via niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten lopen. BNG Bank heeft deze entiteiten, anders dan het belang dat ze heeft als investeerder in rentedragende waardepapieren, niet gefinancierd of anderszins ondersteund en heeft niet de intentie om dit in de nabije toekomst te doen. Er zijn door de bank geen activa overgedragen aan deze entiteiten.

De securitisaties en covered bonds hebben hypotheekportefeuilles als onderpand. De ingelegde gelden van investeerders, zoals BNG Bank, dienen ter financiering van de onderliggende hypotheken. De gestructureerde entiteiten zijn onafhankelijk opererende entiteiten die geen andere activiteiten uitvoeren naast het beheer van de investeringen en bijbehorende geldstromen.

Ultimo 2015 is het exposure van de bank op de investeringen in securitisaties EUR 2,8 miljard (2014: EUR 3,0 miljard) en op de covered bonds EUR 0,8 miljard (2014: EUR 0,8 miljard). De bank heeft in 2015 op haar investering in dit papier EUR 19 miljoen ongerealiseerd verlies geleden (2014: geen verlies) via het resultaat en over 2015 EUR 45 miljoen (2014: EUR 42 miljoen) aan interestbaten gegenereerd. Met de verkoop van covered bonds in 2015 is een verkoopresultaat van EUR 7 miljoen positief gerealiseerd.

Den Haag, 4 maart 2016

RAAD VAN BESTUUR

C. VAN EYKELENBURG, VOORZITTER

O.J. LABE

J.C. REICHARDT

RAAD VAN COMMISSARISSEN

MEVR. M. SINT, VOORZITTER

J.J. NOOITGEDAGT, VICEVOORZITTER (TEVENS SECRETARIS)

C.J. BEUVING

L.M.M. BOLSIUS

T.J.F.M. BOVENS

J.B.S. CONIJN

MEVR. P.H.M. HOFSTÉ

MEVR. J. KRIENS

J.C.M. VAN RUTTE

Enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudige balans	325
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening	327
Enkelvoudig overzicht van gerealiseerde en onerealiseerde resultaten	329
Enkelvoudig kasstroomoverzicht	330
Enkelvoudig mutatieoverzicht eigen vermogen	334
Grondslagen enkelvoudige jaarrekening	335
Toelichting enkelvoudige jaarrekening	337

ENKELVOUDIGE BALANS

In miljoenen euro's

ACTIVAKas en tegoeden bij de centrale banken¹Bankiers²Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat³Overige financiële activa⁴Financiële activa voor verkoop beschikbaar⁵Kredieten²Deelnemingen⁶Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen⁷Overige activa^{8,9}Activa aangehouden voor verkoop¹⁰**TOTAAL ACTIVA**

Vervolg zie volgende pagina

31-12-2015**31-12-2014**

3.175

2.241

10.540

11.046

3.715

4.247

29.098

31.322

13.459

13.688

89.336

90.700

71

70

16

16

26

152

69

–

149.505**153.482**

Vervolg van vorige pagina

ENKELVOUDIGE BALANS

In miljoenen euro's

PASSIVA

Bankiers¹¹

Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat¹²

Overige financiële passiva¹³

Schuldbewijzen¹⁴

Toevertrouwde middelen¹¹

Achtergestelde schulden¹¹

Overige passiva^{8,9}

TOTAAL VERPLICHTINGEN

Kapitaal

Agioreserve

Hybridekapitaal

Wettelijke reserves:

– Herwaarderingsreserve

– Cashflow hedge reserve

– Reserve reële waardevermeerderingen

Overige reserves

Onverdeelde winst

EIGEN VERMOGEN¹⁵

TOTAAL PASSIVA

31-12-2015

31-12-2014

2.968

2.544

3.205

3.327

21.844

25.357

110.123

110.868

6.854

7.514

31

32

303

253

145.328

149.895

139

139

6

6

424

–

320

234

251

375

115

174

2.687

2.523

235

136

4.177

3.587

149.505

153.482

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de Toelichting enkelvoudige jaarrekening.

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING

In miljoenen euro's

– Rentebaten [16](#)– Rentelasten [17](#)

Renteresultaat

Resultaten uit deelnemingen [18](#)– Provisiebaten [19](#)– Provisielasten [20](#)

Provisieresultaat

Resultaat financiële transacties [21](#)Overige resultaten [22](#)**TOTAAL BATEN**

Vervolg zie volgende pagina

2015**2014**

995

1.255

547

813

448

442

4

9

27

30

3

5

24

25

16

-187

1

1

493**290**

Vervolg van vorige pagina

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING

In miljoenen euro's

- Personeelskosten²³
 - Andere beheerskosten²⁴
- Personeels- en andere beheerskosten

Afschrijvingen²⁵

TOTAAL BEDRIJFSLASTEN

- Bijzondere waardeverminderingen²⁶
- Bijdrage resolutiefonds²⁷
- Bankenbelasting²⁷

TOTAAL OVERIGE LASTEN

WINST VOOR BELASTINGEN

Belastingen⁹

NETTOWINST

	2015	2014
	34	34
	25	25
	59	59
	2	2
	61	61
	62	10
	9	–
	37	30
	108	40
	324	189
	–89	–53
	235	136

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de Toelichting enkelvoudige jaarrekening.

**ENKELVOUDIG OVERZICHT VAN GEREALISEERDE EN
ONGEREALISEERDE RESULTATEN**

In miljoenen euro's

NETTOWINST

Reclassificeerbare resultaten rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen:

- Mutatie cashflow hedge reserve
- Mutatie herwaarderingsreserve financiële activa voor verkoop beschikbaar:
 - ongerealiseerde waardeverandering
 - bijzondere waardeverminderingen overgeheveld naar de winst-en-verliesrekening
 - gerealiseerde waardeverandering overgeheveld naar de winst-en-verliesrekening

Niet-reclassificeerbare resultaten rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen:

- Mutatie actuariael resultaat

RESULTATEN RECHTSTREEKS VERWERKT IN HET EIGEN VERMOGEN**TOTAAL**

	2015	2014
	235	136
	-124	43
46	66	
63	-	
-23	-12	
	86	54
	-38	97
	0	0
	-38	97
	197	233

ENKELVOUDIG KASSTROOMOVERZICHT

In miljoenen euro's

KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN

Winst voor belastingen

Aanpassingen voor:

- Afschrijvingen
- Bijzondere waardeverminderingen
- Ongerealiseerde resultaten via de winst-en-verliesrekening

Kasstroom uit bedrijfsoperaties

Mutaties bankiers (niet direct opeisbaar)

Mutatie kredieten

Mutatie toevertrouwde middelen

Mutatie derivaten

Betaalde vennootschapsbelasting

Overige mutaties uit operationele activiteiten

TOTAAL KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN*

Vervolg zie volgende pagina

2015**2014**

324

189

2

2

62

10

42

198

430

399

718

-4.150

984

783

-923

1.184

4.684

927

-19

-128

-84

8

5.360

-1.376

5.790**-977**

Vervolg zie volgende pagina

	2015	2014
	-673	-4.052
	-2	-3
	-2	-1
	-677	-4.056
	939	2.077
	-	-
	939	2.077
	262	-1.979

Vervolg van vorige pagina

ENKELVOUDIG KASSTROOMOVERZICHT

In miljoenen euro's

KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN

Ontvangsten uit hoofde van:

- Hybride kapitaal
- Schuldbewijzen
- Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat

Betalingen uit hoofde van:

- Schuldbewijzen
- Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat
- Achtergestelde schulden
- Dividend

TOTAAL KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN

Vervolg zie volgende pagina

	2015	2014
	425	–
	69.772	49.604
	–	22
	70.197	49.626
	–74.810	–45.683
	–470	–142
	–1	–3
	–32	–71
	–75.313	–45.899
	–5.116	3.727

Vervolg van vorige pagina

ENKELVOUDIG KASSTROOMOVERZICHT

In miljoenen euro's

NETTO MUTATIE IN GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN

Geldmiddelen en kasequivalenten per 1 januari

GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN PER 31 DECEMBER

De geldmiddelen en kasequivalenten zijn als volgt opgebouwd per 31 december:

- Kas en tegoeden bij de centrale banken
- Kasequivalenten onder actiefpost bankiers
- Kasequivalenten onder passiefpost bankiers

2015

2014

936

771

2.240

1.469

3.176

2.240

3.175

2.241

3

2

-2

-3

3.176

2.240

* De ontvangen rente is EUR 5.192 miljoen (2014: EUR 5.314 miljoen), de betaalde rente is EUR 4.708 miljoen (2014: EUR 4.745 miljoen).

ENKELVOUDIG MUTATIE- OVERZICHT EIGEN VERMOGEN

In miljoenen euro's

	KAPITAAL	AGIO- RESERVE	HYBRIDE KAPITAAL	HER WAAR- DERINGS- RESERVE	CASH- FLOW HEDGE RESERVE	RESERVE REËLE WAARDE- VER- MEERDE- RINGEN	OVERIGE RESER- VES	ONVER- DEELDE WINST	TOTAAL
STAND 1-1-2014	139	6	–	180	332	324	2.155	289	3.425
Nettowinst								136	136
Ongerealiseerde resultaten				54	43				97
Overboeking Reserve reële waardevermeerderingen						–150	150		–
Dividenduitkering							–71		– 71
Toevoeging uit winstinhouding voorgaand boekjaar							289	–289	–
STAND 31-12-2014	139	6	–	234	375	174	2.523	136	3.587
Nettowinst								235	235
Ongerealiseerde resultaten				86	–124				–38
Uitgifte hybride kapitaal			424				1		425
Overboeking Reserve reële waardevermeerderingen						–59	59		–
Dividenduitkering							–32		–32
Toevoeging uit winstinhouding voorgaand boekjaar							136	–136	–
STAND 31-12-2015	139	6	424	320	251	115	2.687	235	4.177

Grondslagen enkelvoudige jaarrekening

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals uitgegeven door de International Accounting Standard Board (IASB) en aanvaard binnen de Europese Unie (EU) en met Titel 9 BW². Voor de grondslagen van de financiële verslaggeving wordt, met uitzondering van de grondslagen hieronder vermeld, verwezen naar de toelichting op de grondslagen van de geconsolideerde jaarrekening.

DEELNEMINGEN

De deelnemingen worden in de enkelvoudige jaarrekening verantwoord op basis van kostprijs. Dit leidt tot een verschil in het eigen vermogen ten opzichte van de geconsolideerde jaarrekening. Bovendien is er een verschil ten opzichte van de verantwoording van dividenden. Deze worden op het moment dat BNG Bank het recht op het dividend heeft, verantwoord in de winst-en-verliesrekening in de post Resultaten uit deelnemingen.

WETTELIJKE RESERVE REËLE WAARDEVERMEERDERINGEN

Op grond van artikel 2:390 lid 1 BW dient ten behoeve van kapitaalbescherming een wettelijke reserve ten laste van de vrij uitkeerbare reserves (overige reserves) of vrij uitkeerbare winst (onverdeelde winst) gehouden te worden uit hoofde van reële waardevermeerderingen van op de actiefzijde van de balans financiële instrumenten waarvoor geen frequente marktnotering bestaan.

VREEMDE VALUTA

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in (miljoenen) euro's, tenzij anders weergegeven. De euro fungeert als de functionele valuta en rapporteringsvaluta van BNG Bank.

De grondslagen van de vergelijkende cijfers wijken niet af van de grondslagen die van toepassing zijn op de jaarrekening van 2015.

Toelichting enkelvoudige jaarrekening

In miljoenen euro's

1

KAS EN TEGOEDEN BIJ DE CENTRALE BANKEN

	31-12-2015	31-12-2014
Rekening-courant tegoeden bij centrale banken (direct opeisbaar)	3.175	2.241
TOTAAL	3.175	2.241

2

BANKIERS EN KREDIETEN

Deze post omvat alle tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerde vorderingen op bankiers en de verstrekte kredieten alsmede rentedragende waardepapieren voor zover niet op een actieve markt verhandeld.

	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014	31-12- 2015	31-12- 2014
	BANKIERS		KREDIETEN		TOTAAL	
Kortgeld en rekening-courant	3	2	4.361	4.523	4.364	4.525
Reverse repo's	–	501	501	501	501	1.002
Cash collateral	10.041	10.090	–	–	10.041	10.090
Langlopende kredieten	11	12	82.635	83.368	82.646	83.380
Rentedragende waardepapieren	100	–	309	579	409	579
Geherclassificeerde AFS-transacties	385	441	1.575	1.779	1.960	2.220
Voorziening voor oninbaarheid	–	–	–45	–50	–45	–50
TOTAAL	10.540	11.046	89.336	90.700	99.876	101.746

	2015	2014
VERLOOP VAN DE VOORZIENING VOOR ONINBAARHEID		
Beginstand	–50	–40
Dotatie boekjaar	–5	–15
Vrijval boekjaar	6	5
Ottrekking boekjaar	4	0
EINDSTAND	–45	–50

Van de EUR 45 miljoen (2014: EUR 50 miljoen) aan voorziening voor oninbaarheid heeft EUR 29 miljoen (2014: EUR 32 miljoen) betrekking op individuele voorzieningen en EUR 16 miljoen (2014: EUR 18 miljoen) op de collectieve voorziening (IBNR).

3

FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT

Hieronder zijn activa opgenomen die specifiek zijn aangewezen als gewaardeerd tegen reële waarde met waarde-mutaties via het resultaat en de derivaten die niet in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie zijn betrokken.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten	831	1.522
Kredieten	885	946
Rentedragende waardepapieren	1.999	1.779
TOTAAL	3.715	4.247

Er zijn in 2015 geen nieuwe kredieten of waardepapieren opgenomen in deze balanspost. De aflossingswaarde van de kredieten en waardepapieren per ultimo 2015 is EUR 2.118 miljoen (2014: EUR 1.956 miljoen).

4

OVERIGE FINANCIËLE ACTIVA

Onder deze balanspost zijn opgenomen de reële waarde van de derivaten die in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie zijn betrokken en de waarde betreffende het effectieve deel van het ingedekte renterisico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige portfolio hedgerelatie	4.277	5.172
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige micro hedgerelatie	11.262	10.106
Waarde ingedekt renterisico van leningen betrokken in portfolio hedge accounting	13.559	16.044
TOTAAL	29.098	31.322

5

FINANCIËLE ACTIVA VOOR VERKOOP BESCHIKBAAR

Hieronder worden opgenomen aangekochte obligaties met een vaste of variabele rente en rentedragende waardepapieren, voor zover niet opgenomen onder Bankiers en Kredieten en de Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat, en investeringen in participaties.

	31-12-2015	31-12-2014
Rentedragende waardepapieren, uitgegeven door:		
– Overheden	8.488	8.541
– Supranationale instellingen	1.020	1.212
– Bankiers	1.757	1.565
– Overige financiële instellingen	1.675	1.856
– Niet-financiële instellingen	495	417
Investerings in participaties	24	97
TOTAAL	13.459	13.688

Ultimo 2015 is het belang van de bank in het BNG Depositofonds geclassificeerd en gepresenteerd als Activa aangehouden voor verkoop. De boekwaarde is EUR 67 miljoen (zie [noot 10](#)).

OVERDRACHT ZONDER DERECOGNITION

In de balanswaarde van de balanspost Financiële activa voor verkoop beschikbaar zijn per eind 2015 geen (2014: EUR 522 miljoen) rentedragende waardepapieren begrepen, die zijn verkocht met overeenkomst tot terugkoop (repo-transacties). De waarde van deze repotransacties bedraagt per ultimo 2015 EUR 0 miljoen (2014: EUR 510 miljoen).

6**DEELNEMINGEN**

	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2014
	BELANG		BALANSWAARDE	
DOCHTERMAATSCHAPPIJEN				
BNG Vermogensbeheer BV, Den Haag	100%	100%	–	2
BNG Gebiedsontwikkeling BV, Den Haag	100%	100%	69	66
Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel BV, Den Haag	100%	100%	1	1
SUBTOTAAL			70	69
DEELNEMINGEN MET INVLOED VAN BETEKENIS				
Dataland BV, Rotterdam	30%	30%	0	0
Data B Mailservice BV, Leek	45%	45%	1	1
SUBTOTAAL			1	1
TOTAAL			71	70

Voor een beschrijving van de dochtermaatschappijen en deelnemingen met invloed van betekenis en de joint ventures wordt verwezen naar bijlage A respectievelijk Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening ('Deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures' en 'Samengevatte financiële informatie').

Ultimo 2015 is BNG Vermogensbeheer, waar BNG Bank 100% zeggenschap over heeft, geclassificeerd en gepresenteerd als Activa aangehouden voor verkoop. De boekwaarde is EUR 2 miljoen (zie [noot 10](#)).

Voor de samengevatte financiële informatie van de deelnemingen met invloed van betekenis en de joint ventures wordt verwezen naar sectie Overige toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

7

ONROERENDE ZAKEN EN BEDRIJFSMIDDELEN

	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2014
	ONROERENDE ZAKEN		BEDRIJFS-MIDDELEN		TOTAAL	
HISTORISCHE AANSCHAFWAARDE						
Waarde begin boekjaar	47	47	14	13	61	60
Investeringen	1	0	1	1	2	1
Desinvestering	–	–	–	–	–	–
Waarde einde boekjaar	48	47	15	14	63	61
AFSCHRIJVINGEN						
Cumulatieven begin boekjaar	33	32	12	11	45	43
Afschrijvingen gedurende boekjaar	1	1	1	1	2	2
Cumulatieven einde boekjaar	34	33	13	12	47	45
TOTAAL	14	14	2	2	16	16

ECONOMISCHE LEVENSDUUR

Gebouwen

Technische installaties

Machines en inventaris

Hard- en software

33¹/₃ jaar

15 jaar

5 jaar

3 jaar

8**OVERIGE ACTIVA EN OVERIGE PASSIVA**

	31-12-2015	31-12-2014
OVERIGE ACTIVA		
Acute belastingvordering	–	58
Diverse vorderingen	26	94
TOTAAL OVERIGE ACTIVA	26	152
OVERIGE PASSIVA		
Acute belastingverplichting	18	–
Latente belastingverplichting	206	224
Voorziening personeelsbeloningen	2	2
Overige verplichtingen	77	27
TOTAAL OVERIGE PASSIVA	303	253

Voor de latente belastingposities wordt verwezen naar [noot 9](#). De overige vorderingen bestaan vooral uit nog te ontvangen bedragen uit hoofde van kredieten aan klanten. De overige schulden bestaan met name uit nog te betalen bedragen uit hoofde van derivaten en kredietverlening aan klanten.

De voorziening personeelsbeloningen bestaat voor EUR 1 miljoen (per 31 december 2014: EUR 1 miljoen) uit een voorziening voor de hypotheekrente kortingsregeling voor zowel actieve als gepensioneerde medewerkers. In de voorziening personeelsbeloningen is met ingang van 1 januari 2014 een voorziening van EUR 1 miljoen voor vitaliteitsverlof opgenomen. Ultimo 2015 is deze voorziening EUR 1 miljoen (2014: EUR 1 miljoen). Deze voorzieningen hebben een langlopend karakter.

De mutaties in de contante waarde van de netto verplichting uit hoofde van de toegezegde rechten voor de hypotheekrentekorting en de voorziening voor vitaliteitsverlof zijn als volgt:

	2015	2014
VOORZIENING PERSONEELSBELONINGEN		
Stand nettoverplichting per 1 januari	2	2
Mutatie voorziening	0	0
STAND NETTOVERPLICHTING PER 31 DECEMBER	2	2

9

BELASTINGEN

BNG Bank heeft met de Belastingdienst een vaststellingsovereenkomst geldend voor de periode 2013 – 2017. De vaststellingsovereenkomst is van toepassing op de fiscale eenheid van BNG Bank. De inhoud van de overeenkomst heeft tot gevolg dat alle financiële instrumenten zowel commercieel als fiscaal conform IFRS-waarderingsgrondslagen verwerkt worden. De uitzondering hierop zijn transacties die geclassificeerd zijn als Financiële activa voor verkoop beschikbaar. Fiscaal wordt het geheel van de transacties binnen deze categorie gewaardeerd tegen kostprijs of lagere marktwaarde. Het fiscale resultaat wijkt af van het commerciële resultaat indien per saldo ongerealiseerde verliezen zijn ontstaan. Bij toename van de herwaarderingsreserve wordt het positieve bedrag ten gunste van de fiscale jaarwinst gebracht tot het niveau van de oorspronkelijke kostprijs.

De aansluiting tussen het effectieve en het nominale belastingpercentage is als volgt:

	2015	2014
Winst voor belastingen	324	189
Belastingbedrag tegen nominaal belastingpercentage	-81	-47
Aanpassing belasting voorgaande jaren	0	-1
Deelnemingsvrijstelling	1	2
Fiscaal niet-aftrekbare lasten (o.a. bankenbelasting)	-9	-7
EFFECTIEF BELASTINGBEDRAG	-89	-53
Nominaal belastingpercentage	25,0%	25,0%
Effectief belastingpercentage	27,5%	28,1%

VERLOOP IN LATENTE BELASTINGEN

VERLOOP IN LATENTE BELASTINGEN
Vrijgesteld inzake openingsbalans
Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Cashflow hedge reserve
Voorziening personeelsbeloningen
TOTAAL

VERLOOP IN LATENTE BELASTINGEN
Vrijgesteld inzake openingsbalans
Financiële activa voor verkoop beschikbaar
Cashflow hedge reserve
Voorziening personeelsbeloningen
TOTAAL

2015			
BEGINSTAND	MUTATIES VIA HET EIGEN VERMOGEN	MUTATIES VIA HET RESULTAAT	EINDSTAND
1		-1	0
-101	-23		-124
-125	42		-83
1			1
-224	19	-1	-206

2014			
BEGINSTAND	MUTATIES VIA HET EIGEN VERMOGEN	MUTATIES VIA HET RESULTAAT	EINDSTAND
1	-	-	1
-87	-14	-	-101
-110	-15	-	-125
-	-	1	1
-196	-29	1	-224

Het aandeel van Activa aangehouden voor verkoop in de acute belastingen is nihil. De latente belastingen in Financiële activa voor verkoop beschikbaar heeft voor EUR 6 miljoen betrekking op Activa aangehouden voor verkoop.

10

ACTIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP

Op 22 januari 2016 heeft BNG Bank een verkoopovereenkomst getekend over de verkoop van de aandelen van BNG Vermogensbeheer en het belang van de bank in het BNG Depositofonds. De aandelen worden na goedkeuring door de AFM en DNB – naar verwachting in het tweede kwartaal van 2016 – overgedragen aan de kopende partij. Tegelijkertijd wordt het belang in het beleggingsfonds tegen de reële waarde overgedragen.

BNG Bank heeft totaal EUR 69 miljoen aan Activa aangehouden voor verkoop. Hiervan heeft EUR 67 miljoen betrekking op de voorgenomen verkoop van het belang in het BNG Depositofonds en EUR 2 miljoen op de voorgenomen verkoop van BNG Vermogensbeheer. Het belang in het BNG Depositofonds betreft een financieel actief gewaardeerd tegen reële waarde via het eigen vermogen en was tot aan de intentie tot verkoop geclassificeerd als investering in participaties (zie [noot 5](#) Financiële activa voor verkoop beschikbaar). BNG Vermogensbeheer is een 100% dochtermaatschappij van BNG Bank gewaardeerd tegen kostprijs en was tot aan de intentie tot verkoop geclassificeerd als deelneming (zie [noot 6](#) Deelnemingen). Ultimo 2015 is het belang in het BNG Depositofonds en BNG Vermogensbeheer als Activa aangehouden voor verkoop geclassificeerd en gewaardeerd tegen laagste van de boekwaarde en de reële waarde verminderd met de kosten van verkoop. Er is geen bijzondere waardevermindering bij de initiële waardering van Activa aangehouden voor verkoop aangezien de boekwaarden de laagste waarden zijn.

	31-12-2015	31-12-2014
Belang in BNG Depositofonds	67	–
BNG Vermogensbeheer	2	–
TOTAAL	69	–

11

BANKIERS, TOEVERTROUWDE MIDDELEN EN ACHTERGESTELDE SCHULDEN

Hieronder worden opgenomen schulden aan bankiers, toevertrouwde middelen en achtergestelde schulden voor zover niet belichaamd in schuldbewijzen.

	31-12-2015	31-12-2014
Rekening-courant	2.282	1.727
Cash collateral	1.761	878
Deposito's van (centrale) banken	1.280	1.207
Overige deposito's	143	2.128
Repo's	–	510
Onderhandse geldleningen o/g	4.356	3.608
Achtergestelde schulden	31	32
TOTAAL	9.853	10.090

De onderverdeling naar resterende contractuele looptijd is in [noot 29](#) van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening opgenomen.

12

FINANCIËLE PASSIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT

Hieronder zijn schuldbewijzen en onderhandse rentedragende waardepapieren opgenomen die specifiek zijn aangewezen als gewaardeerd tegen reële waarde met waardemutaties via het resultaat en de derivaten die niet in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie zijn betrokken.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten	1.417	1.250
Schuldbewijzen	1.356	1.455
Onderhandse rentedragende waardepapieren	432	622
TOTAAL	3.205	3.327

De aflossingswaarde van de schuldbewijzen en onderhandse rentedragende waardepapieren ultimo 2015 is EUR 1.401 miljoen (2014: EUR 1.715 miljoen).

13

OVERIGE FINANCIËLE PASSIVA

Deze balanspost betreft de reële waarde van derivaten die zijn betrokken in een boekhoudkundige afdekkingsrelatie.

	31-12-2015	31-12-2014
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige portfolio hedgerelatie	18.902	22.297
Derivaten betrokken in een boekhoudkundige micro hedgerelatie	2.942	3.060
TOTAAL	21.844	25.357

14

SCHULDBEWIJZEN

Hieronder worden opgenomen obligaties en andere geëmitteerde verhandelbare schuldbewijzen met een vaste of variabele rente. Bij een emissie worden niet-geplaatste obligaties in mindering gebracht op de desbetreffende obligatielening.

	31-12-2015	31-12-2014
Obligatieleningen	92.019	90.858
Commercial Paper	13.341	15.211
Onderhandse obligatieleningen	4.763	4.799
TOTAAL	110.123	110.868

De onderverdeling naar resterende contractuele looptijd is in [noot 29](#) van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening opgenomen.

15

EIGEN VERMOGEN

Omdat BNG Bank geen minderheidsbelangen heeft kan het gehele eigen vermogen, exclusief het hybride kapitaal, worden toegerekend aan de aandeelhouders. De onder het enkelvoudige eigen vermogen verantwoorde posten worden onderstaand toegelicht.

	31-12-2015	31-12-2014
Kapitaal	139	139
Agioreserve	6	6
Hybride kapitaal	424	–
Wettelijke reserves:		
– Herwaarderingsreserve	320	234
– Cashflow hedge reserve	251	375
– Reserve reële waardevermeerderingen	115	174
Overige reserves	2.687	2.523
Onverdeelde winst	235	136
TOTAAL	4.177	3.587

KAPITAAL

Het maatschappelijk aandelenkapitaal bestaat uit 100 miljoen aandelen van EUR 2,50 nominaal, waarvan 55.690.720 aandelen zijn geplaatst en volgestort. Er hebben zich geen mutaties voorgedaan in het aantal in omloop zijnde aandelen gedurende het boekjaar. Er is geen sprake van uitgegeven niet-volgestorte aandelen. BNG Bank heeft geen eigen aandelen in beheer. Op geen van de aandelen rusten voorkeursrechten dan wel beperkingen. Er zijn geen opties die recht geven op uitgifte van aandelen bij uitoefening.

AGIORESERVE

Er hebben zich in 2015 geen mutaties voorgedaan.

HYBRIDE KAPITAAL

In 2015 heeft BNG Bank EUR 424 miljoen aan hybride kapitaal onderhands uitgegeven. Het betreft een perpetuele lening met een jaarlijkse niet cumulatieve discretionaire vergoeding over de uitstaande hoofdsom waarbij verplichte afschrijving plaatsvindt in het geval de CET1-ratio onder 5,125% uitkomt. De vergoeding kwalificeert onder IFRS als dividend en wordt ten laste gebracht van de Overige reserves. De aftrekbaarheid van deze vergoeding voor de

vennootschapsbelasting heeft geleid tot een publieke discussie en de aankondiging van een onderzoek naar dit onderwerp door de Europese Commissie. Mocht de aftrekbaarheid in de toekomst worden geschrapt, dan heeft dit ongunstige gevolgen voor het resultaat en het vermogen van de bank.

Het instrument is gestructureerd in lijn met de vereisten van de CRR en de guidance van de EBA en kwalificeert als additioneel Tier 1-vermogen. BNG Bank heeft eenzijdig de contractuele mogelijkheid om op de coupondatum in mei 2021, en daarna elk jaar op de coupondatum, dit perpetuele kapitaalinstrument vervroegd af te lossen.

WETTELIJKE RESERVES

De wettelijke reserves van BNG Bank zijn opgebouwd uit de herwaarderingsreserve, de cashflow hedge reserve en de reserve reële waardevermeerderingen.

HERWAARDERINGSRESERVE

De herwaarderingsreserve bevat ongerealiseerde reëlewaardemutaties, exclusief de waarde van het ingedekte deel van het renterisico van rentedragende waardepapieren betrokken in hedge accounting, die uit hoofde van de balanspost Financiële activa voor verkoop beschikbaar worden verwerkt. Bij verkoop van desbetreffende activa wordt het daarop betrekking hebbende cumulatieve resultaat dat in het eigen vermogen is verwerkt alsnog overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening. Ultimo december 2015 heeft EUR 22 miljoen (2014: EUR 21 miljoen) van de Herwaarderingsreserve betrekking op eigenvermogensinstrumenten, waarvan EUR 20 miljoen (na belasting) betrekking heeft op Activa aangehouden voor verkoop uit hoofde van het belang in het BNG Depositofonds.

CASHFLOW HEDGE RESERVE

Bij cashflow hedge accounting wordt een mogelijke variabiliteit in toekomstige kasstromen afgedekt. De verandering in de reële waarde van het derivaat als gevolg van de mutatie in de vreemde valuta basisspread wordt, voor zover effectief, niet in de winst-en-verliesrekening maar in de Cashflow hedge reserve binnen het eigen vermogen verwerkt. De maximale resterende looptijd bedraagt 38 jaar, met de grootste concentraties in resterende looptijden van 1 tot 5 jaar, in lijn met de looptijden van de langlopende funding in vreemde valuta betrokken in hedge accounting. Bij de bepaling van de vrij uitkeerbare winst (onverdeelde winst) dient een negatieve cashflow hedge reserve in mindering gebracht te worden op de vrij uitkeerbare reserves (overige reserves).

RESERVE REËLE WAARDEVERMEERDERINGEN

Dit betreft het positieve verschil tussen de reële waarde en de geamortiseerde kostprijs van op de actiefzijde van de balans opgenomen financiële instrumenten waarvoor geen frequente marktnotering bestaat. Deze wettelijke reserve wordt gehouden uit hoofde van kapitaalbescherming ten laste van de vrij uitkeerbare reserves (overige reserves) of vrij uitkeerbare winst (onverdeelde winst).

OVERIGE RESERVES

Nadat de statutair voorgeschreven delen ten laste van de voor uitkering vatbare winst zijn vastgesteld, bepaalt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders welk deel toegevoegd wordt aan de reserves. In de Overige reserves is door de uitgifte van het hybride kapitaal een agio opgenomen van EUR 1 miljoen.

ONVERDEELDE WINST

De balans is opgemaakt voor winstverdeling. De post representeert het behaalde resultaat na aftrek van de verplichting uit hoofde van vennootschapsbelasting.

16

RENTEBATEN

Hieronder zijn de rentebaten opgenomen uit hoofde van de kredietverlening, de uitzettingen en beleggingen, alsmede de renteresultaten uit financiële instrumenten die ter dekking van het renterisico respectievelijk valutarisico zijn afgesloten. Daarnaast zijn onder deze post de ontvangen overige kredietgerelateerde baten verantwoord.

	2015	2014
Financiële activa tegen reële waarde via het resultaat	69	60
Derivaten niet betrokken in hedge accounting	185	123
Derivaten betrokken in hedge accounting	-2.294	-2.202
Financiële activa voor verkoop beschikbaar niet betrokken in hedge accounting	10	6
Financiële activa betrokken in hedge accounting	2.933	3.070
Financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs	116	160
Negatieve rentebaten op kortlopende financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs	-24	-
Overig	0	38
TOTAAL	995	1.255

In de rentebaten is over 2015 EUR 4 miljoen (2014: EUR 0 miljoen) aan interestbaten opgenomen voor financiële activa, betreffende kredieten ([noot 2](#)) en financiële activa voor verkoop beschikbaar ([noot 5](#)), die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan.

17

RENTELASTEN

Hieronder zijn opgenomen de lasten voortvloeiend uit het lenen van gelden en daarmee samenhangende transacties, alsmede andere lasten die het karakter hebben van rente.

	2015	2014
Financiële passiva tegen reële waarde via het resultaat	71	71
Derivaten niet betrokken in hedge accounting	74	80
Derivaten betrokken in hedge accounting	-1.988	-1.810
Financiële passiva betrokken in hedge accounting	2.179	2.223
Financiële passiva tegen geamortiseerde kostprijs	224	244
Negatieve rentelasten op kortlopende financiële passiva tegen geamortiseerde kostprijs	-18	-
Overig	5	5
TOTAAL	547	813

18

RESULTATEN UIT DEELNEMINGEN

Hieronder zijn de resultaten uit deelnemingen opgenomen.

	2015	2014
Deelnemingen met invloed van betekenis	0	0
Dochtermaatschappijen	4	9
TOTAAL	4	9

Voor een beschrijving van de deelnemingen met invloed van betekenis en dochtermaatschappijen wordt verwezen naar [noot 6](#).

19

PROVISIEBATEN

Onder deze post worden de baten verantwoord uit hoofde van ontvangen respectievelijk nog te ontvangen vergoedingen van voor derden verrichte diensten.

	2015	2014
Baten uit hoofde van kredieten en faciliteiten	17	19
Baten uit hoofde van betalingsverkeer	10	11
TOTAAL	27	30

20

PROVISIELASTEN

Onder deze post worden de lasten voor een totaalbedrag van EUR 3 miljoen (2014: EUR 5 miljoen) verantwoord uit hoofde van betaalde respectievelijk nog te betalen vergoedingen voor door derden verrichte diensten, uit hoofde van kredieten en faciliteiten en betalingsverkeer.

21

RESULTAAT FINANCIËLE TRANSACTIES

Hieronder zijn (on)gerealiseerde resultaten uit hoofde van waardeveranderingen van financiële instrumenten verantwoord, die zijn gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties via het resultaat. Deze worden vrijwel geheel gecompenseerd door marktwaardebewegingen van de derivaten die daartegenover zijn afgesloten. Tevens zijn de verkoopresultaten van financiële activa voor verkoop beschikbaar onder deze post opgenomen. De mutaties in de marktwaardeaanpassingen uit hoofde van tegenpartij kredietrisico ('Credit Valuation Adjustment, CVA') en aanpassingen voor het eigen kredietrisico, de 'Debit Valuation Adjustment (DVA)', voor alle derivatentransacties met klanten en financiële tegenpartijen zonder dagelijkse of beperkte uitwisseling van onderpand zijn ook onder deze post verantwoord.

	2015	2014
MARKTWAARDEVERANDERINGEN VAN FINANCIËLE ACTIVA TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT ALS GEVOLG VAN VERANDERINGEN IN KREDIET- EN LIQUIDITEITSOPSLAGEN, WAARVAN:		
– Rentedragende waardepapieren	-85	-112
– Gestructureerde leningen	-8	3
	-93	-109
RESULTAAT HEDGE ACCOUNTING		
– Financiële activa betrokken in hedge accounting	-2.756	9.785
– Financiële passiva betrokken in hedge accounting	-2.883	-6.683
– Derivaten betrokken in hedge accounting	5.662	-3.065
	23	37
Mutatie tegenpartij kredietrisico derivaten (CVA/DVA)	9	-51
Gerealiseerde verkoop- en afkoopresultaten	57	12
Overige marktwaardeveranderingen	20	-76
TOTAAL	16	-187

Het resultaat financiële transacties is in 2015 negatief beïnvloed door ongerealiseerde resultaten, vooral als gevolg van toegenomen krediet- en liquiditeitsopslagen van een beperkt aantal rentedragende waardepapieren in de post financiële activa tegen reële waarde via het resultaat.

Het resultaat financiële transacties is positief beïnvloed door:

- de afname van tegenpartijrisico bij derivaten; en
- het resultaat hedge accounting; en
- gerealiseerde resultaten op de verkoop van rentedragende waardepapieren; en
- overige gerealiseerde resultaten op voortijdige beëindiging van contracten op initiatief van de tegenpartij.

22

OVERIGE RESULTATEN

	2015	2014
Opbrengst advieswerkzaamheden	1	1
TOTAAL	1	1

23

PERSONEELSKOSTEN

	2015	2014
Lonen en salarissen	23	23
Pensioenlasten	3	4
Sociale lasten	2	2
Toevoegingen aan voorzieningen	–	–
Overige personeelskosten	6	5
TOTAAL	34	34

24

ANDERE BEHEERSKOSTEN

Onder deze post zijn onder meer opgenomen de kosten inzake uitbesteding, huur en onderhoud van onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, drukwerk, opleiding en reclame. De totale andere beheerskosten over 2015 bedragen EUR 25 miljoen (2014: EUR 25 miljoen).

25

AFSCHRIJVINGEN

Voor een specificatie van deze post wordt verwezen naar de mutatieoverzichten van de onroerende zaken en bedrijfsmiddelen ([noot 7](#)). De totale afschrijvingskosten over 2015 bedragen EUR 2 miljoen (2014: EUR 2 miljoen).

26

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN

De bijzondere waardeverminderingen bedragen in 2015 EUR 62 miljoen (2014: EUR 10 miljoen).

	2015	2014
Dotatie aan voorziening voor oninbaarheid kredieten	5	15
Vrijval uit voorziening voor oninbaarheid kredieten	-6	-5
Bijzondere waardeverminderingen financiële activa voor verkoop beschikbaar	63	-
Bijzondere waardeverminderingen deelnemingen met invloed van betekenis en joint ventures	-	-
TOTAAL	62	10

De bijzondere waardeverminderingen in 2015 zijn veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen in individuele kredieten en een obligatie in het bezit van de bank.

De mutaties in de voorziening voor oninbaarheid kredieten is opgenomen in de balanspost Kredieten ([noot 2](#)). Aan deze voorziening is enerzijds EUR 5 miljoen gedoteerd (2014: EUR 15 miljoen), waarvan EUR 5 miljoen (2014: EUR 10 miljoen) betrekking heeft op individuele voorzieningen. Anderzijds is EUR 6 miljoen uit deze voorziening vrijgevallen (2014: EUR 5 miljoen), waarvan EUR 4 miljoen (2014: EUR 5 miljoen) betrekking heeft op individuele voorzieningen en EUR 2 miljoen (2014: EUR 0 miljoen) op de collectieve voorziening (IBNR).

Ruim EUR 63 miljoen heeft betrekking op de gedeeltelijke afwaardering van een obligatie van EUR 125 miljoen nominaal van de voormalige Oostenrijkse bank Hypo Alpe Adria (HAA) onder garantie van de deelstaat Karinthië. De Oostenrijkse Staat heeft in maart 2015 aangegeven geen nieuw kapitaal meer beschikbaar te willen stellen voor HETA, de entiteit waarin de afwikkeling van HAA is ondergebracht. Vervolgens heeft de Oostenrijkse 'Financial Market Authority' (FMA) een moratorium tot 31 mei 2016 op de rente- en aflossingsverplichtingen van HETA uitgeroepen. De bijzondere waardevermindering bestaat uit de afwaardering van de hoofdsom op basis van de marktcoers per einde maart 2015 (58%), de opgelopen rente (circa EUR 1 miljoen) en bijna EUR 10 miljoen uit hoofde van de (verplichte) beëindiging van de hedgerelatie. Dit laatste betreft de marktwaarde van het derivaat dat was afgesloten om het renterisico in deze obligatielening in te dekken.

27

BIJDRAGE RESOLUTIEFONDS EN BANKENBELASTING

Voor een specificatie van deze post wordt verwezen naar [noot 27](#) in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

28

VERGOEDING EXTERNE ACCOUNTANT (IN DUIZENDEN EURO'S)

De vergoedingen aan de externe accountant zijn gerubriceerd onder de andere beheerskosten. In overeenstemming met artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is hieronder een nadere detaillering weergegeven van de kosten en vergoedingen aan de externe accountant, gerubriceerd naar controle- en niet-controlegerelateerde diensten.

	2015	2014
Controle van de jaarrekening	333	338
Andere controleopdrachten	252	252
Andere niet-controle diensten	16	16
TOTAAL	601	606

29-30

OVERIGE TOELICHTINGEN

Voor de toelichting op de noot [29](#) en [30](#) wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening. Voor de overige toelichtingen wordt verwezen naar Overige toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening.

BELONING RAAD VAN BESTUUR EN RAAD VAN COMMISSARISSEN

Voor toelichting beloningen Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen wordt verwezen naar sectie Overige toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Den Haag, 4 maart 2016

RAAD VAN BESTUUR

C. VAN EYKELENBURG, VOORZITTER

O.J. LABE

J.C. REICHARDT

RAAD VAN COMMISSARISSEN

MEVR. M. SINT, VOORZITTER

J.J. NOOITGEDAGT, VICEVOORZITTER (TEVENS SECRETARIS)

C.J. BEUVING

L.M.M. BOLSIUS

T.J.F.M. BOVENS

J.B.S. CONIJN

MEVR. P.H.M. HOFSTÉ

MEVR. J. KRIENS

J.C.M. VAN RUTTE

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant [363](#)

Werkwijze materialiteitsanalyse maatschappelijke verslaggeving [371](#)

Techniek gegevensmeting maatschappelijke verslaggeving [376](#)

Assurance Rapport van de onafhankelijke accountant [378](#)

Statutaire bepalingen inzake winstverdeling [382](#)

Voorstel tot winstverdeling [383](#)

Statutaire bepalingen inzake doelstelling [384](#)

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

AAN: DE AANDEELHOUDERS EN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN VAN N.V. BANK NEDERLANDSE GEMEENTEN

VERKLARING OVER DE JAARREKENING 2015

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening 2015 van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (hierna: 'BNG Bank' of 'de vennootschap') te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van BNG Bank op 31 december 2015 en van het resultaat en de kasstromen over 2015 in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2015;
- de volgende geconsolideerde en enkelvoudige overzichten over 2015: de winst-en-verliesrekening, het overzicht van gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten, het mutatieoverzicht eigen vermogen en het kasstroomoverzicht; en
- de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van BNG Bank zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

MATERIALITEIT

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 16 miljoen. De materialiteit is gebaseerd op 5% van de genormaliseerde winst voor belastingen. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruiker van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de Raad van Commissarissen overeengekomen dat wij de tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 0,8 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

REIKWIJDTE VAN DE GROEPSCONTROLE

BNG Bank staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van BNG Bank.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

De groepscontrole heeft zich gericht op BNG Bank. Bij BNG Gebiedsontwikkeling, BNG Vermogensbeheer en Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel hebben wij specifieke controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben geen gebruik gemaakt van andere accountants buiten onze organisatie.

Door bovengenoemde werkzaamheden, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

DE KERNPUNTEN VAN ONZE CONTROLE

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de Raad van Commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

WAARDEBEPALING VAN GESTRUCTUREERDE FINANCIËLE INSTRUMENTEN TEGEN REËLE WAARDE VIA HET RESULTAAT

Voor de waardebeoordeling van de gestructureerde financiële instrumenten (level 3) tegen reële waarde via het resultaat, maakt BNG Bank gebruik van eigen gemodelleerde prijscurves met differentiatie naar kredietwaardigheid van de tegenpartij. De bepaling van deze waardering was significant voor onze controle, omdat het schattingsproces complex en in hoge mate subjectief is en gebaseerd is op veronderstellingen.

Ook hebben wij, onder meer, de interne beheersingsmaatregelen rondom de ontwikkeling en de totstandkoming van de eigen gemodelleerde prijscurves getoetst om na te gaan dat het geschikt is en een goede weerspiegeling is van de veronderstellingen die marktpartijen zouden gebruiken in soortgelijke omstandigheden. Bij de toetsing van het model en de gehanteerde veronderstellingen en parameters hebben wij onder meer gebruik gemaakt van de werkzaamheden van eigen waarderingsdeskundigen om de veronderstellingen, parameters en methoden die door BNG Bank zijn gebruikt te beoordelen. Wij hebben vastgesteld dat de aannames voor de totstandkoming van de waardering van deze financiële instrumenten voldoende zijn toegelicht. Toelichtingen van BNG Bank over haar gestructureerde financiële instrumenten, waaronder de gevoeligheidsanalyse, zijn opgenomen in de jaarrekening.

KREDIETRISICO TEN AANZIEN VAN KREDIETEN EN VORDERINGEN

Kredietrisico en gerelateerde bijzondere waardeverminderingen zijn inherent aan de activiteiten van BNG Bank. Ontwikkelingen in de economie en de kredietportefeuille verhogen de aandacht voor kredietrisico. Periodiek beoordeelt BNG Bank of er objectieve aanwijzingen bestaan voor bijzondere waardeverminderingen van verstrekte kredieten en financiële activa voor verkoop beschikbaar. In geval van objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardevermindering wordt een inschatting gemaakt van de contante waarde van toekomstige kasstromen en wordt een voorziening bepaald. Belangrijke parameters in de bepaling van de toekomstige kasstromen zijn de totale krediet-exposure, onderliggende zekerheden, looptijd en disconteringsvoet.

In de controle hebben we aandacht besteed aan het schattingsproces van het bepalen van bijzondere waardeverminderingen. Wij hebben de interne beheersingsmaatregelen rondom de bepaling van bijzondere waardeverminderingen getoetst. In aanvulling hierop hebben wij, op basis van een risicogerichte deelwaarneming, een selectie kredieten in detail getoetst en hebben we vastgesteld of er sprake is van een bijzondere waardevermindering en of bij gemaakte inschattingen de veronderstellingen adequaat zijn. Daarnaast hebben wij de toelichtingen over kredietrisico in de risicoparagraaf, zoals opgenomen in de jaarrekening van BNG Bank, gecontroleerd.

HEDGE ACCOUNTING

BNG Bank dekt aan financiële activa of passiva verbonden renterisico's en de variabiliteit in kasstromen veelal af met behulp van financiële instrumenten. BNG Bank past zowel fair value als cash flow hedge accounting toe. Hedge accounting wordt enkel toegepast indien er formele documentatie aanwezig is over het afdekkingsinstru-

ment, de afgedekte positie, de relatie hiertussen en het doel van de hedge. Uit deze hedgedocumentatie blijkt dat verwacht mag worden dat de hedge effectief is en hoe de effectiviteit wordt vastgesteld. Voor de berekening van de hedge effectiviteit heeft BNG Bank specifieke modellen ontwikkeld. De bepaling van effectiviteit was significant voor onze controle, omdat het proces complex is en in hoge mate subjectief en gebaseerd op veronderstellingen.

Bij de toetsing van het model en de gehanteerde veronderstellingen hebben wij onder meer gebruik gemaakt van de werkzaamheden van eigen deskundigen om de veronderstellingen, methoden en uitkomsten te beoordelen. Wij hebben de interne beheersingsmaatregelen inzake hedge accounting getoetst. Daarnaast hebben wij de toelichtingen met betrekking tot hedge accounting in de jaarrekening gecontroleerd.

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE RAAD VAN BESTUUR EN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN VOOR DE JAARREKENING

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW en voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de bank in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid als externe accountant is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de vennootschap haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de Raad van Commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de Raad van Commissarissen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de Raad van Commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- OF REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN

VERKLARING BETREFFENDE HET JAARVERSLAG EN DE OVERIGE GEGEVENS

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het jaarverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

BENOEMING

Wij zijn benoemd als accountant voor de controle van de 2014 jaarrekening van BNG Bank en zijn al geruime tijd de externe accountant. Periodieke rotatie van de tekenend externe accountant is een belangrijke maatregel om onze onafhankelijkheid als accountant te waarborgen. De laatste rotatie van de tekenend externe accountant was in 2011.

Amsterdam, 4 maart 2016

ERNST & YOUNG ACCOUNTANTS LLP

w.g. W.J. SMIT

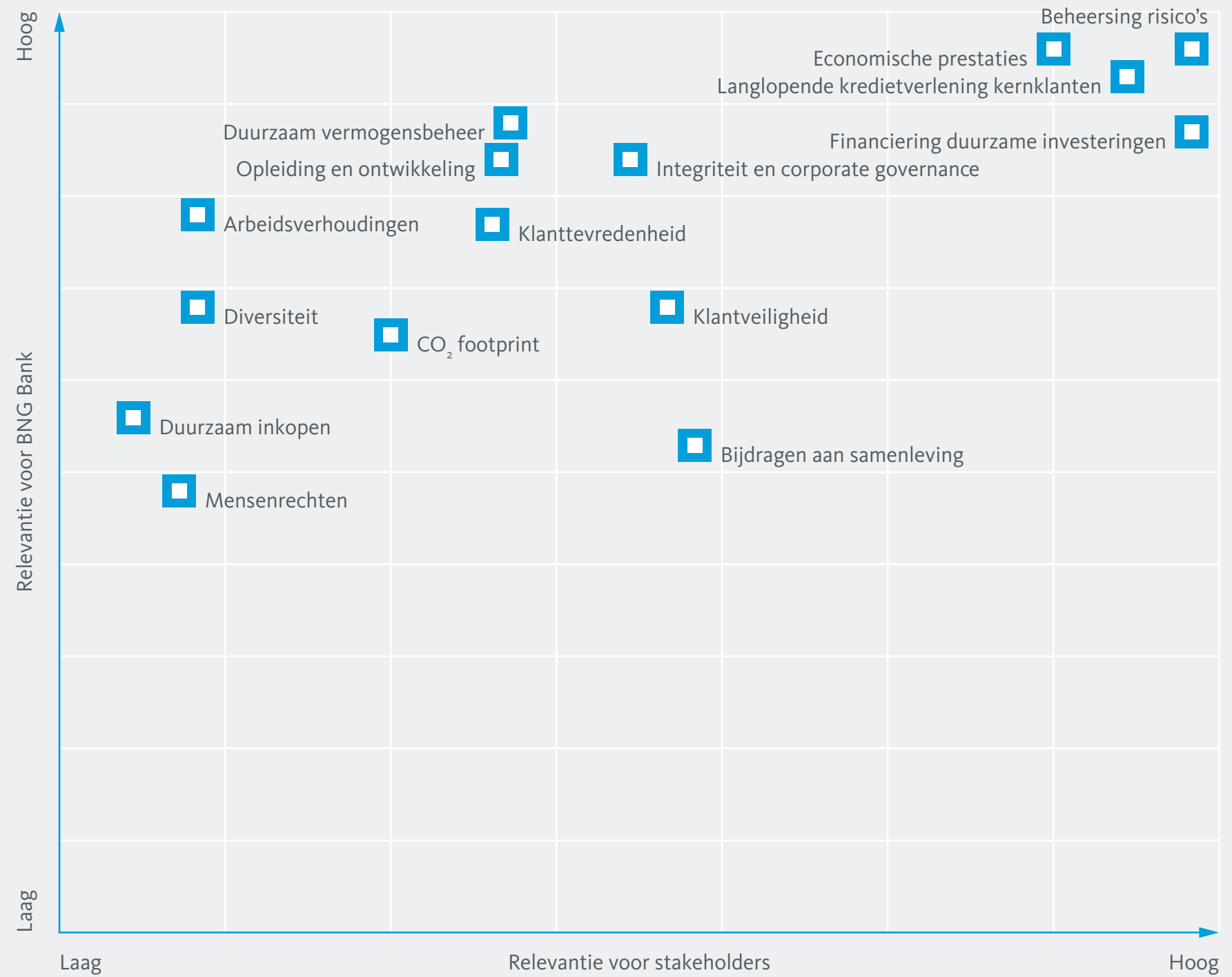
Werkwijze materialiteits- analyse maatschappelijke verslaggeving

Conform de verslaggevingsrichtlijn GRI G4 rapporteert BNG Bank over de meest materiële maatschappelijke onderwerpen.

Vertrekpunt vormt de perspectiefanalyse, waarin BNG Bank per stakeholdergroep heeft beoordeeld welke onderwerpen vanuit hun perspectief en welke onderwerpen vanuit het perspectief van de bank bepalend zijn voor de relatie. Deze perspectiefanalyse is opgenomen in het MVO-beleid. De onderwerpen die uit de perspectiefanalyse als relevant naar voren komen zijn geclusterd en als subthema onder de vijf thema's van het MVO-beleid ondergebracht. Deze subthema's zijn gekoppeld aan een of meer aspecten van de GRI. Weging van de aspecten heeft oorspronkelijk plaatsgevonden aan de hand van een negental op de GRI gebaseerde criteria door BNG Bank zelf en een externe partij afzonderlijk. Daarbij is de impact op het functioneren van en relevantie voor de bank en de impact op de gezamenlijke stakeholders en de leefomgeving in ogenschouw genomen. Deze analyse is in 2015 door BNG Bank in samenwerking met een externe partij herijkt, hetgeen tot lichte aanpassingen heeft geleid. De perspectiefanalyse en de subthema's zijn vervolgens besproken in een overleg met de stakeholders die nauw betrokken zijn bij het functioneren van de bank – aandeelhouders, klanten, beleggers en medewerkers. Stakeholders hebben in die bijeenkomst aan de diverse subthema's een relevantie toegekend.

De uitkomst van de prioriteitsbepaling vanuit het gezichtspunt van de bank en die, welke uit het overleg met de genoemde stakeholdergroepen naar voren is gekomen, is weergegeven in onderstaande grafiek. Aan de hand hiervan is bepaald over welke onderwerpen wordt gerapporteerd en op welke plaats (geïntegreerd verslag RvB, MVO-beleid, GRI-index of bngbank.nl). Uit de bijeenkomst bleek verder dat stakeholders een groot belang hechten aan de rol die BNG Bank kan spelen bij het bevorderen van duurzaamheid door middel van haar primaire dienstverlening. De deelnemers zien het ondersteunen van het publiek belang als belangrijke taak van de bank. Financiering van duurzame infrastructuur in brede zin op het gebied van sociale huisvesting, zorg en fysieke infrastructuur worden als belangrijke elementen daarvan gezien. Daarbij wordt ook aandacht gevraagd voor ‘de klant achter de klant’ en de impact op onder meer sociaal vlak, milieu, educatie. Daarbij wordt onderkend dat de precieze impact vaak moeilijk meetbaar is. Het afsluiten van financieringen die beter aan projecten kunnen worden gekoppeld, geeft in de ogen van beleggers een betere focus op de toegevoegde waarde van de bank.

UITKOMSTEN MATERIALITEITSASSESSMENT

De rapportage op de materiële onderwerpen betreft BNG Bank en haar dochters BNG Gebiedsontwikkeling en BNG Vermogensbeheer. BNG Bank neemt in haar verslag geen gegevens op over onderaannemers of leveranciers, omdat zij hiervoor nauwelijks toegevoegde waarde kan bieden.

Op basis van de uitkomsten zijn als materiële onderwerpen aangemerkt:

VEILIGE BANK

- Economische prestaties
- Klantveiligheid
- Klanttevredenheid
- Beheersing van risico's
- Integriteit en Corporate governance

VERANTWOORDE GROEI

- Portefeuille langlopende financiering van kernklanten
- Financiering duurzame investeringen
- Duurzaam vermogensbeheer

BETROKKEN MEDEWERKERS

- Arbeidsverhoudingen met medewerkers
- Opleiding en training
- Diversiteit

MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID

Bijdragen aan samenleving

MILIEUBEWUSTE INTERNE BEDRIJFSVOERING

CO₂-emissies en energie

Aan deze onderwerpen wordt in het verslag van de Raad van Bestuur aandacht besteed. Daarbij wordt in het verslag van de Raad van Bestuur de aandacht vooral gericht op de ontwikkelingen in het verslagjaar. De meer statische informatie is opgenomen in de GRI-index of in het MVO-beleidsdocument.

Aan andere onderwerpen wordt aandacht besteed voor zover de bank het uit oogpunt van transparantie van belang vindt om over deze onderwerpen informatie te geven. Deze informatie is terug te vinden in de GRI-index, het MVO-beleid of op bngbank.nl.

Techniek gegevensmeting maatschappelijke verslaggeving

Bronnen voor gegevens zijn onder meer de personeelsadministratie, financiële rapportages, de incidentenregistratie, de registratie van meldingen van de interne vertrouwenspersonen en Compliance/Compliance Officer, de administratie van energieverbruik van Facilitair Beheer. Er zijn aannames/schattingen gedaan met betrekking tot de berekening van de CO₂-footprint. Dit betreft de schatting van het totale kantooroppervlak en het gas- en elektriciteitsverbruik. Het aantal zakelijke autokilometers dat is afgelegd door medewerkers in privéauto's is niet bekend. Dit wordt ruimschoots gecompenseerd in een voorzichtige schatting van privégebruik van leaseauto's. Voor berekening van de afvalhoeveelheid is uitgegaan van het aantal containerledigingen (volume) vermenigvuldigd met het soortelijk gewicht van de afvalsoort. Hierbij is de aanname gedaan dat elke aangeboden container voor 80% is gevuld. De methodieken zijn in werkinstructies vastgelegd. BNG Bank beschouwt de inherente beperkingen wat betreft nauwkeurigheid die samenhangen met de schattingen als niet materieel.

BNG Bank hanteert 2010 als basisjaar voor haar CO₂-emissie, omdat in 2010 is overgegaan tot het jaarlijks in kaart brengen van de emissies. De CO₂-footprint van BNG Bank wordt berekend op basis van operationele controle. Alle bedrijfsonderdelen waarover BNG Bank operationele controle heeft zijn in deze CO₂-footprint meegenomen. Tot en met 2012 hanteerde BNG Bank internationale conversiefactoren afkomstig uit het GHG Protocol en van DEFRA en IPCC. Omdat BNG Bank uitsluitend op de Nederlandse markt opereert, is in 2013 gekozen om over te stappen van internationale conversiefactoren, naar de in Nederland algemeen gehanteerde en geaccepteerde conversiefactoren volgens de CO₂ Prestatieladder. Daarop maakt BNG Bank één uitzondering. Groene stroom wordt

doorgerekend als zijnde klimaatneutraal (0 gram CO₂/kWh). In tegenstelling tot de CO₂ Prestatieladder worden zakelijke vliegtuig kilometers aan scope 3 toegerekend (conform het GHG protocol).

Op de maatschappelijke informatie vindt een interne en externe audit plaats.

Assurance rapport van de onafhankelijke accountant

AAN: DE AANDEELHOUDERS, DE RAAD VAN COMMISSARISSEN EN DE RAAD VAN BESTUUR VAN N.V. BANK NEDERLANDSE GEMEENTEN

Wij hebben de niet-financiële informatie in de hoofdstukken

- Kerngegevens (maatschappelijk en milieu)
- Verslag van de Raad van Commissarissen – Duurzaamheid/Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
- Verslag van de Raad van Bestuur:
- Strategie
- Aandeelhouders – Duurzaamheid als kernwaarde in BNG identiteit: toegevoegde waarde voor stakeholders
- Klanten – Maatschappelijke meerwaarde
- Klanten – Zorg voor klanten
- Klanten – In dialoog met en voor haar klanten
- Klanten – Klanttevredenheid
- Klanten – De wereld achter de klanten
- Beleggers en Financiële tegenpartijen – Tweede SRI-Bond groot succes
- Medewerkers
- Wet en regelgeving en toezichthouders – Intensief contact met toezichthouders
- Overige gegevens – Werkwijze materialiteitsanalyse maatschappelijke verslaggeving
- Overige gegevens – Techniek gegevensmeting maatschappelijke verslaggeving

en de bijlagen ‘MVO-Beleid BNG Bank’ en ‘GRI index BNG Bank 2015’ in het jaarverslag (hierna: het Verslag) van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag (hierna: BNG Bank) over 2015 gecontroleerd. Het verslag omvat een weergave van het beleid van BNG Bank ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen en de bedrijfsvoering, de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied gedurende 2015.

BEPERKINGEN BIJ HET ONDERZOEK

In het Verslag is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen en ramingen. Inherent aan deze informatie is dat de werkelijke uitkomsten in de toekomst onzeker zijn. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie in het Verslag.

De bijlagen ‘MVO-Beleid BNG Bank’ (MVO-beleid BNG Bank.pdf) en ‘GRI-index 2015’ (GRI-index BNG Bank 2015.pdf) en zoals gepubliceerd op bngbank.nl maken onlosmakelijk deel uit van het Verslag en zijn hiermee onderdeel van onze opdracht. De overige verwijzingen in het Verslag (naar bngbank.nl, externe websites en overige documenten) maken geen deel uit van onze opdracht.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN HET BESTUUR

Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opstellen van het Verslag in overeenstemming met de Sustainability Reporting Guidelines G4 (applicatieniveau Comprehensive) van Global Reporting Initiative (GRI), inclusief het identificeren van stakeholders en het bepalen van materiële onderwerpen, en het verslaggevingsbeleid van BNG Bank. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van het Verslag en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in de bijlage ‘MVO-beleid BNG Bank’.

Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opstellen van het Verslag mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE ACCOUNTANT

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over het Verslag op basis van onze controle. Wij hebben onze controle met betrekking tot het Verslag verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 3810N ‘Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen’. Dit vereist dat wij voldoen aan de

voor ons geldende ethische voorschriften en onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het Verslag geen afwijkingen van materieel belang bevat.

De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat het Verslag een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opstellen van het Verslag, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.

Een assurance-opdracht tot het verstrekken van redelijke mate van zekerheid omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor het Verslag en van de redelijkheid van de door het bestuur van de vennootschap gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van het Verslag.

WERKZAAMHEDEN

Onze belangrijkste werkzaamheden bestonden uit:

- Het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties, relevante wetten en regelgeving en de kenmerken van de organisatie;
- Het evalueren van de aanvaardbaarheid van het verslaggevingsbeleid en de consistente toepassing hiervan, waaronder het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden en de redelijkheid van schattingen gemaakt door het management;
- Het evalueren van het toepassingsniveau volgens de Sustainability Reporting Guidelines G4 (applicatieniveau Comprehensive) van GRI;
- Het evalueren van de opzet en implementatie en het testen van de werking van de systemen en processen voor informatieverzameling en –verwerking voor de informatie in het Verslag;
- Het afnemen van interviews met management (of relevante medewerkers) verantwoordelijk voor de duurzaamheidsstrategie en -beleid;
- Het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor het Verslag, het uitvoeren van interne controles op gegevens en de consolidatie van gegevens in het Verslag;

- Het toetsen van relevante gegevens en van de interne en externe documentatie, op basis van deelwaarnemingen, om de betrouwbaarheid vast te stellen van de informatie in het Verslag;
- Het analytisch evalueren van data en trends aangeleverd voor consolidatie in het Verslag.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

OORDEEL

Naar ons oordeel, met inachtneming van de beperkingen die in de paragraaf ‘Beperkingen bij het onderzoek’ zijn weergegeven, geeft het Verslag, in alle van materieel belang zijnde aspecten, een betrouwbare en toereikende weergave van het beleid van BNG Bank ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen en de bedrijfsvoering, de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied in 2015 in overeenstemming met de Sustainability Reporting Guidelines G4 (applicatieniveau Comprehensive) van GRI en het verslaggevingsbeleid van BNG Bank zoals uiteengezet in de bijlage ‘MVO-beleid BNG Bank’.

Amsterdam, 4 maart 2016

ERNST & YOUNG ACCOUNTANTS LLP

W.G. DRS. R.J. BLEIJS RA

Statutaire bepalingen inzake winstverdeling

Artikel 23 van de statuten inzake de verdeling van de winst luidt als volgt:

1. Uitkering van de winst geschiedt na vaststelling door de algemene vergadering van aandeelhouders van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.
2. De vennootschap kan aan de aandeelhouders op de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het gestorte deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.
3. Allereerst wordt zo mogelijk een bedrag ter grootte van tien procent (10%) van het resultaat van het boekjaar blijkens de jaarrekening toegevoegd aan de algemene reserve; van het daarna overschietende komt aan de aandeelhouders zo mogelijk vijf procent (5%) van het nominale bedrag van hun aandelenbezit toe.
4. Het overblijvende wordt uitgekeerd aan aandeelhouders in verhouding van het nominale bedrag van hun aandelenbezit, voor zover de algemene vergadering van aandeelhouders daarover niet beschikt voor reservering.
5. De vennootschap is bevoegd tussentijds winstuitkeringen te doen, overigens met inachtneming van het bepaalde in artikel 105, lid 4 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Voorstel tot winstverdeling

In miljoenen euro's

	2015	2014
NETTOWINST	226	126
DE BESTEMMING VAN DE WINST IS ALS VOLGT		
Toevoeging aan Overige reserves ex artikel 23, lid 3 BNG Bank statuten	23	13
Uitkering ex artikel 23, lid 3 BNG Bank statuten	7	7
	30	20
Toevoeging aan Overige reserves ex artikel 23, lid 4 BNG Bank statuten	146	81
Uitkering ex artikel 23, lid 4 BNG Bank statuten	50	25
	196	106

Statutaire bepalingen inzake doelstelling

Artikel 2 van de statuten luidt als volgt:

1. De vennootschap heeft ten doel de uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden.
2. In het kader van haar in lid 1 omschreven doel houdt de vennootschap zich onder meer bezig met het aantrekken en uitzetten van gelden, het op andere wijze verlenen van kredieten, het stellen van garanties, het verzorgen van het betalingsverkeer, het verrichten van valutatransacties, het adviseren en bemiddelen bij de uitgifte van en de handel in effecten, het bewaren, beheren en administreren van effecten en andere vermogensbestanddelen ten behoeve van derden, alsmede het oprichten van en deelnemen in andere ondernemingen en/of rechtspersonen, wier doel in verband staat met of bevorderlijk is voor het hiervoor gestelde. De vennootschap is bevoegd tot het verrichten van al hetgeen onmiddellijk of middellijk voor haar doel bevorderlijk kan zijn.
3. Onder overheden als bedoeld in het eerste lid worden verstaan:
 - a. Nederlandse gemeenten en andere publiekrechtelijke rechtspersonen bedoeld in artikel 1, de leden 1 en 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
 - b. de Europese Gemeenschappen en andere rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen waaraan krachtens de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen een deel van de taak van de Europese Gemeenschappen is opgedragen;
 - c. lidstaten van de Europese Gemeenschappen en andere rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen waaraan krachtens de wet van zodanige lidstaat een deel van de overheidstaak van die lidstaat is opgedragen;
 - d. privaatrechtelijke rechtspersonen:
 - waarvan de helft of meer van de bestuurders middellijk of onmiddellijk door een of meer van de onder a, b en c van dit lid bedoelde lichamen wordt benoemd;

en/of

- waarvan de helft of meer van het aandelenkapitaal middellijk of onmiddellijk door een of meer van de onder a, b en c bedoelde lichamen wordt verschaft;

en/of

- waarvan de inkomstenkant van het budget voor de exploitatie voor de helft of meer middellijk of onmiddellijk door een of meer van de onder a, b en c bedoelde lichamen wordt verschaft of zekergesteld op grond van een door een of meer van die lichamen vastgestelde regeling, verordening of wet;

en/of

- waarvan het budget voor de exploitatie middellijk of onmiddellijk door een of meer van de onder a, b en c bedoelde lichamen wordt vastgesteld of goedgekeurd op grond van een door een of meer van die lichamen vastgestelde regeling, verordening of wet;

en/of

- waarvan de verplichtingen jegens de vennootschap middellijk of onmiddellijk door een of meer van de onder a, b en c bedoelde lichamen worden gegarandeerd, dan wel zullen worden gegarandeerd krachtens een door een of meer van die lichamen vastgestelde regeling, verordening of wet, onder welke verplichtingen zijn begrepen niet-gegarandeerde verplichtingen uit voorfinanciering of anderszins waaruit na novatie verplichtingen resulteren die door een of meer van die lichamen zullen worden gegarandeerd krachtens een door een of meer van die lichamen vastgestelde regeling, verordening of wet;

en/of

- die krachtens een door een of meer van de onder a, b en c genoemde lichamen vastgestelde regeling, verordening of wet, een deel van de overheidstaak uitvoeren.

Bijlagen

A	BNG Bank dochtermaatschappijen	387
B	Geconsolideerde jaarcijfers BNG Bank vanaf 1915	390
C	Aandeelhouders BNG Bank per 31-12-2015	393

A BNG Bank dochtermaatschappijen

BNG GEBIEDSONTWIKKELING BV 100%

Dr. Kuiperstraat 12
2514 BB Den Haag

DIRECTIE

G.C.A. RODEWIJK

Postbus 16075
2500 BB Den Haag
Telefoon 070 3119 900
info@bnggo.nl

Doelstelling:

Het direct of indirect verstrekken van (risicodragend) vermogen aan overheden, alsmede het direct of indirect participeren en/of samenwerken in projecten met, dan wel ten behoeve van, overheden of aan overheden gelieerde instellingen.

BNG VERMOGENSBEHEER BV 100%

Koninginnegracht 2
2514 AA Den Haag

DIRECTIE**J.J.M. DE WIT****D. WIDIJANTO**

Postbus 16450
2500 BL Den Haag
Telefoon 070 3750 245
info@bngvb.nl

Doelstelling:

Het aanbieden en ontwikkelen van gespecialiseerde financiële dienstverlening op het gebied van effectenbemiddeling, advies, het beheer van beleggingsfondsen met een fido-keurmerk en op maat gesneden vermogensbeheer aan overheden en instellingen die het maatschappelijk belang dienen.

HYPOTHEEKFONDS VOOR OVERHEIDSPERSONEEL BV (HVO) 100%

Koninginnegracht 2
2514 AA Den Haag

DIRECTIE (PER 1 JANUARI 2016)**A.M. VAN OORD****T. WESSELING**

Postbus 30305
2500 GH Den Haag
Telefoon 070 3750 619
bms@bngbank.nl

Doelstelling:

Financiering van af te sluiten hypothecaire geldleningen door ambtenaren, die werkzaam zijn bij de, middels een afgesloten samenwerkingsovereenkomst, aangesloten overheidsinstellingen.

B Geconsolideerde jaar- cijfers BNG Bank vanaf 1915

Bedragen in duizenden euro's

BOEKJAAR	GESTORT & GEPLAATST KAPITAAL	RESERVES	NETTO WINST	LANG & KORTLOPENDE VORDERINGEN	LANG & KORTLOPENDE VERPLICHTINGEN
1915	20	0	2	57	930
1920	84	38	42	538	552
1925	1.767	77	155	8.660	7.086
1930	1.983	140	187	22.787	20.504
1935	2.900	231	322	32.448	25.494
1940	3.061	208	246	24.395	17.298
1945	3.061	249	232	35.646	19.621
1950	3.105	454	532	144.584	110.970
1955	3.133	908	832	639.390	614.643
1960	7.012	4.538	1.037	2.850.847	2.836.654
Vervolg zie volgende pagina					

Vervolg van vorige pagina					
BOEKJAAR	GESTORT & GEPLAATST KAPITAAL	RESERVES	NETTO WINST	LANG & KORTLOPENDE VORDERINGEN	LANG & KORTLOPENDE VERPLICHTINGEN
1965	7.465	8.168	2.027	4.582.169	4.373.273
1970	14.862	16.427	6.587	8.852.630	8.350.749
1975	29.655	88.489	28.850	15.830.097	15.220.921
1980	66.638	246.586	70.489	20.461.463	18.950.840
1985	112.258	592.637	100.996	25.910.265	25.112.071
1990	126.409	967.389	110.461	34.993.443	33.080.496
1995	126.409	1.305.757	137.191	42.899.387	42.251.926
2000	126.420	2.075.272	230.904	57.733.722	53.066.024
2001	139.227	2.139.103	249.000	63.441.874	61.069.218
2002	139.227	2.194.764	283.127	71.839.286	65.564.192
2003	139.227	2.159.527	303.627	77.418.328	71.460.432
2004	139.227	2.330.805	300.797	78.984.495	75.351.685
2005*	139.227	2.832.809	310.833	82.967.038	79.803.004
2006	139.227	2.336.965	198.694	84.977.468	80.377.372
2007	139.227	1.815.926	195.418	89.176.132	82.698.497
2008	139.227	1.759.853	157.701	86.820.956	97.505.873
2009	139.227	1.974.507	277.589	87.855.193	100.360.334
2010	139.227	1.991.578	256.763	102.779.659	105.992.276
Vervolg zie volgende pagina					

* Vanaf 2005 betreft dit het saldo na inhouding van vennootschapsbelasting. Omdat BNG Bank per 1 januari 2005 International Financial Reporting Standards (IFRS) toepast voor de jaarrekening, zijn de cijfers vanaf 2005 minder goed vergelijkbaar met de jaren daarvoor.

Vervolg van vorige pagina

BOEKJAAR	GESTORT & GEPLAATST KAPITAAL	RESERVES	NETTO WINST	LANG & KORTLOPENDE VORDERINGEN	LANG & KORTLOPENDE VERPLICHTINGEN
2011	139.227	1.693.749	256.389	112.921.132	119.440.769
2012	139.227	2.529.382	331.912	114.251.115	119.483.591
2013	139.227	3.220.121	282.770	112.443.239	111.406.981
2014	139.227	3.411.090	125.969	120.591.806	123.316.363
2015	139.227	3.543.491	226.262	119.424.907	121.778.613

C Aandeelhouders BNG Bank per 31-12-2015

55.690.720 AANDELEN

Aa en Hunze	52.728
Aalburg	17.550
Aalsmeer	25.857
Aalten	19.305
Achtkarspelen	87.711
Alblasserdam	9.477
Albrandswaard	3.510
Alkmaar	189.930
Almelo	174.525
Almere	3.432
Alphen aan den Rijn	256.854
Ameland	3.120
Amersfoort	272.220
Amstelveen	143.520
Amsterdam	617.058
Apeldoorn	132.093

Appingedam	23.751
Arnhem	496.470
Assen	85.301
Asten	13.000
Baarle-Nassau	3.510
Baarn	46.800
Barendrecht	32.097
Barneveld	24.570
Bedum	5.265
Beek (L)	11.544
Beemster	7.020
Beesel	66.300
Bellingwedde	12.597
Bergeijk	80.886
Bergen (L)	10.530

Bergen (N.H.)	149.994
Bergen op Zoom	41.067
Berkelland	305.877
Bernheze	21.060
Best	24.570
Beuningen	14.040
Beverwijk	85.605
Binnenmaas	105.495
Bladel	62.790
Blaricum	5.967
Bloemendaal	21.060
Bodegraven-Reeuwijk	76.830
Borger-Odoorn	80.340
Borne	107.172
Borsele	39.273
Boxmeer	38.660
Boxtel	53.385
Breda	257.439
Brielle	24.414
Bronckhorst	72.384
Brummen	702
Brunssum	86.658
Bunnik	3.000
Buren	23.953
Bussum	97.188
Capelle aan den IJssel	7.722

Castricum	40.872
Coevorden	94.926
Cranendonck	5.000
Cromstrijen	7.020
Cuijk	32.253
Culemborg	8.775
Dalfsen	33.735
Dantumadiel	12.285
Delft	47.385
Delfzijl	39.156
De Bilt	218.673
De Friese Meren	108.436
De Marne	10.530
De Wolden	31.122
Den Haag	1.275.456
Den Helder	211.731
Deurne	99.840
Deventer	292.313
Diemen	8.775
Dinkelland	16.934
Doesburg	27.612
Doetinchem	62.634
Dongen	23.510
Dongeradeel	76.323
Dordrecht	233.142
Drechterland	15.756

Drenthe (provincie)	87.750
Drimmelen	36.426
Druten	9.477
Duiven	3.510
Echt-Susteren	21.411
Edam-Volendam	29.484
Ede	108.420
Eemsmond	21.060
Eersel	121.021
Eindhoven	171.600
Eijsden-Margraten	52.455
Elburg	76.830
Emmen	58.266
Enkhuizen	130.650
Enschede	200.343
Epe	60.879
Ermelo	75.075
Etten-Leur	9.828
Ferwerderadiel	5.967
Flevoland (provincie)	75.250
Franekeradeel	34.554
Friesland (provincie)	75.250
Geertruidenberg	133.653
Gelderland (provincie)	87.750

Geldermalsen	28.665
Geldrop-Mierlo	30.186
Gemert-Bakel	45.474
Gennep	10.530
Giessenlanden	25.935
Gilze en Rijen	10.179
Goeree-Overflakkee	72.501
Goes	96.369
Goirle	12.636
Gorinchem	96.330
Gouda	82.446
Groesbeek	103.116
Groningen (provincie)	75.250
Groningen (gemeente)	329.199
Grootevast	9.750
Gulpen-Wittern	26.040
Haaksbergen	35.958
Haaren	11.278
Haarlem	230.295
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	62.790
Haarlemmermeer	60.372
Halderberge	43.524
Hardenberg	64.935
Harderwijk	58.968
Hardinxveld-Giessendam	31.356
Haren	9.126

Harlingen	31.200
Hattem	30.030
Heemskerk	7.722
Heemstede	122.421
Heerde	9.126
Heerenveen	65.267
Heerhugowaard	9.789
Heerlen	424.827
Heeze-Leende	10.020
Heiloo	36.000
Hellendoorn	24.180
Hellevoetsluis	6.240
Helmond	52.650
Hendrik Ido Ambacht	25.818
Hengelo (O)	174.486
's-Hertogenbosch	146.188
Het Bildt	73.905
Heumen	151.515
Heusden	44.499
Hillegom	49.686
Hilvarenbeek	23.510
Hilversum	120.939
Hof van Twente	157.326
Hollands Kroon	60.294
Hoogeveen	17.550
Hoogezand-Sappemeer	31.161
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	17.355

Hoorn	46.098
Horst aan de Maas	113.108
Houten	6.240
Huizen	85.956
Hulst	17.472
IJsselstein	4.563
Kaag en Braassem	121.719
Kampen	100.893
Kapelle	53.040
Katwijk	144.066
Kerkrade	183.300
Koggenland	29.016
Kollumerland en Nieuwkruisland	22.347
Korendijk	29.718
Krimpen aan den IJssel	32.799
Krimpenerwaard	50.700
Laarbeek	20.709
Landerd	29.094
Landgraaf	41.301
Landsmeer	24.453
Langedijk	6.318
Lansingerland	15.015
Leek	28.041
Leerdam	17.550

Leeuwarden	133.044	Meppel	18.915
Leeuwarderadeel	72.150	Middelburg	49.296
Leiden	347.646	Midden-Delfland	48.594
Leiderdorp	97.968	Midden-Drenthe	60.138
Leidschendam-Voorburg	203.190	Mill en St. Hubert	5.265
Lelystad	5.000	Moerdijk	27.027
Leudal	143.052	Molenwaard	35.022
Limburg (provincie)	156.000	Montferland	19.756
Lingewaal	17.550	Montfoort	12.480
Lingewaard	19.305	Mook en Middelaar	123.708
Lisse	18.252	Muiden	3.510
Littenseradiel	8.736		
Lochem	60.138	Neder-Betuwe	18.246
Loon op Zand	41.886	Nederweert	14.040
Lopik	26.442	Neerijnen	14.040
Loppersum	24.102	Nieuwegein	80.184
Losser	17.550	Nieuwkoop	36.348
		Nissewaard	20.280
Maasdriel	20.770	Nijkerk	32.370
Maasgouw	72.150	Nijmegen	193.479
Maassluis	61.035	Noord-Beveland	6.520
Maastricht	347.334	Noord-Brabant (provincie)	40.000
Marum	7.020	Noord-Holland (provincie)	610.350
Medemblik	13.650	Noordoostpolder	19.656
Meerssen	13.689	Noordwijk	12.636
Menameradiel	24.375	Noordwijkerhout	8.775
Menterwolde	38.688	Noordenveld	30.771

Nuenen, Gerwen en Nederwetten	1.755
Nunspeet	75.075
Nuth	11.232
Oegstgeest	46.059
Oirschot	8.775
Oisterwijk	7.845
Oldambt	181.116
Oldebroek	9.750
Oldenzaal	17.550
Olst-Wijhe	18.252
Ommen	79.638
Onderbanken	8.775
Oosterhout	35.100
Ooststellingwerf	18.720
Oostzaan	24.765
Oost Gelre	51.363
Opmeer	19.188
Opsterland	66.651
Oss	64.646
Oud-Beijerland	5.265
Ouder-Amstel	4.914
Overbetuwe	21.762
Oude IJsselstreek	161.460
Oudewater	27.612
Overijssel (provincie)	87.750

Papendrecht	6.318
Peel en Maas	63.687
Pekela	26.130
Pijnacker-Nootdorp	57.564
Purmerend	7.020
Putten	10.530
Raalte	25.987
Reimerswaal	15.990
Renkum	89.739
Reusel-De Mierden	10.530
Rheden	186.966
Rhenen	61.035
Ridderkerk	89.115
Rijnwaarden	4.914
Rijssen-Holten	304.746
Rijswijk (Z.H.)	165.945
Roerdalen	17.199
Roermond	34.749
Ronde Venen de	37.323
Roosendaal	56.862
Rotterdam	321.555
Rucphen	19.656
Schagen	55.497
Scherpenzeel	3.510
Schiedam	326.352

Schiermonnikoog	7.020
Schijndel	28.782
Schinnen	7.020
Schouwen-Duiveland	23.790
Simpelveld	6.630
Sint-Anthonis	12.285
Sint-Michielsgestel	21.060
Sint-Oedenrode	64.857
Sittard-Geleen	175.266
Sliedrecht	31.200
Slochteren	20.124
Sluis	10.140
Smallingerland	110.292
Soest	123.825
Someren	15.444
Son en Breugel	29.991
Staat der Nederlanden	27.845.360
Stadskanaal	27.339
Staphorst	30.030
Stede Broec	17.823
Steenbergen	11.583
Steenwijkerland	129.675
Stein	19.266
Stichtse Vecht	29.523
Strijen	6.240
Sudwest Fryslan	317.058

Ten Boer	3.510
Terneuzen	45.474
Terschelling	3.510
Teylingen	57.681
Texel	7.371
Tholen	33.696
Tiel	36.803
Tynaarlo	43.243
Tytsjerksteradiel	48.945
Tilburg	71.786
Tubbergen	30.000
Twenterand	23.868
Uden	17.550
Uitgeest	3.510
Uithoorn	54.522
Urk	3.861
Utrecht (gemeente)	763.074
Utrecht (provincie)	87.750
Utrechtse Heuvelrug	201.669
Vaals	17.121
Valkenburg aan de Geul	21.060
Valkenswaard	12.987
Veendam	86.190
Veenendaal	86.970
Veere	7.020

Veghel	26.598	Weststellingwerf	58.071
Veldhoven	35.100	Westvoorne	66.963
Velsen	280.410	Wierden	21.060
Venlo	106.026	Wijchen	11.193
Venray	54.202	Wijdemeren	33.930
Vianen	22.698	Wijk bij Duurstede	23.751
Vlaardingen	198.198	Winsum	10.140
Vlagtwedde	16.458	Winterswijk	17.199
Vlieland	3.510	Woensdrecht	11.232
Vlissingen	70.356	Woerden	123.201
Voerendaal	11.232	Wormerland	36.660
Voorschoten	41.184	Woudenberg	3.510
Voorst	112.983	Woudrichem	10.530
Vught	15.795		
Waalre	6.318	Zaanstad	416.286
Waalwijk	29.133	Zaltbommel	3.861
Waddinxveen	17.823	Zandvoort	56.862
Wageningen	50.310	Zederik	43.017
Wassenaar	106.392	Zeevang	12.246
Waterland	14.040	Zeewolde	78
Weert	41.379	Zeist	192.075
Weesp	33.501	Zevenaar	8.020
Werkendam	9.828	Zoetermeer	3.510
Westerveld	51.987	Zoeterwoude	26.871
Westervoort	3.510	Zuid-Holland (provincie)	610.350
Westland	301.860	Zuidhorn	10.140
		Zuidplas	54.328

Zundert	104.949
Zutphen	95.940
Zwartewaterland	23.712
Zwolle	149.097
Zwijndrecht	47.541

COLOFON

Redactie: BNG Bank

Ontwerp & realisatie: Ron Goos, Rotterdam

Fotografie: Marieke Viergever, Thijs Wolzak

Neem voor meer informatie op het gebied van MVO of duurzaamheid contact op met Jan Klaassens:

jan.klaassens@bngbank.nl

BNG Bank

Koninginnegracht 2

Postbus 30305

2500 GH Den Haag

T 070 3750 750

mc@bngbank.nl

bngbank.nl

